Kunwald Cézár
Női akt, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2e. 8 l.

A hivatalos

mini

Kunwald Cézár MDK

Női akt, olf.

Műcsarnok 1919-2o. Téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Női akt, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Kunwald Cézár

KMTárs. tőrzslap.

KMTARS művcsoptok
1931. feb-márc. kiáll.

T. 12, VII. 2, XI. 52

1931. tav. tárl. 112, 406
1932. febr. márc. kiáll. 145
1932. tav. tárl. 78, 100, 312, 367
M. Architektek Tarsasaga tagja
1932. őszi tárl. II, 22, 30
1932/33. téli kiáll. 214, 262
344, 671, 697
1933. nemz. képzőm. kiáll.
366, 367

Kunwald Cezár

Műcsarnok

1915. tav. kiáll. 49

1915-16. téli kiáll. 33, 161

1916. tav. kiáll. 123, 124

1916-17. téli kiáll. 349, 372

1917. tav. kiáll. 44; 90, 225

1917-18. téli kiáll. 31, 65, 75

1918-19. téli kiáll.

1919-20. téli kiáll. 93, 100, 103, 127

1921. tav. kiáll. 82, 182, 188, 268

1922. jub. kiáll. 309, 357, 354, 421

1922. őszi kiáll. 87

1922. tav. kiáll. 383, 400, 494

1924. őszi kiáll. 269

1925. marc. Benczúr Tanácsy kiáll.

1925-26. akt kiáll. 45, 58, 60

1926. angol-magy. kiáll.
274, 307, 313, 315

1927. tav. kiáll. 2, 6

Argentina V. 17.

Kunwald Cézár

Műcsarnok
1927. őszi kiáll. 449, 450, 451, 453
1928. 108, 113
tav. kiáll.
Arena út 58
1929. tav. kiáll. 428, 429, 430

Konsbol, Wolf l. Konswoll, Wolff.

Kumvald Cézár festő

Ajtósi Dürer-sor 01. Műcsarnok

1930. tav. kiáll. 8, 19, 37

Benczúr Társaság lapja

1930. ht. Imre kiáll. 220, 246, 258

1930/31. pib. kiáll. 7, 17, 444

1934. téli kiáll. 15, 271, 363, 514.

1934. nemz. képzm. kiáll. 298.

HV.

Egyiptom VIII. 177.

Kunwald Caesar: MDK

Női akt. repr.

Képzőművészet 1928. 83-84.o.

MDK

Kunwald Cézár,festö
sz.1870.

Női akt. Jel.:Kunwald, 1927. Vászon.65x81 cm.

Ernst Muzeum XLIII.aukciója. 1929. Kattalogus. 23.1.

NDK

Kunwald Cézár

Női akt almával, of.

Akt kiáll. OMKT. Műcs. 1925.dec. 9. l.

MDK

Kunwald Cézár

Férfi akt, of.

Akt kiáll. OMKT. Münch. 1925. dec. 10. 1.

MDK

Kunwald Cézár

Vöröshaju női akt, of.

Akt kiáll. OMKT. Mics. 1923. dec. 10. 1.

MDK

Kunwald Cézár

Az idei müvészeti évadban... Magyar Müvészet, 1925. 288 l.

MDK

Kunwald Cézár festöm.

Nöi mellkép. Olf.
Johannes v. Jensen, dán iró. "
arcképe.

Mücs.-OMKT. 1921. Tavaszi kiáll. Kat. 10.1.

M.D.K.

Kunwald, fényképész

Honfitársunk Párizsban ért el eredményeket. Arago mutatta be újitásait a francia akadémián. Jó magyar mradt. Egressy kintlétekor magyar olvasókört akart léesiteni. 253.o.

Fejős Imre: A magyar fényképezés kezdetei 243.o.

Folia Archaeologica. IX. köt. 1957.-Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Kunwald, fényképész

Bonfitársunk párizsban ért el eredményeket. Arago mutatta be újitásait a francia akadémián. Jó magyar mradt. Egressy kintlétekor magyar olvasókort akart léesitteni. 253.o.

Kunwald Cézár
Félakt

Munkácdy-Céh I. kiállitása. Nemz. Szal. 1928. nov.
19 l.

Kunwald Cézár
Előkelő hindu

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április,
8 l.

KÉT APOSTOL
Német munka, XV. század.
Trébelt ezüst, 12×14 cm.

MELLKERESZT,
háromkarélyos szárvégekkel. Hátlapján öt tokban piros alapon ovális hegyikristályok.
Német munka, XV. század.
Aranyozott bronz, mag. 12 cm.
Radisich: A Simor-Múzeum. Művészi Ipar, II., 1887., 222. l. — Egyházműv. kiáll., 1930., 362. szám.

KERESZTECSKE,
német munka, XV. század.
Bronz, mag. 3·8 cm.

OLAJTARTÓ-EDÉNY,
koronyalakú, halpikkelyes dísszel.
Német munka, XV. század.
Réz, mag. 12 cm.
Schnütgen: Matériaux pour servir à l'histoir des vases aux saintes huiles. Revue de l'ar chrétien, II., 1884., 458—459. l. (Képe 456. után.) — Keresztény Múzeum Esztergomban Egyházművészeti Lap. V., 1884., 363.

APOSTOL,
félalak körmeneti keresztről.
Német munka, XV. század.
Aranyozott réz, mag. 9·4 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prím vásárolta.

Kunwald Géza

Félakt

Munkácsy Céh első kiállitása a Nemzeti Szalonban
Budapest, 1928. katalogusa 19 lap

Kunwald Cézár

Női akt, pasztell
Csendélet, pasztell
Interieur alakkal, pasztell
Leány, pasztell

Magyar akvarell és pasztellfestők Egyesülete
IX. kiállitása, 1922. Nemzeti Szalon katalogusa

M.D.K.

Kunwald Cézár

A Műcsarnok tavaszi tárlatán kiállitott 443 kép és szobor között szerepel festménye.

Képek, szobrok--festők, szobrászok c. közl. Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26.-juli. 2. X. évf. 26. sz. 19.-20. lap.

Kunwald Cézár MDK

Előkelő hindu, olf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár, festö
szül. 1870

Nöi akt. Jel.: Kunwald, 1927. Vászon.

Ernst Muzeum aukciói. 43. sz. Bp. 1929. Kat. 33. l.

MDK

Kunwald Cézár, 187o--

Akt,

Ernst Muz. 34.aukc. 1927.

23.1.

MDK

Kunwald Cézár

Női félakt, of.

Árv. Csarnok, 1940. jun. 94.sz. 30. l.

MDK

Kunwald Cézár

Interieur alakkal, paszt.

Leány, paszt.

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 9. kiáll. N.Szal.
1922. ápr. 14 l.

MDK

Künwald Cézár

Női akt, paszt.

Csendélet, "

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 9. kiáll. N.Szal.
1922. ápr. 14 l.

Kunwald Cézár MDK

Férfiakt, olf.

Műcsrnok 1925-26 Akt-kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Vöröshaju női akt,olf.

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női akt almával, olf.

-26
Műcsarnok 1925 Aktkiállitás

Kunwald Cézár

„A zene nyolc magyar mestere" c. litográfia sorozatában az első rajz Bartókot ábrázolja. (1926-28 eml.)

Baki Miklós: Részlet a Bartók ikonográfiából

Tiszatáj, 1965. 11. sz. 865. l.

Kunwald Cézár MDK

Heller Gyuláné arcképe, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

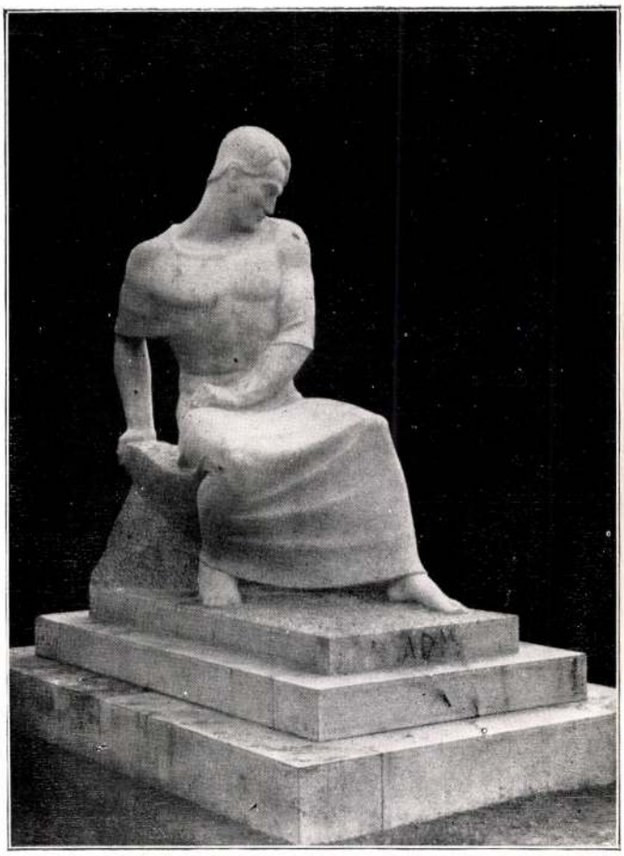

CSORBA GÉZA: ADY ENDRE SÍREMLÉKE
A Kerepesi temetőben

SZÉCHY ANTAL: ZSIGMONDY VILMOS
A Széchenyi fürdő előtt

IFJ. VASTAGH GYÖRGY: FÜLEPP KÁLMÁN SÍREMLÉKE
A Kerepesi temetőben

TÓTH ISTVÁN: POLYPÖLŐ
A Hunyadi János úton

Látogatás Kunwald Cézár műtermében.

Kunwald César művészete valósággal iskolapéldája annak, hogyan fejlődik egy jó és becsületes művésztanítvány mesterré. Iskolába kellene tanítani — különösen ma! — hogyan sajátította el a mesterség eszközeit szorgalommal és rátermettséggel, hogyan merült el a Természet művészi szemléletében egy tiszta lélek áhítatával és fokról-fokra hogyan tett szert önmaga megismerésére, tisztán a piktúra révén és lett végül olyan egyéni meglátású művész, aki a természet jelenségeire ki tudja vetíteni a maga gazdag lelkiségének mindenki mástól különböző megnyilatkozásait. Műtermében sorra felvonulnak fejlődéseinek különböző szakaszai, az egyes állomásokat jelző képek és pontosan illusztrálják, hogyan lett a tanítványból festő, a festőből művész és a művészből egyéniség, Kunwald Cézár.

Egy Weimarben készült életnagyságú férfiaktot látunk az egyik falon. Ez a kép kiindulási pont. Valami professzori szigorúság árad erről a vászonról. Minden izom, minden mozdulat szigorú szabatossággal számontartva. Rajz és szín korrekt. Olyan a kép, mint valami akadémiai székfoglaló. Tökéletes és unalmas. A fiatal professzor, aki most már mindent tud, innen Párisba kerül. Átadja fogékony művészlelkét az új benyomásoknak. És valóban újjá születik. Gazdag és színes fantázia tarkállik most már vásznain és Párisban megkapja ami Weimárban olyan nagyon hiányzott képeiből, az ízlést. A festőből festőművész lett. Már tudja, hogy a természet jelenségeit nem kell változatlanul elfogadnia és érti az elemeknek művészi célja szerint való csoportosítását. Az éppen akkor diadalmaskodó francia impresszionisták és pointillisták egy lépéssel tovább viszik és most már nemcsak látása szabadul fel, hanem megváltozik festészetének egész strukturája is. Új technika, új eljárások teljesen felszabadítják művészi felfogását és szabad teret nyitnak az alkotó ízlés számára, mely Páris óta egy pillanatra sem hagyja el. Párisban természetesen ez az ízlés párisi. Itt van pl. az a foltokból összeállított női portré, melyet reprodukcióban is bemutatunk, erről keltezés nélkül is tudjuk, hogy csak Párisban születhetett. De ez csak a kezdet. Azok a tájképek és figurálisok, amiket Párisban készít, lerántják az idegen hatásokat. Most már rohamtempóban érkezik el a művész a végső stációhoz, önmagához. Képei egyre

KUNWALD CÉZÁR: ÖNARCKÉP

Képzőművészet
1931. 42. sz.

bensőségesebbé válnak. Egyre inkább érezzük, hogy az ábrázolás nem önmagáért, hanem a rajta elömlő lélekért van. Az impresszionizmus pogány, szinte fizikai világszemléletét egy új látás foglalja el Kunwald Cézár művészetében és ez egy befelé néző tekintet meleg, lélekülte pillantása. Ez a tekintet nem elégszik meg többé a külvilág ábrázolásával, mert ezt csupán a felületnek érzi és keresi mögötte, ami jobban érdekli minden külső effektusnál, a dolgok lelkét. Figurális vagy tájkép, portré vagy kompozició csak azért érdekli, hogy azokon kibeszélje magát a művész legbelseje. Ő ma is az a preciz rajzoló, a színeknek az a pedáns ismerője, aki tisztában van azzal, hogy minden alkotásnak alapja a kifejezőképesség, a mesterség százszázalékos tudása. Hiszen egész pályafutása alatt nem szünt meg kísérletezni a festékkel és még ma is élénken foglalkoztatják a festés technológiai problémái, a vele való bánni tudás, — mégis ez többé nem a cél, hanem csupán az eszköz. Kunwald Cézár kemény, gerinces munka után felszabadult a mesterség zsarnoksága alól, a maga legbelsejének kivetítését látja a világ képén, a tónusok sejtelmes világából az ő szellemiségét látjuk kicsillanni, az ő egyéniségének lelkiségét látjuk újabb képeinek hosszú sorából kisugározni.

Kunwald Cézár egész tekintélyes művészi pályafutása alatt ugyanaz az egyéniség maradt, minden képén fel lehet ismerni keze egyéni vonásait, csupán az történt vele, hogy a hústól megérkezett a lélekig, a világból önmagához. Ez a magyarázata nagyszerű önarcképének is, mely mély bepillantást enged a művész spirituálisan ágyazott egyéniségébe.

Kunwald Cézár művészete az az egyenes, amelyik a legrövidebb út két pont között. És tegyük hozzá a geometriai tételhez: nemcsak a legrövidebb, de a legbiztosabb út is.

Gy. N.

KUNWALD CÉZÁR: ZALAI TÁJKÉP

KÉT MAGYAR MŰVÉSZ KITÜNTETÉSE. Két érdemes magyar művészt tüntetett ki a lengyel köztársaság államfője művészi érdemeik jutalmazására. Hubay Andor festőművész és Farkas Zoltán dr. szobrászművész megkapták a Polonia restituta-rend tiszti keresztjét.

LECHNER ÖDÖN-EMLÉKÜNNEP. A Lechner Ödön Társaság a mester halálának évfordulója napján emlékünnepet tartott. Az elnöki megnyitót Gerő Ödön tartotta, míg Lechner Ödönről Vámos Ferenc olvasott fel. Az emlékünneppel kapcsolatosan a Társaság közgyülést tartott, melyen Ugron Gábor elnökölt. A közgyülés a betöltésre kerülő harmadik elnöki székbe Árkay Aladárt ültette, titkárnak pedig Soós Aladárt választotta meg.

TÁRLATOK

AZ ALKOTÓ MŰVÉSZNŐK EGYESÜLETÉNEK ELSŐ KIÁLLÍTÁSA. Feszty Árpádné elnökletével új női csoportosulás mutatja be törekvéseit a Nemzeti Szalonban. Egy alkalommal több, amikor festő- és szobrászművésznőink szóhoz juthatnak és igazolhatják, hogy nem egy esetben jogos rivalitást kezdhetnek férfikollégáikkal. Fesziy Masa már sokszor méltányolt tehetségének újabb meggyőző bizonyítékai most kiállított tanulmányfeje és nagy aktképe. G. Lázár Ilona faszobrai ezúttal is hatásosak. H. Burián Irén fekete kalapos hölgye hangulatos. Hámor Ilona tehetségét szeretnénk már lehiggadtabb megnyilatkozásaiban ismerni. H. Schuschny Erna

KUNWALD CÉZÁR: PORTRAIT

Nem állítjuk, hogy az új alakulás hozott volna valami művészi szenzációt, de kétségtelen, hogy alkalmat adott ismét néhány ismert tehetséges művésznő szereplésére. Csabai Rott Margit úgy olaj-, mint akvarell képeivel ismét igazolja jártasságát mindkét technikában. Ehrenhaftné Hevesi Margit a napsütés ragyogásában értékeli Itália tüzes színeit, Fejérváry Erzsi külön meglepetése a tárlatnak. Nagy komponáló készsége artisztikus érzéssel nyilatkozik meg a Madonna c. kompoziciójában. virágai már valóságos kompoziciók. Színfoltjai formaképzőek, rajza egyre leegyszerűsítettebb. Illyefalvi Lőte Éva Hun lóáldozás c. gipsze férfias erővel mintázott szobormű, melyben rendkívül tehetséggel egyesül a tehetséges szobrásznő ösztönös érzése a mintázó tudással. Kolár Nándorné csendélete nagyvonalú, érdekes. Kövesházi Elza szobrai ezúttal is kissé túlzottan egyéniségre törekvők és ezáltal modorosak. Magdolna főhercegnő képei meglepetésszerűen kielégítő tájékozottságra val-

lanak a festészet birodalmában. Nótiné Kálnay Boriska egy színes, hangulatos, napfényes képet állított ki. Ötvösné Bakonyi Kató tanulmányfejeiben egyre több szerencsével szabadul fel a természet puszta másolásától. Örgróf Pallavicini Györgyné temperái és akvarelljei nincsenek tudás nélküi, de modorosságuk szembeötlő. Páris Ila mint mindig, ezúttal is nívósan szerepel. Önarcképe különösen sikerült. Pender K. Rózsi tanulmányában a színeken van a hangsúly, azokat finoman értékeli és egymásrahatásukat helyesen figyeli meg. Perczel Margit tájképe kellemes. Petheöné Ertl Livia mezőkövesdi zsánerjének ragyogó színösszetételével brillirozik. Porter Paula ezúttal azt bizonyítja be, hogy nemcsak a figurálisban, hanem a tájkép műfajában is kiválót tud produkálni. br. Korányi Anna virágcsendéletei színesek, a természet alkotóerejű átérzései. Szentgericzey Piroska zsánerképe nem irodalmi feltálalás, hanem komoly festői problémákat old meg. Szilády Margit vásznai egy szépen fejlődő művészegyéniséget mutatnak be. Szivessy Aczél Barbara fejei karakterisztikusak. Vujovich Irma studiumaiban férfias erő van. Endrő Margit szép kerámiáit már előző tárlatokról ismerjük.

A NEMZETI SZALON TAVASZI TÁRLATA. Persze a cím egyáltalán nem fedi a valóságot. Tavaszról szó sincs, ellenben a kánikula legtűzőbb melege és ezzel egyenes arányban a látogatók gyér száma jellemzi a Szalon úgynevezett tavaszi tárlatát. Nem először tettük szóvá, hogy a Nemzeti Szalon éppen a saját tagjaival szemben, akik a legtöbb áldozatot hozzák az intézményért, jár el ilyen mostohán. Egy júniusvégi kiállítás, még hozzá a Szalon üvegtetőzete alatt inkább gőzfürdő, mint képkiállítás. Véleményünk szerint a Nemzeti Szalon minden tagja elvárhatná a vezetőségtől, hogy évről-évre ne kényszerítse bele ebbe a lehetetlen helyzetbe.

KUNWALD CÉZÁR: PORTRAIT

A tárlat maga, bár igen vegyes, mégis jobb sorsra érdemes. Már maga az a körülmény, hogy közel 400 műtárgyat állítottak ki a művészek, arra mutat, hogy a felhalmozott képek és szobrok között bőven akad nívós darab is. Az újabb generáció friss nevei mellett egy-két beérkezett ismert nevü művésszel is találkozunk. Andrejka József, Belányi Viktor, Heyer Artur, Kopeczky Raul, Lakatos Artur, Pálya Celesztin, Szamosi Soós Vilmos nevei komoly értékek. Különösen Belányi Viktor kis gyüjteménye érdemel teljes elismerést. Azokat a mű-

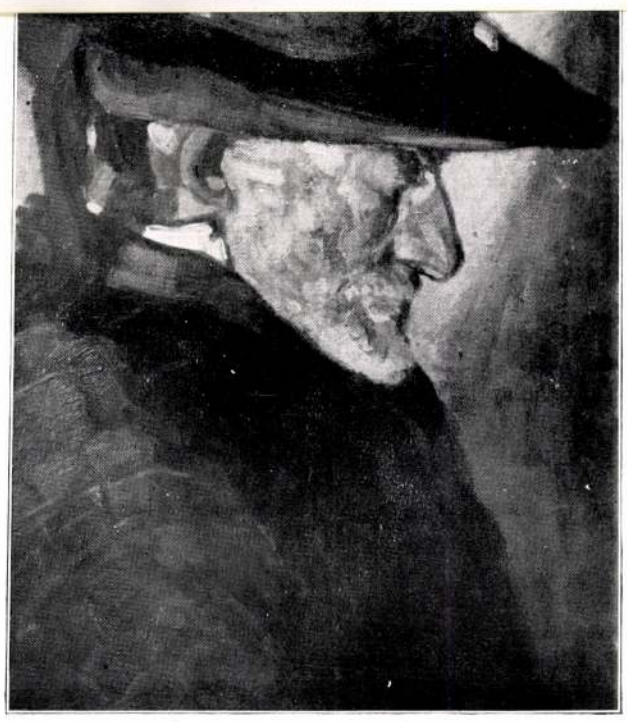

KUNWALD CÉZÁR: SPANYOL FÉRFI

FADRUSZ JÁNOS: FADRUSZ JÁNOS SÍREMLÉKE
A Kerepesi temetőben

újúló hullámzása félreérthetetlenül magán viselte az ő erős egyéniségének bélyegét. Mostani kiállításának is ez a karaktere. A piktura „legújabb eredményeit", elvi álláspontjait, elméletek maximáit látjuk felsorakozni rajzain és olajképein. Megmondjuk őszintén, nem a mi esetünk. Sokkal közelebb áll hozzánk a piktor, ha közvetlenül magát nyujtja, nem pedig elméletek és irányok prizmáján át törik meg festői képe. Mégis: Sassy Attila nem az a könnyen elintézhető eset. Nem egy imitátor, nem egy modisztin-piktor, aki Párisból hozza a „dernier cri" utolsó kreációját. Nem, ez egy gondolkodó fő, ez valaki, aki különbözik mindenki más külső képétől és belső világától. Ezek a rajzok és képek úgynevezett expresszionista képek, de aki mögöttük igazgatja a kulisszát, az nem egy papírmasé figura, hanem egy okos fejű rendező, sőt néha több is annál. ő maga az: Sassy Attila, a megelevenedett, művészbőrbe bújt Theória.

vészeket, akik figyelemreméltó művekkel szerepelnek és hozzájárultak ahhoz, hogy a kánikulában rendezett kiállításnak mégis volt némi sikere, az alábbiakban soroljuk fel: Aradi Edvi Illés, Ágoston Vencel (akvarelljei rendkívül artisztikusak), Bakonyi Kató, Barna Ilona, Bendéné K. Friderika, vitéz Bihary István, Bokor Vilmos, böszörményi Schwarz János, H. Burián Irén, Csányi Lajos, Csillag József, Cs. Mágócsy Etus, Czene János, Mátyás, Lám Ilona, Lengyel-Reinfuss Ede, Martosné Camilla (olajfestményeiben szerencsésebben érvényesül, mint a pasztell műfajában), Márton Jakab, Mészáros Jenő, Mészáros Mihály, Müller Ágosta, Négely Rudolf, Némay Ferenc (a kormányzónéről festett arcképe nemcsak találó portrészerűségével tünik fel, de mint kép is igen hatásos), gyertyányi Németh Gyula, Nótiné Kálnay Boriska, Oppel Imre, Papp József, Pataky Ferenc, Pen-

Kunwald Cézár

KUNWALD CÉZÁR: TANULMÁNYFEJ

KUNWALD CÉZÁR: NŐI PORTRÉ

KUNWALD CÉZÁR: MERENGÉS

KUNWALD CÉZÁR: PÁRISI NŐ

Kunwald Cézár

Kunwald Cézár MDK

Fátyolos akt, olf.

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Kunwald Cézár

Női akt, repr.

Képzőművészet 1928. 8-9. sz. 84.l.

Kunwald Cézár

„Huzó fékfi." c. műve nézetel a húsarnok akt kiállításán

(emlitve)

Nemzeti Cyjág 1925 XII 8

Kunwald Cézár (1870 —)

festő

Revue des Langues

1910. III. ann. V. f. 777-782. l.

Nagy Tavaszi Tárlat (Műcsarnok)

K u n w a l d Cézár festő
1870 -

Tájkép
/vásárlás a téli kiállitáson,
1913-14/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

Kunwald Cezár.

Literatura.1931.VI.év.7.sz.249-252.l
Kunwald Cezár a lélek festöje.

Kunwald Cezár, festö

Literatura. 1931. VI. évf. 7. sz. 249-252. l.
Kunwald Cezár a lélek festöje.

Kunwald Ernő festő (1870

Pásztortűz, 1928. 3 sz.

70. l.

Szokolay Béla: Budapesti kiállítások

Önálló táblakép - Arckép

K u n w a l d C é z a r :
Öregasszony

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
159.
"A Társulat müvásárlása"

Kunwald Cézár festö.

Katol.Szemle.1930.II.1011-18.l.

Kunwald Cézár, festő

Budapesti Szemle, 1911.

CXLVI. 296.–299. l. Heller Simon:

Tárlatok.

Alkalmazott táblakép. „Szt. Ágoston", Kunwald

Cézár

Pesti Hirlap. 1932. jan. 13. 3

a piaristák budai Cassiciacum kápolnájának új Szt. Ágoston oltárképe...

Kunwald Cézár, festő

Budapesti Szemle, 1912/CLI/457-464l.

D.: Téli tárlatok

Kunewald Cézár festö.

Katol.Szemle.1941.470-73.l.

Kunwald Cézár festö.

Katol.Szemle.1933.I.445-50.l.

Kunwald Cézár, festő

Pásztortűz, 1928. 3 ol.
70. l.
Szoholay Béla: Budapesti kiállítások.

Rossi

Pester Lloyd, 1867
XIV.évf.231.sz.,3.o.

Wirrer F.bécsi festő Pesten

Kunwald (Cérés 2.)

festő

Revue de Hongrie

1914. VII. a. XIII. I. 236-238. l.

Téli Tárlat a Műcsarnokban.

Kunwald (cézár ?)

festő

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. f. 707-708. l.

Tavassi Tárlat a Műcsarnokban.

Kunwald (Cézár ?)

festő

Revue de Hongrie

1910. III. a. VI. f. 684-686. l.

Téli tárlat.

Kunwald Cézár festő

Magyar Művészet 1925.369-392.o.
G erő Ödön:Az akt-kiállitás.

K u n w a l d Cézár festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
159.
"A Társulat művásárlása"

Kunwald Cézár festö.

Mibarát.1923.III.24.1.

Kunwald Géza festő

Pesti Hirlap. 1923. ápr. 15. 7

K. K. L. a Benczur Társaság műkiállítása

Kunwald César festő

Pesti Hirlap. 1926. febr. 28. 4

k. k. l. A Cékbelik kiállítása

Kunwald Cézár festő

Pesti Hirlap. 1925. dec. 8. 8

Kézdi-Kovács László: akt-kiállítás
a Műcsarnok összes termeiben

Kunwald Cézár. festő

Pesti Hirlap. 1923. dec. 8. 9

kezdi: kiplikálfitárok

Kunwald Cézár festő

Pesti Hirlap. 1924. febr. 24. 6-7

k. k. h. Három kiállítás

Kopal

Kunwald Cézán

Lestő

8 órai hajtág

1924 nov. 20. 6 l.

Kunwald Cezár
testó
Pórai. Nyság
1924 okt. 26. 6. l.

Kunwald Cezar

Cestő

8 órai Ujság

1925 márc 8. 6. l.

Kunwald Cézár gyüjt.kiáll.

Magyar Művészet 1925.288.o.
Kiállitások.

Táblakép – „Női arckép" – Kunwald Cérár

Revue de Hongrie

1910. III. a. VI. f. 684-686. l.

Téli-Tárlat.

Táblakép – „Női fejtanulmány" – Intérieurök

Kunwald

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. t. 707–708. l.

Tavassi Tárlat a Műcsarnokban.

Jestérset (1900 – 1919). – Önálló Fáblaszép.

Kunwald Cézár

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. I. 777 – 782. l.

Nagy Tavassi Tárlat (Műcsarnok).

Festészet, 1900-1919 - Önálló táblakép - Tajkép

K u n w a l d C é z á r :
Tájkép
/ nyeremény a téli kiállitáson,
1913-14 /

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

MERÉSZ GYULA: SZENT IMRE

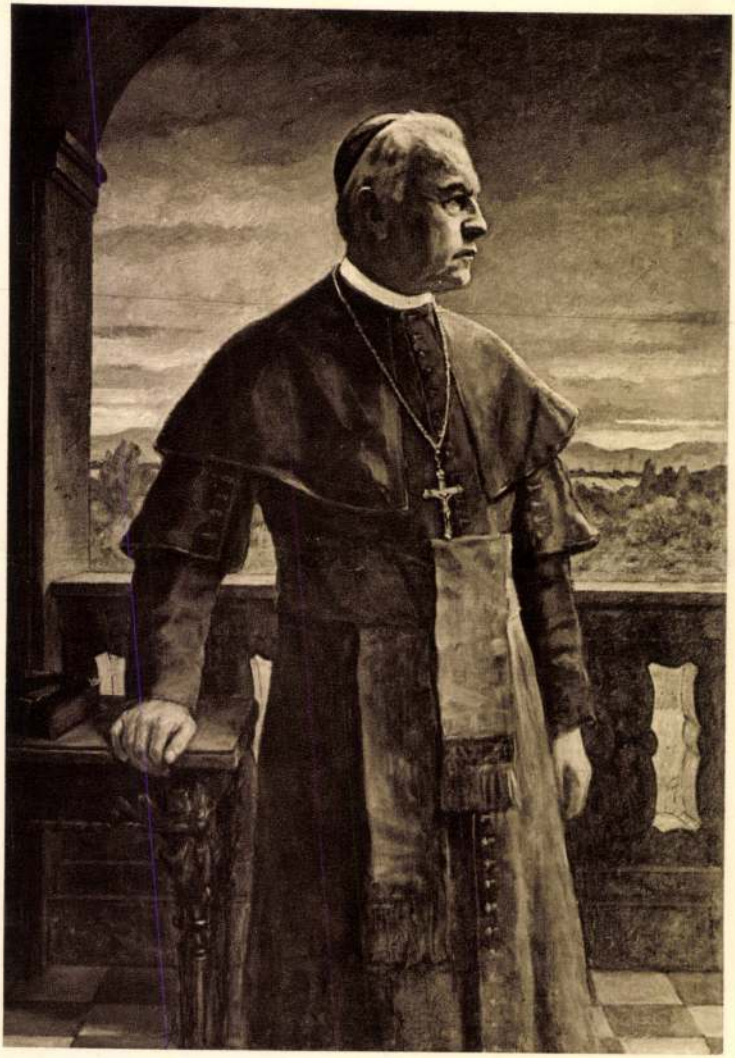

KÚNWALD CÉZÁR: PROHÁSZKA OTTOKÁR

Műcsarnok Szt. Imre kiáll. 1930

161. Kunwald Cézár: Férfiarckép.

20. Glatz Oszkár: Nagyapó unokáival.

90 Kunwald Cézár: Liptói kovács-cigányok.

359 Nádler Róbert: Őszi napfény.

Kunwald Cézár

303 Kunwald Cézár: Pihenő.

Képrőm. Tass. 1910. tav.
Kiáll. Eat.

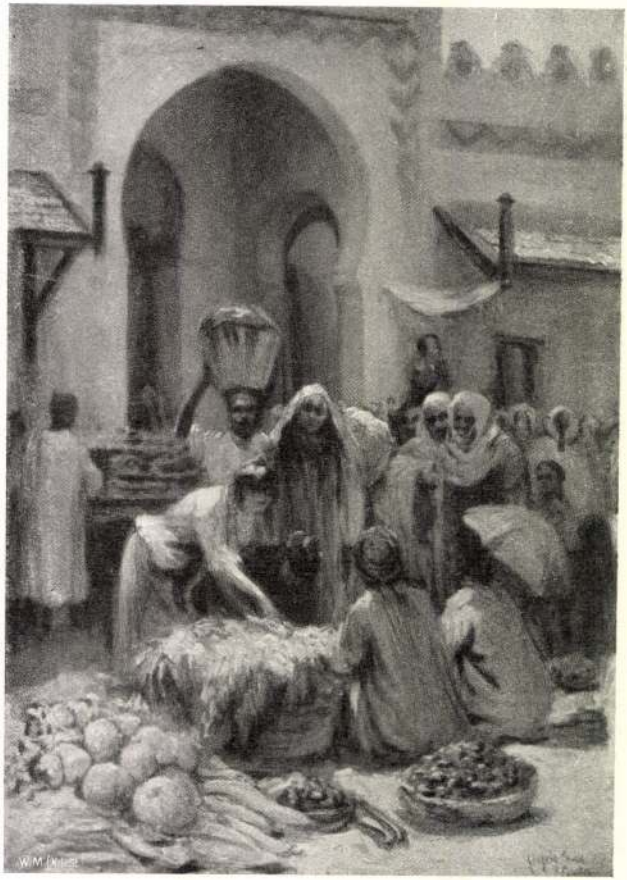

315 Gergely Imre: Tuniszi vásár.

55 Kunwald Cézár: Női arckép.

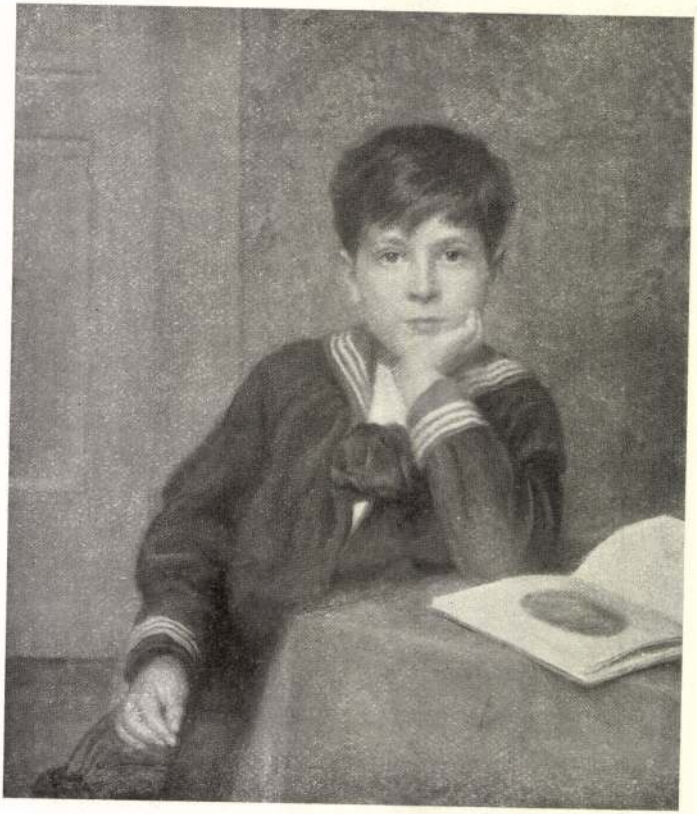

97 Jendrássik Jenő: S. S. arcképe.

Kunwald Cézár

K

255 Kunwald Cézár: Alexander von Hochberg németbirod. gróf.

KMT 1912/13. téli kiall

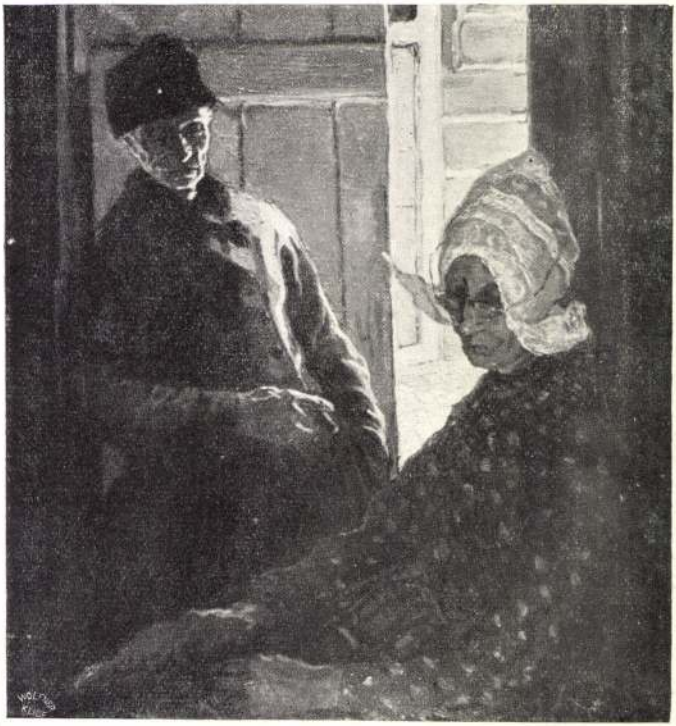

31 Kiss Rezső: Szomorú hírek.

65 KUNWALD CÉZÁR: Női arckép.

18 Koszta József: Kukoricatörők.

KUNWALD CÉZÁR: ÖNARCKÉP

BORUTH ANDOR: FEKETERUHÁS NŐ KUTYÁVAL

16 Kunwald Cézár: Női arckép.

14 Mányai József: Vöröshajú leány.

Jenő hortobágyi képei rendkívül érdekesek. A témán felülemelkedően a művészi meglátás és a kifejezés ereje az, ami ezeket a képeket az átlagon felül helyezi. *Kunwald* Cézár egy lehellet finomságú rajzzal szerepel, melyet Ella Ilbak táncművésznőről rajzolt. *Gregersen* Hugó nagy rajzkészséggel tálalja fel érdekes és ötletesen szerkesztett építészeti terveit. *Baránszky* E. László, *Wirker* Ferenc, *Kováts* József, *Gy. Sándor* József, id. *Dörre* Tivadar, *Mezey* Ilus, *Balogh* Sándor, *Páris* Erzsi, *Csóka* István, *Lukács* Stefi, *Vujovich* Irma, R. *Reismann* Gizella, *Wellmann* Róbertné, *Gallé* Tibor, *Bundschuh* Ottó, *Barna* Ilonka, *Rauscher* Juliska, vitéz *Pataky* Ferenc, *Emánuel* Béla és *Egyed* Erna művei emelkednek a kiállítás átlaga fölé.

A tizedik teremben a szentendrei művésztelep festői kaptak egy falat. Ez a csoport igen erőteljesen képviseli festői színvonalát. *Jeges* Ernő, *Ónodi* Béla, *Sverák* József, *Heincz* Henrik, *Hollós Mattioni* Eszter, *Reysser* Ottó és *Bánovszky* Miklós valamennyien tehetséges piktorok. *Czene* János, *Heller* András, cecei *Szüts* Sándor, *Mészárosné Kisfaludy* Mária (templom interieurje csupa artisztikus festői érzés), *Pádua* Kálmán, *Velten* Armand, *Vujovich* Irma, *Mihály* Gyula (színben is, rajzban is ügyesen komponált a Templomból jövök c. képe), *Oláh* Sándor, *Krem* Mátyás, *Hóman* Károly, R. *Molnár* Lajos, *Henczné* Deák Adrienne egészítik ki szerencsésen ennek a teremnek összhangját.

Gy. N.

KUNWALD CAESAR: gr. AMBRÓZY LAJOS

Képzőművészet
1931. 4/7.

GÁBOR MÓRIC: SCHEUER RÓBERT ARCKÉPE
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

sen az egyik széles ecsetkezeléssel ábrázolt csendélete igen jó munka. *Csallóközi Farkas* Lőrinc, a tehetséges fiatal festőművész ismét erőteljesen szerepel Felszálló pára c. képével. *Wágner* Géza, *Gaál* Ferenc, *Csillag* István, *Szőllősy* János, *Heyer* Artur, *Csalány* Béla, *Uitz* János és *Lám* Ilus szerepelnek még egy-egy jó képpel, szoborral.

VIII.—X.

A baloldali termek közül az elsőt majdnem csupa fiatal művész töltötte meg. Felsoroljuk azokat, akik figyelemreméltó munkával szerepelnek: *Wirker* Ferenc, *Turmayer* Sándor, *Csányi* Lajos, *Tóth-Bartók* Jenő, *Mátray* Vilmos, *Reuter* Ágost, *Szőllősy* János, *Radnay* József, *Rainerné Istvánffy* Gabriella, *Szilágyi* Ignác, *Kopeczky* Raul, *Neógrády* Miklós (portréjában sok artisztikus érzés van), böszörményi *Schwarcz* János, *Prohászka* József, ifj. *Dörre* Tivadar és *Hagyik* István. *Szamosi* Imre egy markáns, szépen mintázott mellszoborral szerepel.

A kilencedik terem a Műcsarnok grafikai terme. Ezúttal is túlnyomóan akvarellek és ceruzarajzok láthatók falain. Azt mondhatni, hogy a mostani tárlat átlagszínvonalában ez a terem érvényesült legjobban. Itt látjuk *Csizik* Gyula áhítatos természetszemlélettel készített vízfestményeit, Gy. *Takács* Béla hangulatos meglátását. Nagy igényűek, tökéletesen komponáltak, maradéktalan élvezetet nyujtók *Ungváry* Sándor üvegfestménytervei. *Vigh* Bertalan orosz témái ragyogó technikával előadottak, ugyancsak az akvarell technikájával brillirozik vásári képein *Rökk* Károly, csabai *Wágner* József viszont egy olasz tájat visz át olajfestménybe. Minden elismerésre méltóak *Lühnsdorf* Károly boszorkányosan pontos, vesékig látó ceruzarajzai. Különösen Bethlen István miniszterelnök arcképén brillirozik a részletező látás bravurjával. *Harangh*

KUNWALD CÉZÁR: PROHÁSZKA OTTOKÁR PÜSPÖK

A Műcsarnok Őszi Tárlatáról

szüzséjét, rendszerint éppen olyan mesterekét, akik rézkarcolással soha nem foglalkoztak. Ez már magában véve hamisitás. Itt azonban nem áll meg az élelmes kereskedő. Kezdő piktorkákkal kifestteti a rézkarcot és az ilyen művészietlen tömegáru ezerszámra kerül azután a forgalomba, mint a nagy mester eredeti műve, a nagy mester saját aláirásával. Az ilyen szines rézkarcok ma már *százezerszámra* vannak forgalomban. Nem győzöm eléggé hangoztatni, hogy ezek a számok nem légből kapottak, hanem gondos utánjárás eredményei. Ugyanakkor, amikor hivatásos rézkarcolóink évszámra alig tudnak eladni művészi alkotásaikból néhány darabot, jónevü műkereskedők épp úgy, mint zugvállalkozók sok ezerszámra adják el ezeket a színezett giccseket házaló ügynökeik révén. Ha a zug műkereskedelem bevételének csak egy hányada jutna el a magyar művészekhez, a magyar képzőművészet anyagi problémája meg lenne oldva. A szerzői jog képzőművészeti vonatkozású átdolgozása ezeken a rézkarc visszaéléseken is azonnal segitene.

2. *A vidéki kiállítások ügye.* Izlésrontóbb és kártékonyabb tevékenységet sehol sem fejtenek ki a műkereskedelem hiénái, mint nálunk a vidéki kiállításokon. Nincs az a tömegárucikk, pincéből és műteremsarokból előkotort portékája a zug műkereskedelemnek, amelyeket a kiállítások piedesztáljára ne emelnének a vidéken. A tájékozatlan közönség előtt ezek a gyakran hatósági asszisztenciával megnyíló vidéki kiállítások képviselik a magyar művészetet. Rendeleti úton kell intézkedni az iránt, hogy *a vidéken képzőművészeti kiállításokat csak maga a művész, vagy az arra hivatott művészeti intézmények rendezhessenek.*

3. *A forgalmi adó eltörlése.* Ez tulajdonképpen csak a vexatura alól való felmentést jelenti, mert a művész mai forgalma épp annyira nem jelent jövedelmet az állam részére, mint amilyen csekély, de ellenszenves megterhelést jelent a művész számára. Elvi akadálya a forgalmi adó eltörlésének annál kevésbbé lehet, mert épp a mult hónapban jelent meg a pénzügyminiszter úr rendelete, amely

hogy gyári portékát vásárol az ügynöktől és soha nem is tudja, hogy az általa vásárolt műremekből 100 és 100 van forgalomban. Ezért van az, hogy a művészek képeiket nem tudják eladni. A súlyos gazdasági válság ellenére is a mind szélesebb rétegekben felébredő képzőművészeti érdeklődés lehetővé tenné az eladást, de lehetetlenné teszi az a rengeteg gicc, amit potom áron erőszakolnak a közönség nyakába a házhoz szállító ügynökök. Erkölcsi szempontból is rettenetes hatása van ennek a garázdálkodásnak, mert rontja a külföldre kiáramló ilyen szennyáru a magyar művészek becsületét, másrészt pedig elriasztja a közönséget és a becsapott publikum örökre hátat fordít a kiállításoknak.

Ezen a visszaélésen, mely gyökereiben rágja meg a magyar képzőművészetet, törvényhozási és rendeleti úton kell segíteni. Mindenekelőtt méltóztassék a kereskedelmi miniszter úrral egyetértésben *rendeletet kiadni, amely tiltsa el a műtárgyakkal való házalást.* Épp a napokban került nyilvánosságra a kereskedelmi miniszternek az a rendelete, mely megtiltja a szövetekkel való házalást. Meg vagyok róla győződve, hogy a szövetekkel való visszaélés sokkal jelentéktelenebb kárát jelentette ennek a kereskedelmi ágnak, mint amekkora helyrehozhatatlan kárt okoz a magyar művészetnek úgy a fővárosban mint a vidéken a házaló műkereskedelem, amely kizáróan becsapásra dolgozik. Ezt a rendeletet törvényhozási úton ki kell egészíteni a szerzői jog megfelelő átdolgozásával. A büntető törvénykönyv ugyan csalásnak minősiti az olyan esetet, amikor az eladó nem közli a vevővel, hogy a tőle vásárolt kép csupán másolata annak a műnek, amelyet a vevő megvásárolni vél, — a szerzői jog azonban oly tágan értelmezhető, hogy az ilyen másolatokkal való visszaélést a büntetőtörvénykönyv nem akadályozhatja meg. A büntetőtörvénykönyv csak a közvetitő kereskedőt üldözi, de ha ugyanazt a cselekményt maga a festő követi el, a szerzői jog képzőművészeti vonatkozásban való hiányossága mentheti.

Ugyancsak a művész produktumának hitelét rontja a rézkarcokkal való visszaélés. Itt az történik, hogy a kereskedő rézbe karcoltatja valamelyik kiváló mesterünk

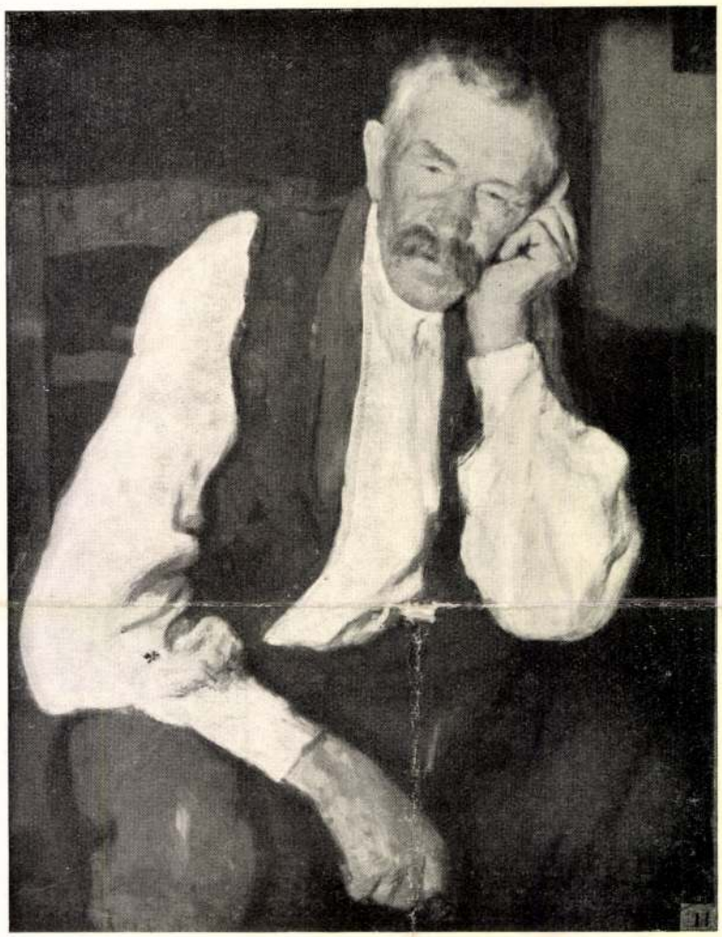

GLATZ OSZKÁR: AZ ÖREG MIHA

A Műcsarnok Őszi Tárlatáról

mény, ami igazolja a nőpiktorokat, úgy nálunk minden bizonnyal. Kiállításaink a tanú rá, hogy mennyi — ha úgy tetszik — férfiasan tehetséges művész akad nőpiktoraink között.

Ezen a kiállításon is regisztrálhatjuk Edvi Illésné Karádi Etel és N. Fodor Olga festőművésznőket. *Edvi Illésné Karádi* Etel egy sorozat portrét állított ki. Csupa életteljes bizonyíték a művésznő pompás karakterérzéke és lélekábrázoló tehetsége mellett. Szenes legény című képe talán a legtökéletesebb. A karakter feltevésének az a magátólértetődő könnyedsége, ami annyi természetességgel és eleven élettel ruházza fel ezt a jól ismert köznapi figuráját a szürke hétköznapoknak, művészi átélés eredménye és az ábrázolás romantikus beállítása a megfestés bravúrjaira adott bőséges alkalmat. Mendlik Oszkár arcképe is brilliáns munka. Csupa megfigyelés és lélek ez a portré, mely éppen munkaközben fogja el a művész ihletett arcvonásait. Szabolcska Mihály arcvonása éppen az ellenkező karaktert mutatja be. Míg Mendliknél minden ecsetvonás dinamikus mozgalmasság rugója, addig Szabolcska arcképe maga az epikus nyugalom. Többi portréi is mind azt bizonyítják, hogy Edvi Illés Aladárnéban hivatott portréfestőt nyertünk, akinek jó szeme, biztos keze és művészi izlése van.

A tárlat másik nőpiktora, akinek értékelésében mostani gyüjteménye fordulópontot fog jelenteni, *N. Fodor* Olga. A Műcsarnok és a Nemzeti Szalon tárlatain eddig is találkoztunk figyelemreméltó munkáival, de ez a gyüjteménye a nőpiktorok első sorába állítja a művésznőt. Aktot és tájképet látunk tőle ezen a tárlaton, s bár tájképei frissek, hangulatosak, meg kell állapítanunk, hogy a művésznő igazi területe az akt. A művészi ábrázolásnak ezen a pontján érvényesül tehetsége legmeggyőzőbben és ezek mellett a finoman rajzolt aktok mellett kedves, poetikus tájképei csak a változatosságot és benne felüdülést kereső művészlélek pihenő órái szórakozásának tetszenek. Erősen qualitásos aktképein festményeinek két értékes tulajdonságát kell kiemelnünk: a rajz szellemes, finom vonalvezetését és a tónus gyöngyfényű báját. Szerencsés kézzel, azaz művészi izléssel rajzolja fel aktjait. Ritmikusan hullámzó vonalai alatt rendkivül kellemes kontúrú női testek születnek, melyek azonban sohasem válnak sematikussá, mert a természet számtalan változatának megfigyelései. Más a karaktere ülő aktjának, fürdőző nőjének és egy so-

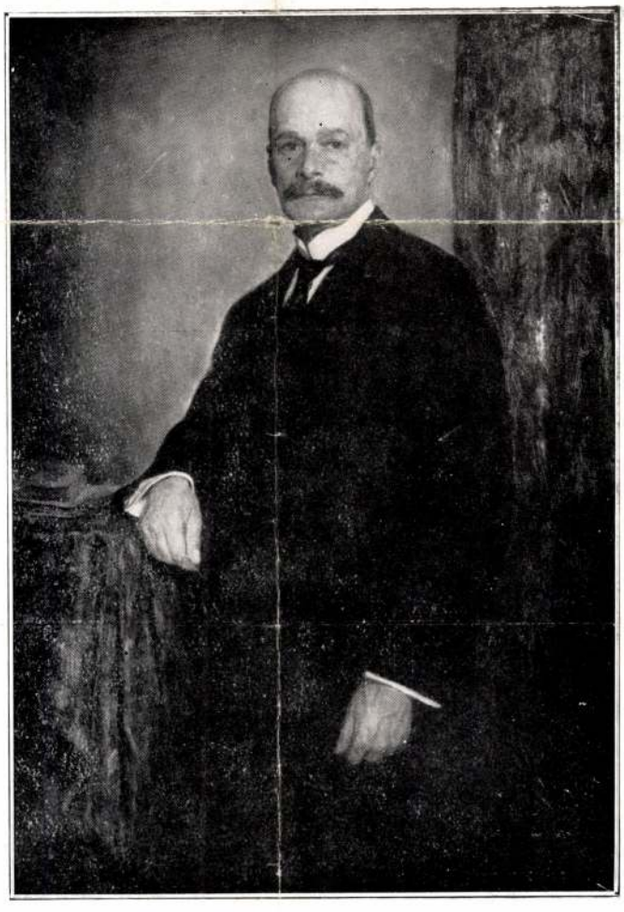

KUNWALD CÉZÁR: BELATINY ARTUR

A Műcsarnok Téli Tárlatáról

Képzőművészet
1930. 27. 7.

kerüljenek kiállításra, melyek befejezett és érett művészetet reprezentálnak. Épp ezért a tanács úgy határozott, hogy ezeknek a munkáknak előzetes kiválogatásával dr. *Gerevich* Tibor professzor urat bízza meg, aki a római Collegium Hungaricum igazgatója és a Tanácsnak is tagja. Az előmunkálatok során felmerült az a gondolat is, hogy a kiállítás rendezőségétől olyan anyag bemutatására kérjünk pouvoirt, mely nem kizáróan a megadott vezető motivumhoz igazodik, azonban elejtettük ezt a gondolatunkat, mert oly nagy és nívós gyűjteményt sikerült összehoznunk, hogy semmi szüksége nem forgott fenn a kiállítás egységes koncepciója megbontásának.

NÁDLER RÓBERT: DR. PONGRÁCZ JENŐNÉ
A Műcsarnok Téli Tárlatáról

TÁRLATOK

A NEMZETI SZALON CSOPORTKIÁLLÍTÁSA

A Nemzeti Szalon 67-ik csoportkiállításának van egy nagy erénye: három kitünő piktort revelál és van egy immár megszokott bűne: az egész gyöngék is helyet kapnak termeiben.

Érdekes, hogy a három kitünő piktor közül kettő nő. Nálunk általában nem szokás komolyan venni a nőpiktorokat. Férfikollegáik épp úgy mint a nagyközönség bizonyos előítélettel veszi jelentkezésüket. Csökevénye ez még annak a maradi ideológiának, amely a nőt a szellemi pályákon nem akarta megtűrni. Pedig ha valahol van ered-

értéke szerint. Ennek egyik legfőbb oka, hogy kiváló freskóiból a tárlatok közönsége legfeljebb, ha izelítőt kap, mint most a kápolnai plébániatemplom mennyezete freskójának finom színvázlatát. Architektúra Romana és a Bíboros című képe monumentális művészetének szép példái. Viszont *Kampis* Jánosnak — úgy tudjuk — a Kettős arckép az első nagyméretű vászna. Szerencsés kézzel nyúlt hozzá, s ha vannak is apróbb fogyatékosságai a nagylélekzetű festett arcképéről kell még dícsérettel megemlékeznünk. Maróthi *Major* Jenő hangulatos tájai szemléleténél az a félelem fog el bennünket, hogy a hangulat keresése a piktori mondanivaló rovására megy. *Kacziány* Aladár mintha megállt volna biztató fejlődésében. Pedig, hogy a kifejezés eszközeinek birtokában van, azt ezen a tárlaton szereplő női arcképén láthatjuk.

Felsőeöri *Fülöp* Elemér, az Ady-síremlék pályázaton díjnyertes szép művét állította ki. *Gy.*

ENGLERTH EMIL: G. L. ARCKÉPE
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

műnek, kétségtelen, hogy sok piktori értéket halmozott össze a művész és jelentékeny fejlődésről tett tanuságot.

Szemben ezekkel a többméteres alkotásokkal, *Moldován* Béla egy kisméretű olajképpel szerepel, mely méltán tarthat igényt a monumentális jelzőre. Kisfiát ábrázolja a kép oly mély lírai erővel, ahogyan csak kivételes művészek tudják magukat kifejezni. (Kár, hogy ezen a szűk helyen nem tudunk részletek analizisébe bocsátkozni.) *Barkász* Lajos finom folthatású tájképei és *Edvi Illés* Ödön Némethy Károlyról

IV.

Kéve és Paál László-Társaság.

Mind a két művészi csoport az „arany középút" elvét vallja. Egyes tagjaik visszanyúlnak az impresszionizmus formanyelvéig, sőt a naturalista természet ábrázolásáig is, viszont az újító hajlandóságuak sem merészkednek el a kubizmus formabontó törekvéseibe. Így hát a Kéve és Paál László-Társaság művészei — hogy úgy mondjam — mindenkinek egyaránt érthető nyelven szólnak.

KUNWALD CAESAR: NŐI AKT
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

A Kéve régebbi keletű egyesülés és már szép sikerekre is tekinthet vissza. *Benkhard* Ágost, egyik vezető egyéniségük, a mostani tárlaton egy plein-airbe helyezett jó akttal, *Haranghy* Jenő pedig hangulatos tájképével, valamint egy cirkusz érkezését ábrázoló, a színes tömeget élénken érzékeltető kompozíciójával reprezentálják előkelő művészetüket. *Rozgonyi* László tájképein a halk tónusokat kedveli, míg Bánáti *Sverák* ezúttal kissé kemény, túlontúl hangsúlyozza a rajzos elemet; biblikus kompozíciója sikerültebb. *Barzó* Endre vásznán nagy színfelületek uralkodnak és sejtelmesen megvillanó színek. A temperamentumos *Goebel* Jenő a kiállítás keretében erőteljes „Önarckép"-ével vonja magára a figyelmet, a fiatal *Friml* Géza mint kitűnő kolorista, nagy erőssége e csoportnak. *Barcsay* Jenő csendéletei is nem közönséges kvalitásokról tesznek tanuságot. *Simay* temperái fantasztikus témákat oldanak meg bravurosan, az újabban társult *Say* Géza még nem állapodott meg festői felfogásban. Szablyáné *Lohwag* Ernesztin fínom miniatür-akvarellben ad képmásokat, Canti modorára emlékeztetve. A csoport egyetlen szoborműve egy gyertyát tartó „Leány-akt" nemes mintázása *Erdey* Dezső műterméből került ki.

A Paál László-Társaság tagjai irány dolgában sokkal távolabb állnak egymástól. A tekintélyes tanári működésből visszavonult *Csizik* Gyula aprólékos, de becsületes tudású akvarelljein naturalista hűséggel jelennek meg a budai hegyek lombos erdei, míg az egyéni útakat járó *Biró* József havas tájai már sommázó előadású stilizálással vannak odavetve. Friss impressziók a Társaság egyik legerősebb művészének, *Lakatos* Arturnak pécsi és budai tájrészletei, aki ezúttal dr. Siklóssy József pompásan beállított arcképével, mint rutinos portrétista is meglepetés. Az artisztikus *Vesztróczy* Manó is legfrissebb értékeit csillogtatja Tamássy közvetlen arcképén, továbbá egy zöldes és egy kékes tónusú szép tájképén. *Rózsaffy* Dezső bravurosan oldja meg az éjjeli utcafény misztikus vibrálását. *Belányi*

Képzőművészet
1928. 8-9. f.

A MŰGYÜJTŐ

Két magyar faliszőnyeg-amatőr a XVI-ik században

Irta: Dr. SIKLÓSSY LÁSZLÓ

II.

Oláh Miklós esztergomi kanonokot a végzetes 1526. esztendőben, mint királyi titkárt találjuk Budán, II. Lajos és Mária királyné udvarában. Ő maga mondja el élményeit a mohácsi csata körül. Néhány nappal a csata előtt a királyné férjéhez küldte őt, hogy hányja-vesse meg vele, vajjon ahelyett, hogy szembeszállna a túlerővel, nem várná-e meg a remélhető segítséget? A király azzal az üzenettel küldte vissza őt „hogy megkisérti szerencséjét, mert nem vállalja az utókor előtt a becstelenség bélyegét, hogy hátat fordított az ellenségnek; bízik Isten segítségében, akinek kegyessége folytán hajdan a magyarok csekély ereje nem egyszer győzedelmeskedett a nagyobbszámú ellenségen; bízik benne, hogy ha csak Isten őt és Magyarországot nem akarja megbüntetni, győzelmesen kerül ki a csatából; mivel azonban bizonytalan, miként fordul a háború kockája, kéri a királynőt, az ő legbájosabb feleségét, hogy utazzék a biztosabb Pozsonyba.

Három nappal a csata előtt hozta meg Oláh az üzenetet, a férjétszerető, fenkölt és bátor királyné azonban nem akart rossz példával előljárni és csak a gyászhír vétele után menekült Pozsonyba. Oláh Miklós vele ment, oldalán volt azokban a küzdelmekben, amelyeket Mária bátyjának Ferdinandnak magyar királyságáért folytatott és kísérője maradt útján Németalföld felé, amelynek kormányzójául rendelte őt másik fejedelmi testvére, V. Károly császár.

Oláh államférfiúi, főpapi és irodalmi működése sokkal ismertebb, semhogy annál bővebben időznöm kellene. Szintúgy Mária királynéval is bőségesen foglalkoztak hazai és külföldi íróink. Én csupán a tárgynál maradok, amelyet dolgozatom címére írtam. De mivel Oláh szőnyegszenve-

KUNWALD CAESAR: *Arcképtanulmány.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

Képzőművészet
1927: 5. 7.

réteg felületén marad és az utóbbival együtt eltávolítható. Igy tehát a lakkozás nem csupán a beütött kép *felfrissítésére*, hanem felületének a piszoktól való *megvédésére* is szolgál.

Gondoskodnunk kellene, hogy az elkészült olajfestmények lehetőleg *szellős és világos* helyen száradjanak. Ily módon az olaj gyorsabban és alaposabban szárad, megsárgulásának a veszélye is kisebb.

A sötét helyen tartott és ennek folytán megsárgult festmények ismét visszanyerik eredeti látszatukat, ha erős világításnak, esetleg a nap sugarainak tesszük ki. Utóbbi esetben azonban ügyelnünk kell arra, hogy a közvetlen napsugár magas hőmérséklete a festővászonnak meg ne ártson s a deszkára festett képet meg ne repessze.

A *nedvesség* minden festőalapnak nagy ellensége. A deszkára készült képek részben azért maradtak meg jobb állapotban, mert a kemény, sűrűszálú fa a többnyire krétából és enyvből készült, tehát a nedvesség által feloldható festőalapozást hathatósan megvédte. A deszkának ezt a védőképességét még tetemesen növelhetjük, ha hátlapját lenolajjal vagy lakkal beitatjuk, megszáradása után pedig még olajfestékkel bevonjuk.

Hogy a festmények hátulról való megvédése mennyire fontos, már azon jelenségből is kitűnik, hogy számos képnek az a helye, mely mögött a festőkeret lécei vonulnak végig, kifogástalan állapotban maradt, míg a többi, a levegőtől szabadon érintett része erősen összerepedezett.

Tanácsos tehát a vászonra festett képeket külső behatások ellen védeni. A festmények előlről való megvédésére a jó lakkréteg, valamint a helyesen alkalmazott üveglemez is megfelelő. A hátlapnak nedvesség ellen való megvédésére különböző szerek alkalmaztatnak. Sokan ezt azzal vélték elérni, hogy a kép hátlapját olajjal vagy olaj-

NÁDLER RÓBERT: *Libapásztorlányok.*
A Műcsarnok őszi tárlatáról.

festékkel bekenték. Mások sűrű sellakoldattal egy vagy két staniollemezt ragasztanak a kép hátlapjára. Némely régi képen a vászon meglehetősen vastag viaszréteggel van a nedvességtől megvédve.

Mindezeknek az eljárásoknak — bár céljuknak megfelelnek — előbb-utóbb rossz következményeik vannak. A lenolaj okozza, hogy a vele itatott vászon számos év mulva merevvé és könnyen törékennyé válik. Alkalmasabb erre a *paraffin és a vazelin*, melyet egyenlő mennyiségben melegben megolvasztottunk vagy terpentinben feloldottunk. A *staniol a sellakkal* kemény réteget képez, mely később, ha a képet új vászonra kell ragasztani, nem csekély akadályokat képez. Épúgy a *viasz-impregnálással is.*

Még legjobban érhető el jó eredmény, ha a festményt vízáthatlan csiriz segítségével új vászonra ragasztjuk. Ha az új vászon még impregnálva is van, úgy a festmény jövője lehetőleg biztosítva van. Ez az eljárás az összes előbb elmondottnál jóval előnyösebb. ,

A legtöbb esetben elegendő, ha a festmény feszítő keretére egy lenolajjal itatott papírlemezt erősítünk, esetleg ezt még egy viaszvászonnal befödjük. Ha a képet még üveg alá is helyezzük, melynek széleit por ellen leragasztottuk, úgy elegendően van megvédve külső, káros behatások ellen.

A *hőmérsékleti változások* is tágító és összehúzó hatásukkal káros befolyást gyakorolnak a festmény alapjára és festékrétegére. Ezért a képeket, különösen, ha régiek, sem a kályhák és fűtőtestek sugárzó melegének, sem a közvetlen napsugaraknak nem szabad kitenni.

Kunwald Cecil

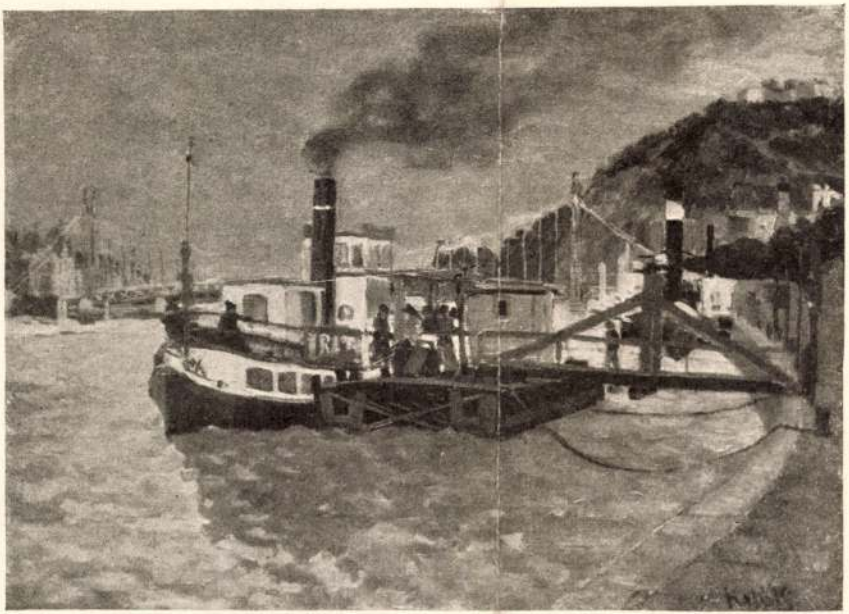

KATÓ KÁLMÁN

LÁNCHIDFŐI KIKÖTŐ

keleti pályaudvari impressiója, Mihálovits Miklós honvéd-rohama, Schréder Eta menekültjei, Makoldynak egy képmása, aztán inkább életképszerű művek, mint Wolff Károly «Ahol az

lérthegyről, Neogrády Antal Gömörből, Madarász Gyula a Gyopárosi-tó mellől, Littkei Antal Visegrád vidékéről. Virágos udvart festett Glück Károly és Zorkócy Gyula, napsüté-

KUNWALD CÉZÁR

LIPTÓI KOVÁCS CIGÁNYOK

Művészet 1917 4. f.

és Kende István, verőfényes udvart Szász Jenő és Nagy Lázár, sziklákat Benczúr Béla, tarlót Ürmös Péter. A tél fehér pompáját választotta motivumul Székács Irén. Gremsperger

Kunwald Cézár

KISS HERMIN.

515 Csendélet. Olajf. Eladó.

MENDLIK OSZKÁR.

516 Tavaszi délután. Olajf. Eladó.

KÖRMENDI FRIM ERWIN.

517 Csendélet. (Rézedények.) Olajf. Eladó.

KUNWALD CÉZÁR.

518 Impresszió. Olajf. Eladó.

DOBAI SZÉKELY ANDOR.

519 Eperjesi főtér. Olajf. Eladó.

TELKESSY VALÉR.

520 Virágos földek. Olajf. Eladó.

LÁMNÉ HILBERTH IRÉN.

521 Rózsaszínű cickóró. Pastell. Eladó.

MÉRŐ ISTVÁN.

522 Falusi kovács. Olajf. Eladó.

PAPP BERTALAN.

523 Sárga ház. Olajf. Eladó.

SPÁNYIK KORNÉL.

*524 Leda. Olajf. Eladó.

ZORD ARNOLD.

525 Szikla-partie. Olajf. Eladó.

SKUTEZKY DÖME.

*526 Kohómunkás. Olajf. Eladó.

KUNWALD CÉZÁR.

527 Fritz von Hochberg német birodalmi gróf arcképe. Olajf. Eladó.

FESZTY ÁRPÁD.

528 Dunai malom. Olajf. Eladó.

KALLÓS ÁRPÁD.

529 B. L.-né úrnő arcképe. Olajf. Magántulajdon.

KMT 1912/13. téli kiáll

ROTTMANN MOZART.
*502 Alku. Olajf. Eladó.

ZEMPLÉNYI TIVADAR.
503 Derült nap az Adrián. Olajf. Eladó.

ROMEK ÁRPÁD.
*504 Dans le boudoire. Olajf. Eladó.

JENDRÁSSIK JENŐ.
505 Leány sarlóval. Olajf. Eladó.

BOEMM RITTA.
506 Régi ház udvara Lőcsén. Vízf. Eladó.

VÁMOSSYNÉ ELEŐD C.
507 Forum Romanum. Vízf. Eladó.

BOEMM RITTA.
*508 Régi ház udvara Lőcsén. Vízf. Eladó.

CZENCZ JÁNOS.
509 Akt. Olajf. Eladó.

VÁMOSSYNÉ ELEŐD C.
510 Római részlet. Vízf. Eladó.

BOEMM RITTA.
511 Lőcsei háztetők. Vízf. Eladó.

XIII. TEREM.

MARÓTHI MAJOR JENŐ.
512 Eső után. Pastell. Eladó.

JUHÁSZ ÁRPÁD.
513 Gödöllői parkrészlet. Olajf. Eladó.

ZÁDOR ISTVÁN.
514 Dr. F. M.-úrnő arcképe. Olajf. Magánt.

Kunwald Cézár

GLATZ OSZKÁR.

78 Rotfeld L. zongoraművész arcképe. Magánt.

KEMÉNYFFI JENŐ.

*79 Kilátás a parlament felé. Pastell. Eladó.

HERRER CÉZÁR.

*80 Ozsonna. Olajf. Eladó.

DÉRY BÉLA.

81 Schiedam vidéki szélmalom. Olajf. Eladó.

KEMÉNYFFI JENŐ.

82 Világos szoba. Pastell. Eladó.

DUDITS ANDOR.

83 Áprilisi hó. Olajf.

84 Lágymányos. Olajf.

KUNWALD CÉZÁR.

85 Női arckép. Olajf. Eladó.

BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ.

86 Tátra. Olajf. Eladó.

FERENCZY VALÉR.

87 Leányarckép. Olajf. Magánt.

KUNWALD CÉZÁR.

88 Öreg asszony. Olajf. Eladó.

89 Női fej. Olajf. Eladó.

90 Parkrészlet. Olajf. Eladó.

DOBAI SZÉKELY ANDOR.

91 Város a völgyben. Olajf. Eladó.

MÁNYAI JÓZSEF.

92 Udvar. Olajf. Eladó.

93 Anya a gyermekkel. Olajf. Eladó.

KMT 1912. tav. kiáll.

III. TEREM.

BERKES ANTAL.

63 Kis piac a Hungária-körúton. Olajf. Eladó.

*64 A Barokaldi-cirkusz előtti részlet. Olajf. Eladó.

GERGELY IMRE.

65 Vásári jelenet egy olasz városban. Olajf. Eladó.

BERKES ANTAL.

66 Hungária-úti részlet a VI-ik kerületben. Olajf. Eladó.

GERGELY IMRE.

67 Virágzó violák. Olajf. Eladó.

DÉRY BÉLA.

68 Szélmalom Dordrecht mellett. Olajf. Eladó.

KLÉH JÁNOS.

69 Ősszel. Olajf. Eladó.

DUDITS ANDOR.

70 Augusztusi nap. Olajf.

KOMÁROMI KACZ ENDRE.

71 Diákkisasszony. Olajf. Eladó.

BERKES ANTAL.

72 Részlet a Hungária-körútról. Olajf. Eladó.

DÉRY BÉLA.

73 Holdvilágos éjjel Volendamban. Olajf. Eladó.

PÁLLYA CELESZTIN.

74 Őszi eső. Olajf. Eladó.

GLATZ OSZKÁR.

75 Pappenheim Sybil grófné arcképe. Olajf. Magánt.

DÉRY BÉLA.

76 Külváros Hollandiában. Olajf. Eladó.

BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ.

*77 Nyárutó. Olajf. Eladó.

Kunwald Cezár

Szül. 1870 jul. 25 Graz.
Akadémia Weimar, to-
vábbi tanulmányok Párizs.
1905 óta Budapesten
működött.

Felakt zöld háttér előtt.
of. 1903

Kat Nürnb 1929

27. l.

Mixich fogorvos

Tartozás 52.—

1932 I. 11. fiz 20.—

32.—

1932 febr. fiz. 20.—

fenmarad. 12.—

nyugtát és számlát
még mindig nem kaptam
1932 VIII. 1.

tartozás P 24.—

1932 X. egy Teszty Elp. 20.—

marad 4.—

Kunwald Cézár

írod.

Budapesti Hírlap.
1929. febr. 15. (K.C.
litografiái a zene
magyar mestereiről.)
Bartók Béla, Dohnányi
Ernő, Hubay Jenő, Ker-
ner Istvan, Kodály Zol-
tán, Koessler János,

Mihalovich Ödön és
Weiner Leó arcképei
egy mappában saját
kiadása.

A m.kir. vallás- és közoktatásügy
a keb. számvevőség VII.osztályáh
ténck másolata.

Utasitom a
m á n müegyetemi m.tanár részé
Budapestről Zsámbékra és vissza

Kunwald Cézár

Kunwald Cézár

Literatura, 1931.

Ism. sz. 249–252. l. képpel. (K. C. a lélek festője.)

Kunwald Cézár

Perállag. III.

1463. p.

áza, XIX. sz. v. — KAFFEEKANNE, Majolika. Hollóháza,

téssel. Krapina, XIX. sz. k. — MILCHKANNE, Steingut, mit
Jahrhundert.

sz. k. — NAPF, Steingut, mit stilisiertem Blattfries. Igló. Mitte

domború gyümölcsök. Bemélyített jegy: F J. (Fischer J.) —
echtartig durchbrochen, am Deckel Fruchtstücke. Marke: F J.

t színes virágdíszítés. — SCHÜSSELCHEN, Zsolnay-Fayence,

ollóháza. — DECKELDOSE, Steingut, mit brauner Marmorgla-

ák. Igló, XIX. sz. k. — KRUG, Steingut, unbemalt, mit
lert.

ztikus színezéssel. Igló, XIX. sz. k. — KRUG, Steingut, mit
Mitte XIX. Jahrhundert.

ített medaillonok. Városlöd, XIX. sz. v. — KRUG, Majolika,
Ende XIX. Jahrhundert.

mond . . . 202 Macdonald 202

Kunwald Cézár

l.

Nemzeti Szalon

1920. nov. – dec.

		2312
1	6, 153	2383
12	14	2534
84	14	2552
100	7	2630
105	22	2687
115	22	2777
146	22	2786
392	22	2811
490	57	2848
614	29	2874
682	29	2877
724	30	2939
727	72	2940
772	42	2941
804	30	2942
877	31	2943
900	309	2944
933	42	2977
947	42	3032
948	42	3036
974	42	3078
1000	81	3081
1108	42	3095
1111	135, 115	3276
1114	42	3378
1159	49	3400
1183	50	3473
1201	43	3535
1296	50	3536
1299	58	3539
1307	50	3546
1365	50	3547
1373	58	3548
1473	57	3555
1474	51, 59	3561
1550	57	3564

Kunwald Cezár

életrajza

l.

Hongrie – Magyarország

Préface. Paris – Budapest. Bp. é n.

22 — 24. l.

...rre érvényesítve tisztelettel

...évi julius hó 20-án

[illegible]

számv. aligazgató.

Kunwald Cézár

l.

Szépm. Muz. Évk

X. 207. l.

656.

nézve. Jobbról elválasztott hoja, bajusza s le-
ála fekete, szeme sötétbarna. Mellénye magas

a, méretei 29.8: 23.8 c/m.
ereklyemuzeumból. 107/95. № 112.

107/95: 112

Kunwald Cezár

U. 3475

Anna királyi herceg-
arzony archépe, fen-
titol, szücsen repr.

Pesti Hirlap Vasár-
napja. 1932. jan. 31.

eri irodatiszt.

körében ellenőrizni szíveskedjék.

Budapest, 1939. március hó 17.-én.

A miniszter rendeletéből:

dr.lovag Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

min.irodatiszt.

Kunwald Cézár

nagy koll. kiáll.
1908. őszi kiáll.
a Nemzeti Szalon-
ban.
lárda kis alakú
időkörü N. Szalon
katalogusok köst
könyvtáramban

22998-1912. szám.

F. évi 94 számu f

Rocskár Györgyöt, az állam

növendékét, havi 240 K dij

mazhassa és őt egyelőre L

Felkérem a t. Bi

lata megkezdésének időpon

hatása végett, annak idej

Budapest, 1912.

Literatura VI. évf. 1931. 7. sz.

Kunwald Cézár, a lélek festője.

Nincs olyan előrehaladott emberi tudomány, amely időnként vissza ne térne a maga primitív kezdeteihez, ne iparkodnék azok naiv egyszerűségében lefürészteni magáról a sok rárakódott nagyképűséget s a századok akadémikus porát. A kémia éppen napjainkban vissza-visszanéz az alkémia sejtelmes gyermekkorára, a lélektan a pszichoanalizis ősi technikáiba réved vissza, az orvostudomány ma már a samánkodók hipnotikus kisérleteitől sem riad vissza, az aerotechnika Lionardo motortalan repülőgépkisérleteit rekonstruálja, a matematika Euklides principiumait építgeti tovább, a hadászat az ércsisakra tért vissza, ésígytovább. Lehet-e hát azon csodálkoznunk, hogy a háború utáni idők lelki zűrzavarai közepette az asztrológia, a mágia, a kiromancia, a grafológia, a parapszichológia s az okkultizmus sok egyéb határterülete soha nem sejtett másodvirágzásnak indult, komoly tudománnyá lépett elő, rendszereket épített ki és akadémiákat alapított a maga számára. Hogy ezeknek a kutatásoknak van-e objektív jogosultságuk vagy sem, ne kérdezzük ezúttal. Vannak, tehát számolnunk kell velük. De talán egyiknek sem lenne annyi létjoga, mint a fiziognomikának, az „arcismének", amely Giambattista Portától kezdve, Paracelsuson, Lavateren, Goethén, Gallon át egészen Darwinig, Lombrosóig és Mantegazzáig igazán komoly és el nem hanyagolható értékű embereket foglalkoztatott éveken és emberöltőkön keresztül.

A fiziognonika elmaradottsága

Mondjuk meg azt is mindjárt, hogy ennek az arckifejezés-kutatásnak mindmáig nem sikerült egy internacionálisan elfogadott, egységes kategória-rendszert felállítania, mint ahogy pl. a botanika, a matematika vagy a filológia ilyen nemzetközi tudományos tolvajnyelvet konstruált a maga számára. A mimikának nincs általános elfogadott *code*-ja, holott egészen bizonyos az, hogy bizonyos arckifejezések, az arcizmoknak bizonyos gesztikulációja minden égöv alatt s minden emberfajtánál ugyanazon a jelentésen rendelkezik: a pápua öröme, nevetése, jószívűsége, becsületessége, kulturáltságának foka teljesen azonos — mondjuk — az eszkimók hasonló tartalmú vagy eredetű arckifejezésével. Hiányzik az egységes nomenklatúra s így nemzedékről nemzedékre inkább csak általános tapasztalatokon alapuló és intuitív észleletek öröklődnek tovább. Minden egyes generációnak minden egyes embere a saját empiriája útján kénytelen újra meg újra felismerni embertársai mimikájának fokozatait és dinamikáját; nem örökölheti át elődeitől ezeket a megismeréseket olyanformán, mintahogy például az egyszeregy tapasztalati tényeit már aprógyermekkorában mint normákat ismeri meg.

Holitscher Artur

Ezért van talán az, hogy az „arcisme" tudománya mindmáig bizonyos mágikus nimbussal él közöttünk, holott a valóságban a leggyakoribb és mindenki által naponta sok ezer esetben lerögzíthető természetes jelenségekkel, az arcok kifejezésével foglalkozik. Még

csak ott sem tartunk ezen a téren, hogy pontos, tudományos apparátussal körül tudnók írni a szem „jó", „barátságos", „szelíd", „őszinte", „haragos", „hamis", „álnok", „gonosz" stb. mivoltát, pedig intuitive majdnem minden ember „eltalálja" majdnem száz százalékos pontossággal az illető szem jellembeli vagy temperamentumbeli karakterét. A legtöbb embertársunkról, még ha más égalj alól jött is és más emberfajtához tartozik is, szinte abszolút biztonsággal meg tudjuk az esetek legtöbbjében állapítani tisztán az arc kifejező ereje alapján, hogy hány iskolát végzett, minő társadalmi osztályhoz tartozik, sok esetben még azt is, hogy mi a mestersége. De objektíve hitelesen le- vagy akárcsak körülírni sem tudjuk, sőt még csak megközelítően tipológiailag sem tudjuk elskatulyázni az arcvonásait. „Okos" arc, „gonosztevő"-arc, „angyal"-arc; ilyen semmitmondó általánosságokra vagyunk utalva a fiziognomika terén s még odáig sem jutottunk el, ahová például a biológusok a sokkal kevésbbé „kézenfekvő", sokkal ritkábban látható vércsoportok terén eljutottak az agglutináló vérindex segítségével.

A koponyatan, a grafológia, a kiromantika, a karakterológia annyira-amennyire mégis csak kiépitették a maguk nomenklaturáját, amely minden tudományágnak legelemibb alapépítménye: csupán ennek segítségével érthetik meg egymást az egyazon tudományággal foglalkozó kutatók. De a lelki élet tényei, amenyiben azok a materiális létvalóság mesgyéit áttörik, még mindig tisztán a szekulativ, ezoterikus dialektika utvesztőiben tórlódnak s a pszichoanalizisnek és az individuálpszichológiának nem kis érdeme éppen abban is rejlik, hogy ezen a téren sokfajta *tabu*-val felszámoltak.

Portrék — arcvonások nélkül

A fiziognomikának ez a mindmáig rejtelmes volta okozza talán azt a primátust, amelyet a nagy portréfestők élveznek a piktura köztársaságában: valami titokzatos, ismeretlen belső ihlettség különbözteti meg a fotografikus hűséggel dolgozó arcképfestőt az igazi átszellemülten munkálkodó portrétistától, aki talán sokkal kevesebb akcesszorikus hűséggel másolja le modenjet, de viszont annál vehemensebbül szólaltatja meg az arc mögött rejtőzködő emberi lelket. Ismeretes ebben a tekintetben Lenbach festőtechnikája, aki rövidlátó ember létére semmiféle súlyt nem fektetett az arcok részleteire, de minden diabolikus erejével az ábrázolandó szem kifejezőerejére koncentrálta magát. Bismarck- vagy Saharet-portréi a vonások azonossága szempontjából csapnivalóan rosszak lehettek s mégis hihetetlenül fascináló, megdöbbentő expresszív értéküket a szemben vibráló léleknek köszönhették. Szinte fantasztikus, megmagyarázhatatlan rejtély az, hogy egy ecset s pár csöppnyi festék segítségével mennyi érzelmet, gondolatot, szenvedélyt tudott ez az ember néhány négyzetmilliméternyi vászonból kicsiholni.

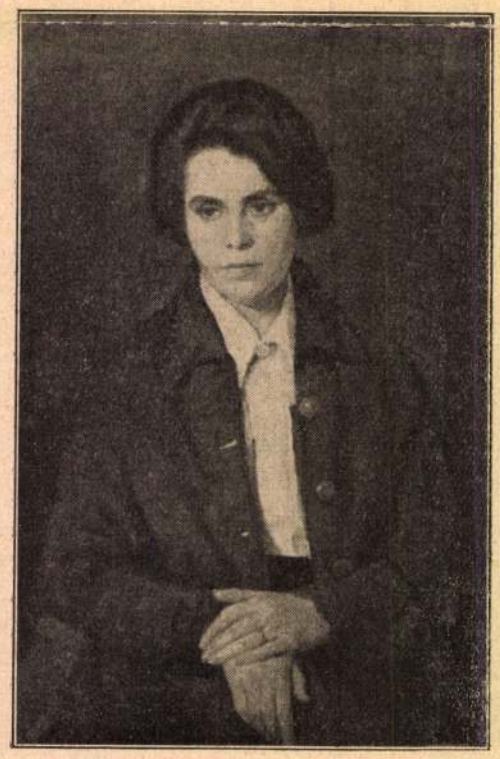

Mollináry Gizella

Ennek a „mágikus tudománynak" közel hasonló esete Kunwald Cézár portréfestése is, amelyet talán sokkal helyesebben és találóbban lélekfestésnek nevezhetnénk. A lélek epifániájának pirosbetűs ünnepe minden egyes arckép, amely Kunwald ecsetje alól kikerül, főkép természetesen azoknak a másai,

Literatura VII. évf. 1931. 7. 17.

amelyeknek van intellektuális mondanivalójuk, elsősorban tehát az írói portrék. Kiválasztottunk közülök néhány paradigmát, hogy velök átéljük a művész beleélési erejét, imaginatív tehetségét.

Két világszemlélet a festészetben

Amióta a keresztény művészet a *volto santo* rekonstruálását megkezdette, azóta szüntelen ádáz, bár öntudatlan harc folyik a portréfestés két nagy irányzata között. A harc gyökere ott rejtőzik Jézus Krisztus imaginárius arculatának különböző felfogásában: az egyik irányzat, ez inkább a keleti iskolák felfogása volt, a gondolkozó, szenvedő, az emberi *Logos*-t realizálta a maga Krisztus-ábrázolásaiban; a másik irányzat, s ez inkább a nyugati világ tipologikus kifejezése, a diadalmas, reprezentatív világurát, a *Pantokrátor*-t vonta le Jézus fogalmi képéből. S ez idő óta állandóan vetélkedik egymással ez a két portrétípus: a belső ember és a reprezentatív ember arcképei. Időnként hol az egyiknek, hol a másiknak divatja kerekedik felül. Lionardo Mona Lisája, vagy Michelangelónak Marsyas-önarcképe állanak az egyik végleten, Lukas Cranach, van Eyck, Bernhard Strigel, Holbein „úri" portréi a tulsón. Rembrandtnál mintha összefolynék a két irányzat s a „posztócéh" vezetőinek portréiban a lélek épúgy szóhoz jut, mint a világi dekorum. De utána ismét mereven különválik a két felfogás és Theotokopuli-Greco csupa-lélek portréi mintha egészen más égitestről valók lennének, mint a francia rokokónak és klasszicizmusnak külső hatásra beállított arcmásai. A két irányzat inkommenzurábilis, két külön dimenzióban él s nem alkalmas az összehasonlításra, mert világnézleti kiindulópontjuk diametriálisan ellenkező. Mindkettőnek megvan a maga etikai jogosultsága, csap éppen nem szabad őket egy kalap alá fognunk. László Fülöp uralkodó-galériája vagy Halmi Artur Wall-street-dámái képviselik az egyik világnézetet, Kunwald Cézár s még néhány társának „belső portréi" a másikat. Valamikor régen, még a béke boldog éveiben, volt

Kellermann Bernát *Kunwald Cézár festménye.*

Kunwald Cézár

Nagy Endrének egy brilliáns ötlete. Akkoriban történt ez, amikor Benczur híres millenáris képe készült el: a magyar parlament tisztelgése Ferenc József előtt. Nagy Endre úgy rekonstruálta ezt a panneaut a kabaréban, hogy a képen álló alakok helyébe csupa ruhafogast állított, rajtuk az illető figurának kosztümjével: volt ott tábornoki, főpapi, mágnásruha, csak éppen a fejek hiányzottak. Kis túlzás volt ugyan természetesen ebben a szatírában, amely azonban emlékezetesen rögzítette meg a reprezentatív portréfestés karakterisztikumát: a külső adottságok erőteljes hangsúlyozását, szemben a belső élménnyel.

László Fülöp és Kunwald Cézár: a kontraszt

Talán típikus iskolapéldája lehetne ennek a kétfajta emberszemléletnek Kunwald Cézár portréja Pless Daisy hercegnőről. A hercegnő tudvalevőleg valóságos kobold-figurája volt a windsori és a potsdami királyi udvaroknak. Puck-természete miatt VII. Edwárdnak épúgy kedvence volt, mint II. Vilmosnak. Pezsgő temperamentumától szégyenkezve visszhangzottak az előkelő márványfalak s kacagásától epeömlést kaptak a felséges „protokol" vasvillát nyelt főboncai. Az igazi egyénisége azonban még csak mostanában buggyant ki, amikor két kötetben megírta roppantúl indiszkrét memoárjait, amelyekben valamilyen sátáni maliciával szurkál bele a magasrangú hólyagokba — elsősorban II. Vilmosba — s komisz kölyök módjára nagyokat röhög, amikor ezek hatalmasakat pukkannak és — pukkadoznak. Valami modern Liselotte vagy Madame Campan bújt bele ebbe a nagyszerű teremtésbe. A hercegnőt még Hochberg grófnő korában, 1910-ben megfestette László Fülöp (képe megjelent az ismert Velhagen und Klasing-féle „Künstler-Monographien" 106-ik, László Fülöpről szóló kötetének 107. oldalán). Igen csinos, fiatal, „arisztokrata"-frizurás hölgy ül típikus brokátfotelben, karján erősen kiütköző karperec; a kép prömierplánjában azonban nem maga a hölgy, hanem — az ölében ülő kutya, a nevezetes „King Charles" szerepel. Típikus esete a rekvizitumok előuralmának. Vessük ezt a képet össze Kunwald Cézárnak ugyanarról a hölgyről készült portréjával — ezzel a pezsgő, nyugtalan, démoni, meduza-hajú teremtéssel —, nyomban megkapjuk a két világszemlélet kontrasztját. Kunwaldnál nincs brokátfotöj, nincs ékszer és nincs „King Charles"; ellenben van egy rakétázó szempár, amely sokkal, de sokkal többet mond el az ábrázolt személy lelkéről, mint László Fülöp előkelő, ragyogó technikájú, makulátlan szépségű képe.

Egy művészélet mérlege

Kunwald Cézár többi itt reprodukált író-portréinál nem vagyunk abban a szerencsés helyzetben, hogy ennyire *ad hominem* mutathatnók be a művész kontraszt-egyéniségét. Azonban így is hallatlanul impresszív képet nyerhet az olvasó *Holitscher* Arturnak, a budapesti születésű német írónak egészen fantasztikus portréjából. Gólem-feje beszédesen szól a „Der Golem" dráma szerzőjéről, fanatikusan megbúvó szeme elárulja önkéntelenül is az „Ekstatische Novellen" írója. Vagy kell-e hosszasabb magyarázkodás *Mollináry* Gizella képmásához, az „Asszonyi alázat" fojtotthangú, elcsukló szavú költőjéhez? Vagy az „Alagut" írójának, *Kellermann* Bernátnak portréjához?

A fehér hajú piktor, Kunwald Cézár, túl van a kenyere javán. Pályáján bőven akadtak sikerei. De amikor csöndesen beszélgetünk a műterem sarkában, önkénytelenül is kibuggyan belőle a vallomás, hogy minden külső sikereken túl egyetlen nagy elégtétele van művészetének: az, hogy sikerült nagyon-nagyon mélyen az emberek lelkébe belehallgatódznia. Beszélgetés közben az öreg Overbeck axiomája csöngött szüntelenül a fülemben: „Tökéletes művészt filozófia és poézis hijján el sem tudunk képzelni."

Jenő hortobágyi képei rendkívül érdekesek. A témán felülemelkedően a művészi meglátás és a kifejezés ereje az, ami ezeket a képeket az átlagon felül helyezi. *Kunwald* Cézár egy lehellet finomságú rajzzal szerepel, melyet Ella Ilbak táncművésznőről rajzolt. *Gregersen* Hugó nagy rajzkészséggel tálalja fel érdekes és ötletesen szerkesztett építészeti terveit. *Baránszky* E. László, *Wirker* Ferenc, *Kováts* József, *Gy. Sándor* József, id. *Dörre* Tivadar, *Mezey* Ilus, *Balogh* Sándor, *Páris* Erzsi, *Csóka* István, *Lukács* Stefi, *Vujovich* Irma, R. *Reismann* Gizella, *Wellmann* Róbertné, *Gallé* Tibor, *Bundschuh* Ottó, *Barna* Ilonka, *Rauscher* Juliska, vitéz *Pataky* Ferenc, *Emánuel* Béla és *Egyed* Erna művei emelkednek a kiállítás átlaga fölé.

A tizedik teremben a szentendrei művésztelep festői kaptak egy falat. Ez a csoport igen erőteljesen képviseli festői színvonalát. *Jeges* Ernő, *Ónodi* Béla, *Sverák* József, *Heincz* Henrik, *Hollós Mattioni* Eszter, *Reysser* Ottó és *Bánovszky* Miklós valamennyien tehetséges piktorok. *Czene* János, *Heller* András, cecei *Szüts* Sándor, *Mészárosné Kisfaludy* Mária (templom interieurje csupa artisztikus festői érzés), *Pádua* Kálmán, *Velten* Armand, *Vujovich* Irma, *Mihály* Gyula (színben is, rajzban is ügyesen komponált a Templomból jövök c. képe), *Oláh* Sándor, *Krem* Mátyás, *Hóman* Károly, R. *Molnár* Lajos, *Henczné* Deák Adrienne egészítik ki szerencsésen ennek a teremnek összhangját.

Gy. N.

KUNWALD CAESAR: gr. AMBRÓZY LAJOS

GÁBOR MÓRIC: SCHEUER RÓBERT ARCKÉPE
A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

sen az egyik széles ecsetkezeléssel ábrázolt csendélete igen jó munka. *Csallóközi Farkas* Lőrinc, a tehetséges fiatal festőművész ismét erőteljesen szerepel Felszálló pára c. képével. *Wágner* Géza, *Gaál* Ferenc, *Csillag* István, *Szőllősy* János, *Heyer* Artur, *Csalány* Béla, *Uitz* János és *Lám* Ilus szerepelnek még egy-egy jó képpel, szoborral.

VIII.—X.

A baloldali termek közül az elsőt majdnem csupa fiatal művész töltötte meg. Felsoroljuk azokat, akik figyelemreméltó munkával szerepelnek: *Wirker* Ferenc, *Turmayer* Sándor, *Csányi* Lajos, *Tóth-Bartók* Jenő, *Mátray* Vilmos, *Reuter* Ágost, *Szőllősy* János, *Radnay* József, *Rainerné Istvánffy* Gabriella, *Szilágyi* Ignác, *Kopeczky* Raul, *Neógrády* Miklós (portréjában sok artisztikus érzés van), böszörményi *Schwarcz* János, *Prohászka* József, ifj. *Dörre* Tivadar és *Hagyik* István. *Szamosi* Imre egy markáns, szépen mintázott mellszoborral szerepel.

A kilencedik terem a Műcsarnok grafikai terme. Ezúttal is túlnyomóan akvarellek és ceruzarajzok láthatók falain. Azt mondhatni, hogy a mostani tárlat átlagszínvonalában ez a terem érvényesült legjobban. Itt látjuk *Csizik* Gyula áhítatos természetszemlélettel készített vízfestményeit, Gy. *Takács* Béla hangulatos meglátását. Nagy igényűek, tökéletesen komponáltak, maradéktalan élvezetet nyujtók *Unghváry* Sándor üvegfestménytervei. *Vigh* Bertalan orosz témái ragyogó technikával előadottak, ugyancsak az akvarell technikájával brillirozik vásári képein *Rökk* Károly, csabai *Wágner* József viszont egy olasz tájat visz át olajfestménybe. Minden elismerésre méltóak *Lühnsdorf* Károly boszorkányosan pontos, vesékig látó ceruzarajzai. Különösen Bethlen István miniszterelnök arcképén brillirozik a részletező látás bravurjával. *Harangh*

Képzőművészet
1931. 143. l. kép

ÖREG ASSZONY
KUNWALD CÉZÁR FESTMÉNYE
MEGVETTE A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT

Művészet, 1912.

Kunwald Cézár

szobrokat várja. Azok azonban sohasem kerültek Kolozsvárra s jelenleg a Szépművészeti Múzeumban vannak.[1]

*

Ez a néhány apró adat is eléggé jellemző, hogy miért nem lehetett az erdélyi magyarságnak jó ideig egyetlen múzeuma a művészetek emlékeinek gyűjtőhelye.

Sem hely, sem pénz nem volt hozzá. És mégis itt-ott naiv lelkek éppen Erdélyben is új meg új múzeumokat óhajtanak alapítani s ezek működését ki akarják terjeszteni olyan irányba is, ahol csak kevés és drága emlékünk van. Az így megosztott erő aztán csak erőlködés, amely szolgálhat egyéni ambiciókat vagy partikuláris érdekeket, de nagy, imponáló, tanulságos gyűjtemény összehozására nem alkalmas, sőt gátolja azt.

A legnagyobb erdélyi magyar gyűjtemény is ezért szegény művészi emlékekben maig is. Alig néhány másodrendű szobrocskája s kétszázat alig meghaladó különféle festménye van. Ezek elhelyezésére sincs alkalmas helye, mert az állam megfelelő Régiségtár építtetését, hol ezek az emlékek és tárgyak tűrhetőbb elhelyezést nyerhetnének, az ügy kárára évről évre halogatja. Pedig a művelődésnek abban a keleti magyar központjában, hol annyi művelő intézmény központosul, ha nem volna is, teremteni kellene olyan gyűjteményt, mely a művészetek emlékeivel is tanítson és műveljen. Ilyen azonban ott van, csak árva és elhagyott. Fejleszteni nemcsak érdemes, hanem szükséges is.

KELEMEN LAJOS

[1] Képüket közli Meller Simon Ferenczy István életrajza 326—27. lapjain.

BOROS N. JÁNOS
TANULMÁNYRAJZA

Kunwald Cézár: Szt. Ágoston oltárkép a kegyesrendiek budai Cassiciacum-ában
Kunwald Cesare: Quadro d'Altare rappresentante S. Agostino

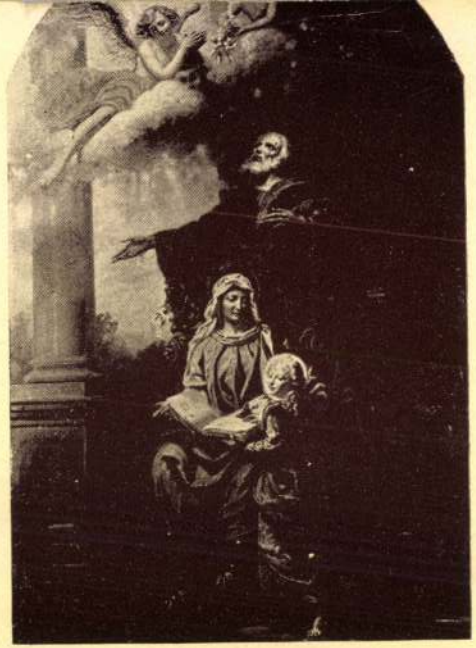

Ramold ~~Lajos~~ Luigi: Az egri Ferencrendi templom Szt. Anna oltárképe
Ramold Lodovico: Quadro d'altare della Chiesa dei Francescani ad Eger

Kunwald Cézár MDK

Ferdinánd volt bolgár cár, kréta

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállítása

Kunwald Cézár MDK

Mesevilág, olf.

Mücsarnok 1931. Művészcsoportok kiállitása

Kunwald Cézár MDK

Fejkötős nő, olf.

Műcsarnok 1931 őszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Gyuri fiam, olf.

Szegheő Jánosné, olf.

Mücsarnok 1931 őszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Meller Mária, olf.

Mücsarnok 1931 őszi kiállitás

Kunwald Cézár

Rózsa Károly, olf.

Műcsarnok 1931 őszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Ella Ilbak arcképe, rajz

Műcsarnok 1931 tavaszi kiállítás

Kunwald Cézár

G. Mollinári Gizella arcképe, olf.

Műcsarnok 1931 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Rück Lajos arcképe, olf.

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállítása

Kunwald Cézár MDK

Margittai Neumann Miksa dr. arcképe, olf.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Önarckép, repr.

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

MDK

MDK

Kunwald Cézár

Gyöngyössy N.: A mai magyar művészet. Bp. 1916. 19.l.

Kunwald Cézár MDK

Anna kir.hercegnő, olf.

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Kunwąld Cézár MDK

Piéta

Mücsarnok 193o Szent Imre emlékkiállitás

Kunwald Cézár MDK

Prohás ka Ottokár püspök

Műcsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállitás

Kunwald Cézár MDK

Prohászka Ottokár, repr.

Mücsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállitás

Kunwald Cézár MDK

Önarckép, olf.

Mücsarnok 1930/31 évi jubileumi kiállitás

Kunwald Cézár [redacted]

Pieta

Műcsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállítás

MDK

Kinnvald Géza, festő

1 db. of. sv. pinnel

Ungerska Konstutställningen i Konstakademien

Stockholm, 1923 maj - Jegyz. 26-l.

MDK

Kunwald M., festöm

529. Virágcsendélet. Olf. 58x45 J.l.b.

Árv.Csarn. 1932. I.rk.~~a~~. 29.1.

61. sz. márc

Kunwald Cézár MDK

Gyermekek, olf.

Vica, olf.

Műcsarnok 191o/11. téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, rajz

Műcsarnok 1910. tavaszi kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Pihenő, repr.

Mücsarnok 1910. tavaszi kiállitás

MDK

Kunyald Cézár, festöm.

A.M. urnö arcképe. Olf.

KMT 1909. Tac.kiáll. Kat. 39.1.

Kunwald Cézár

MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

A velencei magyar kiállitás. Ország-Világ 1909. 237.l.

MDK

Kunwald Caesar

dr. Lobmayer Géza, repr.

Képzőművészet 1928. máj. II. évf. 1o. sz.
132.1.

MDK

Kunvald Cézár

A Műcsarnok őszi tárlata. A Magyar Arcképfestők Társasága kiáll. Képzőművészet 1932. 227-228.l.

MDK

Kunwald Cézár

fiu arcképe, of.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

Kunwald Cézár MDK

Tirmezei Mihalovits László, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Képzőművészet. 1935. 11. o. kép

MDK

Kunwald Caesar

Képzőművészet, 1932. VI. 48.sz. 68.l.

Kunwald Cézár MDK

Női arckép. olf.

Az "Uj Müvészcsoport" első kiáll.
Nemzeti Szalon 1917-18.

Kunwald Cézár

MDK

Kertrészlet olf.
Női arckép, olf.
Női arckép, olf.

Az "Uj Művészcsoport" első kiáll.
Nemzeti Szalon 1917-1918.

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.
Férfiarckép, olf.

Az "Uj Müvészcsoport" első kiállá
Nemzeti Szalon 1917-1918.

MDK

Kunwald Cézár, festö

Koldus.	Olajf.
Nyárfák.	"
Törökbálinti táj.	"

Nemzeti Szalon. Őszi Tárlat. 1931. szept. Kat.

MDK

Kunwald Cézár

Hágai m.képzm.kiáll. Haagsche Courant. 1921.ápr.

Kunwald Cézár
Pastell

Nelikon III. kiállításán. 1922. ápr. 13 l.

MDK

Kunwald Cézár

Pastell

Nelikon 3. kiáll. 1922. ápr. 13 l.

Kunwald Cézár
A gond, olaj

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Müvészeti kiállitás. 1914. 2 l.

69

= sitka kunsó

gy~~ö~~egy szoba. Valamennyi helyiségben
Kontyolt, zsindelyboritásu sátortető.
dongáboltozatos pince, egy másik dél-

okzat két sarkával átellenben egy-egy

rossz állapotban van.
/képe 49 l./

kriptája, ~~ki itt halt meg 192o-ban.~~

Kunwald Cézár festőművész
Anya és csecsemő, olajf.
Magyar Reperezentativ kiállitás
Nemzeti Szalon, 192o nov.

Band II

Die Expedition erfolgt in

Franko durch

Kunwald Cézár festőművész
Arcképkiállitás a Műcsarnokban
Pesti Hirlap 1941. okt.31. 6.c

illesztett templom ajtaja előtt teljes ornatusb
öltözött püspök áll, kezében pásztorbottal. Mellett
három férfi, kezükben bottal, karddal, rongyo
zöld ruhában. (308. kép.)

150b lap (CXLIII'): „(Admonicio quam fac
episcopus in consecracione ordinandorum ante
quam ordinentur. Nos Johannes permission
diuina episcopus ecclesie Waradiensis generalen
ordinacionem celebrare ad presens in nostr
ecclesia Waradiensi in missarum solemniis inten
dentes . . .“

176b lap (CLXIX'): *B* szöveghasáb az *1b* la
írásával írva:

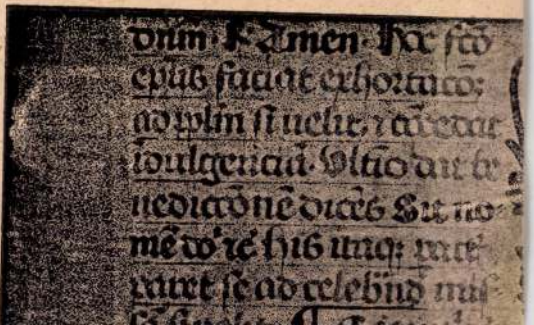

Kunwald Cézár festőművész
Madre con bambino
Esposizione Internazionale d Arte
Velece 1926.

Kunwald Cézár festőművész
Női arckép
Nemzeti Szalon, 1918-17
Uj Művészcsoport Első Kiállitása

25. kép. *Jakabfalvi festő, 1480 körül: Szent Jakab bizonyítja, hogy tanítványa él, a tanítványt levágják a kötélről.*

5. *Szent Jakab bebizonyítja, hogy tanítványa él* (25. kép)

(Külső bal felső.)

6. *A tanítványt levágják a kötélről* (25. kép)

(Külső bal alsó.)

7. *Lupa királyné és Szent Jakab holtteste*

(Külső jobb felső.)

Kunwald Cézár festőművész
Női arckép
Férfiarckép
Kertrészlet
Női arckép
Női arckép
Nemzeti Szalon, 1917-18
Uj Művészcsoportok Első Kiállitása

Fa, tempera, 24×15·5 cm.
A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjteményből. Ramboux, 215. szám. (Andrea Brescianino.)

SIENAI FESTŐ, XV. század

Mária halála

Fa, tempera, 22×67 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Predella.
Gerevich PA, 225. l. (Vecchieta.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 64. szám.

SIENAI FESTŐ, XVI. század

Hármas predella. Balra: *Szent István vt. és Szent Gergely.* Középen: *Jézus születése.* Jobbra: *Szdnt Jeromos és Szent Miklós*

Fa, tempera, 17×93·5 cm.
A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjteményből. A sienai S. Marta-kolostor apácáinak műve a XVI. sz. elejéről. V. ö. Siena, Képtár, 329., 330. és 332. — Ramboux, 224. szám. — Gerevich PA, 226. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l.

SIENAI FESTŐ, XVI. század

Sienai Szent Katalin az oltár előtt

Fa, tempera, 60×39·2 cm.
A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjteményből. Ramboux, 158. szám. (Ismeretlen.)

SIGNORELLI, LUCA (umbriai festő, 1441—1523) KÖVETŐJE

Szent Sebestyén vértanúsága (120. kép)

Fa, tempera, 36·5×27·5 cm.

Kunwald Cézár
Női fej, olaj

Őszi Tárlat kiállitása. Műcs. 1922. nov. 8 l.

Kunwald Cézár

Szepezd, olaj
Esthangulat /Szepezd/, olaj
Esthangulat /Révfülöp/, olaj
Cséplés Zalában, olaj

Balatoni Társaság II. kiáll. Nemz. Szal. 1924.
nov. 15 1.

Kunwald Cézár
Jézmin, paszt.

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 11 1.

Kunwald Cézár

Anya és csecsemő, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 11 l.

Kunwald Cézár
Gomperz Károly arcképe, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 16 l.

Kunwald Cézár
Heller Gyuláné arcképe, olaj.

Téli tárlat. Mücsarnok, 1919-2o. 8 l.

évi február hó 22.-én 93 szám alatt
tesitem a t. Elnökséget, hogy dr.Lux
ak, a nagytétényi római ásatásokra és
/935 számu rendeletemmel kiutalt 3.000 P
ó elszámolása, számvevőségem által
3.000 P bevétellel. 2.988 P 74 f. ki-
11 P 26 f. pénzmaradvánnyal elfogadha-

Kunwald Cézár
Balázs Hugóné és gyermekei, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 8 l.

séges, amikor a rom tetővel el lenn
volna szükség.

Tekintettel arra, ho
értesitése szerint a szükséges te
kérem, hogy eziránt intézkedni szi

Celldömölk, 1936 ápr

Kunwald Cézár
Leányfej, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 9 l.

8. Czobor :id.m.5-6.1. 1. és 11. szine
9. Széless kézirat 51. lap.
10. Széless kézirat Terra 4.2§
11. A töredékeket először Forster Gyula templom" főkapujának maradványai. Ma 135.1. Szent Péter felirata épen m or[ati]o[n]ib[us] q[ui] adv[er]sa ta[n]q[uam]· leo·rugie[n]s.c[ir]cuit· olvasása ezzel teljesen egyező.Mathe mert rajzát is adja /VIII.táb találták, a kezdő szót Charissimi ol A második feliratos töredék Kereszte darabba törve maradt ránk. Ecce agnu mundi·miser[ere]·n[obis]. Széless és A harmadik darab ujabban került elő SVSSCI/PIO SERV/ANDA·TVI/S SI IVRA S PETIS/. Széless és Mathes leirása eg viszont tévesen közli a szöveget, me
12. Klimó kép restaurálása.
13. Csemegi József az oroszlán gazdagon kapcsolatba.
Magyar Müvészet 1936. 1.Az oroszl

Kunwald Cézár

Alkony, olaj

Népgondozó akció javára rendezett kiáll. N.Szal.
192o. ápr. 6 l.

Kunwald Cézár
Lola

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április.
23 l.

KUPA,
fedeles, az Angyali üdvözlet vésett képével.
Német munka, XVII. század.
Ón, mag. 15·5 cm.

VASTÁ

FALI GYERTYATARTÓ,
széles serpenyőjén alul áttört és vésett koszorúval
Német munka, XV. század.
Kovácsolt vas, mag. 27·5 cm. (Részben meg
újítva.)
A kölni Schnütgen gyüjteményből Simor prímá
vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egy
házművészeti Lap, V., 1884., 362. l. —
Radisich: A Simor-Múzeum. Művészi Ipar
II., 1887., képe 221. l. — Divald: A magya
iparművészet története. Bp. 1929., 63. l.

TAKÁCS-CÉH PÉNZTÁRA,
hengeres vas, festett dísszel.
Magyar munka 1738-ból.
Mag. 18·5 cm.

VASALÓ,
áttört felsőlappal.
XVIII. század.
Vas, mag. 14 cm.

Kunwald Cézár
Révfülöpi táj

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. Április.
9 l.

177. kép. *Magyar pálos szobrász XVIII. Királyok imádása.*

MAGYAR SZOBRÁSZ, XVIII. század
Szent nő
Fa, meg. 46 cm.

NÉMET SZOBRÁSZ, XVIII. század
Kereszt
Körtefa, rajta domborúan faragott Krisztus-test. Mag. 24·5 cm.

NÉMET SZOBRÁSZ, XVIII. század
Királyok imádása
Fadombormű, 19×18 cm.

MAGYAR SZOBRÁSZ, XVIII. század
Szűz Mária a halott Krisztussal
Fa, mag. 77 cm.
A győrmegyei Vitnyéd templomából, 1937-es vétel.

MAGYAR (PÁLOS) SZOBRÁSZ, XVIII. század
Királyok imádása (177. kép)
Körülmetélés
Körtefa, egyenkint 62×38 cm.
Mindkettő Hendrick Goltzius metszetei után.
Gerevich PA, 221—222. l. — Egyhműv. kiáll. 150—151. szám. — Éber László: Az

Kunwald Cézár
Leányfej

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932, április
20 l.

FŐSZÉKES
KING

MDK

Kunwald Cz., festőm.

Alexander v.Hochberg birodalmi gróf arcképe.
repr.

KPM.T.téli kiállitás.1912.-Vasárnapi Ujs. 1912. 59. évf.46.sz. 927.old.

MDK

Kunwald Cézár

Gondolatokban

Szent Ágoston, oltárkép

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

3o 1.

MDK

Kunwald Cézár

festőművész, a Benczur Társ. művésztagja

Benczur Társ. reprezentativ kiáll. 1936.okt.

N.Szal. 4 l.

MDK

Kunwald Cézár [festőművész?]

Vöröskréta-rajza Kodály Zoltánról 1925-ből - repr.

(Boldizsár Iván: „Hass, alkoss, gyarapíts...")

Nők Lapja, Bp. 1955. december 15. [S. l.]

MDK

Kunwald Cézár , festő.

Anna fhgnő arcképe of.-

Nemz. Szal.Müv. Egyes. - Magy. Arck.fest.Társ.
repr. Arck.Kiáll.katal.- Bp.1935 okt. 5-2o.-ig.

MDK

Kunwald Cæsar, festőm.

az élő magyar művészet képviselője.
Döbbenetesen elethü Pronászka-arcképe szerepel.

Egyházművészeti kiállitások.
Nüss.- Szent-Imre-kiállitás.
Képzőművészet. 1930.32.sz. 107.l.

MDK

Kunwald Cézár

Női arckép vázlata.Olajf.

Képzőm.Társ. 1912/13. téli kiáll.kat. 49.1.

MDK

Kunwald Cezár

Férfiarckép.Olajf.Magánt.

Képzőm.Társ.1910/11.téli kiáll. 40.l.

MDK

MDK

Kunwald Cézár

Női arckép vázlat.Olajf.

KMT 1912/13.téli kiáll. 49.1.

MDK

Kunwald Cézár

Női arckép.Olajf.Magánt.

KMT 1912.tav.kiáll. 36.1.

MDK

Kunwald Cézár

Csendélet.Olajf.

KMT.1912.tav.kiáll.35.l.

MDK

Kunwald Cézár

A Műcsarnok háborus kiállításán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállítás.

Művészet, 1914. 451–452.l.

MDK

Kunwald Cézár

A Benczur Társ. kiáll. Képzőművészet, II.évf.
6.sz. 17-18.l.

MDK

Kunwald Cézár

Bernhard Kellermenn, német iró,

Női arcképtanulmány, of.

Arcképfestők. N.Szal. kiáll. 1930. okt.

MDK

Kunwald Cézár

Fischer József, of.

turmezei Mihalovits László, of.

Anna főhercegnő, of.

Arcképfestők. N.Szol.kiáll. 1930. okt.

Kunwàld Cézár MDK

Jázmin, pasztell

Mücsarnok 1918_19. Téli kiállitás.

Kunwald Cézár MDK

Anya és csecsemő, olf.

Műcsarnok 1918_19. Téli kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Gomperz Károly arcképe, olf.

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Dr. Schütz Antal

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Dohnányi Ernő /1908/

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Prohászka Ottokár

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Olvasó aggastyán, olf.
Dán tájkép, olf.
Tanulmányfej, olf.

Tavaszi Tárlat
Nemzeti Szalon 1921. junius

MDK

Kunwald Cézár

Kat. Nagykörös kiállitáson vett részt, 1926.

MOB Kvt. 2465.sz.

MDK

Kunwald Cézár

a Céh müvésztagja, festő

Munkácsy Céh 8.repr. kiáll. N.Szal. 1935. márc.

3.1.

MDK

Kunwald Ceasar

A M.Arcképfestők Társ.I.kiáll. Képzőműv. 1930.

34.sz. 219 l.

Kunwald Cézár MDK

Dr. Szász Gyuláné, olf.

Mücsarnok 1923. tavaszi kiáll.

Kunwald Cézár MDK

Turmezei Mihalovits László, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

Szepezdi táj, olf.
Révfülöpi táj, I-II, olf.
Révfülöpi táj, III.

Balatoni Társaság V. kiállitása
Nemzeti Szalon 1933. május

Kunwald Cezar

MDK

Mutterschaft
Porträtstudie eines Mädchens

Wien, Kunstlerhaus 1924. Mai-Juni

Kunwald Cézár

MDK

A müvész atyja, olf.

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Kunwald

Kiállít

Művészet 932. X. 30.

Kunwald

Kiállít

1932 X. 30.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Kép
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk ki

"Müvészettörténeti Tanulmányok
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolható

Kunwald Cézár M.D.K.

Bartók munkáságához füzödö alkotása ismert

Szij Béla: Bartók a képzömüvészetben

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei V. Bp. 1965.

145. l.

Kunvald Cézár

Kiállít.

P. H. 932. XII. 20.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

nüveivel: . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányutc

. . . . . .

Kunwald Cáesár

Kiállít

E. K. 932. XII. 21.

Kunwald Cézár.

A Munkácsy Céh bemutató kiállításán művei szerepelnek.

Budapesti Hírlap, 1924. Nov. 11.

Kunwald Cézár

Király

P. H. 932. okl. 29.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első
"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k
"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható
"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatól

Künwald Cézár MDK

Fiatal norvég nő, repr.

Mücsarnok 1939 dec-1940 január

Kunwald Cézár.

A Munkácsy-Céh első kiál-
lításán „Félaktja" c. műve szere-
pelt. (ennlítve)

Nemzeti Újság, 1928. Nov. 11.

Kunwald Cézár
festő

M.D.V.

Az 1920-as években a magyar zenevilág kiválóságait rajzolta.

Farkas Zoltán: Glatz Oszkárné, Wildner Mária.
Művészet, 1966. junius – 96 lap.

Kunwald Cézár [redacted]

Fiatal norvég nő

Hétvarnok 1939 dec-1940 január

Kunwald Cézár MDK

Lola, olf.

Mücsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Leányfej, olf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Révfülöpi táj, olf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár.

A régi Műcsarnokban megnyílt a Szépművészeti Muzeum új magyar képtára, melynek harmadik termében képei szerepelnek.

Nemzeti Ujság, 1928. Okt. 30.

Kunwald Ernő.

A régi Műcsarnokban megnyílt Szépművészeti Múzeum új magyar képtárában néhány képe szerepel.

Ujság, 1928. 0 hó. 30.

Kunwald Cézár

MDK

Heller Gyuláné arcképe, olf.

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

Kunwald Cézár

MDK

Balázs Hugóné és gyermekei, olf.

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Leányfej, olf.

Mücsarnok 1919-2o. téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Tanulmány

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Gyermekfej

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Kunwald Caesar
Istömüvész

Tavarsi biáczitás - Műcsarnokban - a magyar
zene hérosszai rennek arcképcsoszatával szerepel.

Esti Kurír
1929 III. 3

Kunwald Cézár
Gs tőművés

Tavarzi kiállítás - Műcsarnokban - élethű magyar muzsikus képmásáról egy más alkalomból már szólottunk.

Budapesti Hirlap
1929 III. 3

Kuny Domokos

indította el 1785-ben a Krisztinaváros-ban a budai fajánszgyárat.

Aggházy kávia: Magyarországi barokk művészet, Bp. 1960. TIT József A. szabad-egyetemének előadásai 42.

M.D.K.

Kuny Domokos, keramikus

1772-ben Hermann Sándor halála után átvette a tatai gyár vezetését. 221.o.

Mihalik Sándor: Dunántúli keramikus családok. 221.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965.Veszprém.Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém.1965

MDK

Kunwald Cézár

Női fej, o.

Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
1952.

Kunwald Cézár MDK

Kronberger Miksáné

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Temetőben, olf.
Tájkép, olf.
"Hideg ellen a tél", olf.

A Céhbeliek IV. kiállitása
Nemzeti Szalon ,1923.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

nála a csendéletfestés nem alárendeltség, hanem gyakorlati cselekedet.

Boross Mihály: ..magyar festök csendélet kiállitása. Képzömüvészet. 1932. 48.cz. 68.1.

mDK

Kunwald Cézár, festöm.

Öreg arany. olt.

A Társulat müvásárlása. -Müvészet. 1912. 196.1.

Kunwald Cézár festőművész

Dohnányi Ernő

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. Budapest 1934.

MDK

Kunwald Cézár, testöm.

Gyermekek. VII.
Vica. "

KMT.1910/11. teli kiáll. 38.l. Kat.

KUNWALD CÉZÁR

Csendélet. /Játékszer./ Olajf.

KMT 1911.tav.kiáll.kat. 31.oldal

KUNWALD CÉZÁR

Férfiarckép. Olajf.

KMT 1912.tav.kiáll.kat. 58.oldal

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

önálló gyüjt. kiáll. keretében mutatkozott be.
1907.

A Műv. Szal. 400-ik jub. és a MNVE XX-ik kiáll.-a.
1929. febr.

Kunwald Cézár

MDK

Pieta, olf.

Egyház és müvészet
Nemzeti Szalon 1919

MDK.

Kunwald ~~Géza~~ Cézár: "Csendélet" /festőművész/
/:Mücsarnik tavaszi tárlat:/

Ország-Világ 1912. 527.l.

MDK.

Kunwald Cézár:"Női arckép" /festőművész/
/:Műcsarnok tavaszi tárlat:/

Ország-Világ 1912. 527. l.

Kunwald Cézár festőművész

Prohászka Ottokár

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. Micsurek. 1934.

MDK

Kunwald Cézár

Fiu arcképe, of.

KMT 1911. tav. kiáll. kat. 34.l.

MDK

Kunwald Cezar

Arckép Anna főhercegasszonyról a Nemzeti Szalon kiállitásán.

Cikk: Arcképfestők kiállitása.

B.H.1935.okt.6. 18.1.

MDK

Kunwald Cézár

Domburgi tengeri fürdő, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. 56.1.

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

A Gébeliek hetedszeri felsorakozása ez a kiállítás.
Egy szép munkával szerepel.

Tárlatok. A Gébeliek kiállítása.
Képzőművészet. 1932. 105-106.l.

MDK

Kunwald Cézár

Képzőművészet 1929. 24. sz. 224.l.

MDK

Kunwald Cézár

Domburgi tengeri fürdő, of.

KMTárs. 1912. tav. kiáll. 55.l.

MDK

Kunwald Gézár

Arcképei a Műcsarnok tav.tarlatan.

/Kézdi./: Tav.tárlat a Műcsarnokban.

Pesti Hirlap 1927.ápr.l. 4.l.

MDK

Kunwald Cézár

Arcképtanulmányai a Magy.Arcképfestők kiállitásán.

Cikk: Arcképfestők a Nemzeti Szalonban.

Magyar Hirlap 1935.okt.8.

MDK

Kunvald Cézár

d.-: A téli tárlat. Művészet 1915. 44o.l.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

357, Nöi képmás. Szines kréta. 34x24.
Jelzett.

Festmények, rajzok, metszetek. - 97. aukció.
Árv. Közl. 1941. márc. 2. rk. sz. - Kat. 30. l.

Kunwald Cézár

Képzőművészet, 1927. 4.sz. 7. l.

MDK

Kunwald Cézár

Kövér Helén arcképe

KMTárs. 1927. Őszi kiáll. kat.

NDK

Kunwald Cézár

Női fej

Öregasszony arcképe

Beata

KMTárs. 1927. Őszi kiáll. kat.

MDK

Kunwald Cézár

A művész atyja. magantulajdon.

Az Orsz. Magy. Képzőm. Társ. jubileumi kiáll. képes tárgymutattója. 1936. máj-jun. 10.l.

Kunwald Cézár, festöm.
szül 187o.

Halászleányka. /Bretagne/. Jel.l.b.:
Kunwald C.19o6.
Lem.papir. 34x26.5
Siesta. Jel.f.j.: Kunwald 191o. Pastell.
34.5x53
Olvasó öreg. Jel.l.j.: Kunwald 19o7. Vászon.
74xloo

Ernst Muz. aukciója. XXVIII. 1924. Kat. 29.1.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

Tájkép alakokkal. Olf. 40x30.

Árv.Közl. 4.pk.sz.55.szám. 271 old.

MDK

Kunwald Cézár

1000 P-s dijjal tüntette ki a bizottság Kunwald Cézárt, a Balló alapitványból 1931.-ben.

Képzőművészet 1931. 43-44.sz.

Kunwald Cézár M.D.K.

Kodály Zoltán, ceruzaarajz 1928.

repr.

Kereszturv-Vécsey-Falvy: A magyar zenetörténet képes-
könyve .bp. 19[illegible]

309.1.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

Zimányi Gyula.

Mücs.-OMKT. 1934. Emlék- és Gyüjt.kiáll.
1934.márc 3. -ápr.2. Kat. 17.1.
Magyar Arcképfestök Társ. kiállitása.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

Kestler Miksa arcképe.

Mücs.-OMKT. Tavaszi kiáll. 1921. Kat. 6.1.

MDK

Kunwald Cézár ,festöm.

Schamburg Mór arcképe. . Olf.

Mücs.-OMKT.1921. Tavaszi kiáll. Kat.14 .l.

MDK

Kunwald Cézár, festö
szül.187o

Fás domboldal. Olf.
63x82 cm.

Almásy-Teleki XI. 1943. Kat. 17.1.

Kunwald Cézár MDK

A müvész atyja

Mücsarnok 1936. máj.-jun. Jub. kiáll.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

A Magyar Arcképfestök Társasága testületileg vesz részt a kiállitáson.

Fülöp Zoltán dr.: A Műcsarnok gyüjteményes kiállitása Magyarság. 1934.márc.4.

Kunwald Cézár festőművész

Zimányi Gyula

1934.évi emlék- és gyüjteményes kiállitás tárgy-mutatója.Mücsarnok.

MDK

Kunwald Cézár

Genre, of.

Angol-magyar kiáll. Mucs. 1926. máj.
22. l.

- Tudom,-azt mondja -
van a hold.
Piff, a rossz lónak, odavá
a város végihő ér akkor el
három jel van rajta. Megy
csi utol-, odaér megent, a
- Na, mi az a három
rályjány mejjin?
- Mit? - Hát mi van
hát fizessen még háromszá
dikat is.
Megfizette, itt van,
rült, annyit arult a gyür
kor a zsidó.

MDK

Kunwald Cézár, festö

Gondolatokban.
Szent Agoston. Oltárkép.

Bp.Mücs.-OMKT. Nemz. Képzömüv.kiáll. /Rend. M.Kir. Vall
és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tm. 30.l.

MDK

Kunwald Cézár

Állami pasztelldijat nyert 1922

Magy. Akvarell és paszt. festők 14. kiáll. N. Szal.

6928. okt. 2o. 1.

MDK

Kunwald Cézár, 187o--

Anya és leánya

Ernst Múz. 34.aukc. 1927.

23. 1. 24 Cr

MDK

Kunwalf Cézár

Dr.Schütz Antal, of.

Idrányi Tibor, of.

Az öreg Pedersen, of.

Magy.Arckópfestők Társ.kiáll. N.Szal.1939.nov.

7. 1.

MDK

Kunwald Cézár, festö

Dán tájkép.

Az Ernst-Muz.kiállitásai. CXLVII. -Munkácsy-Céh VI. csop.egybekötött repr.kiáll. Bp.1934 május. Kat. 9.l.

MDK

Kunwald Cesar, festő

Virágcsendélet.

Az Ernst-Múz. kiállításai. CXLVII. - Munkácsy-C ch. XXXXX
VI. sors. egybekötött repr. kiáll. 1934 május. Kat. 15
old.

M.D.K.

Kunwald Cézár /1870-194../

451. Női fej. Olajf. 55x46 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 31. l.

MDK

Kunwald Cézár, festö

298. Éva. Olf.

Bp.Mücs.-OMKT.Nemz. Képzömüv. Kiáll. 1934.ápr.29.-jun. 17.
Kat. 14.1.

Kunwald Cézár, festö

125.	Révfülöpi táj.	Olf.
126.	Révfülöpi táj.	"
127.	Szepezdi táj.	"

Nemzeti Szalon. - A Balatoni Társ. IV. Kiáll. Bp.1930. szept. Kat.

Kunwald Cézár festő.

187o.jul.25. Grác.
Weimar, Páris, Berlin, Budapest.

Női arckép. Olaj.

Szépmüvészeti Muzeum Uj Magyar Képtárának Kat.
Bp. 1928. 17 l.

MDK

Kunwald Cézár

Misefai parkrészlet, of.

Estalkony, of.

Balatoni Társ.3. N.Szal. 393.kiáll. 1928. ápr. 18. 1.

MDK

Kunwald Cézár, 187o--

Öreg férfi, tanulmányfej

Strandfürdő

Ernst Múz. 59. szám. 23. 1.

MDK

Kunwald Cézár, 187o--

A nagyanya

Ernst Muz. 13-14. aukc. 192o. 2o. 1.

MDK

Kunwald Cézár

Női fej, paszt.

ANGOL-MAGYAR kiáll. Mücs. 1926. máj.

2o. 1.

MDK

Kunwald Cézár

Grace Willmore, of.

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.
22. l.

a térgyin van a csillag, a hasán

g a rossz lónak, megyen. Mikor mán
felejtette /eszébe jutott/, hát
megint bevárja Jancsit. Mikor Jan-
zt mondja:
zó - azt mondja - a kislyán, a ki-

ajta, hát megmondtam már kettőt,
pengőt akkor megmondom a harma-

ihol a ló, kilencszáz pengőbe ke-
vel, mindennel. Odaadja neki ak-

MDK

Kunwald Cézár

Szunyog Mihályné arcképe, of.

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.
22. l.

MDK

Kunwald Cézár, sz. 187o.

Menyecske korsóval

Almásy-Teleki 7. aukc. 1941. okt.

43 l.

MDK

Kunwald Cézár, festö

Szökökut. Pasztell.

A Magy. Akv.- és Paszt.fest.Egy. X.kiáll. 1923.nov.
Nemz. Szal. Kat.

MDK

Kunwald Cézár, festö

A gond. Olf.

Szépm.Muz.- MK.Seg.Biz. Müv.Kiáll. Kat. 2.1.
1914.nov.-dec.

MDK

Kunwald Cézár, sz. 187o.

Kettős női arckép, of.

Női tanulmányfej, of.

M. Studio 2. sukc. 1921. 16 l.

MDK

Kunwald Cézár, sz. 187o.

Női arckép, fm.

Ernst Muz. 44/b. aukc. 18 l.

MDK

Kunwald Cézár, festö

Dr.Mihályi Péter Pálné arcképe. Of.
Önarckép. "

Nemz. Szalon. Repr. Kiáll. -Dalló Éde emlékezetére.
Magy. Arcképfestök Társ. 1937. okt.:-24. Kat.

MDK

Kunwald Cézár

Fiatal norvég nő, of.

Horthy jub. kiáll. Mücs. 1939. dec. 2o.l.

MDK

Kunwald Cézár, sz. 187o.

A pamlagon, festm.

Ernst Muz. 46. sukc. 1931. 24 l.

MDK

Kunvald Cézár, festő

344. Csendélet. (virág) 0f.

351. Csendélet. (virág)

KMT. - 1911 tav. kiáll. - Katalógus. - 41.-l.

HDK

Kunwald Cézár, festő.

Pastell

A „Helikon" kiáll.-i. III. Kiáll. 1922 Április

MDK

Kunwald Cézár festő

e.a: Arcképkiáll. a N. Szalonban. Ujság.

1939. nov. 4. 5.l.

MDK

Kunwald Cézár

állami paszt.dijat nyert 1922

MAPE 12.kiáll.kat. N.Szal. 1926. máj.

5 l.

Kunwald Cézár, festö

értékes alkotásokkal szerepelt.

Képével biztositja a tárlat nivóját.

Dr.Márffy Oszkár:

Tárlatok a Balatoni Társaság Tárlata.
"Képzőművészet" 1920. 10.sz. 1/32.1.

MDK

Kunwald Cézár, festö

Dr. Lohmayer Géza arcképe. Of.
Illusztrálva.

Tárlat. K. Tavaszi Tárlat a Mücsarnokban. A "Céhbeliek."
"Képzömüvészet" 1928.10.sz. 132.1.

Kunwald Cézár

MDK

Zimányi Gyula

Mücsarnok 1934 emlék- és gyüjteményes kiállitás

MDK

Kunwald Cézár MDK

Prohászka Ottokár, olf.

Műcsarnok 1934 téli kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Dr. Hieschler Henrikné, vizf.

Mücsarnok 1934 téli kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

a bécsi Collegium Hungaricum részére kompozisiót festett

Müteremhirek. Képzőművészet 1928. 7. sz. 64.l.

Kunwald Cézár

MDK

Vida Jenő

Műcsarnok 1932. őszi tárlat

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Prohászka Ottokár

Műcsarnok 1932. őszi tárlat

M.D.K.

Kunwald Cézár

"Vas Ferencné" c. portréjának repr.-ját bemutatja a lap.

Szinházi Élet. Bp. 1938. ápr. 16. XXVIII. évf. 17. sz. 71. lap

.X.C.A.

Kunwald Cézár

Kékruhás nő, olf.

Nicsarnok 1932/33 téli kiállitás

Kunwald Cézár

Loránd Emil, olf.

Műcsarnok 1932/33 téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Dr. Grünwald Béláné fiával, olf.

Műcsarnok 1934 téli kiállítás

Kunwàld Cézár - MDK

Leányfej, olf.

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Misefai parkrészlet, olf.

Mücsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Szirmai Boriska, olf.

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

Kunwald Cézár MEK

Éva, olf.

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Kunwald Cézár NDK

Gondolatokban

Szent Ágosoton, oltárkép

Műcsarnok 1933 Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Kunwald Cäsär

Gondolatokban

Szent Agoston, oltärkép

Kunwald Cézár

MDK

Kisfaludy Sándor, a költő

Műcsarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK.

Kunwald Cézár

Kiállitási kritika
/Bartók ábrázolás/

Tiszatáj 1965 nov. lap 866

Kunwald Cézár MDK

Dr. Hirschler Henrik, olf.

Műcsarnok 1934 Téli kiállitás

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

728. Tájkép. olf.

Árverési Közlöny. 1929. ápr. 3. rk. sz. 32.2.

MDK

Kunwald Cézár

Képzőművészet 1931. 142.l.

Kunwald Cézár

MDK

Bellatiny Artur, olf.

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Nagyszentmiklósi Dréhr János

Dr. Térey Gábor

Mücsarnok 1925 Benczur Társ. kiáll.

Kunwald Cézár MDK

Női fej, pasztell

Mücsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Piéta

Szent Imre emlékkiáll. kat. Mücsarnok,1930. 15.l.

MDK

Kunwald Cézár

Csendélet, of.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 41.l.

MDK

Kunwald Cézár

Tájkép, of.

KMT. 1917. tav. kiáll. kat. 24.l.

MDK

Kunwald Cézár

Női arckép, of.

Műcsarnok 1909. tav. kiáll. kat. 33.l.

Kunwald Cézár

MDK

Szunyog Mihályné arcképe

Műcsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

Kunwald Cézár

Festőművész

Céhbeliek jubiláris kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nemzeti Újság
1934.I.14.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH 1927. IV. 2.

Kunwald Ciár

Szerepelt az Arcképfestők kiállításán.

NU 1935. X. 8.

Kunwald Cézár (?) Kunwald!

Szerepelt az Arcképfestők kiállításán a Nemzeti Szalonban.

M. 1935. X. 6.

Kunwald Cézár

Szerepelt az Arcképfestők Kiállításán a Nemzeti Szalonban.

BTK 1935. I. 6.
(Ybl Ervin)

Kunwald Éva

Szerepelt az Arcképfestők kiállításán.

PH 1935. X. 5.

Kunwald Cézar

Müve nevepel a Munkácsy Céh Ernst Museumban rendezett kiállításán.

Kiemeik „Dán tájkép" c. művét.

N. Ü. 934. v. 13.
E. K. 934. v. 15
B. K. 934. v. 13 | Ujság, 934. v. 13

Kunwald Caesar

festőművész

Téli Kiállitás - Műcsarnokban - képével szerepel.

Esti Kurir
1934.I.14.

Kunwald

Magyar Arcképfestők Társaságának kiállításain a Műcsarnokban arcképe szerepelt.

M.934. III.k.

Kunwald Cézár

Magyar arcképfestők egyesületének kiállításán a Műcsarnokban neve szerepelt.

PH.934.III.h.

Künwald Cézár

Budapesti festők kiállításain a Mária Valéria utcában tájképeivel szerepelt.

PH. 934. V. 18

Kunwald Caesar

Mária Valéria utcában a Balatoni Társaság VI. kiállításán képeivel szerepelt.

EK. 934.II.18

Kunwald Caesar

Balatoni Társaság VI. kiállításán a Mária Valéria utcában képeivel szerepelt.

MH.934.II.18

Kunwald Cézár

Balatoni kiállításon a Mária Valéria utcában szerepelt.

M. 934. II. 21.

Kunwald Cézár

Balatoni Társaság kiállításain a Mária Valéria utcában az alábbi képekkel szerepelt.

29	Kunwald Cézár	Balatoni táj		

?

Kunwald Cézár

Balatoni kiállításon a Mária Valéria utcában szerepelt.

PM vasárnap 934. II. 18-

Kunwarlal Gaur

Parabolic Hyperbolic & Plane

Involute Cycloidal Surface

Engineering Drawing -21.12.23

Kunwald Cézár

Balatoni képek kiállításán a Szépművészeti kiállítások helyiségében szerepelt.

BÓU-93h. II. 1P.

Kirnwald Cézár

Balatoni képek kiállítása a
=zégmúvészeti kiállítást helyére-
gében szerepelt.

Rón. 93h. f. 1P.

Kunwald Cézai

Balatoni Társaság kiállításain a Mária Valéria utcában szerepelt

Kunwald Cézár meglepően erőteljes tájképet, *Márk* Lajos virágcsendéletet és kerti motivumokat, *Vass* Elemér franciás stílusú tájakat, *Edvi* Illés Aladár pedig néhány jó akvarellt és egy nagy vásznat állított ki.

BH 1934. II. 18.

Kunwald Cézai

Balatoni Festők Társaságának kiállításán a Képzőművészeti szalonban mely színekbe hangolt partrészlete szerepelt

80u. 934.II.18.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.,

8 órai lipság 1930. III. 15.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

BH 1930. III. 15.

Kunwald Cézár

szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Mi. 1930. III. 15.

Kunwald Cézár

szerepelt a műszarnok Őrzi tárlatán

Est 1932. X. 30.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

MH 1930. III. 15.

Kunwald

Műcsarnok téli kiállításáról szerepel.

Az Est 929. XII. 22.

Kunwald Cézár

Részt vesz az Arcképfestők kiállitásán

8.6.u.93o.X.21.

Kunwald Cézár

Részvételével megalakult a Magyar Areképfestők Társasága

?.929.X.1o.

Kunwald Cézár

— **Díjkiosztás a Balatoni Társaság kiállításán.** A Nemzeti Szalonban rendezett Balatoni Kiállítás díjait kedden délben ítélte oda báró *Wlassics Tibor* elnöklése mellett delegált bizottság, melynek határozata szerint a földmivelésügyi minisztérium két díját *Kunwald Cézár* „Révfülöpi táj" és *Halasi Horváth István* „Tihany" című képe, míg *Wolfner Gyula* díját *Bánd Viktória* „Almádi strandrészlet" című képe nyerte el.

PH-930 IX 2.

P.H.93e.IX.?

Kunwald Cézár

Részt vesz a Magyar Arcképfestők Társasága kiállításán a Nemzeti Szalonban

B.H. 930. X. 19.

Kunwald Cézár

Révfülöpi tájképeivel szerepelt a Balatoni Társ. kiáll.-án a Nemzeti Szalónban.

P.H.930.IX.21.

Kunwald

Művével szerepelt a Balatoni Társaság kiáll.-
án a Nemzeti Szalónban.

M.H.930.IX.21.

Kunwald Cézár

* **Dijkiosztás a Balatoni Társaság kiállításán.** A Nemzeti Szalonban rendezett IV. Balatoni Kiállitás dijait kedden délben itélte oda *Wlassich* Tibor báró elnöklése mellett delegált: Déry Béla, Edvy Illés Aladár, Hermann Lipót, Havalda Endre, Kukán Géza, Medgyaszay István, Szabó István min. tanácsos és Wágner Gézából álló bizottság, melynek határozata szerint a földmivelésügyi minisztérium két díját *Kunwald* Cézár „Révfülöpi táj" és *Halasi Horváth* István „Tihany" cimü képe, mig Wolfner Gyula díját *Bánd* Viktória „Almádi strandrészlet" cimü képe nyerte el.

M. 930 XI. 1.

M.930.X.1.

Kunwald Cézár

Révfülöpi táj c. képéért a minisztérium díját nyerte el a Balatoni Társaság kiállításán

M.93e.X.1.

M.D.K.

Kunwald Cézár, festő

sinten részt vett a párizsi Salon des Indépendants 1906-évi kiállításán.

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 566. old

~~/o elkk megj.:~~ jegyzet

Kunwald Ödön

szerepelt az V. balatoni kiállításon.

Pfl. 1933. V. 7.

KUNWALD CÉZÁR

Nr.5. Gr. Serényi Béla arcképe. Jelz. "Kunwald Cézár 1927"
116 x 86 cm

Veszélyeztetett Magángyűjtemények Miniszteri Biztossága.
KLVII. számú leltár. A Földmívelésügyi Minisztériumtól
átvett képek. 1948.

Nr.5. Gr. Seržený Béla arcképe.Jelz."Kumwelá Cézár 1927"
116 x 86 cm

Kunwald Cézár

szerepelt az V. balatoni kiállításon.

M. 1933. V. 9.

Kunwald Cézár

Szerepelt az V. balatoni kiállításon.

BK. 1933. V. 7.

Kunwald

Festőművész

Barcelonai világkiállítás - képzőművészeti kiállítása - kiállítási palotában - képével szerepel.

Portré.

Nemzeti Ujság
1929.VII.21.

Kunwald Cézár

A barcelonai Arte Moderno-ban rendezett nemzetközi
műtárlaton ezüst érmet nyert

Pesti Hirlap
1930.II.9.

Kunwald César

A barcelonai Arte Moderna-ban rendezett nemzetközi mütárlaton szüstérmet nyert.

Pesti Napló
193[illegible].II.9.

Kunwald

festőművész

Barcelonai világkiállitás - képzőművészeti kiállitása - kiállitási pavillonban - képével szerepel.

Grafika

Nemzeti Ujság
1929.VII.21.

Kunwald Cézár

A barcelonai Arte Moderné-ban rendezett nemzetközi műtárlaton ezüstérmet nyert.-

Magyar Hirlap
1930.II.9.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Munkáczy-céh szegedi kiállításán.

PH. 1930. X. 21.

Kunwald Cézár

Szerepel a magyar Arcképfestők kiállítása a Nemzeti Szalonban

Nyság 1937 X. 9

Kunwald Cézár

Kerepel a Nemzeti Szalon
portrékiállításán

Pester Lloyd 1937 X. 10

Kunwald Cézár

Szerepel a hagyar Arcképfestők Társasága kiállításán a Nemzeti Szalonban

Nemzeti Ujság 1937 X. 9

Kunwald Cézár.

Lezepel a magyar Szentéptestők
kiólításán a Nemzeti Szalon Ban

Pesti Hirlap 1937 X. 10

Kunwald Cézár

Szerepelt a chicsamok tavaszi tárlatán.

Újság 1930. III. 18.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

PH 1930. III. 15.

Kunwald Cézár

Művével részt vett a Nemzeti Szalonban rendezett arcképkiállításon.

U. 93e. XI. 19.

Kunwald Cézár

Műveivel részt vesz az Arcképfestők kiállitásán, melyet a Nemzeti Szalonban rendeztek.

M.H.93o.X.19.

Kunwald

Műcsarnok téli tárlatán szerepelt.

MH. 929. XII. 22.

Kunwald Cézár

Képzőművészeti Társulat téli kiállításán szerepelt a Műcsarnokban.

wald Cézár portréján meglátszik a művész gondos, tudatos munkássága, talentuma és ízlése. Igen frissek és elevenek ezúttal Merész Gyula arcképei is, melyek a művész korai munkáinak szintjét érik el.

BH. 929.XII.22.

Kunwald Cézár

Műcsarnok téli tárlatán Bellatiny Artur-képmásával szerepelt.

PH.929.XII.22.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Múcsamok Őni tárlatán.

EK 1932. X. 30.

Kunwald Cézár

festőművész

Céhbeliek jubiláris kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Esti Kurir
1934.I.17.

Kunwald Cézár

festőművész ;

Céhbeliek jubiláris kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Magyar Hirlap
1934.1.14.

Kunwald Cézár

festőművész

Céhbeliek jubiláris kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.
A dán Öreg Jens Jensen artisztikus fejével és virágcsendéletével.

Pesti Hirlap
1934.I.14.

Kunwald Cézár

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Budapesti Hirlap
1934.I-14.

Kunwald Čézár

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Dr Hirschler Henrik portraitja.

Pesti Hirlap
1934.I.14.

Kunwald Cézár

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Hatásosan festette meg Prohászka Ottokárt, sok finomsággal.

Pesti Hirlap
1934.I.17.

Kunwald Cézár

festőművész

Téli tájrlat - Műcsarnokban - képével szerepel.
Női portrait.

Pesti Hirlap
1934.I.17.

Kunwald

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.
Egy igen jó arckép.

Magyarság
1934.I.14.

Kunwald Cézár

Dohnányi ifjukori arcképét állitotta ki a Magy. Képzőművészek Egyesületének jub.kiáll.-án.

Ujság, 934.XII.8.

Kunwald Cézár

Alkotásával szerepel a Magy. Képzőművészeti Egyesület 40 éves jub.kiállitásán.

N.U.934.XII.8.

Kunwald Cézár festő

Képmásokkal nevezet a hűszaznak öni tárlatán (emlitve)

Pesti Hirlap 1927 okt 29

Kunwald Cézár MDK

Dohnányi Ernő arcképek olf.

Műcsarnok 1944 Szökefőv. Képtár Jub. Kiáll.

Kunwald Cézár
festőművész

Céhbeliek kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Ki kell emelni több munkáját.

Magyarság
1934.I.14.

Kunwald Cézár

Dohnányi Ernőről festett arcképe a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.12.

Kunwald Cézár

— **Prohászka-arckép.** A magyar művészet tartozott ezzel a képpel a nagy püspök ma is eleven és munkás emlékének. *Kunwald* Cézáré az érdem, hogy ezt a kötelezettséget megérezte és hosszu komoly részlettanulmányok s a nagy ember müveibe mélyedő karakterstudiumok után ezt a rendkivüli alkotást adta a magyar egyházmüvészetnek. Elvitázhatatlan, hogy minden eddigi, helyenként sikerült portrékisérletek között is ez a kép fogja megadni az utókor Prohászkáját. Benne van a sastekintetü nagy ember és a mélyen magába merülő géniusz egyszerre. A Szent Imre emlékkiállítás nem lett volna teljes Ottokár püspök fejedelmi alakja nélkül. Kitünően megválasztott technikai eszközök müködnek össze ezen a nagy püspököt megdöbbentő hüséggel megelevenitő vásznon: az elsőrangu oldalvilágitás, a balkon mögötti ég-háttér szinskálája. A Mücsarnok látogatói hosszan állnak Kunwald e képe előtt, mely a klasszikus művészet ma is uj és munkálkodó erejéről tesz bizonyságot. *dv.*

NU. 930. VII. 18.

Kunwald Cézár

Szent Imre-emlékkiállításon a Műcsarnokban Prohászka-portréjával szerepelt.

NU. 930. VII. 13.

Kunwald Cézár

MDK

Grace Willmore

Genre,

Műcsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Mrs. Brentano, olf.

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Judge Theodor Brentano, amerikai követ, olf.

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

[redacted], fej- és portrétanulmányt, arcképet állitott ki.

A téli kiállitás. - Szépm. Múzeum. 1917-18.
Müvészet. 1917. 5o.l.

Kunwald Cézár festőm. MDK

négy szavazattal az öt ellenében, mit Iványi-Grünwald Béla nyert el, elesett az első díjtól.

A tavaszi kiállítás díjai.
Művészet. 1912. 196.l.

MDK

Kunwald Cézár

Csendélet, of.

Képzőm. Társ. 1911. tav. kiáll. kat. 41.l.

Kunwald Cézár

Bloch Leó, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Öreg asszony, of.

Női fej, of.

Parkrészlet, of.

KMT. 1912. tav. kiáll. kat. 40.l.

85. **KUNWALD CÉZÁR**
(Graz, 1870 – Dánia, 1947)
Zenészek a parkban
Olaj, vászon 80x100. Jelezve lent balra:
Kunwald 35.000,-

85. Müvészeti Képaukció. Bp., 1991. aug.
BÁV

MDK

Kunwald Cézár

Zechmeister Ida

Arcképtanulmány, of.

Céhbeliek VII. kiáll. kat. 1932.

MDK

Kunwald Cézár

Női arckép, of.

KMT. 1912. tav. kiáll. kat. 40.l.

MDK

Kunwald Cézár

Impresszió, of.

KMP. 1912/13. téli kiáll. kat. 72.l.

Kunwald Cézár

MDK

Női akt interieurban, olf.

Dr. Lobmayer Géza arcképe, olf.

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Fritz von Hochberg gróf arcképe, of.

KMT. 1912/13. téli kiáll. kat. 72.l.

MDK

Kunwald Cézár

Anna főhercegnő, rep.

Képzőművészet 1930. 34. sz. 210.l.

Kunwald Cézár MDK

Kövér Helén arcképe

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Női fej

Öregasszony arcképe

Beata

Műcsarnok 1927 őszi kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Bartók Béla

Kodály Zoltán

Mihalovich Ödön

Kerner István
Hubay Jenő két arcképe

Mücsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

Riedl Klára, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállítás

Kunwald Cézár

MDK

Gyuri fiam, olf.

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

4. Kisfaludy Sándor, a költő.
A bécsi Collegium Hungaricum tulajdona.

Klebelsberg emlékkiáll. Tárgym. 1933. 31.1.

Kunwald Cézár

MDK

Női fej, olf.

Műcsarnok 1922 őszi tárlat

Rumwald César

Tel. 021.

MDK

Kunwald Cézár

Szt. Ágoston oltárkép a kegyesrendiek budai Cassiciacum-ában, r epr.

Csókássy.

Kunwald Cézár

MNK

Kestler Miksa arcképe, olf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Schamburg Mór arcképe, olf.

Műcsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Johannes V. Jansen, dán iró arcképe, olf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Női mellkép, olf.

Műcsarnok 1921 tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Rajz, repr.

Művészet 1915. 67.l.

P.Madar Ilona
1964.

MDK

Kunwald Caesar

A Benczur-Társaság. Képzőművészet 1927. 5-7. sz.
11.1.

Kunwald Cézár MDK

Kellermann Bernhard 1906, olf.

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár MDK

Mr. Friderick Hankinson, olf.

Mücsarnok 1922 jubileumi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

estetics Sándor grófné, olf.

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Az Arcképfestők Társasága. Képzőművészet 1931. 43-44. sz. 188.l.

MDK

Kunwald Cézár

A Benczur-Társaság. Képzőművészet 1927. 5. sz. 11.l.

MDK

Kunwald Cézár

Liptói kovács-cigányok, repr.

KMT. 1917. tav. kiáll. kat.

MDK

Kunwald Cézár

Férfiarckép, of.

Tórészlet, of.

Mücsarnok 1912. tav. kiáll. kat. 60.l.

MDK

Kunwald Cézár

Fiatal norvég nő, repr.

KMTárs. Horthy jub. kiáll. 1939-40. kat.

MDK

Kunwald Cézár

Térey Gábor /részlet/. Repr.

Benczur Társaság kiáll. kat. 1925. márc.

Kunwald Cézár, festőm.

Férfiarckép. Olf.
Törészlet. "

MIT. 1912. Tavaszi kiáll. Kat. 6c.1.

MDK

Kunwald Cézár

A képzőművészeti év eseményei. P.H. 1934 évi naptára. 6o.l.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

45. Nöi arckép. olf.

Képzöm.Társ. 1912/13. téli kiáll. Kat. 4o.l.

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

mint a képzőművészek csoportjának tagja, szép munkával szerepel.

Szentgyörgyvári Gyenes Lajos:
Képzőművészet. I.évf. 1.sz. 9.l. év ?

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

254. A pamlagon. Jel.: Kunwald.1927. Vászon.

Ernst Muzeum aukciói. 46. 1931. Kat. 24.l.

Kunwald Cézár

MDK

Del Carrél zongoramüvész arcképe, olf.

Mücsarnok 1910. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Pihenő, olf.

Benzon Ottó dán iró arcképe, olf.

Női akt, olf.

Mücsarnok 1910. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Szorgalom, olf.

Müteremben, pasztell

Breton paraszt, olf.

Mücsarnok 1910. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1909. tavaszi kiáll.

Kunwald Cézár MDK

A.M.né arcképe, olf.

Műcsarnok 1909. tavaszi kiáll.

MDK

Kunwald César

Csendélet, olajf., Szépmüv.muzeum tul.

Az első magyar representativ csendélet kiállitas katalogusa. Nemzeti Szalon 1932. Febr.-Marc.

MDK

Kunwald Cézár

Révfülöpi táj.

Az Ernst-Múzeum Kiáll.CXV. A Munkacsy-céh
III.reprezentativ kiáll.Bpest.1930.Nov.hó
Kat.15.1.

MDK

Kunwald Cézár, festöm.

A Balló -alapitvány 5ooo pengös dijának zsürije ugy határozott, h. az idén nem adja ki az 5ooo P-s dijat egy összegben, hanem elosztja négy müvesz között.

K.C. ismertnevü, beérkezett müvész.

A Balló-ösztöndij nyertesei.
Képzömüvészet. 1931. 43-44. sz. 211.l.

Novemberi kettös-szám.

Kunwald Cézár MDK

Tájkép, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

Kunwald Cézár MDK

Liptói kovács-cigányok, repr.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Kunwald Cézár

Liptói kovácscigányok, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

Kunwald Cézár MDK

Pon yeloki Roth Lorándné és gyermeke, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Kunwald Cézár [redacted]

Sirdar Umrao-Singh Sher-Gil of Majitha, olf.

Miesarnok 1917-18 téli tárlat

Kunwald Cézár

MDK

Zenekar, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

MDK

MDK

Kunwald Cézár

Belatiny Artur, repr.

Képzőművészet 1930. 27. sz. 36.l.

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, repr.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Balázs Hugóné és gyermekei, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Leányfej, olf.

Mücsarnok 1919-2o téli kiállitás

Kunwald Cézar MIK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1916-17 téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Férfiarckép, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

MDK

Kunwald Cézár

Képzőművészet 1931. 41. sz. 142.l.

MDK

Kunwald Cezár

Férfiarckép. Olajf. Mgt.

KMT 1910/11. téli kiáll. 40.l.

Kunwald Cézár

Impresszió. Olajf.
Fritz von Hochberg német birodalmi gróf arcképe. Olajf.

Képzőm.Társ. 1912/13. téli kiáll.kat.72.l.

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

161. Női arckép. olf.

169. Akira. olf.

KMT. 1912/13. téli kiáll. Kat. 48.l.

Kunwald Cézár, festöm. MDK

arcképe elött is meg lehet állani.

Nöi arczkép. Repr.339.l.

Varkas Zoltán: Tavaszi tárlat a Mücsarnokban.
Vas.Ujs. 1912. 59.évf. 17.sz. 337.l.

Kunwald Cézár, festöm. MDK

161. Nöi arckép. Olf.

169. Akira. "

épzöm.Társ. 1912/13 téli kiáll. Kat. 68.l.

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

Sok kitünő alkotás adja meg ennek a teremnek nivóját.

Karakterben találó portréval szerepel.

Beress Mihály: ? VIII.-IX.terem.-Műcsarnok.
Képzőművészet.1931. 37.sz. 43.l.

Kunwald Cézár MDK

Tórészlet, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Damburgi tengeri fürdő, olf.

Mücsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

Kunwald Cézár MDK

Tájkép, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

Kunwald Cézár

MDK

Hölgy és gyermek arcképe, olf.

Micsarnok 1913-14 téli kiállitás

Kunwald Cézár MIK

Női fej, olf.

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1916. tavaszi tárlat

Kunwald Cézár

MDK

Férfiarckép, olf.

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

Kunwald Cézár MDK

Hölgy arcképe, pasztell

Műcsarnok 1913-14 téli kiállitás

Kunwald Cézár

Alkotása a Nemzeti Szalónban a Magyar Arcképfestők Társasága kiáll.-án.

E.K.930.X.19.

Kimwald Cézár

Szerepelt az I. nemzeti tárlatan.

M. 1933 IV. 20.

Kunwald Cézár

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M. H. 1933. IV. 19.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műsamok őszi tárlatán.

PH. 1932. X. 29.

Kunwald Cézár

Szerepelt a Műsoznak téli tárlatán.

Mo 1932. XII. 18

Kunwald César

Szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán.

P.H. 1932. XII. 20.

Kunwald Cézár

festőművész

Klebelsberg emlékkiállitás - Mücsarnokban - képével szerepel.
Kisfaludy Sándort vörös diszmagyarban ábrázolja.

Pesti Hirlap
1933.II.12.

Kunwald Cézár

Művével szerepel a Műcsarnok
Téli Tárlatán.

P. H. 929. XII. 22.

Kunwald Cézár

MDK

Dr. Loos Rudolf, bécsi egyet.tanár arcképe, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállitás

Kunwald Cézár

Hölgy arcképe, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállítás

Kunwald Cézár MDK

Szily Adolf arcképe, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállitás

MDX

Kunwald Cézár MDK

Mrs. M. arcképe, olf.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

F.J. ur arcképe, olf.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, repr.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Öreg asszony, olf.

Női fej, olf.

Parkrészlet, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Százezer pengőt kaptak müvészeink. Ujság 1928. máj. 27.

MDK

Kunwald Cézár

Szepesd, olajf.
Esthangulat, (Szepesd) olajf.
Esthangulat, (Révfülöp) "
Cséplés Zalában, "

A Balatoni Társaság II. Kiáll. Kat. 1924.
Nov.29.-Dec.8. 15.lap

Kunwald Cézár, festöm.

55. Nöi arckép. Repr.

KMT.1911 tav.kiáll. Kép.kat.

Kunwald Cézár MDK

Női arckép, repr.

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

Kunwald Cézár,festöm.

428. a/Bartók Béla. b/. Kodály Zoltán. Graf.

429a/ Mihalovich Ödön. b/.Kerner István. "

43o. Hubay Jenö két arcképe. "

A Képzöm. Társ. tavaszi kiállitása. Kat. 25.1. 25.1.

MDK

Kunwald Cézár

Belatiny Artur, r epr.

Képzőművészet 1930. 27. sz. 36.l.

MDK

Kunwald Cézár

Cineraria. Olajf.

KMT 1912/13. téli kiáll. 80.l.

Künwald Cézár, festöm.

108. Gyermekek. Olf.

109. Vica. Olf.

Képzöm. Társ. 1910-11. téli kiáll. Kat. 38.1.

XCH

MDK

Kunwald Cézár, festőm.

65.
5M. Cinerária. Olf.

Képzőm. Társ.1912/13.téli kiáll. Kat. 8o.l.

MDK

Kunwald Cézár

Zenekar, c. életképe.

Művészet, 1917. 6.1.

MDK

Kunwald Cézár

R. I. urnő arcképe, of.

Nővérek, of.

Férfiarckép, of.

Műcsarnok 1909. tav. kiáll. kat. 43.l.

Kunwald Cézár (1876-194..)

Női fej.
Olj f.55x46 vászon Ltsz:1157.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Kunwald Cézár

MOK

R.L. né arcképe, olf.

Nővérek, olf.

Műcsarnok 1909. tavaszi kiáll.

Kunwald Cézár MDK

Gomperz Károly arcképe, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Anya és csecsemő, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Jázmin, pasztell

Mücsarnok 1918-19 téli kiállitás

MDK

Kunwald Cézár

Alexander von Hochberg németbirod.gróf , c. festménye. Repr.

Képzőm.Társ. 1912/13. téli kiall.

Kunwald Cézár.

A Benczur Társaság tagja a megalakulás idején. 1923.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek trötémete,kézirat.

Kunwald Cézár.

A "Céhbeliek" társaságának tagja.

Bende J: A képzőművészeti egyesületek története.

Kunwald Cézár.

a "Magyar arcképfestők társasága"-nak tagja,1929

Bende János.

a Képzőművészeti egyesületek története.kézirat.

Kunwald Cézár.

A Nemzeti Szalon kiállitást rendezett müveiből 1908-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat,

MJA

Kunwald Cézar

Szepezdi taj, olajf.

Magyar Képzőművészek szegedi reprezentativ
kiall.1930.Munkacsy-Céh.Kat. 22.1.

Kunwald Cézár

MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1910/11. téli kiállitás

Kunwald Cézár MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1910/11. téli kiállitás

MDK

Kunwald, festö

müvészportréval szerepel.

Pipics Zoltán dr.:A képzömüvészek egyesületének kiállitása.-Mücsarnok.- U.M.1934 dec.8. 21.l.

Kuny Domokos

Majdnem hiánytalanul mutatja be továbbá az iparművészeti múzeum kiállítása Kuny Domokos budai fajanszgyárának csekély számban megmaradt emlékeit. Ezeken világosan látjuk, hogy Kuny igen tehetséges keramikus volt, akiben megvolt a komoly törekvés, hogy vállalatát a holicsi

és tatai gyárak színvonalára emelje; étkező készletei és különböző dísztárgyai határozottan iparművészeti jellegűek. Hogy Kuny Domokos személyéről és működéséről ma már teljesen informálva vagyunk, azt Siklóssy László dr. lelkes kutató munkájának köszönhetjük. Illusztrációk helyett hivatkozunk Siklóssy Lászlónak csak nemrég, a Magyar Iparművészet 1935. évi 4-ik számában megjelent kitűnő cikkére, melyben egyszersmind Szablya Frischauf Ferenc budai fajanszgyüjteményét is ismerteti. Ezt a gyüjteményt néhány darabbal kiegészítve mutatja be most az Iparművészeti Múzeum kiállítása. Szablya Frischauf Ferencnek igen nagy érdeme, hogy szeretettel gyüjtötte össze a sors által üldözött Kuny munkáit és ezzel halála után rehabilitálta a hivatásos tudósok támadásával szemben. Kuny főcikke az étkezőkészlet volt, amellyel megmutatta versenyképességét Közép-Európa valamennyi fajanszgyárával. Az edények formái erősen barokkosak és leggyakrabban alkalmazott díszítésük a bécsi rózsamustra, gyakori még a kékben tartott virágmustra és dísztárgyakon sokszor naturalisztikus festéssel találkozunk. Kuny később áttért a keménycserép gyártására és effajta edényein viszont feltűnik azoknak ízléses formája.

Layer Károly dr.: A régi Buda és Pest iparművészete

1935. 157. l.

MAGYAR IPARMUVESZET

A festő kiállításán minden fontos dolgot elmondanak a — *képei.*
Gyötrelmet, örömöt egyaránt.
És jelzik az állomást, ameddig fejlődése utján eljutott.
Felesleges tehát beszélni.
De ez évadtól kezdve e kiállitási csarnokban uj *rendszer* lép életbe.
A festőnek is beszélni kell.
Hát jó!
De én nem a képeimről fogok beszélni.
Hanem:

1917 óta vagyok kiállító művész, mégis az elmult borzalmas 21 év alatt a vidéki kiállitásokat, a Műcsarnokban egy-egy képpel való szereplést, a Belgrádban 1917-ben rendezett gyüjteményes bemutatkozást leszámitva *csak kétszer rendeztem kollektiv kiállitást, 1925-ben a Nemzeti Szalonban és 1927-ben az Ernst Muzeumban.*

Miért?

Talán sorban álltak a képvásárlók a műtermem ajtaja előtt és minden képemet már az állványról vásárolták meg? Talán *ezért* nem tudtam képeket összegyüjteni?

Dehogy!

A nyilvános szereplések husz esztendejének felét áldatlan harcokra pazaroltam el.

Mikor láttam, hogy a kiállításokon mind több és több kép marad eladatlan, mert a képvásárló nagyközönség az álműkereskedelem gyatra szinvo-

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Adomány a Váczi Múzeumnak.

Nagylelkű adománynak a hírét kaptuk Váczról. *Dr. Pauer Imre* miniszteri tanácsos, nyugalmazott egyetemi nyilv. rendes tanár, a Magyar Tud. Akadémia tiszteleti tagja és volt osztálytitkára, a *Váczi Múzeumegyesületnek ajándékozta százezer koronát megérő, nagy termekben bővelkedő kettős házát.* E ház a most épített püspöki kápolnával szemben áll s két utczára néz. Az adományozó az épület szeminárium-utczai frontját már életében hajlandó átengedni a múzeum czéljaira, míg a Gasparik-utczára néző frontra fenntartja a haszonélvezeti jogot.

A Váczi Múzeumegyesület e bőkezű adománynyal olyan eszköz birtokába jut, mely őt nemzeti kulturális hivatásában s tudományos czéljainak megvalósításában hatalmas lépéssel fogja előre vinni s jövőjét is teljesen biztosítja, mert a nagyszerű alapítvány immár végérvényesen, a lehető legtökéletesebben oldja meg a Váczi Múzeum állandó épületének égető kérdését is.

Dr. Pauer Imre nemes elhatározása és fejedelmi bőkezüsége valóban érdemes egyesülettel szemben nyilatkozott meg, mert a multban volt ugyan s ma is van Váczon kulturtörekvéseket szolgáló számos egyesület, intézmény, bizottság, társulat s egyéb hasonló szervezet s majdnem mindegyik dicsekedhetett is ideig-óráig tartó sikerekkel, ámde ezek tömörülés helyett inkább az erők szétforgácsolására vezettek.

Sorukban csak egy tudott megküzdeni az útjában álló akadályokkal: a *Váczi Múzeumegyesület*, mely a város multjának kutatását, a nemzeti hagyományok tiszteletét s szeretetét, a történeti érzék fejlesztését, a mult művelődésének alapján a jelen megértését és megértetését tűzte ki feladatául. A csirája ennek az egyesületnek is csak olyan volt, mint általában a legtöbb magyar hasonló czélú egyesülésnek: kezdetben egyes műkedvelők foglalkoztak régiségek gyűjtésével, majd egy úgynevezett «régészeti bizottság» alakult Csávolszky József kanonok kezdeményezésére. A lelkes úttörők: *Varázséji Gusztáv, Csávolszky József, Freysinger Lajos* munkája azt eredményezte, hogy a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége is figyelembe vette és méltányolta fáradozásukat. Az ad hoc egyesülés helyébe csakhamar alapszabályokkal ellátott egyesület lépett tehát, amelynek megszervezése óta vezetője s éltető lelke *dr. Tragor Ignácz*, aki az egyesületben olyan munkát s olyan eredménynyel végzett, amilyet kevés vidéki magyar város kulturtörténete tud felmutatni. A múzeumegyesület egyfelől mint régészeti társaság a praehistorikus és történeti anyag összegyűjtésével foglalkozik, másfelől ez anyag irodalmi feldolgozását is nemcsak programmjába vette, de azt tényleg meg is valósítja, amiről idáig megjelent kiadványai tesznek beszédes tanúságot. Sőt nemcsak a történeti irodalom, de általában az irodalmi műveltség fejlesztésével és terjesztésével is foglalkozik, tehát valósággal irodalmi társaság is, mely évenként tagilletményeket ad ki és ismeretterjesztő, irodalmi gyűléseket tart.

Ennek az egyesületnek az élete lelkes férfiak buzgólkodása folytán annyira megizmosodott, hogy tervszerű, nem pillanatnyi sikerre pályázó, komoly munkája immár országosan elismert. Működésével elérte, hogy van talaja; léte, szükségessége pedig a köztudatban gyökerezik. De van erkölcsi tőkéje is: általánosan elismerik, megbecsülik s vannak munkás tagjai. Anyagi eszközei szerények, hiszen az állami felügyelet alá tartozó múzeumok és könyvtárak új csoportosítása alkalmával amaz intézetek sorába került, amelyek államsegélyben nem részesülnek s így fenntartásukról önmaguk gondoskodnak, de ennek daczára szerény anyagi jövedelmeit mégis gyüjteménye gyarapítására, könyvek kiadására fordítja. Fejlődésében tehát eljutott odáig, hogy állandó székházra van szüksége, mert gyüjteményei

olyan porczellántárgyat, amiken az ismert **OF** jel előfordult.

A Kuny-féle budai gyár jegyei négy változatban ismeretesek. Ezeket tüntetik fel a 18—21. képek.

Könyve XXI. Fejezetében *Siklóssy László* a pesti agyagipari piacz ismertetése kapcsán a hazai keramikai gyárak közül kiterjeszkedik még a *holicsi*, a *pongyeloki*, a *pápai*, a *kassai*, a *nagymartoni* és a *murányi* gyárak eddigelé ismeretlen adatainak ismertetésére, sok érdekes új mozzanatot hozva felszínre és a régebbi publikácziók sok téves adatát helyreigazítva. Hasonlóképen cselekszik a külföldiek közül a bécsi porczellángyárral s a trieszti, sanktpölteni, az inkább csak ipari szempontból jelentős drossi, továbbá a gráczi, a bistritzi, a fraini, a krawskai, a teinitzi, a klösterlei, a prágai, a dalwitzi, a schlaggenwaldi, a wienerneustadti, a tannovai, az unterchodaui, geisshübeli és pirkenhammeri fayence-, illetve kőedénygyárakkal.

Ügyes gondolat volt a könyv végén a magyar szöveg rövidített tartalmát német nyelven kiadni s a művet német nyelvű marginális magyarázatokkal is ellátni, mert ezáltal a munka a külföld szakköreiben is hasznosíthatóvá vált.

Siklóssy László kitünő könyvét múzeumok, gyüjtők, műkereskedők, műbarátok nem nélkülözhetik, a művelt nagyközönség pedig, de különösen azok, akik okulni kivánnak a mult idők eseményein, ha még oly elszomorítók is azok — ha elolvassák — gyönyörködni fognak a művészettel megírt munkában, *Siklóssy László*nak e maradandó értékű, fáradságos alkotásában.[1]

Mihalik József.

[1] A czikkem illusztrálásául szolgáló képduczokat Siklóssy L. művéből a Szent-György-Czéh tisztelt vezetősége volt szives rendelkezésemre adni, miért neki e helyütt is legbensőbb köszönetemet fejezem ki. *M. J.*

22. Kuny háza és gyára Budán, jelenlegi állapotban. Kintzler Ödön rajza.

Ferencz császár és magyar király aztán mihamar be is fejezte ezt az ügyet, ráiratván az aktára, hogy: «Bittsteller ist mit seinem Gesuche abweislich zu bescheiden». S aláírta: *Franciscus.*

Kuny Domokos nem jött haza soha többé. Szekvesztrált vagyonából felesége 1818-ban történt haláláig 150 frt. évjáradékot és három öl fát élvezett, az összesen 18.930 frtban likvidált vagyonból azonban a hitelezők kielégítése után Kuny Domokosnak mindössze 459 frt aktiv vagyona maradt. Kuny 1822. február havában halt meg a bécsi közkórházban. Halálát megelőző napon magához kérette leghűségesebb barátját, Grabarits Károly nyugalmazott kapitányt s kijelentette, hogy ami vagyona, avagy a leszámolásból való várandósága van, azt sógornőjének, Vargáné született Perczl Teréznek kívánja hagyni. Mikor másnap a kapitány a formális végrendelet elkészítése czéljából nála megjelent, öreg barátját már halva találta.

18—21. Kuny Domokos budai gyárának jegyei.

*

Siklóssy László könyvének XIII. fejezete kimerítően foglalkozik a Kuny-féle budai gyár termékeinek a leirásával és méltatásával. S miután ő az, aki e gyár produktumainak egybefoglaló képét a nagy szorgalommal és fáradságosan felkutatott emlékek alapján elsőnek adja, érdemei e téren is felette nagyok, mert most már technikai nézőpontból is úgyszólván teljesen tájékozódunk az idáig rejtélyes budai gyárról.

Kuny Domokos — állapítja meg *Siklóssy* — úttörő iparos és gyakorlati érzékű kereskedő volt. Bravurokat nem akart csinálni s két dologra fektette a súlyt: a technikai tökéletességre és arra, hogy a *polgári osztály* részére produkálja mindazt, amit Holics és Tata fel tudnak mutatni. Odáig nem ment, hogy olyan különleges darabokat készítsen, amilyenekkel a holicsi gyár vezetői királyi gazdáinak előtt akartak kérkedni, vagy amilyeneket a már szerényebb tatai gyár akart az Esterházy herczegeknek mutogatni. Kuny D. ilyen kisérletei csak azt eredményezték volna, hogy e pompás darabok, amilyenek előállítására bizonyára ő is érzett elég erőt, nála porladtak, töredeztek volna. Ő, a szakszerűen képzett, modern iparos, a magyar kommerciális piaczon akart versenyezni. Meg akarta mutatni a keresletnek, hogy ő is tud olyan ebédlő- és uzsonnakészletet csinálni, mint Holics, ő is tud gyógyszertárat berendezni, ő is elő tudja állítani az akkor oly divatos naturalisztikus káposztafejeket és salátaleveleket (17. kép), az ő edénye is van olyan tartós és tűzálló, mázа ép olyan szép fehér és dekorácziója ép oly tetszetős.

De lássuk Kuny gyártmányait fajták szerint:

1. *Majolikaedényei* a holicsi és tatai edények benyomását teszik, készítésüknél azonban nem az utánzás, hanem a családi tradiczió vezette Kunyt, hiszen az idősebb Kuny Domokost bizonyos fokig stílus-alapítónak tekinthetjük. Készített pedig elsősorban barokkosan formált és rózsákkal dekorált edényt, ugyanilyet diszítés nélkül s egyszerű kék és zöld szegélydíszszel (1., 5., 7., 10—16. kép). Készültek a Kuny által «auf Kupferstichart»-nak nevezett modorú, rézkarczhoz hasonló képecskékkel diszített darabok (6. kép), áttört művű kecses kosarak (4. kép) és úgynevezett *rákos tányérok*, amelyeket már atyja kezdett készíteni Tatán. Ezek a rákos tányérok egészen specziálisan a Kuny-család találmányai s csakis Tatán és Budán fordulnak elő.

2. Második főczikke a *finom kőedény* volt, melyet akkor önkényesen *angol kőedénynek*, *danczigi edénynek*, sőt «*danczigi porczellán*»-nak is neveztek (8—9. kép). Kuny ezekhez mintául a holicsi edényt vette s becsülettel állta meg ezzel is a versenyt. E gyártmányok színe szalmasárga, tehát egy árnyalattal sötétebb, mint a holicsi edény.

3. Kuny a legbüszkébb volt az általa *márvány-fayence*-nak elnevezett gyártmányaira s önérzetesen mondja ezt magyar találmánynak. Ilyen edénye azonban idáig még nem bukkant elő, holott sokat gyárthattak belőle.

4. Kérdés tárgyát képezheti, készített-e Kuny *porczellánt?* Valószínű, hogy készített, mert nem lehet kétséges, hogy az élelmes Cuny-Kuny arkanista-család ismerte a porczellángyártásnak akkor már nagyon is nyilt titkát. De *Siklóssy* egy ismerőse látott is két

hogy mikor az uralkodó fentírt rendelkezése Budára indul, akkor ő már régóta a bécsi irgalmasrendi barátok kórházában sinylődik, hová 1812. augusztus 12-én magát felvétetni kényszerült.

A hivatalos apparátus azonban — nyilván magának az uralkodónak kívánságára — működött tovább. Kunyt mindenképen rehabilitálni akarták. A bécsiek is, a pest-budaiak is elszörnyedtek az ennyire megdagadt eseten.

Igy 1813. január 26-án ilykép ír le a helytartó-tanács a budai városi tanácshoz. Ez a leirat egyenesen Ferencz király parancsát közli; az aláíró Brunswick József gróf, Kunynak ez az igazi jóakarója:

«... Őfelsége kegyesen megengedni méltóztatott, hogy Kuny Domokos agyagedénygyáros az általa feltalált ólom és ón nélkül való mázat — fennmaradván a felelőssége e máznak eredeti és ártalmatlan minősége tekintetében — *saját gyárában szabadon használhassa és a készítés módjának közlését magánúton tetszése szerinti feltételek mellett másoknak felajánlhassa,* egyszersmind ilyképen kegyesen elhatározni méltóztatott, hogy nevezett Kuny a *találmányának gyakorlására vonatkozó tilalom alól felmentessék,* miről a városi tanács, stb. értesíttetik.»

Meg volt tehát az erkölcsi elégtétel: királyi szó konstatálja a máz ártalmatlanságát, megengedi annak használatát, sőt elismeri, hogy az olyan természetű, hogy azt tetszésszerinti feltétellel lehet eladásra kínálni, de nagy vargabetüt kellett csinálni egy fejedelmi elhatározásnak, hogy Bécsből leérkezzék egy egyszerű budai polgár hajlékába s még nagyobbat, hogy onnan visszakerüljön Bécsbe, ahol az a szegény, agyontárgyalt ember a mizeriták kórházában emészti magát. Hiszen már a harmadik évet tölti Bécsben és a második félévet az ispotályban!

Azalatt pedig Kunyék vagyona Budán zár alá kerül. Haza vágyik Kuny is és 1813. ápr. 19-én a kórházból kétségbeesett hangon folyamodik a bécsi városi tanácshoz. Előadja, hogy betegségét a pesti professzorok istentelen és lelkiismeretlen eljárásának köszönheti... s hogy márcz. 10-én felségfolyamodványt nyujtott be, melyben arra kéri az uralkodót, hogy kegyesen ereszsze őt színe elé. Úgy tudja, hogy folyamodását kézjegygyel leküldték a magyar udvari kanczelláriához jelentéstétel végett,... most tehát várja a legfelsőbb döntést és mihelyt az megérkezik, visszamegy Budára, folytatja gyári tevékenységét, annál is inkább, mert azt a gyártási tilalmat, amelyet az ő találmányára kibocsátottak, Őfelsége a legkegyelmesebben feloldotta; reméli, hogy ily módon ismét hasznára lesz az országnak.

Az udvari kanczellária 1813. május 19-én tárgyalta Kuny felségfolyamodását s rámutatott arra, hogy Kunyt a pesti egyetemnek kedvezőtlen szakvéleménye életében támadta meg, amennyiben a szakvélemény következtében a helytartó-tanács gyári üzemét betiltotta. Igaz ugyan, hogy később engedélyt nyer a gyártásra, ekkor azonban sorsa már

17. Levélalakú tányér a budai Kuny-gyárból. Gárdos Alfréd gyüjteményében, Budapest.

meg volt pecsételve, a gyár teljesen leromlott s az elveszített fonalat nem tudta felvenni. Kuny már most egyrészről a pesti egyetemmel szemben 20.000 forint kártérítést óhajt érvényesíteni, másrészről pedig Őfelségénél találmányáért jutalomért esedezik. A kanczellária véleménye az, hogy a pesti egyetemmel szemben Kuny legfeljebb csak magánjogi úton igényelhet kártérítést, ami azonban a második pontot illeti, tekintettel egyfelől arra, hogy Kuny találmánya hasznosnak bizonyult, másfelől pedig tagadhatatlan, hogy ő ennek az ügynek végleges elintézéséig sokat mulasztott, a kanczellária Őfelsége legmagasabb kegye elé terjeszti a kérvényezőt, oly czélból, hogy Őfelsége belátása szerint őt egy kis jutalomban részesíteni kegyeskedjék.

mindenekelőtt hivatkozik első szakvéleményére, amelyben ismételt kisérletek alapján kimutatta, hogy a máz nemcsak ónt és ólmot tartalmaz, hanem bőséges mennyiségben antimoniumot is. A mázba vegyített ólom és ón mennyiségét — jelentik szószerint — nem lehetett pontosan meghatározni, mert a máz az agyagedényekre már rá volt égetve és azt azokról még ráspoly segélyével sem lehetett teljesen leválasztani; de egy ilyen kvantitativ-vizsgálat semmiféle czélt sem szolgált volna, mert amikor a máz különböző agyagedényeken különböző mennyiségben fordul elő és még ugyanazon az edényen is más-más helyen, más-más vastagságot mutat, sohasem lehet a szóbanforgó fémeknek vagy akár magának a máznak is mennyiségét biztos módon leszögezni. De végre is Kuny Domokosnak, a gyárosnak találmánya-czíme az egész kiindulási pontja, amelyre beadványában hivatkozott, az volt, hogy az ő máza nem tartalmaz fémeket; tehát egyáltalában nem a mennyiségről van szó, hanem csupán arról, jelen vannak-e ezek a fémek, avagy hiányzanak-e. Ami a kérdés technikai részét illeti, a bizottság annak idején elmondta, mi jót tapasztalt és azt is, ami rosszat, főképen azt, hogy a máz a közönséges életben használt folyadékokban, vízben, eczetben, olajban rendes hőmérséklet mellett is oldódik. Ebből következik az az orvosi vélemény, hogy e folyadékokkal az emberi testbe kerülnének az ólom és az antimonium, melyek az egészségre fölöttébb ártalmas anyagok. Mindenesetre tisztába kellene hozni: Kuny D. Bécsben állította-e azt, hogy mázában nincsenek fémek, mert Pesten állította és hogy a bécsi szakértők mily módon vizsgálták meg a mázat; a bizottság úgy véli, hogy Kuny a bécsiek szemeláttára eszközölte kisérleteit, holott a helyes vizsgálat alapjául csak már elkészített edények szolgálhatnak. Végül orvosi véleményt csak orvosdoktorok szolgáltathatnak; ha tehát az idézett bécsi műértők nem voltak mások, mint műértők, szavuk mit sem ér a máz ártalmasságára vagy ártalmatlanságára vonatkozólag.

Látnivaló, hogy e szomorú vélemény, mely voltaképen egy rhetorikai vitairatnál nem egyéb, kerül minden érdemleges új érvet és frázisokkal üti el a leglényegesebb dolgot, a kvantitativ-vizsgálat kérdését. Nem merik beismerni, hogy erre nem vállalkoznak, sem azt, hogy esetleg tévedhettek is. A fontos nekik csak az, hogy letorkolják a bécsieket. Azzal, hogy egy honfitársuk élete munkája forog koczkán, nem törődnek; ellenkezőleg, vádlók maradnak ott, ahol védőknek kellene lenniök.

Az ügy 1812. november 3-án kerül Bécsben tárgyalás alá a «Bankohofdeputazion»-nál, ahol aztán az nemcsak elposványosodott, de a talaj is végkép kicsuszott a magyar feltaláló lábai alól. Most már a bécsieknek sem kellett a magyar találmány, hiszen módjukban volt azt a hazulról jött támadás árnyékába állítani. A tragikomikus azonban az, hogy a bécsi vizsgálat teljesen meghazudtolta a pestit. *Kiderült, hogy a Kuny ellen emelt két vád egyike sem állja meg helyét: Kuny mázában csakugyan nincs sem ón, sem ólom és edényei az egészségre nem ártalmasak.*

Ez annyira nyilvánvaló volt, hogy a bürokratizmus, melynek útvesztőjében Kuny betörte a fejét, igyekezett őt rehabilitálni. Igy még a végzetes novemberi tanácskozás előtt a bécsi magyar kanczelláriától a helytartótanácshoz leirat megy, mely szószerint a következőket mondja:

«Minthogy legfelsőbb helyen értesülést vettek arról, hogy Kuny, a budai agyagedény-gyáros, egy olyan mázat használ, melyhez sem ólom, sem ón nincs vegyítve és minthogy ez a máz olyan természetű, hogy megfelelő előállítás mellett ártalmatlan, ellenkező esetben ártalmas; Őfelsége kegyesen elrendelni méltóztatott, hogy a pesti egyetem orvosi kara időről-időre vizsgálja meg azokat az edényeket, melyeket Kuny az ő mázával von be és hogyha azt tapasztalná, hogy ezáltal az emberek egészsége veszélyeztetnék, megfelelő módon járjon el. E legfelső helyről jött meghagyás szerint a kir. helytartó-tanács hasonló értelemben utasítsa a pesti egyetem orvosi karát».

Csakhogy Pest-Budáról «tapintatosan» elhallgatták a Felség előtt, hogy a Kuny-féle gyár már nem létezik, az megbukott, mert már több mint két év előtt zár alá vették, termékeit elkobozták és az elhamarkodott tudományos véleménynyel erkölcsileg is tönkretették. Elföldelt ember pulzusát, kivert fazekas fazekát nem lehet időről-időre megvizsgálni. A budai kemenczéket már nem fűtötte senki, sem régi, sem új mázzal nem pepecselt Budán senki.

Az agyaggal érintkező ártalmas anyagok «elszilikátosodnak» és ártalmatlanokká lesznek, de az emberi balvégzet sava átmarja a lelket. A folytonos küzdelemben Kuny is megőrlődött, elaggott, elbetegesedett, úgy

lenben annyira siet minden rosszat elmondani az új mázról, hogy még a válasz rendes alakját sem tartja meg. Ahelyett u. i., hogy szokásos módon megismételné a hozzá intézett kérdéseket, előadja, hogy Kuny nekik is felajánlotta szerencsétlen találmányát, mely a pesti egyetem véleménye szerint a már ismertetett hibákban szenved... Szóval Magyarországon ácsolták Kuny erkölcsi koporsóját. Bécsben ezalatt talán már meg is feledkeztek arról, hogy a forma kedvéért magyar oldalról kértek véleményt. A hosszú hivatalos eljárás utolsó stációjáról volt már csak szó, hogy az érdemes mester élete munkásságának jutalmául hozzájusson közhasznúnak elismert találmánya díjához... hiszen az 1811. szept. 28-án a bécsi városi kapitányság előtt lefolytatott tárgyalás kedvező eredményei s az, hogy a nagyban való kisérletek Holicson is megkezdődtek, Kunyt méltán a legszebb reményekkel tölthették el.

16. Kanna a budai Kuny-gyárból. Siklóssy L. gyüjteményében, Budapest.

Ezalatt pedig, ólomlábon bár, de feltartóztathatlanul jött az október 1-i jelentés Budáról Kuny «szerencsétlen találmányáról», amely érthető konsternációt keltett, annál is inkább, mert az uralkodó az ügy minden fejleménye iránt a legbehatóbban érdeklődött. A jelentés le is hűtötte a bizalmat a feltaláló iránt, akit saját honfitársai ilyen módon pártolnak... Amíg azonban az akták hivatalról-hivatalra vándoroltak, a közbeeső időben az udvari körök igen is foglalkoztak a találmánynyal. Értésükre esett — írják — hogy Kuny Domokosnak megtiltották az új mázzal készült edények eladását, mert a pesti királyi egyetem ezt a mázat az egészségre ártalmasnak találta. *Ez a vélemény azonban a helybeli (bécsi) szakértők véleményével, akiket megbíztak a máz megvizsgálásával, szembeszökőleg ellentétben van, mert ők ezt a mázat feltétlenül ártalmatlannak jelentették ki.* Éppen azért a kormány a helybeli szakértőket felelősségre vonta, mire ők részletesebben megindokolták első véleményüket s azonkívül annak a sejtésüknek adtak kifejezést, hogy talán az a máz, amelyet Kuny budai gyárában használ, különbözik attól, amelyet itt vizsgálat alá terjesztett. Minthogy pedig a hatóságoknak ilyen megtévesztése minden tekintetben büntetést érdemelne és minthogy egyáltalában a Kuny-féle máz természetéről ősfelségének immár legalázatosabb jelentés tétetett, az udvari kamara megkeresi a magyar királyi udvari kanczelláriát, hogy ebben a tárgyban a legbehatóbb vizsgálatot foganatosítassa s annak eredményéről jelentést tegyen.

A kanczellária 1812. márcz. 6-án le is ír a helytartó-tanácshoz, hogy utasítsa a városi tanácsot részletesen indokolt jelentéstételre, a pesti egyetem pedig nyilatkozzék aziránt, mennyi ónt és ólmot talált a mázban és behatóan indokolja meg, miért kellett betiltania az újfajta mázú edények készítését; a jelentés haladéktalanul történjék meg, mert annak a csász. kir. udvari kamara útján Őfelsége elé kell terjesztődnie.

...Összeült tehát a pesti tudományegyetemnek ugyanaz a négy professzora, ki első ízben is nyilatkozott a Kuny-ügyben. Nyilván hazafias kötelességüknek tekintették megvédeni első szakvéleményüket s ily módon a magyar tudomány becsületét a bécsi hatalmaskodással szemben. A bizottság válaszában

ban nincsenek fémek, ennélfogva készítménye sem újnak, sem találmánynak nem nevezhető, sőt a harmadik mutatkozó fémnek, az antimoniumnak, hozzáadása miatt *minden eddig ismert máznál alábbvalónak kell minősíteni.* A bizottság véleménye tehát az, hogy *az egészségre ártalmas következmények miatt, melyek könnyen, sőt kétségtelenül beállnának, nemcsak a gyárosnak kell megtiltani máza alkalmazását, hanem azt is szigorúan meg kell hagyni neki, hogy az antimoniumnak kémiai czélra való használhatóságát más gyárosokkal közölni óvakodjék.*

Hogy a pesti egyetem e szakvéleménye nagyban és egészben menynyire téves, azt könyvében alaposan mutatja ki *Siklóssy László.* S bizony még sok víz folyt le a Dunán, amíg a pesti tudósok tévedése kiderült, de a végzetes csapás, amelyet Kunyra mértek, többé már nem volt reparálható. Evvel szemben ma már tudjuk, hogy Kuny találmánya csakugyan megérdemli azt a nevet s ha nem rabolják el tőle azokat az esztendőket, amelyekben találmánya csakugyan gyakorlati fontossággal bírt: egy érdemes ember másképpen végezte volna be életét s a magyar keramika talán ma nem lenne csupán a multak emléke.

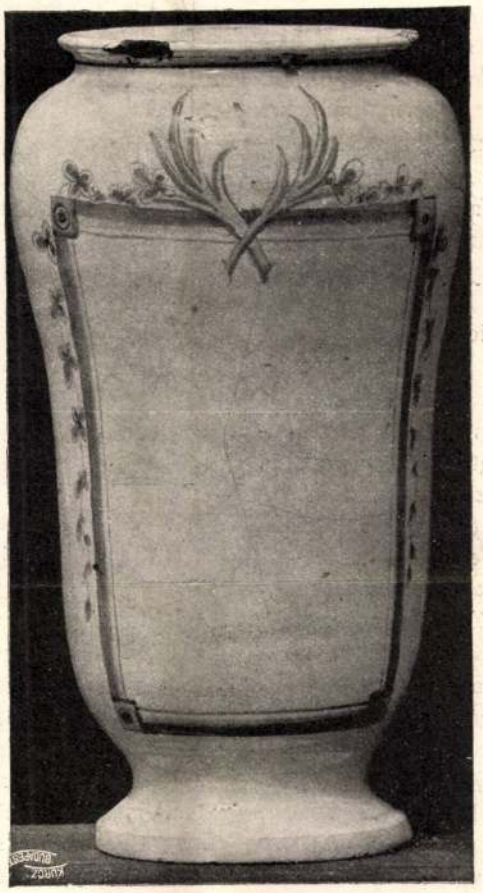

15. Váza a budai Kuny-gyárból, Baross János gyűjteményéből, Budapest.

Az egyetem szakvéleménye a helytartótanácsot annyira megrémítette, hogy végzéssel hívta fel a városi tanácsot, tiltsa meg Kunynak az újonnan feltalált máz használatát, a máz készítésmódjának bárki mással való közlését, időközben készült árúit pedig kobozza el és szállítsa át a pesti egyetemhez. A városi tanács 1810. július 13-án zár alá is veszi «a jelzett» készítményeket, ami azonban Kuny egész gyári üzemének szekvesztrálását jelentette... Az ambicziójában vérig sértett Kuny nem várta meg az idézést, mely neki, a kérges tenyerű öreg iparosnak, kegyesen megengedi, hogy személyesen szálljon vitába a pesti egyetem finomszavú szobatudósaival. Nem volt már maradása Budán, mely impresszionabilis lelke előtt egyértelmű volt a gyászszal és a balvégzettel. Bécsbe megy s itt az udvari kőrök útján, a bécsi porczellángyárnak és a holicsi gyár részére, azután pedig a badeni nagyherczegség követének, báró Hackernek útján, a durlachi gyárnak ajánlja fel találmányát. Badenben nem sikerült a találmány értékesítése, de erre maga Kuny sem vetett nagy súlyt, a bécsi szakértők azonban el voltak ragadtatva az új máztól, amelyről magának a császár-királynak is esetenként jelentést tettek. A vegyi vizsgálatot *Jacquin József Ferencz* báró bécsi egyetemi tanár, a világhírű szaktudós eszközölte és készséggel jelentette ki, hogy *a mázban nincs ón és ólom.* A porczellángyár ellenben oda nyilatkozott, hogy habár a máz alkalmazása igen is kívánatos, a praktikum szempontjából előbb a kisérleteket nagyban kell folytatni.

Azt az időt, amelyet e kisérletek előkészületei megkívántak, felhasználta a bécsi kamara arra, hogy Kuny budai gyára iránt érdeklődjék. Milyen állapotban van ez a gyár? Ez a főkérdés, melyben a sorok között bizonyos kiváncsiság olvasható az iránt, hogy voltaképen ki ez a Kuny s tudni akarják azt is, hogy gyárában a régi ólommázat használja-e, avagy újonnan feltalált mázát. A bécsi kamara a m. kir. udvari kanczellária útján a budai helytartó-tanácstól tehát *tényeket* kérdez és nem *véleményt* kér. Csak tudakozódnak, mert a véleményt maguk is meg tudják alkotni.

A helytartó-tanács, Batthyány Imre gróf előadása alapján, 1811. október 1-én válaszol. Egyáltalában nem referál Kuny gyáráról, el-

Igy kezdte meg kisérleteit Kuny abban az irányban, hogy a máz készítésénél az ónt és az ólmot antimonnal tudja pótolni. Az alchimisták és arkanisták sokat babráltak az antimonnal, csakhogy más irányban. Az alchimisták az arany és ezüst elválasztásánál juttattak neki szerepet, sőt keblükben titkosan táplálták a reményt, hogy antimonból fog sikerülniök aranyat előállítaniok. Még 1860-ban is akadt egy Pápaffy nevezetű kései magyar alchimista, aki Londonban részvénytársaságot hozott össze, amely az antimonból nyert aranyban óhajtott osztozkodni. A praktikus keramikusok már nem akartak ily magasra szállni és megelégedtek azzal, ha ólomantimonáttal, az ú. n. nápolyi sárgával festették sárgára edényeiket. Arra azonban nem gondolt senki, hogy antimontartalmú vegyületből fehér mázat készítsen. Kuny ezt a problémát oldotta meg.

Eladdig a fazekes óndioxydot vagy calcine-t — ónólomhamut — használt oly czélból, hogy mázát fehérré és átlátszatlanná tegye. Kuny ezeket az anyagokat antimonoxyddal, pontosan antimontrioxyddal pótolta.

... A helytartó-tanács nem érzett önmagában megfelelő szakértelmet, hogy a kérdésben végérvényesen dönthessen s ezért az immár nagyhírű pesti egyetemet kereste meg szakértői vélemény czéljából ... Tizenhat folio oldalra terjedt az egyetem véleménye, amelyet 1810. május 31-én irtak alá *Mitterpacher Lajos*, a technológia tanára, *Kitaibel Pál*, a vegyészet és növénytan tanára, úgyis mint tanúk, akik a kisérleteknél jelen voltak, *Schuster János* a természettan tanára és *Fabrici Lajos* technikai szakértő.

A szakvélemény, melynek ítélete lesujtó volt Kunyra és találmányára, a tudomány egyik legnagyobb tévedése s időtlen-időkig elszomorító példáját fogja nyujtani annak, hogy a tudomány képében elkövetett igazságtalanság gyilkoló fegyver módjára tud ölni. S mert Kuny önérzetes lelkén kívül megölte a virágzó budai gyárat is, tüzetesen kell feltárnunk e nagy tudományos botlásnak és — Kuny szerint — hamis szakvéleménynek a részleteit és káros következményeit.

A szakvélemény szerint a máz jó tulajdonságai közé tartozik annak fehér színe, azután kellő vastagsága, amelylyel az agyagedények felületét mindenütt eltakarja, továbbá erős tapadása az alapanyaghoz, amelytől sem merőleges kalapácsütéssel, sem ráspolylyal, sem hirtelen ráöntött forróvízzel, sem hevítéssel nem lehet elválasztani, végül nagyfokú keménysége stb. Túlnyomóak ellenben a rossz

14. Váza a budai Kuny-gyárból. Mezei József gyüjteményében, Budapest.

tulajdonságok, amelyek felsorolását itt mellőzzük. Megállapítja azonban a szakvizsgálat — de *anélkül*, hogy magát a Kuny által természetben átadott *máz-anyagot is megvizsgálta volna* s csupán az edények mázával kisérletezett — hogy a máz a következő anyagokat tartalmazza: siliciumot, antimoniumot, *ónt, ólmot*, konyhasót és glaubersót. Hogy azonban ezek az alkotórészek milyen mennyiségben fordulnak elő a mázban, arról hallgatnak a pesti királyi egyetem szaktudósai. De mert a főkérdés tulajdonképen az, hogy ez a máz, amint azt a feltalálója állítja, csakugyan mellőzi-e a közönségesen ily czélra használtatni szokott ónt és ólmot, azt felelik rá, hogy *ez a máz nemcsak hogy ónt és ólmot tartalmaz, de ezenkívül még egy olyan fémet is, amely közönségesen nem szokott használtatni: antimoniumot. Ilyképen a szóbanforgó máz nemcsak hogy osztozkodik a többi eddig ismert mázak hibáiban, de ezenkívül még egy, a közönséges használatra ártalmas anyagot is (antimoniumot) tartalmaz.* A máz technikai szempontból sem állja ki a birálatot. Mivel pedig nem tartható fenn a készítőnek az az állítása, hogy mázá-

ménye, hogy ismételten híre megy a gyár bukásának. Másfelől kétségbeesett kisérletek folynak a mázelőállítás költségeinek csökkentésére. Hronnak, a gyár művezetőjének, sikerül valahogyan felényire csökkenteni a költségeket, de ez nem elégséges. Magának Leitnernek, a bécsi gyár híres arkanistájának, kell munkába állni, hogy egy másik holicsi gyári vegyésznek, Tichlernek, valamiféle találmányát használhatóra javítsa. Mindez azonban nem vezet a kivánt eredményhez, úgy hogy a császár komolyan foglalkozik azzal a gondolattal, hogy a gyárat, melyre ráfizet, beszünteti.

Szóval érthető, hogy Mayer Albert holicsi gyárigazgatónak nagy fejtörést okozott a máz kérdése, annál is inkább, mert magyarországi körútjában kifogástalan mázú edényekkel találkozott, amiről egyik jelentése is tanúskodik, mikor önmagától kérdezi: «Ich möchte doch wissen, woher sie das Zinn und Bley nehmen?»

Kétségtelen, hogy a máz kérdése szóbakerült Mayer és Kuny között akkor, amikor Mayer hosszabb ideig tartózkodott Budán. Kuny egyébként is figyelemmel kisérte a keramikai piacz eseményeit és jól tudta, hogy az ón és ólom pótlása az agyagipar életkérdése. Hosszas kisérletek alapján sikerült olyan mázat előállítania, melyhez ón és ólom nem szükséges. Tehát kezében volt a nagy titok.

Az óntól és ólomtól mentes máz arkánuma

13. Fayence-doboz a budai Kuny-gyárból. Winkler Nándor tulajdona.

abban az időben a versenyben való biztos győzelmet jelentette és megszerzése, amint mondani szokás «minden pénzt megért». Kuny tehát méltán gondolt jelentékeny összegű honoráriumra. Biztosra is vette, hogy bárhová fordul szenzációs találmányával, mindenütt tárt karokkal fogadják. Mielőtt azonban idegenbe ment volna, abban a városban próbálta meg fáradozásainak értékesítését, hol már egy negyed százada sikeresen tevékenykedett. Öregedő ember volt és bízott benne, hogy itt megértésre talál és végre is jómódban, gondtalan öregségben lesz része.

Elsőnek tehát a helytartó-tanácshoz fordult, melynek elnökétől is, József főherczegnádortól, csak a legjobbat várhatta... A helytartó-tanács, amely nem egyszer megmutatta már, hogy van érzéke közgazdasági törekvések iránt, a legnagyobb érdeklődéssel fogadta a beadványt, mely valóban szenzációként hatott. Különösen érdekelte az ügy Brunswick József grófot, Pestmegye főispánját és országbírót, aki nagyhírű és népszerű ember volt Pest-Budán... A gróf szivesen fogadta Kunyt és 1810. április 17-én 5000 forintot kölcsönzött neki gyárának kibővítésére és a még szükséges olvasztó-kemenczék felállítására. Legalább is így szól az obligáczió, aminek meg van a magyarázata abban, hogy Brunswick József gróf nem tehette ki még a gyanú árnyékának sem magát, hogy egy olyan tevékenységre ad kölcsönt, amelyre mint a helytartó-tanács alelnökének, neki is van befolyása. Kunyt viszont a legnagyobb hálára kötelezte le a nemeslelkű gróf, jóformán az egyetlen, aki őt igazán megértette. De meg is érthette, mert a gróf a természettudományokban jártas ember volt, akinek Kuny kétségtelenül felfedezte titkát, melyet mások előtt féltékenyen őrzött.

...Mi volt Kuny találmányának titka? Mi volt az a «szurrogátum», amelyet az ón és az ólom helyett a fehérmáz készítésére feltalált?

Ez a mindeddig hiába kutatott pótlóanyag az *antimon* volt, tehát az a fém, amely bőségesen fordul elő hazánkban. A XVIII. századi időszaki irodalomban gyakran találkozunk a magyar antimonérczczel, mint kiviteli czikkel. Egykorú hírlapi táblázatokban gyakran ott található a búza, a kukoricza és a gyapjú után, mint közismert középczikke a pesti vásároknak...

emelésére minden lehetőt elkövetett. Érzéke volt a kerámikai ipar iránt is, amit a tatai gyárban tett látogatása bizonyít a legjobban s így föltehető, hogy a Kuny-féle gyárat is jól ismerte.

S a szorgalmas munka meg is hozta a jól megérdemelt gyümölcsöt: Kuny Domokos jómódba jutott; a budai várban egy, Pesten és Temesváron két-két elárusító-helyiséget tartott fenn, ingatlan vagyona pedig, hatósági becslés szerint, megért 21.000 forintot.

A napoleoni háborúk mozgalmai azonban megváltoztatták az élet folyását Pest-Budán is s főképen a máz készítéséhez szükséges s rengeteg mód megdrágult ónnak és ólomnak a beszerzésénél okoztak nagy nehézségeket. Kuny gyára is csak redukált mennyiségben s csupán hatósági jóváhagyás mellett juthatott e nélkülözhetetlen anyagokhoz.

Magában az ikervárosban azonban mind élénkebbé vált az élet s ezt mesterünk ujsághirdetések útján ügyesen tudta czéljaira kihasználni. Különösen Napoleon hadainak betörése idején, 1809-ben, áramlott sok nép Pestre; a holicsi gyárnak is be kellett szüntetnie működését s futott népének egy része Kuny gyárában talált alkalmazást.

Kuny Domokos ezt az időt alkalmasnak találta arra, hogy egy aktuális találmányával fellépjen s annak értékesítését megkísérelje. Egy ón- és ólommentes új mázból állott e találmánya s fontos volt benne az, hogy Kunynak sikerült az oly drága s ekkor alig megszerezhető ónt valamelyes, csak általa ismert pótló-anyaggal helyettesítenie s ezzel magát a fayence-gyártást is jelentékenyen olcsóbbá tennie.

A mester e fontos találmányával, mely életének tragédiáját is képezi, érdemes behatóbban foglalkozni. Kötetekre menő kulturtörténeti tanulmányoknál jobban festi ez az egy eset az akkori hazai viszonyokat s fényesen deríti fel mindazokat a végzetes okokat, melyek Kuny Domokos virágzó budai gyárának a halálos döfést megadták.

Siklóssy László tüzetesen, érdekfeszítően írja meg ennek a történetét is, azért — a helyzet teljes megértése okából s hogy egész mértékében megítélhessük Kuny D. találmányának nagy értékét s az őt méltatlanul ért súlyos megbántást — újra magát *Siklóssyt* szólaltatjuk meg.

Az évszázados verseny a fayence és porczellán között — írja — még akkor, 1809—1810-ben, nem ért véget, sőt mi több, manap is tart. Az időtájt a porczellán sokat veszített nimbuszából. Nem volt már az az aranynyal felérő kincs, aminek a XVIII. században hitték. Viszont az egyéb addig lenézett agyagárúk gyártása nagyon nekilendült. Egyáltalában Ausztriában, de talán még inkább Magyarországon, a különböző fayence- és kőedénygyárak, műhelyek szorgalmasan működtek. Igaz, hogy az ekkortájban keletkező csehországi porczellángyárak, majd a bécsi gyárnak a kongresszus után való másodvirágzása, ismét a porczellánt tolta előtérbe, ebben az időben azonban még a fayence, majolika és kőedény mindenesetre igen lényeges ipari tényező volt.

Már most ez a virágzó ipar nagy válságba jutott. A napoleoni háborúk ugyanis óriási mértékben megdrágították az ónt és az ólmot, a mázkészítés e nélkülözhetetlen kellékeit. Betetőzte e kalamitást a monarchia egyik legfontosabb ólombányájának elvesztése... A holicsi gyárban teljes a felfordulás, melyet a bürokratikus vezetés a végletekig fokoz. I. Ferencz, a takarékos császárkirály, nem akar belenyugodni a gyártás

12. Fayence-tál a budai Kuny-gyárból. Delmár Emil tulajdona.

megdrágulásába; elrendeli, hogy csak egészen kommerciális jellegű árút készítsenek, aminek be is következik az a hátrányos következ-

telepek «Attila kincseinél nagyobb kincsforrások». Ezek a fazekasok és fazekasczéhek azonban egy modernül képzett keramikusnak

11. Fayence-tányér a budai Kuny-gyárból. Siklóssy L. gyüjteményében, Budapest.

komoly konkurrenciát éppen nem állíthattak, a pest-budai vásárlókat pedig az élelmes, de igénytelen nyugat- és északmagyarországi korsósok és fazekasok — a pongyelokiak, a stomfaiak, bélaházaiak, az ószombatiak és kossolnaiak — szerény czikkein kívül csupán csak a bécsi gyár látta el árúival.

Kuny D. gyárának helyéül az akkor újonnan keletkezett s a szépséges Mária-Krisztina főherczegnőről elnevezett Krisztinavárost szemelte ki. Itt vásárolt 1000 forintért telket egy vizet bőségesen szolgáltató Ördögárok nevű hegyipatak mentén s létesítette lakóházának s gyárának első épületét. Ez a telek azon a területen feküdt, ahol később a gróf Karácsonyi-palota és a déli vasút indóháza épültek. Kuny háza mai napig is áll s a Krisztina-körúton a 111-es számot viseli. Jelenleg egy építkezési vállalat tulajdonában van s így — véli *Siklóssy* — a legbiztosabb úton az eltűnés felé. (22. kép.)

Kuny Domokos üzlete kezdettől fogva jól ment. Sikeresen kereste föl az élénk forgalmú pesti vásárokat árúival, amikre a közönség figyelmét hírlapokban közzé tett hirdetéseivel is külön felhívta. Az üzlet annyira virágzott, hogy már 1787-ben azzal az eszmével foglalkozott mesterünk, hogy Kecskeméten és Késmárkon fiókokat alapít s ugyanakkor szándékában volt egy második gyárépületet is emelni, amihez a városi előljáróság támogatását kérte.

Az ipari törekvések előmozdítására már az akkori magyar törvényhozás is sok szép elvet állított ugyan fel, de ezeknek alig volt valami gyakorlati hasznuk, amit Kunynak is nemsokára meg kellett éreznie. A bevándorlott gyakorló iparosokat ugyanis a törvények adómentességben részesítették s Kuny — sok és nehéz küzdelem után — a saját személyére részesedett is e kedvezményben, személyzetét azonban állandóan molesztálták adókövetelésekkel, ami alkalmat nyujtott Kuny D.-nak magáról, üzletének forgalmáról, gyáráról s annak közgazdasági hivatásáról fölötte érdekes nyilatkozatokat tenni.

Az adózás kérdéseit végre is rendbe hozván, Kuny D. tovább folytatta gyárának működését s iparával, saját vallomása szerint, évenként 20.000 forintot keresett. Ez időben támadt az az ötlete, hogy gyárának császári királyi privilégiumot szerez, ami azonban a szabadalmak nagy ellenségének, II. József császárnak uralkodása alatt sikerre nem vezetett. 1791-ben ismételten folyamodott tehát a magyar helytartótanácshoz, de ekkor már vetélytársa támadt ifjúkori barátjában, *Germain Gáspár*ban, aki *Spiro József*fel társulva, gyára részére hasonlókép szabadalmat kért. A budai keramikusok viszonyára világosságot vető czivódások érdekes irataiból derült ki, hogy Germain Gáspár mint alkalmazott állott Kuny Domokos szolgálatában s a Kuny-féle gyárból ez időben kiválva, Spiróval együtt Budán a második keramikai gyárat megalapítja. De végre is Kuny maradt a győztes s most már mint egy szabadalmazott gyár tulajdonosa, jelentős szerepet kezdett játszani a Krisztinaváros társadalmi életében is. Időközben az evangélikus vallásról a római katholikus hitre térvén át, ő volt az, aki gróf Batthyány József herczegprímást, annak budai canonica visitatiója alkalmával, a budai polgárság élén beszéddel üdvözölte.

Kuny virágzó üzlete csakhamar másokat is hasonló vállalkozásra buzdított: bizonyos *Cserny Balázs* majolikagyárat — rövid idő alatt immár a harmadikat — alapított Budán, de Kuny, szabadalma jogán, csakhamar legyőzte ezt is s a Cserny-féle gyár rövid működés után kénytelen volt üzemét beszüntetni.

Szép időket élt át e korszakban Buda városa. Itt tartotta udvarát az ifjú József herczeg-nádor, akinek állandó dicsőségére válik, hogy a magyar főváros kulturális életének

hunyt. Fia ekkor még csak 15 éves volt s ekkép maga is támaszra szorult. Ez okból Cuny Domokos veje, Hermann Keresztély, a holicsi gyárban Cunynak utódja, kénytelen volt holicsi szép állását odahagyni s feleségestől, gyermekestől Tatára költözni, ahol 1779 táján bekövetkezett haláláig a gyár vezetője volt. A tatai családi gyárat ezentúl Hermann Keresztélyné, szül. Cuny Mária Katarina és ennek fivére *Kuny Domokos* vezetik tovább, aki 1780-ban házasodott meg s nagy terveket forgatott agyában. Ki akart a gyárból válni, de még sem tehette azt azonnal, mert nem kívánta nővérét egyedül, férfitámasz nélkül hagyni. Tervét csak akkor valósíthatta meg, amikor az özvegy Teréz nevű leányát Schlegel János György 1784-ben nőül vette. Ez utóbbi eddig ugyan csak hírét hallotta a kerámikának, de buzgón és sikeresen fáradozott anyósa oldalán a szükséges ismeretek megszerzésében, maga Kuny Domokos pedig barátságos megegyezés útján a gyárból kilépett.

Kuny Domokos eddigi élete úgyszólván a bölcsőtől kezdve Magyarország területén folyt le. Mint csecsszopó gyermek került szülőivel Durlachból Holicsra s mint serdülő ifjú innét Tatára. Gyermekéveit és ifjúkorát tehát Tatán és Holicson a Hermann- és a Germain-családok körében élte le és Nicolas Germainnak legifjabb fiával, Gáspárral szoros barátságot kötött. A két ifjú talán együtt

9. Leveses tál, ú. n. «danczigi edény» a budai Kuny-gyárból. Winkler N. gyüjteményében, Budapest.

ment a szokásos és előírt vándorútra is, bejárván Magyar- és Németországot. Domokos 1779-ben térvén vissza vándorlásából, akkor veszi át a tatai családi gyár vezetését, mely-

10. Tányér, Kuny budai gyárából, gyári jegy nélkül. Siklóssy L. gyüjteményében, Budapest.

nek termékei kizárólag a híres pesti vásárokon találtak vevőkre.

Ebből az időből valók lehetnek a 2. és 3. képben bemutatott edények. Valószinű, hogy egy ilyen vásáron ismerkedett meg Domokosunk egy nemes úri leánynyal, Perczl Erzsébettel, akivel 1780. június 7-én jegybe lépett. Most már szűk lett neki Tata s valamelyes olyan helyre vágyott, ahol képességeit jobban érvényesíthette volna. Gyár alapítására elsősorban az akkor élénk dunai kereskedelmi forgalomnak örvendő Komárom látszott előtte megfelelőnek lenni, de mert itt két egymással vetélkedő czéh kebelében ekkor már élénk fazekasipar állott fenn, Kuny D. nem akart a harmadik konkurrens fél lenni s így csakhamar más terveket kezdett szőni.

Kuny Domokos vándorló-útjában Bécsbe is benézett s itt a porczellángyártás titkaival is megismerkedett. A bécsi gyár üzemében 1780 körül felmerült zavarok II. József császárt arra a gondolatra birták, hogy a gyárat nyilvános árverésen eladja s július 20-ára már ki is tűzték az árverést, de vevő nem jelentkezett. Egy irásbeli ajánlat azonban mégis érkezett s ezt a mi Kuny Domokosunk adta be. Ez érdekes ajánlatnak semmi sikere nem lévén, Kuny D. 1785-ben Budára jön s itt megalapítja az első fayencegyárat.

Budán már a töröknek 1686-ban történt kiűzetése óta állandóan volt fazekasipar s fennállottak fazekasczéhek is, ami érthető, mert hiszen a város közelében fekvő agyag-

gyárnak megmaradt termékeit sem, mint emlékeit egy letűnt kor művészetének, ellenőrzőit az elsár-

7. Tál a budai Kuny-gyárból. B. Nyáry Albert gyüjteményében, Budapest.

gult papirosoknak, ma is élő szinészeit a holt betűnek.

Munkám közben ért az a szerencse, hogy a durlachi evangélikus hitközség anyakönyvében ráakadtam azokra a feljegyzésekre, amelyek többek közt okmányszerűen igazolták, hogy Kuny Domokos csakugyan Cuny Domokosnak a fia. Ez az egy adat nemcsak két embert kapcsolt össze, de két generációnyi iparművészetet is. Igy nyílt alkalmam arra, hogy a magyar vonatkozású keramikának hatvan összefüggő esztendejét krónikázzam el és hogy megmagyarázni igyekeztem a magyar gyári fayence talányos virágzását a XVIII. század második felében.

... Ugyancsak munkám közben találtam rendkívül érdekes anyagra az Országos Levéltárban, a bécsi cs. és kir. közös pénzügyminisztérium levéltárában és a karlsruhei nagyherczegi levéltárban .., Az így nyert indiciumok alapján további becses anyagot sikerült a Fővárosi Levéltárban találunk, úgy, hogy tanulmányom négy levéltár bőséges kézirati anyagának megfelelő részét publikálja.

A Nemzeti Múzeum és az Egyetemi Könyvtár czéhleveleit sem volt szabad mellőznöm, szintúgy, mint ahogy át kellett rágnom magamat egy félszázad hírlapirodalmán. Nagy örömöm telt ebben az aprólékos munkában, mert bőséges adalékkincset leltem: közkönyvtárainkban dús nyomtatott emlékeit találtam régi gyárainknak és így a budai gyárnak is».

S most lássuk Kuny Domokosnak és budai gyárának bús, tragikus történetét.

A Kuny-, helyesen: Cuny-család, franczia-országi eredetű; okmányszerűen ismert legrégibb tagjai bronzöntők voltak és a lotharingiai herczegek szolgálatában állottak. Ebből a családból származott az idősebb *Dominque Cuny*, aki 1749-ben a badeni *Durlachban* mint «Porzellanmacher» a Benkieser-féle keramikai gyárnál bukkanik fel. Cuny Domokos itt családot alapít és 1750. nov. 3-án esküszik hűséget Francke Krisztinának, az ottani hóhér leányának. Három gyermeke: két leánya s egy fia, kit szintén Domokosnak kereszteltek, született e házasságból. Cuny D. gyárigazgatói állásával Durlachban nem lévén megelégedve, készséggel fogadta Lotharingiai Ferencznek meghívását, mely őt az újonnan alapított *holicsi* fayencegyárba szólította, ahol Cuny, Nicolas Germainnel együtt, annak első művezetője lett. 4—5 éven át működött itt Cuny Domokos; 1760-ban *Tatára* költözött, ahol az Esterházy grófoknak már Cuny átköltözése előtt egy fayencegyáruk fennállott, de rövid működés után megszünt. Tatára való átköltözése azonban nem közvetlenül Holicsról történt. Még mielőtt Tatára ért volna, egy-két felsőmagyarországi községben is megfordult abból a czélból, hogy azokban, ahol szintén készültek szép fehér ónmázas edények, a keramikai ipart szervezze s a gyártásnak nagyobb lendületet adjon. *Siklóssy L.* nagyon helyes nyomokon jár, amikor abból a körülményből, hogy a stomfai, bélaházai és kossolnai edények ugyanazokat a barok formákat és virágdíszeket tüntetik elő, aminőket a strassburgi, a durlachi, holicsi és tatai edényeken látunk, arra következtet, hogy ezek az egybehangzó stilű formák és diszítő-elemek csakis Cuny Domokos befolyása alatt keletkezhettek.

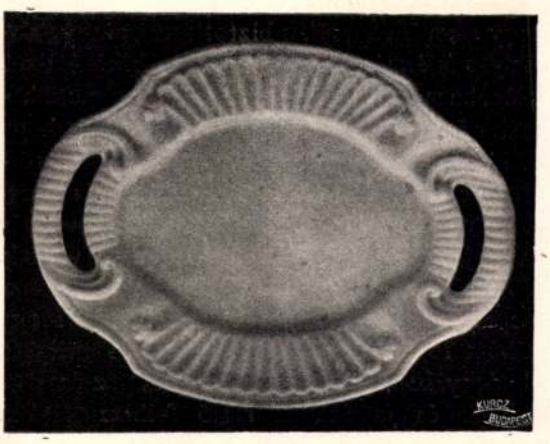

8. Tál, az ú. n. «danczigi edény» a budai Kuny-gyárból Winkler Nándor gyüjteményében, Budapest.

Tatán körülbelül 1770-ig működött mesterünk, amikor, 45—50 éves korában, ott el-

vészeti és iparművészeti kérdések rejtélyeit elsősorban hivatalos szaktudósaink? Miért nem látnak hozzá a problémák megfejtéséhez azok, akiknek nemcsak feladatuk, de *kötelességük* is volna a kérdéshez nyúlni? Miért rejtőzik még ma is Magyarország, «a keramikának a végzet által kijelölt hazája», az ismeretlenség mélységeiben s — hogy mást ne kérdezzek most — miért rejtély még ma is legtöbb fayence- és porczellángyárunknak multja és működése; miért kaptuk a híres holicsi gyár nagy monografiáját *idegen* szakférfiú kezéből s egyáltalában: mi az oka annak, hogy a régi dicsőséges multú magyar keramikának a történetét most is olyan vaksötétség borítja, hogy még ma is, a szellemi haladás és tudományos kutatás klasszikus korszakában, valóságos szégyennek kell e téren való roppant elmaradottságunkra gondolnunk?

*Siklóssy László*nak *megadattak* az eszközök ahhoz, hogy törekvésének anyagi és erkölcsi nehézségek útját ne állhassák. Nem tudjuk s nem is kutatjuk: *egyéni* áldozatkészség volt-e, ami fáradságos kutatásainak nagy sikerét anyagilag biztosította, avagy valamelyes *intézmény* segítette őt vállalkozásában. Elég, ha ma a kész nagy eredményre rámutathatunk s őszinte örömmel állapíthatjuk meg, hogy *Siklóssy László*ban a magyar iparművészet-történet egy olyan fényes képzettségű és lánglelkű irodalmi munkást nyert, akitől e műve után teljes joggal még igen sokat kérünk és várunk.

A sokak előtt egyszerűnek látszó probléma megoldása éppen nem volt könnyű. Hogy miként fogta föl feladatát, miképen mélyedt el tárgyában, hol s mily utakon, az eszközöknek és módoknak minő felhasználásával jutott *Siklóssy* a szép eredményhez, arról badd szóljon maga az érdemes szerző, aki könyvének közvetlen hangjával s fényes írói készségének gazdag s gyönyörködtető eszközeivel mélységes bepillantást enged a saját lelkébe is.

6. Csésze a budai Kuny-gyárból. Kilényi Hugó gyüjteményében, Budapest.

«Történetünket talán száraznak ítéli más — írja a bevezetésben — én izgalmasnak találtam. Izgatott, hogy csaták és politikai harczok helyett a magyar ipar és a magyar művészet történetéből írhatok meg valamit. Szülővárosomnak, Budapestnek is szolgálatot véltem tenni, mikor a feledésből ástam ki egy érdemes polgárát. Kuny Domokos életével a rendi Magyarország *polgárságának életét* írom meg, tragédiájával a *polgárság tragédiáját*; talán oly részletesen és annyi szeretettel, mint senki azelőtt.

Új millieu s újak a részletek. Dolgozatom hősei eddig csak kérdőjelekbe burkoltan kisértettek az irodalomban. Még arra a kérdésre is, hogy volt-e Budán a XVIII. században majolikagyár, jelenlegi agyagipar-történeti irodalmunk csak kitérő feleletet ad... A budai készítményekből egy darab sincs a Fővárosi Múzeumban. Mostohán bánt velök az Iparművészeti Múzeum is; sem össze nem gyüjtötte, sem nem gyüjtötte őket. Ismeretlenül pihen két szerény darab a tatai szekrényben, A Gyüjtő által nemrégiben meghatározott bélaházi fayenceok társaságában. Nincs egyetlen múzeumi katalógus sem, mely csak megemlítené a budai majolikát. Szóval a budai gyárat elraktározhatta mindenki a fantázia-szülte kuriózumok közé.

Budán mindazonáltal volt majolikagyár, még pedig becsületére a magyarországi keramikának. Iparban, művészetben szegény ország vagyunk. Ne engedjük, hogy művelődésünk történetének egy levelét a szél visszasodorja a feledésbe. E sorokkal czélom az, hogy egy ilyen levelet megrögzítsek.

Érdeklődésemet mindenekelőtt keramikai irodalmunk keltette fel éppen az által, hogy nem tudta megfejteni a kérdést. Régi tudósaink, Korabinsky, Szaller, Miller, Skerlecz, Schwartner, Fényes, már több bizalmat öntöttek belém. Ezek után az előzetes tájékozódások után áttanulmányoztam azokat az aktákat, amelyeket Budapest székesfőváros levéltára őrzött meg számunkra.

...Mikor az akták tartalmát összevetettem a holicsi gyár aktáival s az innen is, onnan is elémbukkant kiegészítő adatokkal, vállalkozni mertem rá, hogy vázát adjam a kalandos Cuny Domokos életefolyásának s hogy Kuny Domokosnak, a budai gyárosnak alakjában egy művelődéstörténeti képet vetítsek falra a régi Magyarországból. Nem mulasztottam el természetesen áttanulmányozni magának a

ban *Siklóssyig* észrevétlen maradt hazai kutatóink előtt, amiként elkerülte figyelmüket *Skerlecz Miklós* báró 1826-ban megjelent

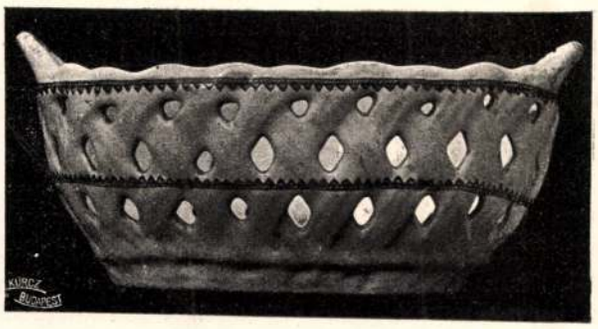

4. Kosár a budai Kuny-gyárból. Mezei József gyüjteményében, Budapest.

«Projectum legum novitatum stb» czímű művének az a feljegyzése is, hogy «jobbfajta edényeket, közönségesen majolikának is nevezik őket, négy helyen gyártanak, nevezetesen Hontmegyében Pongyelokon, Pestmegyében *Budán*, Nyitramegyében Holicson és Komárommegyében Tóváros on».

Tisztázatlan, rejtélyes ügy volt tehát a budai gyárnak s a misztikus «Kuny»-nak az ügye hosszú harminczöt esztendőn keresztül s az maradt egészen máig, amikor *Siklóssy Lászlótól* végre megkaptuk a rejtély megoldásának a kulcsát abban a pompás, brilliánsul megírt könyvben, melyet a Szent György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyüjtők Egyesülete 1917-ben adott ki.[1]

Siklóssy László dr. okleveles ügyvéd, országgyűlési gyorsíró, ismert amatőr s a Szent György-Czéh ügyvezető igazgatója. Látnivaló tehát, hogy épenséggel nem sorolható az iparművészet ama szakmabeli művelői közé, akik ex offo vannak vagy volnának hivatva az iparművészet történetének kutatására s titkainak megoldására. A Kuny-problémának és a budai gyár kérdésének a megfejtése tehát egészen váratlan helyről jött, de rögtön hozzátehetjük: azt olyan férfiútól kaptuk, akinél erősebb kézzel, fegyverzettebb tudással és a disztingváló és bonczoló képességnek élesebb ítélettel ma kívüle kevés más nyúlhatott volna e témához.

Mert amit *Siklóssy László* könyvében e kérdésről napfényre derít s ahogyan ezt teszi, az formában, tartalomban s előadási módban maga a meglepően fényes siker s a régi magyar kerámiai művészet homályos fejezeteinek legtökéletesebb eredményű megvilágítása. Hogy ezzé lehetett, ahhoz a tárgy iránt való nagy szeretetten, az elmélyedő szaktudáson és lelkesülésen kívül még két nagyon fontos, főbenjáró kellék volt szükséges: az *anyagi eszközök teljes, korlátozatlan bírása és a független cselekvés szabadsága*, ami nélkül *Siklóssy L.* fáradozása is legfeljebb csak félsikerhez vezetett volna.

Ezeknek a *hiánya* az a bizonyos *barrikád*, ami — többnyire még a kicsinyeskedés béklyóival és a könyvkiadói fukarság rigolyáival is súlyosbítva — a *Siklóssyéhoz* hasonló lelkületű emberek, főként pedig az úgynevezett *professzionátus szakférfiak* igyekezete elé a legnagyobb, az örökös akadályt veti. Munkakedvüknek szárnyát szegi, lelkesedésük tüzét mindjobban lohasztja, képzettségük, hivatott tehetségük erejét az alkotó munka teréről a tétlenség pocsolyájába sülyeszti s az elfásultság meddő útvesztőjébe hajtja.

5. Doboz a budai Kuny-gyárból. Orsz. Magy. Iparműv. Múzeum, Budapest.

Tartoztunk ennek a megállapításával s őszinte kimondásával, mert nap-nap mellett s minden oldalról mind sűrűbben hangzik fel a kérdés, miért nem oldják meg a magyar mű-

[1] *Kuny Domokos, egy budai kerámikus a XVIII. században.* Irta: *dr. Siklóssy László.* Budapest, 1917. 172 l. 87 képpel. Ára 10 K.

E cikk első oldala = Mur. és Kvt. Értesítő 1918. XII. évf. 1. füzet 54. l.

Siklossy László könyvének ismertetése.

Megbizonyosodva éppen nem volt arról, hogy egy Kuny nevű kerámikus valósággal élt valamikor Budán. S ha ezt nem tudta, még ke-

2. Rákos tányér a tatai Kuny-gyárból. Glück Frigyes gyüjteményében.

vésbbé tudhatta, hogy — ha egyáltalában létezett — mikor élt ez a bizonyos «Kuny» s ekkép azzal sem lehetett tisztában, pontosan melyik időből származhatik az így szignált kerámiai mű.

Ez azonban 35 év előtt történt. De hogy a hazai művészeti problémáink megoldására irányuló kutatások mily ólomlábakon másznak nálunk, annak beszédes tanúja lehet az a tény, hogy még a magyar kerámiai ipar multjának egyik legérdemesebb s legavatottabb kutatója, *Petrik Lajos* is, 1889-ben kiadott értékes dolgozatában[1] csak nagyon határozatlanul mondja, hogy Budán volt kerámiai gyár, de többet semmit sem tud felőle.

Még tíz évvel *Pulszky K.* czikkének megjelenése után — 1892-ben — sem haladt a megoldás felé ez a probléma s *Wartha Vinczének*, a hírneves technológus műegyetemi professzornak ekkor «Az agyagipar technológiája» czím alatt megjelent könyve is homályban hagyja e kérdést, melyről a tudós író mindössze annyit sejdít, hogy «Budán is *lehetett* fayencegyár, mert megvan az **OF** jel, ami — Majláth szerint — *Ofen* gyártási helyre vonatkozik.[1] *Wartha*, mint ugyanott írja, Majláth gyüjteményében látott még egy olyan hibátlan átlátszó mázzal bevont finom tálat is, melyen a máz alatt «*Kuny in Ofen*» jel volt benyomva. Mindkét jel könyvének XXII. tábláján vázlatos rajzban ki is van adva, magának a budai fayencegyárnak és a rejtélyes Kunynak a mibenléte azonban akkor is, azontúl is nemcsak tisztázatlan maradt, de a probléma még visszafelé is haladt, mert *Wartha* egy újabb, 1905-ben kiadott dolgozatában 13 év előtt vallott véleményét már határozottan megváltoztatja, amikor azt mondja, hogy «vitás Majláth Bélának az «Agyagiparunk története» czímű értekezésében koczkáztatott azon állítása, hogy a gyüjteményének egyes edényein előforduló **O OF** és «**Kuny in Ofen**» jelek Buda (Ofen) gyártási helyre vonatkoznának, miután az illető edények más-más fajta anyagból készültek».[2]

A régi szakirodalomban azonban mégis van valamelyes emléke ha nem is megnevezetten a budai gyárnak, hanem a Kuny által feltalált, alább szóbahozandó új máznak, melyből indirekte magára egy gyárra is következtetést lehet vonni. Ez *Kees Istvánnak*, kora kitünő technológusának 1822-ből kelt ama feljegyzése, melylyel megállapítja, hogy «*Burghart* in Ofen erfand 1809 eine schöne weisse Glasur, welche weder Zinn, noch Bley enthält, und nur 1/5 der gewöhnlichen Glasur kosten soll».[3] E pár sornyi feljegyzés azon-

3. Doboz a tatai Kuny-gyárból, azelőtt Kilényi Pál gyüjteményében.

[1] Adatok a magyar agyagipar történetéhez. Művészi Ipar, 1889., 98. l.

[1] Megnevezett mű, 134—135. l.

[2] Az Iparművészet Könyve. II. köt., 601—602. l.

[3] A Burghart név itt Kuny praedikátumát jelenti, mit a régi írók elég gyakran összetévesztettek a családnévvel.

Fajansz díszedények Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyűjteménye. — Schmuckgegenstände aus Fayence. Aus der Ofener Fabrik Kuny's (XVIII. Jh.) Exemplare aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

KÖZVETLEN TERMÉSZET UTÁN KÉSZÜLT HÁROMSZÍN KLISÉ. IFJ. WEINWURM A. ÉS TÁRSA, BUDAPEST VI, Ó-UTCA 6., MŰINTÉZETÉBŐL.

A Magyar Iparművészet melléklete.

K. M. Egyetemi Nyomda.

KUNY DOMOKOS EMLÉKEZETE

Százötven éve annak, hogy Tatáról Budára költözött egy Kuny Domokos nevű agyagiparos és itt gyárat alapított. Kuny fayence-gyára volt az első gyár Budán. Már csak ezért is illő róla megemlékeznünk, de egyéb okokért is, amelyek az alábbiakból kiderülnek.

Kuny Domokos ősi lotharingiai iparoscsaládból származott. Hasonnevű atyja, aki franciásan Cuny-nek írta magát, a strassburgi Hannongoknál hatolt be a keramika titkaiba, majd 1749-ben — mint jóhírű Porcellain-macher — elvállalta a szomszédos baden—durlachi fayence-gyár vezetését. Durlachban meg is nősült. Itt született 1754-ben fia, Domokos, akiről most emlékezünk.

Még csecsszopó volt a fiatal Domokos, amikor apja neszét vette annak, hogy Lotharingiai Ferenc, Mária Terézia magyar királyné férje, a híres iparos-császár, Magyarországon, Holicsban fayence-gyárat alapított s oda szakképzett műveseket keresnek. Abban az időben is kicsiny volt a világ és gyorsan perdült az idő: egy-kettőre üzenet jött Holicsból, hogy Cuny csomagoljon, jöjjön és álljon be a gyár élére művezetőnek.

Cuny — afféle nyugtalan vérű arkanista — nem sokat teketóriázott. Felpakolta az ekhós szekérre feleségét, kisleánykáját és Domokost, a síró-rívó kis porontyot és megindult a hosszú útra. Holicsban egy Germain nevű társával kellett megosztania művezetőségét. Becsülettel kibírta öt esztendeig. Ekkor önállósította magát, Tatára költözött, ahol szintén fayence-gyárat alapított: a holicsi gyár első hazai versenytársát. Ezt vezette körülbelül 1770-ig, amikor örökre behúnyta szemét.

Két gyermeke maradt, egy leányka és egy fiú: Kuny Domokos. Ez az eszes és szorgalmas gyermek Holicsban nevelkedett, ahol a másik művezetőnek, Germainnek, Gáspár nevű fia volt a barátja. Mindketten elhatározták, hogy ők is agyagiparosok lesznek. Domokosnak sikerült ez elsőben. Ő már tizenöt éves korában megörökölte a tatai gyárat. Segítségére elhívták Holicsból sógorát, Hermann Keresztélyt, Cuny vejét és ottani utódját. 1779-ben azonban Hermann is elköltözött az árnyékvilágból. Most özvegye és Domokos — a két testvér — vezette együtt a gyárat.

Kuny Domokos rendkívül ügyes iparosnak bizonyult. Kitűnő üzleti érzékkel figyelte meg Pestbudának nemcsak a közigazgatásban, hanem a gazdasági életben is bekövetkezett rangemelkedését és figyelmét erősen a pesti piacra fordította. Egy pesti vásár alkalmával nyílt alkalma megismerkednie egy magyar nemes kisasszonnyal, bonyhádi Perczel Erzsébettel. A leányt odaadták a huszonhat éves fiatal iparosnak, hiszen az is nemes ember volt: Dominik Kuny von Burghardt, ha nem is tudta éppen felmutatni a kutyabőrt.

Kunynak most már szűk volt Tata, de nem akarta egyedül hagyni nénjét. 1784-ben azonban az történt, hogy Hermannénak időközben felserdült leánykáját oltárhoz vezette egy Schlegel János György nevű szintén igen ügyes agyagiparos. Ezzel megoldást nyert a tatai gyár problémája. Domokos kivált a gyárból, amelyet átengedett Schlegeléknek. Ő maga magasabbra tört. Értesült, hogy József császár nincs megelégedve a bécsi császári porcellángyárral, úgyhogy arra árlejtést is iratott ki. Csupán egyetlen vételi ajánlat érkezett: Kuny Domokosé. Nem fogadták el. Kuny nem esett kétségbe: ha nem vonulhatott be Bécsbe, bevonul Budára.

Úgyis történt. Kunyt 1785-ben Budán találjuk. II. József reálpolitikájának éppen teljébe érkezett. Az ország gazdasági élete erős lendületet vett, Buda és Pest nem remélt virágzásnak indult. Kuny kitűnő helyet választott telepe számára a mai Krisztina-körúton. Az agyag ott hevert közvetlen közelében (a mai Széll Kálmán-tér, a Pasaréti-úti új park s a Mechwart András-tér mind agyaggödrök voltak) és fáért sem kellett messzire mennie.

Az iparosoknak járó kedvezményekkel tele volt a levegő. De csak a levegő. Erről megvolt a maga véleménye Kunynak, mert sok vesződsége volt a hatóságokkal, akik nem akarták őt kellőképen respektálni, jóllehet 20.000 forint évi bevételre tudott hivatkozni. Erősen kellett küzdenie egy váratlanul felbukkant versenytárs ellen is, aki nem volt más, mint gyermekkori pajtása, Germain Gáspár. Gáspár eleinte Kuny gyárában dolgozott, majd egy Spiro nevű társa segítségével ő is gyárat alapított. Egyideig csakugyan két fayence-gyár volt Budán, Kunynak azonban — II. Józsefnek, a privilégiumok ellenségének halála után — végül sikerült elérnie, hogy mint „k. k. privilegierter Fabrikant" a gyártási szabadalmat megkapja Budára. Ennek birtokában diadalmaskodott bizonyos Cserny Balázson is, aki szintén belekezdett valamilyen majolikaüzembe.

Kuny iparművészeti jelentőségét az adja meg, hogy ő Holics és Tata művészetének folytatója; gazdaságtörténeti jelentőségét pedig az, hogy ő kezdte meg a modern módon nagyban való gyártást és árusítást. Holics—Tata—Buda: szembeötlő vonulás a központ felé. Innen kívánta behálózni az országot. Kihasználta a pesti vásárt, Pesten és Temesvárt két-két elárusítóhelyet tartott fenn, fiókja volt még Kecskeméten és Késmárkon; végül erősen valószínűsítve látom, hogy Kolozsvárt is volt lerakata. Ellátta a belső piacot s dolgozott kifelé is. Éppen azért, amikor azt a hivatalos adatot olvassuk, hogy Magyarországnak 1795-ben agyag- és üvegneműből 2242 forint árunyi behozatala volt, kivitele ellenben 20.902 forintnyi, ebben a mai szemünkben káprázatos külkereskedelmi mérlegben lehetetlen meg nem ismernünk Kuny kezét.

*

Beköszöntött az új század: a napoleoni háborúk kora. Bécsből menekült az udvar s az előkelőség. Buda és Pest konjunktúrás napokat élt. Viszont a keramikai iparból kivonódott e két igen fontos

Magyar Iparművészet.
1935. 4. szám

nyersanyag : az ón és az ólom. A holicsi gyár maga kénytelen volt tevékenységét megszűntetni és elbocsátani munkásait, akiknek egy része Kuny mind virágzóbb gyárában talált megélhetést.

Kuny sikereinek tetőpontján állott. Következett a dráma. Kuny igazában csak most akarta meglepni a világot. Közhírré tette, hogy neki fayenceedényei mázához nincsen sem ónra, sem ólomra szüksége. Ez ügyben beadvánnyal fordult József nádorhoz. Elmondta, hogy ő, aki már öreg ember, nem akarja ezt a találmányát, amely nagymértékben megolcsósítja a gyártást, sírjába vinni, hanem hajlandó ezt a hatóságtól várt méltányos díjazásért az összes iparosok rendelkezésére bocsátani.

A Helytartótanács a budapesti egyetemnek adta az ügyet szakvélemény céljából. Kitaibel Pál, a vegyészet és növénytan tanára és még három professzor vizsgálták meg a bemutatott edényeket és kijelentették, hogy nemcsak ónt és ólmot, hanem még egy harmadik fémet : antimont is tartalmaznak és így az egészségre ártalmasak.

Ma már tudjuk, hogy a tanár uraknak nem volt igazuk. A találmány éppen az antimóniumnak, pontosabban az antimon-trioxidnak felhasználásán alapult. Megfelelő égetés esetén az antimon-máz éppoly kevéssé ártalmas, mint az ólommáz, amely helytelen kezelés mellett szintén mérgező hatású. A hivatalos tudósok azonban öndicsőségüktől elkábultan nem álltak meg a véleménymondásnál, hanem egyidejűleg javaslatot tettek : Kuny tiltassék el attól, hogy találmányát bárkivel is közölje, gyára pedig vétessék zár alá.

Kuny szíventaláltan rögtön bezárta gyárát. Igazának tudatában, eddigi sikerei által megacélozottan Bécsbe rohant, hogy ott adja el találmányát. Nem sikerült. Ekkor Bécsből a baden—durlachi gyárhoz fordult, amelynek egykor atyja volt művezetője. Nem reflektáltak reá.

Megért még egy peripetiát. Sikerült felkeltenie Ferenc császár figyelmét, aki a világhírű Jacquinnel vizsgáltatta meg a mázat, amelyben sem ólmot, sem ónt nem talált. Most már legfelsőbb intimálásra a holicsi és bécsi gyárak is kísérleteztek az új mázzal. Az ügynek e kedvező állapotában azonban a magyar udvari kamarának eszébe jutott Budáról információt kérni Kunyról s e szegény embert saját hazájában ismét elgáncsolták. Végül Kunynak mégis sikerült egy legfelsőbb parancsot kieszközölnie, amely megengedte, hogy mázát saját gyárában használja s azt másokkal is közölje.

Kuny tehát megnyerte nagy perét, de a győzelmet nem élvezhette. Emberi roncs volt, akit súlyos gátlások tartottak vissza attól, hogy visszamenjen abba az országba, ahol szakmájában olyan sikereket ért el, amilyenre — mint egy ember munkájára — senki más nem tudott hivatkozni. Ezért a hivatalos tudomány tizenkétévi kínszenvedéses haldoklást mért rá. Kuny, aki közben feleségét is elvesztette, 1822 februárjában halt meg a bécsi irgalmasrendi barátok kórházában.

Hogy Kuny személyében milyen produktív üzemet tettek tönkre, mi sem mutatja jobban, minthogy — jóllehet vagyonát zár alá helyezték, őt magát örökös számkivetésbe kergették — a zárlat ideje alatt a vagyon kényszerű értékesítéséből 18.930 forint folyt be, amiből összes hitelezői teljes kielégítést nyertek.

Kuny feltámadása és második élete.

Kunyt elfelejtették. A táblabíróvilág gazdag pestbudai irodalmában hiába keressük nyomát. A főváros kedves, régi leírásaiban és útikönyveiben époly kevéssé találjuk meg. A modern kutatás csúcspontján van Wartha Vincének 1892-ben megjelent „Az Agyagipar Technológiája" című klasszikus műve, amelynek 134—135. lapján ezek a sorok olvashatók : „Budán is lehetett fayence-gyár ; mert meg van az OF jel, ami Majláth szerint Ofen gyártási helyre vonatkozik. Különben láttam Majláth gyüjteményében egy hibátlan, átlátszó mázzal bevont finom tálat. Ezen a máz alatt Kuny in Ofen jel van belenyomtatva." — Wartha mindkét jelet fel is vette a könyve végén található gyári jegygyüjteménybe.

Wartha megemlékezésében figyeljük Kuny munkájának technológiai dicséretét, viszont állapitsuk meg, hogy Wartha csak lehetőségét jelenti ki egy budai gyárnak vagy akár kettőnek is, mert sorai közt ott a kétség, vajjon az OF s a Kuny in Ofen ugyanannak a gyárnak jelei-e?

Wartha aggályai idővel még növekedtek, aminek az Iparművészet Könyve (1905. II. 601. l.) e szavakkal adott kifejezést: „Vitás Majláth Bélának Az Agyagművesség Története című értekezésében kockáztatott azon állítása, hogy a gyüjteményének egyes edényein előforduló OF és Kuny in Ofen jelek Buda (Ofen) gyártási helyre vonatkoznának, miután az illető edények más-más fajta anyagból készültek."

Kunyt tehát végzete még halóporában is nyomon kísérte. Láttuk — és további példákon még látni fogjuk, — hogy Kuny kora méreteiben nagyszabású iparos volt ; ő az egész ország agyagipari közszükségletét ki akarta elégíteni ; nem félt technikai akadálytól és sokféleségre éppen ipara technikájában törekedett ; ha akadályba ütközött, addig kutatott és kísérletezett, amíg azt legyőzte. Ő a súlyt egyenesen arra a más-más anyagra vetette, ami Wartha Vincét is zavarba hozta. Wartha Vince más-más anyag alatt természetesen nemcsupán más-más agyagot ért, hanem mindazt a matériát, amelyet egy keramikus használ. Én feltételezem, hogy Wartha, aki maga ideáltípusa volt egy elméleti és gyakorlati keramikusnak s aki maga mázzal ért el világsikert — Kuny mázait is megvizsgálta és ráakadt Kuny antimón-mázára, amelyet, Kuny élete ismerete nélkül „nem tudott hová tenni".

Ha a kérdés Wartháig vitás is volt, utána már nem akadt senki, aki efféle vitában részt óhajtott volna venni. A szakemberek véleménye a budai gyárról negatív irányban fejlődött, úgyhogy, amikor én — jó huszonöt év előtt — melegen kezdtem érdeklődni a régi magyar keramika iránt, egyértelműleg ezt hallottam :

— Nem, kérem, Budán nem volt fayence-gyár. Persze, ön az OF jelre gondol, — folytatták mosolyogva. — Hát ez semmi esetre sem jelent Ofent...*

A Kuny in Ofen jelnek a világon senki semmiféle jelentőséget nem tulajdonított. Engem ez izgatott legjobban. Elhatároztam, hogy utána járok ennek a budai misztériumnak. Abból indultam ki, hogyha volt egy Kuny nevű gyáros Budán, annak már valami névmutatóban is fel kell bukkannia, mert valamilyen akta csak gyártódott róla fővárosunkban. 1915 körül elmentem Budapest székesfőváros levéltárába. Kunyt rögtön megtaláltam néhány reávonatkozó akta alakjában. A kutatás további étape-jait és annak kiterjesztését a Cunyek ősi földjére, leírtam Kuny-könyvemben, amelynek címe: Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. Ipartörténeti tanulmány. A Szent György-Céh Magyar Amatőrök és Gyüjtők Egyesülete kiadása, Budapest, 1917. A cím megismétlődik németül; széljegyzetekbe foglalt tartalmi kivonatok, a könyv végén található német összefoglalás és a könyv sok német idézete, a munkát német ember számára is érthetővé teszik.

Tárgyamat és emberemet munka közben nagyon megszerettem. Mindenkép közzé akartam tenni munkámat, a háborús papírinség azonban aggasztott. Végre is úgy oldottam meg a dolgot, hogy a munkát készültében, fokozatosan nyomdába adtam. Így sikerült azt még finom krétás papíroson kinyomtatnom és 1917-ről 1918-ra fordulólag, már a legnagyobb papírinség idején, a Szent György-Céh tagjainak — mint A Gyüjtő külön albumát — megküldenem. Ez A Gyüjtő című folyóiratom lángjának utolsó magasra lobbanása.

Körülbelül három évig tartó munkámnak volt egy állandó tanuja: Divald Kornél, aki azidőben hetenkint legalább egyszer feljött hozzám. Amikor először kezdtem neki Kunyról beszélni ő is a fejét rázogatta, a kész szemleíveket azonban már jóváhagyó fejbólintgatással olvasgatta és rendszerint hozzátette:

— Ön egy embert feltámasztott!

E lapidáris elismerésre most is meghatottan gondolok. Divald volt utánam az első ember, aki megismerte és megszerette Kunyt, az ő kiejtése szerint Kunyi-t. Kunyi annyira beférkőzött Divald lelkébe, hogy ez Tárczay György írói maszkjában sietett őt Ádám koponyája című novellájában, majd A budai gyár című regényében megjeleníteni.

A Kuny-könyv még meghódította a jeles Mihalik József múzeumi és könyvtári országos felügyelőt is, aki az általa szerkesztett Múzeumi és Könyvtári Értesítőben több íven ismertette a könyvet, úgyhogy ez a közlés szinte egy második kiadásnak tekinthető.

Kuny harmadik szerelmeseként a Magyar Iparművészet főszerkesztője, Szablya Frischauf Ferenc kedves barátom jelentkezett. Boldogságomra szolgál, hogy én mutathatom őt be saját lapjában, mint olyan embert, aki elvégezte az én irodalmi munkámmal párhuzamos — és legalább éppoly fontos — tevékenységet: Kuny műveinek összegyüjtését. Erről alább szólok részletesen.

Most maradjunk a Kuny-irodalomnál. Még könyvem készülése közben a Pesti Napló felkérésére néhány tárcát írtam Kunyról, természetesen a témának inkább anekdótikus, semmint szakszerű részéről. Könyvemet, mint történelmi munkát a Századok hasábjain dr. Hóman Bálint bírálta meg igen elismerőleg.

Kuny nagy tragédiája mikroszkópikussá zsugorodott az összeomláskor. Jó néhány esztendő kellett ahhoz, hogy a feltámasztott ember ismét mozogni kezdjen.

Az újból meginduló magyar irodalom a legelején nagy súlyt vetett az enciklopédikus művekre. Ezek nem feledkeztek meg az új Kuny címszóról, amely egyszerre került bele a Révai-Lexikon pótkötetébe és a Tolnai-Lexikon megfelelő részébe. Ezt megelőzőleg Lyka Károly a hatalmas Thieme-Becker: Künstler-Lexikonban foglalta össze a Kunyról való fontosabb tudnivalókat.

Ezidőtájban Budapest Székesfőváros megvásárolta a Krisztina-körút 111. számú földszintes házat oly célból, hogy ennek — némileg kiegészített — telkén földszintes vásárcsarnokot építtessen a Krisztinaváros számára. Ez alkalommal a Pesti Hirlap 1928 október 14-i számában felfrissítettem Kuny Domokos emlékét, majd visszatértem reá a július 6-i számban, amikor az új építkezést ismertettem. Cikkem végén annak a reményemnek adtam kifejezést, hogy a Székesfőváros bizonyára gondoskodni fog arról, hogy e helyen emléke legyen Kuny Domokosnak és gyárának, az első budai gyárnak.

Talán e szerény figyelmeztetés is hozzájárult ahhoz — ha nem volt rá szükség, annál jobb —, hogy a Székesfőváros Gorka Géza jeles iparművészünk útján csakugyan gondoskodott egy Kuny Domokos emlékét szolgáló domborműről. E ponton legyen szabad felkérnem a Fővárosi Közmunkák Tanácsát, tegye megfontolás tárgyává, hogy a Kuny telekkel szomszédos valamelyik utca nem volna-e Kunyról elnevezhető. Várostörténeti és városfejlődési szempontból ez annál inkább kívánatos volna, mert megrögzítenénk egy nagyfontosságú gazdaságtörténelmi kezdeményezést: az első budai gyár alapítását. És még egy érv azok számára — s talán azok részéről is —, akik Kuny tragédiáját elolvasták: ha van Kitaibel Pál utca, akkor lehet Kuny Domokos utca is.

* Hogy *OF* a budai fayence jele, az kétségtelen; viszont, hogy nem az Ofen szó rövidítése arról magam is meggyőződtem, amikor másfél százéves barátaimmal, Kunyékkal már benső barátságban voltam. Akkor rájöttem, hogy amiként az öreg Cuny *HF* jele Hollitscher Fabrik-ot jelentett, azonképen a fiatal Kuny *OF* jele Ofener Fabrikot jelent. A Kuny által használt gyári jeleket egyébként Kunyról szóló könyvem 89. lapján közlöm. Itt a jegy *„Kuny in Ofen"* szövege előtt egy *W* látható, amelyről utólag állapítom meg, hogy az a rajzoló tévedéséből kettőződött meg egy egyszerü *V*-ből. A *V* egyszerűen „von"-t jelent. Kuny ugyanis nagy súlyt vetett nemességére, amelyet — ő, a von Kuny — gyártmányain is ki óhajtott tüntetni.

Az eddigiekből is látható, hogy amily izgalmas és szaggatott volt Kuny földi élete, oly csendes, folyamatos, sőt összhangzatos volt második élete: az emlékezés és öröklét síkjában folyó.

Kuny emlékezésről szólván, ki kell emelnünk a gyüjtőket, akik — minthogy nagy részük tagja volt a Szent György-Céhnek — megkapták Kuny-könyvemet s annak alapján a budai fayence-t besorozták ismereteik közé. Ugyanezt tette a fürge régiségkereskedelem, amely különösen aukciókon ért el sikereket. Ha ezeket az árakat Kuny megérhette volna!

Az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum tárainak 1925-ben németül, 1926-ban magyarul is megjelent hivatalos leírásában sajnosan nélkülözöm még Buda gyártási hely megnevezését is. Erre ma a megfelelő tárlóban már utalás van. A múzeumnak három Kuny-tárgya van: egy holicsi modorú tejeskanna, egy szappantartó és egy áttört keményedény-tál, oly kitűnő készítésű, amilyent Wartha Vince megdicsért. — A Múzeum egyébként most készül — kitünő ötlettel — egy a régi Pestbuda iparművészetét bemutató kiállításra. Ezen Kuny érdeme szerint fog szerepelni.

A Fővárosi Múzeum érdemes volt igazgatója, Kuzsinszky Bálint, a Kuny kérdés megoldása után dicséretesen igyekezett a múzeumi gyüjtemény budai darabjait szaporítani. Ezeket most nem tudom részletesen felsorolni, mert a múzeumból azt a felvilágosítást kaptam, hogy a tárak átrendezés alatt vannak.

Szablya Frischauf Ferenc budai gyüjteménye.

Ne felejtsük el, hogy a budai fayence-ra vonatkozó tudnivalók megállapítása közvetlenül az összeomlás előtt történt. Az ezután következő évek valóban gyászos évei voltak minden magyar embernek és minden magyar intézménynek, ezek közt múzeumainknak is.

Ahol a múzeum nem léphet fel cselekvően, ott a magángyüjtők feladata, hogy a megmentés és összegyüjtés nagy kulturális feladatát elvégezzék. Ehhez anyagi áldozaton felül egy lelket betöltő célkitűzés szükséges.

Szablya Frischauf Ferenc vállalkozott arra, hogy Kuny egész élete oeuvre-jét összeállítja. Kuny-könyvem legnagyobb eredményének tekintem, hogy akadt egy férfiú — maga is kiváló művész, s a művészetnek tanári katedrán és szerkesztői asztalnál odaadó terjesztője —, aki belehatolt egy százegynéhány év előtt halálba roskadt szegény művésztársának lelkébe. Ha én feltámasztottam Kunyt, Szablya Frischauf Ferenc az, aki láthatóvá teszi.

Kunyt, amint láttuk, villámcsapásszerűen érte a hivatásos tudósok támadása. Elment becsületét keresni. Nem akart tudni semmiről, amit Budán hagyott. A kemencék kihűltek, a legények elszéledtek. De hetek hónapok multával Kuny lelkében a harag mellett kivirágzott az emlékezés. Könnyes szeretettel gondolt élete művére. Húsból és vérből való gyermeke nem volt egy sem, de volt hosszú sora a jól megformált agyagműveknek. És Kuny levelet írt haza, hogy valaki szedjen össze egy-egy darabot azokból az edényekből, amelyeket ő soksok ezer példányban küldött szét az országba: „Már nem gyártok többet, írta, s a cserép nem olyan kemény, mint a gyémánt és nem olyan hajlékony, mint az acél. A cserép eltörik. Amíg minden össze nem törik, szedjetek össze minden fajtából egyet-egyet, mintha egy nagy utolsó kirakati ablakot akarnátok csinálni . . .” Kuny ezt a levelet nem küldte el, talán meg sem írta, de lelkéből kirepült ez a vágy és száz év multával eljutott egy másik megértő lélekbe. Így jött létre a Szablya-gyüjtemény.

*

Kilenc felvételben látjuk együtt a tárgyakat. Vegyük őket sorra. Figyelmünket először egy gyönyörű háromrákos-tányér ragadja meg. Ezt az ötletes, színben, mázban, plasztikában egyaránt kiváló dísztányér-típust tudtommal csak a tatai és budai agyagművesség produkálta. Ezek tehát minden valószínűség szerint a Cuny-Kuny apa-fiú különleges művei.

A rákos tányér mellett káposztafőt utánzó fedeles edények. Ez már visszaemlékezés Holicsra. A XVIII. század közepe nagyon szerette ezeket a tarkán színes, naturalisztikus félig díszedényeket, félig használati edényeket, amelyekben mézet, nádmézet (cukrot), mákot, mogyorót, mandulát és hasonlókat lehetett tartani. Ezek a cake-tartók ősei. Stilisztikailag hozzájuk csatlakoznak a szőlő (esetleg káposzta-) levelet utánzó tányérok, amelyek teljes naturalizmusa idővel csupán hasonló modorú színes díszítéssé korlátozódik.

Az effélék, mint kuriózumok rendkívül kedvesek; a régiek is, mint különlegességet fogták fel őket.

Kuny főcikke az étkező készlet volt, amellyel megmutatta versenyzőképességét Közép-Európa összes fayence-gyáraival, elsősorban az ő sorsában szerepet játszó strassburgi, holicsi, tatai gyárakkal. Ezek a rózsaszínben és kékben tartott, rózsadíszes, erősen barokkos, formás, kecses fedeles kannák, szelencék, tálak és tányérok ma is díszei minden vitrinnek. Gyüjteményünkben mindkét színben kifogástalan darabokat találunk. Kuny e holicsos-barokkos korszakában készültek festett dísz nélkül is szép edények, amelyeknek bordázottságuk s a máznak enyhén rózsaszínbe hajlása — leveles tálakon virágból alkotott emelő gomb — kölcsönzött művészi jelleget.

Mindezek közül az OF-fel jelzett tárgyak közül ne hagyjuk ki a patikaedényeket. A gyógyszerész jól megfundált ipar volt hazánkban. A gyógyszerészek nagy súlyt vetettek helyiségük ízléses berendezésére. Kuny örömmel dolgozott e szakmának, amelyet tetszetős edényekkel látott el. Ezek is eleinte barokkosak, később egyenesek, díszítésükben „copfosak” a szó legjobb értelmében. Ilyen copfos patikaedény-rajzot (l. 99. oldalt), mint Kuny egyéniségére vallót, vettem alapul Kuny-könyvem fedéllapján is.

Kuny hirdetéseiben — mert ő volt egyike az első magyar újsághirdetőknek — nagyon büszkén emlegette az ő márvány-fayence-át. Erről könyvemben azt írtam, hogy nem találtam nyomát.

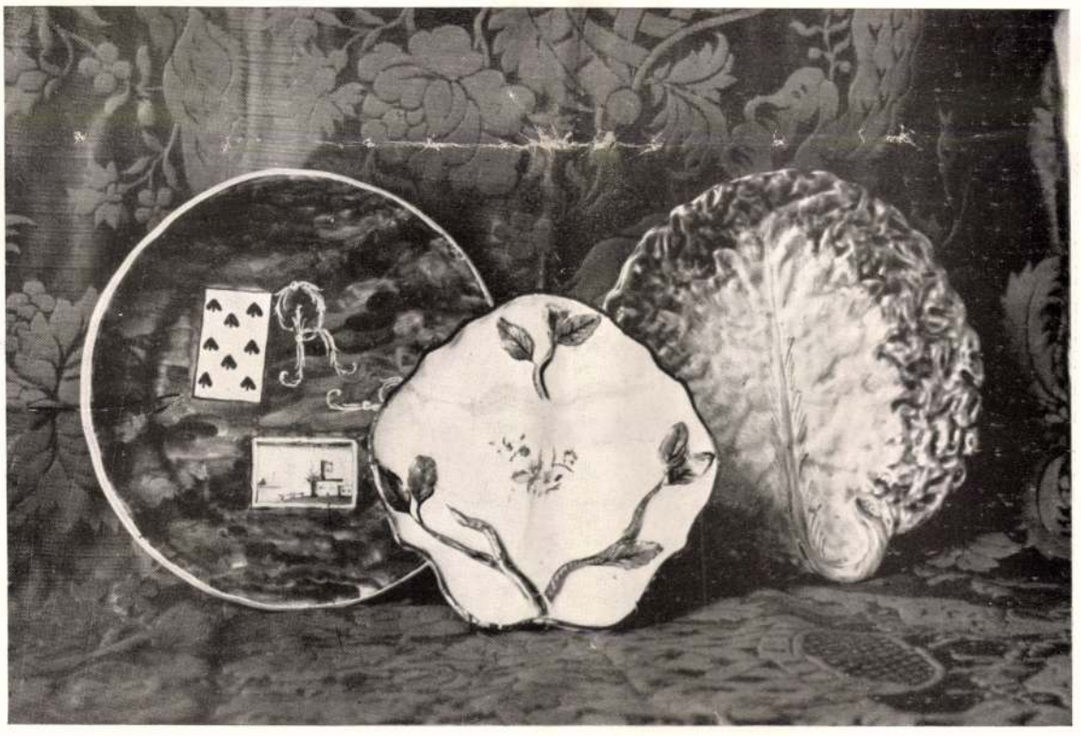

Fent: Fajansz dísztálak és kosár. Lent: Fajansz dísztányérok. Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Oben : Schüsseln und ein Korb aus Fayence. Unten : Teller aus Fayence. Aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Above : Dishes and a basket. Below : Decorative plates. Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

Fent és lent: Fajansz edények. Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Oben und unten: Geschirr aus Fayence aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Above and below: Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

Fent és lent : Fajansz edények Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) A felső képen a jobboldali tányér kőedény. Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Oben und unten: Geschirr aus Fayence aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Der Teller am oberen Bild rechts ist aus Steingut. Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Above and below : Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) On the picture above the plate to the right is earthen-ware. From the collection of F. Szablya Frischauf.

Fajanszedények Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Fayencegegenstände aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

Most úgy látom a helyzetet, hogy ez a márvány nem jelentett mást, mint márványt utánzó díszt, talán a máz alatt is, de inkább a máz felett; ilyen „marmorirozás" látható a Szablya-gyüjtemény ama érdekes tányérján, amelyet egy pikk nyolcas és egy képecske díszít. — Kuny szavaival: nach Kupferstich art.

Kuny második gyártási főtípusa a keményc serép, másként finom kőedény, amelyet abban a korban angol kőedénynek is neveztek. Maga Kuny danzigi edénynek, sőt danzigi porcellánnak is nevezte, bár ennek Danziggal a világon semmi köze nincs. Modern szemmel nézve ebben a gyártási ágában emelkedett Kuny legmagasabbra. Igaz, hogy a művészeti formabőséget abbahagyta, de ízléses alaptípusokat választott ki, tömegtermelésre alkalmasakat. Ezekből főképen csekély domború dísszel ellátott vagy teljesen síma, enyhén sárgás mázú tányérok és abszolút tökéletes áttört kosarak maradtak fenn. Ezeknek technikai jóságát emelte ki Wartha Vince. Ez a gyártmány volt hivatva megmutatni, hogy — a jegy szerint — ki az a Kuny in Ofen! Ezt a tömeggyártást, amely ha nem is lett volna elsősorban művészi siker, de nagy magyar közgazdasági siker, amelynek árnyában viszont a kerámikai iparművészet is szépen fejlődhetett volna — megátolta a hivatalos tudomány támadása.

Hol volt Kuny gyára?

E szomorú motívum újból való megszólaltatásával be is fejezhetném megemlékezésemet az első budai gyárosról. Még egy szót arról, hogy hol volt Kuny gyára? Szerintem — amint már említettem — azon a helyen, amely ma Krisztina-körút 111. számot visel. Ezt levéltári adatok, térképek és egy helyszínrajz alapján állapítottam meg vagy véltem megállapítani. Magát a régi Kuny házat és telket könyvem számára lerajzoltattam s mindezeket az ábrákat közöltem. Szablya Frischauf Ferenc barátom mindezt megtoldotta azzal, hogy amikor Kuny házát a vásárcsarnoki építkezés céljára lebontották, ezt a bontási műveletet lelkiismeretesen végigfigyelte. E közben nagy örömére szolgált, hogy az épület alul előkerült egy nagy tömeg Kuny-féle kiselejtezett tányér, amelynek már semmi művészi becse nem volt, de mindenesetre rávallott az egykori gyárra.

Szablya barátom ezenközben alaposan szemügyre vette a Kunynak tulajdonított 111-es számú házat s a mellette lévő — még ma is meglévő* — 109-es házat. A 111-es házról megállapította, hogy annak stílusa az empire-korének felel meg; ezt tehát szerinte nem építhette Kuny, mert ő 1787-ben, tehát jóval az empire előtt építkezett; ellenben építhette a 109-es házat, amelynek XVIII. századvégi modora mai napig megállapítható. De hogyan is kerülhetett volna Kuny kiselejtezett áruja saját háza alá a földbe? Ez csak úgy volt lehetséges, hogy Kuny személyzete a jelenleg 109-es számú ház telkéről átdobálta a selejtes holmit a mellette lévő 111-es telekre, ahol arra föld, majd később ház került. Ezt Szablya az általam közölt helyszínrajzról is leolvasni véli.

Ez a Kuny-ház vita az egyetlen, amelyben az én kedves Szablya barátommal nem értünk teljesen egyet, de elárulom, hogy összeveszni rajta nem fogunk. Arra, hogy a selejtes holmi hogyan kerülhetett a ház alá, én azt gondolom, hogy Kuny háza nem egyszerre épült és egy része csakugyan ráépítődött egy olyan telekdarabra, ahová előzetesen valami szemétgödör féle volt. Én ezért is, s a könyvemben kifejtett okoknál fogva is, fenntartom álláspontomat, de készséggel vallom magamat tévedhető embernek. Bár lenne valakiben annyi érdeklődés ez iránt, hogy nálunk is gondosabban felülvizsgálná ezt a kérdést.

SIKLÓSSY LÁSZLÓ

* Jelenleg szintén bontják. Szerk.

AZ 1935. ÉVI LIPCSEI NEMZETKÖZI VÁSÁR

Az idei tavaszi vásár nagyobb terjedelmű volt és látogatottabb is, mint az előző évi vásárok.

A lipcsei vásár egészen más, mint a mi nemzetközi tavaszi vásárunk. Itt nincs kiállítás, itt csakis a vásár szempontja irányadó és pedig nem a helyi eladásé, amely tilos, hanem az üzletkötés. Ezért a lipcsei vásár jellegét már maga az épületek szerkezete fejezi ki. A város belső részében vannak elhelyezve a kiállítási paloták, az úgynevezett „Messeházak", legtöbbnyire 6—7 emeletesek, a földszinten széles bejáratok és az előcsarnokban 5—6 lift egymás mellett, mindegyik 25—30 személy befogadására. Az emeleteken azután a széles lépcsőházakból, nyíló körközlekedésre berendezett folyosójára, mely 3 méter széles átlagban és melynek jobb- és baloldalán nyílnak az üvegajtóval és üvegkirakattal ellátott fülkék, szobák és néhol termek is.

Az áru elhelyezésére polcokat, fiókokat, állványokat használnak, hasonlóan mint nálunk, csakhogy ezek itt inkább az árukirakási célt szolgálják és egységesek formában és színben. A reklámkiállításnak, mely nálunk dominál, a lipcsei vásárban elenyésző szerep jut. Csekély ezeknek száma, leginkább a „Textilmessehaus"-ban, a „Reklammessehaus"-ban, és a műszaki kiállítás néhány kiállítója mutatkozott be a nálunk is ismert reklámkiállítási építkezés keretében.

Természetesen kellő raktárról, sőt szállító kirendeltségről is gondoskodtak. Minden kényelem, mely az üzletkötést elősegíti, megvan. Mert a lipcsei vásár nagy jelentősége nem a megtekintésben, hanem az üzletkötésekben van.

Ennek jegyében épültek a régebbi és az újabb kiállítási paloták, melyek mind szakmák szerint vannak célszerűen építve és melyekben a különféle szakmák együtt találhatók. A „Messehaus"-oknak külön nevük van, a „Petershof"-ban pl. egy emelet iparművészet, a többi 5 emelet játékáru, ünnepségi cikkek (tüzijáték, cotillon stb.), a „Grassi Museum"-ban szintén iparművészet két emeleten, a „Stenzelshof"-ban könyvkiadók és nyomdai termékek, a szembenlévő „Grosser Reiter"-ben papíráru, a „Ringmesse"-ben reklámáruk és bútor, valamint a külföldi kiállítók, a „Textilmessé"-ben a textilesek, szövet- és háziipari szőttesek, hímzések, külön épületekben a grafikai iparok, az irodai szükségleti cikkek és a város szélén egy óriási nagy területen a technikai „Messe" gigászi üveg- és acélcsarnokai.

A város terein ideiglenes bódék, pavillonok és gyorsárusító „Standok" tarkítják a „Messe" képét, amelynek forgalma, számokban kifejezve, a 600.000 számú lakosságnak a duplája, s volt nap, amikor 130 különvonat érkezett be Németország minden tájékáról.

Az O. M. Iparművészeti Társulat a „Petershof" első emeletén egy elég tágas fülkében állított ki.

Blúzok, hímzések, csipkék, babák, kerámiák, famunkák festve és faragva, kevés ötvösmunka képezték a kiállítás anyagát. A kiállításnak a német és külföldi közönségnél nagy sikere volt, állandóan tele volt a fülke és az alkalmazottak alig győzték reggel 8-tól este 7-ig az egyfolytában való nehéz munkát. A kiállítási sajtónapon a német és külföldi újságirókkal megtelt és német és külföldi lapok a lipcsei vásár megnyitóján a magyar csoportról igen kedvezően írtak. A magyar kiállítást többek közt meglátogatta Göbbels miniszter is. Az üzleti eredmény is kedvező volt, megrendelések pedig szintén szép számmal folytak be. Külön ki kell emelni a magyar csoport sikerét abban, hogy a „Petershof"-ban elhelyezett elsőemeleti iparművészeti csoportban, az úgynevezett „Leistungsschau"-ban, több különféle darabbal volt képviselve. Ugyanis az összes kiállítók legjobb és legkülönlegesebb termékeikből egy körülbelül 5×6 m. nagyságú fülkében külön kiállítást rendeztek. A legkiválóbb német iparművészeti tárgyak mellett ott voltak a magyar csipkék, a magyar hímzések, applikációk és a magyar faragások. Az erkölcsi művészeti sikerrel együtt azonban az anyagiakat sem hanyagolta el a kiállítás buzgó személyzete. Fáradhatatlan munkája eredménye a jövőben biztosan jelentkezni fog.

Az exportviszonyainkra itt Németországban is fontos az addicionális felár, mert a clearinges országokban az olcsó cikkek is drágák. Ha az exclearinges országokban a 30% rabatt versenyképessé teszi a cikkeinket, úgy szükséges volna, hogy a clearinges országokban is felárat kaphatnánk. A devizahelyzet a vásár forgalmát részünkre nagyon megnehezítette, igen sok érdeklődő nem is hitte el magyarázatainkat, hogy milyen úton lehet az árut megkapni és fizetéseket eszközölni.

Most röviden beszámolok a német háziipar és iparművészet egyes értékesebb jelenségeiről, melyek a vásáron láthatók voltak.

Elsősorban a háziipari termeléssel foglalkozom, melynek legnagyobb német reprezentatív exponense a „Deutsches Heimatswerk" a „Grassi Museum"-ban lévő első emeleten külön kiállítást rendezett. Kiállítását a tanítói szervezetekkel, a nőegyesületi vezetőkkel, a népművészet és kézimunka-, valamint a kisipari érdekeltségekkel, iparművészeti egyesületekkel stb. karöltve, mint a német országos mozgalom egyik fontos eseményét, rendezték. Németország felismerte elszigetelt állapotában is azon óriási erkölcsi és gazdasági erőt, mely a népművészeti háziipar felélesztésében és kihasználásában rejlik.

A kéziszövés minden vidéken feltámadt. Van hely, hol a régi gobelinszövést is felélesztették, például Thüringenben. Igen szépen fejlődik a régi kékfestő- és a kézinyomó-ipar is újra. A vidéki múzeumok mintái és a régi módlik felhasználásával rezervált és indigó-, valamint kézinyomású módli eljárással készülnek.

A mai szükségleti textiliákat igen jó kézifonású és kéziszövésű anyagokból készítik és hozzák forgalomba. Nem látni ízléstelen és kezdetleges próbálkozást, hanem a jó régi középkori német céhművészet kipróbált és patinás mesterdarabjait készítik újra. Igen elterjedt mindenfelé a rongyszőnyegszövés, kellemes, finom, modern színek, a szőnyegek nemcsak ágy elébe való nagyságban, hanem 2×3 és 4 m. méretben, teljes szobaberendezésig készülnek.

Az idei lipcsei vásáron a kiállított árukból főkép textiliákat, nyomtatott szöveteket és hímzéseket — melyek legnagyobbrészt asztalkészletek, párnák és törülközők voltak — exportáltak Amerika, Angliba és Svájc területére.

A faiparban terjedelemben nagy helyet foglal el a bútoripar, mely a „Ringmessehaus"-ban 4 emeletet foglal magában. Azonban itt meg kell állapítani, hogy amilyen nagy és impozáns a készítő iparosok és gyárosok számbeli és tömeges felvonulása, annyira elszomorító a kiállított bútor formabeli megjelenése. Olyan visszaesés mutatkozik itt, melyben a 30 év előtti legrosszabb bútorkorszakra kell gondolnunk, hol a stílusutánzatok céltalan keresése, a szecesszió kezdetleges próbálkozásai konstruktív szempontok figyelmen kívül hagyásával ellenpéldákat kaptunk arról, hogy mit nem szabad bútorművészet cím alatt a hozzá nem értő közönségnek feltálalni.

Valamivel jobbak a konyha- és előszobabútorok, melyek újabb dukko és egyéb nitrocellulozés eljárásokkal technikailag tökéletesek és formában elég egyszerűek. Ugyancsak jók és egyszerűek a háziiparilag készült szalmafonatú ülőbútorok, melyek a „Deutsches Heimatswerk" kiállításán láthatók.

A faárukban fontos cikk az esztergályozott játékáru, az esztergályozott díszműtárgyak, melyben a legegyszerűbb nemes formák mellett a fa

A BUDAI MAJOLIKA IGAZ TÖRTÉNETE

Írta: Dr. SIKLÓSSY LÁSZLÓ

Tiz egynehány év előtt nekem sikerült világosságot vetitenem a budai majolika problémájára. Talán azt is mondhatnám: én fedeztem fel a budai majolikát és én hivtam második életre egy túlontúl mélyen eltemetett kezdeményezőt — iparost, gyárost, művészt — *Kuny Domokost*. Mert két életet élnek azok, akik nemcsak jelenüknek dolgoznak; a másodikat emlékezésnek vagy hálának hivják. Ez bizony gyakorta elmarad. Némelykor a történelem lép fel mint exhumáló, reparáló, e második életre keltő. Ez volt az én szerepem a budai majolikánál és Kuny Domokosnál, annak megteremtőjénél, magyar keramikai iparunkat a messze nyugatival összekötőnél.

Mindez eladdig csak ködösen kisértett az irodalomban. Még arra a kérdésre is, hogy volt-e Budán a XVIII. században majolikagyár kitérő feleletet adtak a szakirók. A kiváló Petrik Lajos Adatok a magyar agyagipar történetéhez c. 1889-ben megjelent, igen hasznosnak bizonyult dolgozatában igennel felel ugyan, de ingadozóan. Wartha Vince pedig — maga is világhirű keramikus — annyi szkepticizmussal szól a budai gyárról, amennyi éppen elegendő volt, hogy minden érdeklődést elfojtson e téma iránt.

Nagy, de szomorú időkben fogtam hozzá, hogy kikutassam a multnak ezt a parányi igazságát; atomnyit ahhoz a világégéshez képest, amelyben vergődtünk. Oázis volt a mult és kedves, megnyugtató a benne időzés. Kuny Domokos valóban kikelt sírjából és bemutatkozott a magyar közönségnek életével, szerelmeivel és szenvedéseivel — e hármat egy szóban — *cserepeivel*, amelyeknek egész életét szánta. És a történelmi igazságszolgáltatás megadta neki a legnagyobb elégtételt: a múzeumok polcaira odakerült a *budai majolika* jelzés itt-ott még az ő neve is: Kuny Domokosé.

Ezekután akár el is pusztulhatott az a földszintes ház, amely Kuny gyárépülete volt: a Krisztinakörút 111-es számu ház, amely minha őrt állt volna az elfeledett gazda sírján. Őrt is állt a Kuny kutatások után is még tizenegynehány évig. Most immár az uj krisztinatéri vásárcsarnok emelkedik a helyén.

Város- és gazdaságtörténelmi szempontból rekordot tart ez a ház. Hol van a XVIII. századból 1929-re ép és érintetlen állapotban maradt gyárépületünk? Csak itt! Ezenkivül a Kuny-féle gyár volt az első budai gyár. — Ha azt kérdezzük, vajjon ez volt-e az első budapesti gyár, azt kell rá felelnünk, hogy megelőzte őt az 1776-ban létesült Valéro-féle pesti selyemgyár. A Kuny-gyár tehát a második budapesti gyár. Mivel szemben a Valéro-gyár régi épülete, amely a Király-utca mellett volt, többszörösen átépittetett és legutolsó alakjában is áldozatul esett a városszabályozásnak: mint gyárépület, a Krisztinakörút 111. számú ház rekordját nem érintette.

Ki volt Kuny Domokos, akinek emléke, ha nem is él százezrek ajakán, elhatolt hozzánk és most felénk szól házának törmelékéből? Pólyás csecsemő, akit 1751-ben atyja, aki még *Cunynek* irta magát, Baden-Durchlachból hozott Magyarországba. Ez az idősebb Cuny Domokos, — mert neki is ez volt a keresztneve — nem német, hanem lotharingiai ember volt, mégpedig zseniális keramikus, akin kapva-kaptak a délnémet fayence-gyárak. Cuny azonban túlságosan ambiciózus, talán kissé összeférhetetlen ember is volt, ugyhogy, jólehet vezető állásokba jutott, nem tudott hazájában megmelegedni. Ez időben hivták ékes szavakkal Magyarországba a külföldi iparosokat. Lotharingiai Ferenc, Mária Terézia férje, az iparos-császár, mindent elkövetett, hogy minél több német ember telepedjék hozzánk. Magyarországnak nem volt ez időben semmi ipara, ugyhogy tőlünk nem kellett félteni Ausztriát; ezért nem bánták, ha hozzánk is tévedtek valamirevaló iparosok.

Igy került Magyarországba az idősebb Cuny Domokos csecsemő-gyermekével, az ifju Kuny Domokossal. Az apát szivesen fogadták a híres holicsi gyárban; ő azonban ott sem tudott megmaradni, hanem Tatán telepedett meg és lett egyik megalapitója a híres tatai keremikai iparnak. Ilyen környezetben nevelkedett és árvult el a fiatal Kuny Domokos, aki amikor önállósította magát, még apjánál is nagyobb iparos-sikerekre vágyott. Mint fiatalember — az akkori iparosok kötelező szokása szerint — bejárta azokat az országokat, ahol valamit tanulhatott, tisztában volt a keramikai iparnak nemcsak technológiai részével, hanem kereskedelmi vonatkozásaival is. Meg volt benne az apja féktelen ambiciója, ugyhogy amikor 1784-ben híre járt annak, hogy a bécsi császári porcellángyárat, — amelynek termékeit mi Alt-Wien néven ismerjük — rossz üzletmenete miatt el akarják árverezni, Kuny Domokos a legkomolyabb ajánlatot tette annak akár megvételére, akár felvirágoztatására. Persze nem fogadták el. Kuny e gesztusa mindazonáltal érthetővé teszi azt a nagyszabásu vállalkozását, amellyel a magyarországi keramikai ipar uralmára törekedett. Ezt célozta a budai gyáralapitás. 1787-et irtak. Ez volt a kor, melyben Magyarországon terjedni kezdett a „pallérozódás". Az emberek nem voltak megelégedve ütött-kopott ón-edényeikkel, hanem vágyódtak a szép fehér majolika s az átlátszó üvegnemű után. A majolika vagy fayence elég olcsón volt előállitható. Szóval, konjunkturája volt ennek az iparnak, amelynek élén a holicsi császári gyár állott. Buda lévén az ország fővárosa, Kuny ezt is lekonkurrálhatni vélte.

Kuny Domokos nemes ember volt, legalább is annak mondta magát. A budaiak készséggel elhitték neki, annál is inkább, mert a legjobb nemesi családból, a bonyhádi Perczelekből hozott asszonyt a házhoz. Sőt mi több, házat akart szerezni az asszonyhoz. Olyan házat, amely ritkitja párját, ha nem is a Várban, legalább is a Vár alján, a Krisztina-városban.

A Vár nem is lett volna alkalmas egy keramikai gyár részére. A keramikusnak vizre van szüksége. Kuny tehát nagyszerüen meg tudta választani a maga telepe helyét, amikor a jómódu Wiedermann-család eladó telkei közül kiválasztott egyet, az országuton, az Ördögárokba torkolló csermely mellett. Nem volt ez elhagyatott helyen, mert

Képzőművészet
1930. IV. évf. 29. l.

közvetlen közelében volt a Buda életében nagy szerepet játszott Kalmárffy Ignácnak háza, sőt nem volt messze innen Brunswick József gróf palotája sem.

Az országút később Iskola-utca, majd Krisztina-utca, végül pedig Krisztina-körút nevet kapott. Érdekes, hogy Kuny házát 113-as számmal jelölték; ez a szám idővel változott, végül azonban a 111-es számnál állapodott meg. Ez a Krisztina-körút 111-es számú ház az, amelyet most lebontottak.

Az Ördögárok ott vonult végig a Vérmező mellett. Ebbe torkollott be a Kuny-teleknek vadvizektől táplált patakja, amelyet idővel betemettek, majd utca lett belőle; később egy fapalánkkal ezt is elzárták; így volt ez látható — tegnapig. Aki nagyon nézi, még ma is felismerheti.

Ide építette Kuny házát és gyárát, egy egyszerű, de úri kinézésű épületet. Ha szabadon áll, beillenék egy korabeli kisebb kastélynak is. Célja semmiesetre sem volt az, hogy versenyezzen a budai nagy urak palotáival, aki azonban megnézte ezt a házat ez időben, el kellett ismernie, hogy jobbmódú, kényelmet szerető, úri gondolkozású ember lakik itten.

PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS: SÈVRESI PORCELLÁN

beckói Biró Henrik úr gyüjteményéből

Itt volt a gyár is, természetesen a XVIII. század felfogása szerint. Mit kivántak ehhez? Azt, hogy nagyobbszámú munkás foglalkoztattassék, mint amennyit egy mesterember szokott foglalkoztatni. Némi tőke és valamelyes gép szintén megkivántattak a gyár fogalmához. Mindez meg volt található Kuny üzemében, ahol 40—50-re rughatott a munkások száma.

Megvolt a siker, de nem küzdelmek nélkül. Kunynak sokat kellett küzdenie a hivatalok bürokratizmusával, vala-

mint a konkurrensekkel, mert ilyenek is voltak. Mindezt a harcot sikerrel vivta meg, sőt el tudta érni, hogy a császártól kizárólagos privilégiumot kapott: cs. kir. szabadalmazott gyárossá lépett elő.

Ő maga nem titkolta gazdagságát, sőt — minthogy adó szempontjából ez akkor még különösebb veszedelemmel nem járt — túlozta is. Azt állította, hogy évi 20.000 forint jövedelme van. Ha ennyi nem is volt, kétségtelen, hogy jómódú ember volt, aki kerületében is tekintélyre tett szert. Amikor például Batthyány József gróf hercegprimás látogatta meg a krisztinavárosi templomot, ő üdvözölte az egyházfejedelmet a hivek nevében, akik e szép beszédet ki is nyomatták.

Igy érte meg Kuny a napoleoni háborúk idejét, amely szintén hatással volt a keramikai iparra. Tudvalevő ugyanis, hogy a majolika mázához ón és ólom szükségeltetik. Az ón és ólom azonban eltünt a piacról, mert ami csak volt, hadiszernek kellett. A keramikai ipart végveszély fenyegette, nemcsak Budán, de mindenütt.

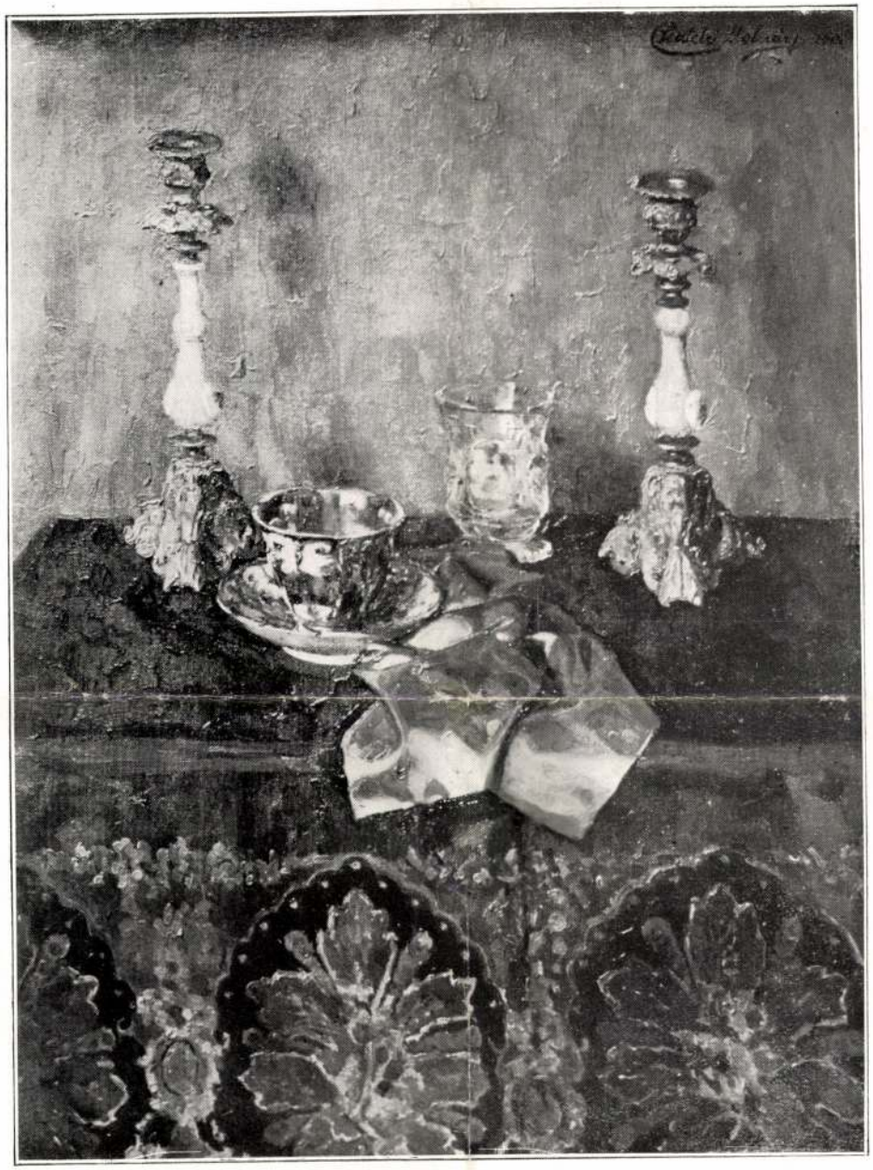

PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS: GYERTYATARTÓK

N. H. úr gyüjteményéből

Ekkor állt elő Kuny nagy találmányával, amelynek sikere talán kielégítette volna ambicióját.

Kuny büszkén mondhatta el bizalmas körének, hogy elő tudja állítani a legfinomabb és minden versenyt megálló majolika-gyártmányait ón és ólom nélkül. Azzal azonban nem elégedett meg, hogy ezt a titkot saját maga értékesítette. Ezt a találmányt el akarta adni. Öregedő ember

volt, és bizott benne, hogy a legfelsőbb helyen megértésre fog találni; titkát megveszik; neki magának gondtalan öregségben lesz része.

Tele ambicióval készített egy beadványt József nádorhoz, amelyben közölte, miféle gyártási lehetőségek birtokában van. Magának a titoknak megfejtését természetesen elhallgatta. Amint később kiderült, ez a pótanyag nem volt más, mint antimón, egy Magyarországon könnyen hozzáférhető olcsó fém.

A nádor szakvéleményezés végett kiadta Kuny beadványát a pesti tudományegyetemnek.

Ami most következik, nagyon szomorú. Akták tömege készült és minden aktadarab után Kuny Domokosnak, ennek az energiával teli ambiciózus embernek, egy-egy életrészecskéje pusztult el. A legkiválóbb pesti tudósok — hallgassuk el nevüket e komor aktusnál — bűnrészesek abban, hogy Kuny Domokost erkölcsileg és gazdaságilag kivégezték. Kuny Domokos ugyanis azt várta, hogy találmányát megveszik, esetleg nem veszik meg. Ezzel szemben azonban az történt, hogy a pesti egyetem, amely a mázat minőségi, de nem mennyiségi vegyelemezés alá vette, kisütötte, hogy abban antimón van, ami a valóságnak megfelelt és hogy az az egészségre ártalmas, ami nem felelt meg a valóságnak.

Kuny felvette a harcot, de mi lett a harc vége? Az, hogy Kuny gyárüzemét beszüntették, vagyonát zár alá vették, őt magát csődbe, végül pedig halálba kergették.

Kuny nem egy könnyen hagyta magát. A bécsi egyetem által akarta magát rehabilitáltatni. Nyilvánvaló, hogy igaza van, hiszen az antimón ugyanazt a szerepet játszotta a mázban, mint például az ólom, amely rosszul kezelve, az egészségre ártalmas, jól kezelve ártalmatlan. A bécsi egyetem Kuny pártjára állt, de Kunyt már nem menthette meg az erkölcsi győzelem. Elköltözött Budáról Bécsbe. Visszakínálkozott ősi hazájába, honnan csecsemőkorában került el, Badenbe; kínálkozott a bécsi császári gyárba is, ahol valamikor tulajdonos, majd igazgató akart lenni, az agg kverulánst azonban már seholsem vették komolyan.

Itthon megindult a csődeljárás, amelynek még 20.000 forintnyi hivatalosan megállapított vagyont — ez időben óriási értéket — kellett felosztania. Kuny itthon hagyott veszni mindent. Ő maga 1822-ben, mint teljesen elszegényedett ember, halt meg egy bécsi közkórházban.

Kunyt ugy elfelejtették, mint még soha senkit alkotó emberek közül. Pedig sok Kuny-féle gyártmány került volt piacra. A legtöbb azonban használati tárgy volt: eltörött. Egyes példányok mégis fennmaradtak. Kétféle jelük volt. Az egyiken egymás mellett *OF* betük, a másikfajtán ez a benyomott irás: *Kuny in Ofen*. Mi lehet? A mult század végén meglehetős érdeklődés nyilvánult meg a magyar keramika régi termékei iránt. Sok mindenre rájöttek a tudósaink, e betük előtt azonban, amint említettük, tanácstalanul álltak meg. Ma már tudjuk, hogy ezek a budai gyár termékei, amelyeket, mint *Holics* függvényeit meg is becsülünk.

Ma az egykori Kuny-ház helyén már fel is épült az ujrend-

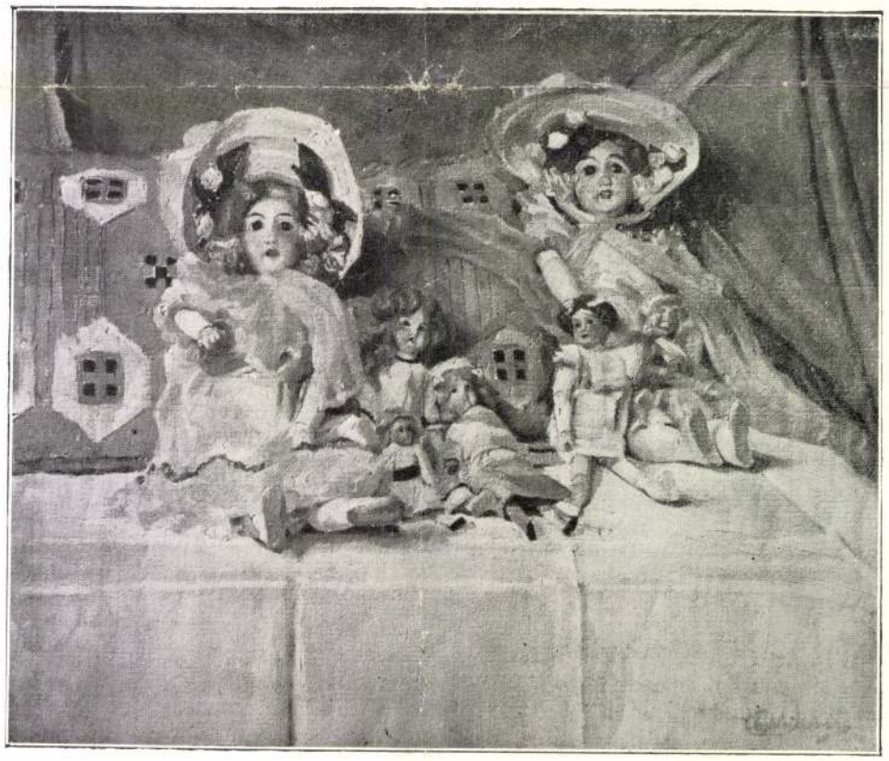

PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS: BABÁK

A művész hagyatékából

PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS: ÁRVÁK

heckói Biró Henrik úr gyűjteményéből

szerű krisztinavárosi csarnok. Egy év előtt mikor még csak bontották az ódon házat, a napi sajtóban szót emeltem Kuny emléke, egyszersmind a magyar iparművészet dicső emléke érdekében. Ezt most megújítom. Ha már el kellett tünnie a föld színéről — amint hogy el kellett — a főváros közgazdasági és művészeti multja e fontos emlékének, ez ne történjék meg anélkül, hogy valamilyen, de mindenesetre illő módon, meg ne örökíttessék egy ilyen kiváló budai polgárnak emléke, amilyen Kuny Domokos volt. Mert bátor katonánk és hangos politikusunk 150 év előtt is volt sok, *iparalapítónk,* azonban kevés, Kuny Domokos első volt e kevés között. Az ilyen bazárszerű csarnokok udvarára amugy is szoktak tenni valami kis művészi emléket, rendszerint egy kutat. Ezzel kapcsolatban kellene a *Kuny emléket* is megoldani. Persze egy év előtt könnyebb lett volna. De talán még ma is könnyebb, mint egy év mulva vagy tíz év mulva vagy száz év mulva lesz. Mert az emlékezésnek — és erre Kuny klasszikus példa — hosszú stációi is vannak.

MAGYAR MESTEREK

PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS

Bécsben, Münchenben, Berlinben aranyéremmel tüntették ki. A magyar nevet a legválságosabb időkben vitte diadalra Európa nagy metropoliszaiban, Németországból egymásután jönnek hozzánk esztétikusok, akik kutatnak *Pentelei-Molnár* élete és művészete után, talán senki magyar művésznek nem volt annyi rajongója és becsmérlője egyazon időben, mint neki és a siker még életében senki magyar piktort nem halmozott el kegyeivel olyan bőkezűen. Amerikából táviratilag rendeltek nála képeket alku és kikötés nélkül, kiállításai a külföldön mindenütt a művészeti élet legnagyobb eseményei közé tartoztak és itthon is a tárlatok szenzációja — minden hadakozása és sikere ellenére az impresszionistáknak — a Pentelei-Molnár-kép maradt. Siker, dicsőség, pénz volt minden ecsetvonása. A tehetség és szerencse édes gyermeke volt. Még abban is szerencsés volt, hogy sikere delelőjén, hirnevének pazar ragyogásában húnyta le váratlanul és fiatalon szemeit. Sok művész kénytelen túlélni saját dicsőségét, ő a dicsőség fényétől övezetten hagyta el a földi tereket. Alig néhány éve, hogy kiesett kezéből a világhires ecset és a gyorsan élő idők sebesen tovatünő árján már történelmi tárlatokban tűnik fel képe. Művészetének értékelésére megnyiltak a lehetőségek, a körülötte zajló vita hullámait már elsimíthatja a pártatlan esztétika Neptunjának két ágú — jobb és baloldali — villája.

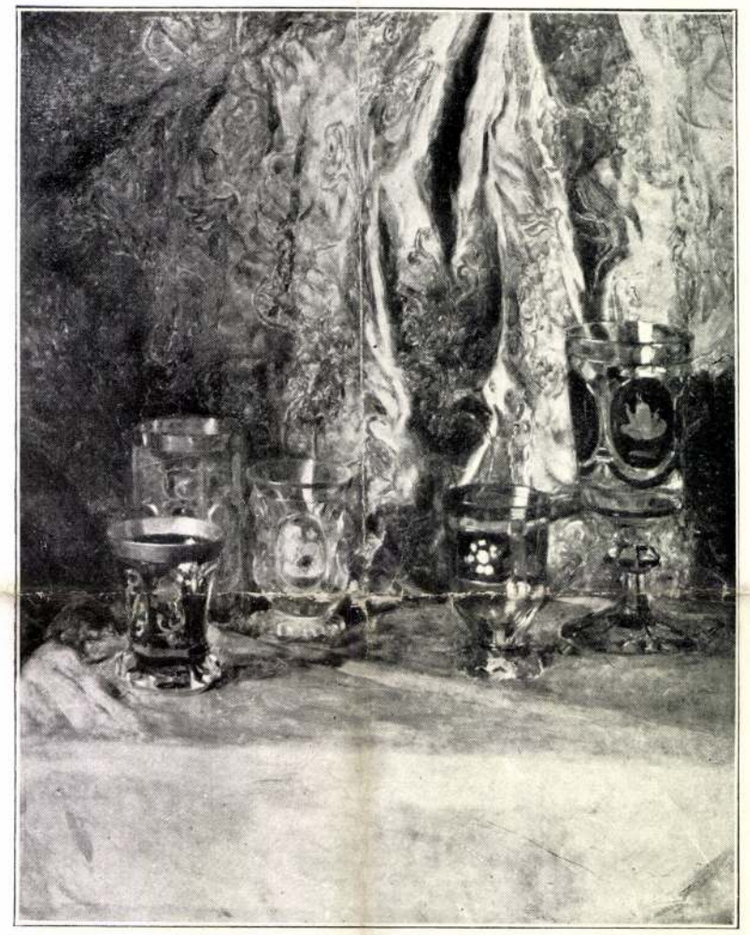

PENTELEI-MOLNÁR JÁNOS: ÜVEGEK
beckói Biró Gyula úr tulajdona

*

Pentelei-Molnár Jánost — most már bátran megállapithatjuk — saját kora és kortársai nem is ismerték. Úgy járt ő, mint a zeneköltő, akit népszerű gassenhauerjeiről ismernek, kupléit dalolják, miközben teljesen megfeledkeznek hangversenydarabjairól. Pentelei-Molnár Jánost országvilág csak mint csendéletfestőt ismerte. Hogy ő egyebet is tudott, mint ezeket a boszorkányosan anyaghű csend-

Kuny Domokos
Külföldi Sajtószolgálat
FIGYELŐSZOLGÁLATA
Bp. VI. Dalszínház-u.l.
Tel.: 227-651; 227-488
KIS UJSÁG, BUDAPEST
1951 AUG.

A magyar kerámia-művészet történetét mutatja be a nagytétényi kiállítás

Nagytétényben nem messze a Dunától áll az a barokk kastély, melyet háborús sebeiből gondos restaurálásokkal már annyira helyreállítottak, hogy a XXII. kerületi tanács és a Múzeumok Országos Központjának egybefogásával az Iparművészeti Múzeum munkaközössége *Magyar Kerámia Műhelyek* címmel kiállítást rendezett a nagytétényi és a környékbeli, túlnyomórészt ipari dolgozókból álló lakosságának gyönyörködtetésére. A múzeumok is a szocializmust építik a maguk területén. A gyakorlat által kitűnően igazolt példája ennek a nagytétényi kastélymúzeum, mely az újjáépítés előrehaladásával egyidejűleg egyre nagyobbméretű időszaki kiállításokkal nyeri meg a dolgozók széles tömegeit a múzeum számára. Volt már olyan kiállítás is a Kastély-múzeumban, melyet *tizenötezren* látogattak meg. Most a kastély nyugati szárnyának öt termében kapott helyet

az elmult két évszázd magyar kerámiaművészetének története.

Félezer darab kerámia emlékeztet műhelyeink keletkezésére, tündöklésére és elhalására.

Kétszáz évvel ezelőtt alapították a holicsi fajansz-műhelyt, mely időrendben az első magyar kerámiai gyár. Az akkori barokk-stílus széles pátoszával, francia példák után gyártották a többnyire étkezési célokra szolgáló tálakat, tányérokat, asztaldíszeket. Ebben a korban Magyarország ipari szempontból is osztrák gyarmati függőségben élt és Ausztria gondosan ügyelt arra, hogy a magyar ipart szűk keretek közé szorítsa. De az egykori habánok utódai, a művészi érzékű kerámikusok és tanítványaik megkezdték a harcot a *magyar kerámiaművesség* önállósításáért. Eredményes munkásságuk nyomán *Tatán, Pongyelokon, Gácson* és számos más helyén az országnak virágzó műhelyek keletkeztek. Budán is egy ilyen magyarrá vált, Lotharingiából bevándorolt keramikus fia, *Kuny* Domokos állít gyárat 1785-ben. A Kuny-féle gyár fejlődését megakasztotta a napoleoni háború. A fajansz finom fehér mázához szükséges ónt hadicélokra tartalékolták, az ónt más anyaggal kellett pótolni.

Kuny Domokos hosszas kísérletezések után újítóvá és felfedezővé vált.

De a találmányát tévesen és rosszindulatúan megbíráló pesti egyetemi professzorok gátat vetettek újítása kidolgozásának. Antimonból készített mázat az egészségre ártalmasnak nyilvánítottak, gyártmányait összetörték és az alatt a sok év alatt, míg Kuny igazáról meg tudta győzni a „tudós" koponyákat, teljesen elszegényedett és nyomorultul pusztult el egy kórházi ágyon. Ragyogó készítményeit a nagytétényi múzeum szekrényében csodálva, még magasabbra értékeljük a megnemértés áldozatának művészi tehetségét.

A XVIII. és XIX. század fordulója a kerámiai krízis korszaka. Uj és tökéletesebb anyagokat használnak fel az edények készítésére és kialakul a kőedénynek nevezett *kemény cserép*. Ezt már a polgárság karolja fel és a feudálisok fajanszával szemben a polgári otthonok asztalainak kedves díszе. A kemény cserép gyártását 1800-ban Körmöcbányán egy gyógyszerész kezdi meg nagyban, majd nem sokkal utána megalakul a kassai és a tizes évek elején az erdélyi, batizi gyár. A késői ampír és a játékos, apróvirágos, levéldíszes biedermeier étkiimenyei kerülnek a csészékre és edényekre, melyekből számos üde, kedves darab ékeskedik a nagytétényi szekrényekben. Bármely külföldi gyár termékeivel kiállják a versenyt.

A magyar porcelán

sajnálatosan késői kialakulását is tükrözi a kiállítás. Porcelánt Európában már 1709 óta készítettek, de a bécsi udvar iparpolitikájának következtében *magyar mestereknek tilos volt porcelánt gyártani*. A XVIII. század közepétől a császári udvar tulajdona a bécsi porcelángyár és ennek prosperitása érdekében magyar földön nem létesülhetett porcelángyár. Csak a reformkorszakban, a XIX. század harmincas éveinek elején, dacolva a tilalmakkal a Telkibánya melletti Regéczi uradalomban alakítottak egy műhelyt, mely időrendben *az első magyar porcelángyár*. A XIX. század elején a pápai Eszterházy-kastély közelében működő *Fischer Móricot* gyárkéményének erős füstölése miatt Herendre „számüzik". Ott hosszas küzdelem és kísérletezés után

Kossuth Lajos támogatásával megalakult az a gyár,

amely az igazi magyar művészi porcelánt jelenti s amely *ma a dolgozók számára* készíti használati és dísztárgyait.

Kerámiai műhelyeink többsége rövid életű. Az alapitók halálával többnyire megszűntek, többet közülük a bécsi és a cseh porcelángyárak versenye ítélt pusztulásra. Herend is több alkalommal állt a beszüntetés küszöbén, de társadalmi és gazdasági összefogások átsegítették a kriziseken.

Másik nagy kerámiai gyárunk, amely most Zsolnay Művek NV név alatt működik, szintén elérkezett már fennállásának századik évéhez. A somogymegyei Spitzer-féle lukafai gyárból csirázott ki olykép, hogy *Zsolnay* Miklós pécsi kereskedő ott tanuló fia kedvéért a gyárat egész felszerelésével együtt megvásárolta és Pécsre szállíttatta. Ebből a szerény kezdeményezésből lassú fejlődéssel nőtt ki nagy építészek, mint *Ybl* Miklós, *Hauszmann, Lechner* támogatásával

a pécsi Zsolnay-gár.

Világsikere *Wartha* Vince nevéhez fűződik. A Műegyetem nagynevű professzora kémiai-technológia kísérletezései során rábukkant az akkor már 400 éve multba tűnt gubbiói, úgynevezett lüszteres mázkészítés titkára. Felfedezését átadta a Zsolnay-gyárnak, melynek kemencéiben *először jelent meg a 400 éve feledésbemerült csillogó máz*. A hajnal istenének görög neve után *eozinnak* nevezték el, jelképnek szánták s valójában a magyar kerámiaművesség fénykorának hajnalát jelentette. Ebben az időben még *a világ egyetlen kerámiaműhelyében sem tudtak ilyen mázt előállítani* s a világkiállításokon a pécsi Zsolnay-készítmények nemcsak óriási feltünést kelteltek, hanem a legkapósabb cikkekké is váltak. Ezzel a felfedezéssel a magyar kerámiaművészet a világ iparművészetének magas csúcsaira jutott fel.

Zsolnay Vilmosnak szobra áll Pécs egyik terén, kezében fazekat tartva, munkaköpenyben ábrázolja. Ez a szobor nemcsak a pécsi gyár alapítóját jelképezi, hanem mindazokat a keramikusokat, akiknek nagyszerű alkotásai a nagytétényi múzeum vitrinjeiben sorakoznak fel, a névtelen mestereket is, akiknek szorgalma, akarása és művészi hite tette lehetővé, hogy *a magyar kerámiaművészet világviszonylatban is magas rangra fejlődhetett.*

(d. m.)

ég teljesítése
negvédésével
gvalósításával

ecskeméti ünnepségen

1971 vagonnal fogja túlteljesíteni.

Az ünnepségről táviratban üdvözölték *Rákosi* Mátyást.

ák Pest és Csongrád
is az élelmezési
ándorzászlaját

zottságokkal tevékenyen részt vesznek a begyűjtés munkájában.

Tegnap 200 vagonos teljesítésért harcoltak a megyék, ma már 300 vagon a jelszó.

A miniszterhelyettes ezután arra kérte Pest megye tanácsát és a megye valamennyi dolgozó parasztját, hogy őrizzék meg a zászlót és augusztus 20-ig teljesítsék egészévi előirányzatukat. *Fekete* Mihály megyei tanácselnök, aki átvette a zászlót,

ígéretet tett, hogy augusztus 20-ig Bács-Kiskun megyétől, amely most az első helyezett, elnyerik a vándorzászlót.

Hódmezővásárhelyen a Béke-szálló nagytermében *Polónyi-Szűcs* Lajos pénzügyminiszterhelyettes adta át

A berlin

A haladó világ
fordul Berlin
ünnepélyes keretel
meg a III. Világ
A prágai és budap
a német fővárosban sereglenek ösz-
sze kilencven ország ifjúsági küldöt-
tei, hogy hitet tegyenek a béke, a ha-
ladás mellett, síkra szálljanak az
ifjú nemzedék derűs, szép holnap-
jáért. Mert abban áll a III. VIT rend-
kívüli jelentősége, hogy megmu atja
az egész világnak a fiatalok béke-
akaratát, azt a szilárd elhatározásu-
kat, hogy a nyílt imperialista agresz-
sziók és a gyorsított imperialista há-
borús előkészületek napjaiban a béke
nagy ügye mellett áll ki az a nemze-
dék, amelynek biztonságos éle ét,
örömteli jövőjét vérözönbe fojtaná
egy új háború.

A Világifjúsági Találkozó rend-
kívüli jelentőségének fokmérője az
féktelen düh is, amelyet az impe-
rialisták mutattak a VIT nagyszá-
bású előkészületei során s ahogy
szerették volna akadályozni a nagy
találkozó sikerét, sőt megrendezését.
A bonni bábkormány betiltotta a
Szabad Német Ifjúság szervezetének
működését s a nyugatnémet ifjúság
készülődését Berlinbe. Morrison brit
külügyminiszter nyiltan hangoztatta:
mindent elkövet, hogy a találkozót
lehetetlenné tegye. A kapitalista,
amerikai-csatlós kormányok megta-
gadták az ifjúsági küldöttektől a ki-
utazási vizumot. Innsbruckban fel-
tartóztatták a francia, olasz és brit
fiatalokat.

Kiemeli a találkozó jelentőségét
az a körülmény is, hogy éppen
Berlin a színhelye. A német nép so-
kat tanult saját történelméből, kü-
lönösen abból a katasztrófából,
amelyet a náci uralom zúdított reá.
S nemcsak a Szovjetunióval örök,
megbonthatatlan barátságot kötött
Német Demokratikus Köztársaság
népe, hanem Nyugat-Németország
széles dolgozó tömegei is tiltakoznak
a német militarizmus és a náci fasiz-
mus feltámasztása ellen, amit oly
buzgón szorgalmaznak az imperia-
lista megszállók és bonni csatlósaik.
A német nép békeharcának élcsapata
pedig a német ifjúság, ez az újarcú
nemzedék, amely eltökélte, hogy
soha többé nem lesz eszköz nép-
elnyomó politikusok, vérgőzös tábor
nokok terveiben és nem hagyja ma-
gát ágyútöltelléknek felhasználni a
hódításvágy, más népek leigázásának
szolgálatában.

Uj német ifjúság nőtt fel egész
Németországban — mindenki ismeri
a nyugatnémet ifjak hőstetteit a
béke szolgálatában. Ők tűzték ki is-
mételten a béke zászlaját az impe-
rialisták részéről „gyakorlatképpen"
bombázott Helgoland szigetére, ők
akadályozták meg ismételten a nyu-
gatnémetországi hidak aláaknázását
és a kegyetlen megtorlással, a bör-
tönnel is dacolva számtalan tanu-
jelét adták annak, hogy harcolni
akarnak a német egységért s a világ
békéjéért mélynek egyik legfőbb

ni, sem fasiszta intézkedésekkel,
sem azzal, hogy a rendőrséggel ker-
geti szét a nyugatnémet ifjúság tö-
megeit.

A berlini VIT sikerének biztosí-
tékai már az előkészületek során
megmutatkoztak. A Demokratikus
Ifjúsági Világszövetség végrehajtó-
bizottságának mult évi, bécsi ülésén
fogadták el a határozatot arról, hogy
idén Berlinben rendezik meg az ifjú-
ság nagy béketalálkozóját. A határ-
rozat lelkes visszhangra és támoga-
tásra talált a földkerekség vala-
mennyi országának fiatalsága köré-
ben. Helyi, nemzeti bizottságok ala-
kultak mindenütt a találkozó elő-
készítésére s ahol a kapitalista kor-
mányok nem támogatták a fiatalok
útját: társadalmi összefogással segí-
tették azt elő.

A kapitalista, gyarmati és függő
országokban az elnyomás ellen és a
békéért vívott harccal kapcsolták
össze a VIT előkészületeit. A nagy-
hatalmak megegyezését követelő
békeívek aláírása tömeges jelleget
öltött éppen a VIT-et megelőző he-
tekben s ennek jelentőségét még nö-
veli az a körülmény, hogy az impe-
rialista országokban a kormányszer-
vek, hatóságok megtiltották és ül-
dözték az aláírásgyüjtési mozgalmat.
Sokezer ifjú és leány vált a béke te-
vékeny és áldozatkész harcosává
ezekben az országokban azzal, hogy
igen nehéz körülmények között gyüj-
töttek békealáírásokat — a VIT tisz-
teletére.

A magyar ifjúság nagy lelkesedés-
sel kapcsolódott be a VIT előké-
születeibe. Fiataljaink tudatosították
magukban, hogy az imperialisták há-
borús előkészületei elsősorban őelle-
nük irányulnak, az új világégés az ő
jövőjüket veszélyezteti s erre a szo-
cializmus útján haladó ifjúsághoz
méltó módon munkafelajánlásokkal,
a tervek teljesítésével és túlteljesíté-
sével válaszoltak. Munkás-, paraszt-
és tanulóifjúságunk több munkája,
jobb tanulása a VIT tiszteletére azt
bizonyítja: *ifjaink és leányaink meg-
értették a nagy béketalálkozó jelen-
tőségét s azt is, hogy békés építő
akaratuk megnyilvánulásával küldhe-
tik a legszebb harcos üdvözletet Ber-
linbe.*

Ezt az üzenetet viték el a ma-
gyar ifjúság küldöttei a berlini ta-
lálkozóra s ennek szellemében dol-
goznak az itthonmaradtak fokozott
erővel a gyárakban, üzemekben az
ötéves terv teljesítéséért és a föld-
ken a begyüjtési munkák meggyor-
sításáért. Mert a VIT ünnepi napjai
alatt és utána is a hétköznapi mun-
ka ideje folyik s ebben a munkában
kovácsolódnak az újabb győzelmek,
amelyek útját állják a háborús
gyujtogatók terveinek.

Berlinben pedig az ifjúság nem-
zetközi szolidaritása kovácsolódik

ALT RUDOLF: A budai városháza a Mátyástemplommal.
Das Ofener Rathhaus mit der Mathiaskirche. Nach einer Lithographie von Rudolph Alt..
Mutatvány az alább ismertetett tagilletmény-kiadványból. — Aus: Dominik Kuny, ein ungarischer Keramiker des XVIII. Jahrhunderts.

IRODALOM

KUNY DOMOKOS, EGY BUDAI KERAMIKUS A XVIII. SZÁZADBAN. Muzeumi tárlóink és szakirodalmunk nem beszélnek a budai majolikagyárról, még kevésbé Kuny Domokosról. Siklóssy László egy 176 oldalra terjedő könyvet irt erről a témáról. A Lotharingiából bevándorolt Cuny Domokos, a holicsi gyár művezetője és fia, Kuny Domokos, a budai gyáros kapcsán a magyar keramikának körülbelül hetven éve tárul elénk. Megelevenednek a poros tárlók és husból, vérből való emberek mutatják be az olvasónak a XVIII. század ipari életét. Lotharingia, a Svábföld, Holics, Tata, Komárom keramikus világa vezet minket a budai gyárba, amelynek kapcsán megismerkedünk a kettős fővárosnak, Budának és Pestnek nemcsak keramikájával, hanem egész ipari életével s a napoleoni idők ipari átalakulásaival. Kuny élete alkonyán egy világraszóló találmányával akar hires és gazdag lenni. Ez a tragikuma. A pesti és a bécsi egyetem összevesznek a találmányon, melynek kémiai része is érdekes. A pesti gáncsolja honfitársát, a bécsi — csodálatosképen — védi a magyar embert, mig meg nem unja. Kuny végre is elbukik a harcban s a bürokratizmus utvesztőjében. De élete, működése s a kör, amelyet életirója vele kapcsolatban bemutat, rendkivül tanulságos s igy érdemes volt őt feltámasztani. A hazai és külföldi levéltárakban végzett levéltári kutatás s az egykori könyv és hirlapirodalomban való minuciózis elmélyedés hozta létre ezt a munkát, melynek külső kiállitása is figyelemreméltó. A budai fayence-ok hozzáférhető darabjain kivül számos szép holicsi és tatai darabot látunk, ezeken kivül pedig a régi Buda és Pest egykoru festmények, rajzok és metszetek alakjában vonul el szemünk előtt. A majolikagyárnak ma is meglévő épületét Kincz-

A Gyűjtő. 1917 dec. 1-jén
Olvasóimnak!

396. Peint par GUIDO RENI, grave par Jean Jaques AVRIL: Le repos en Egypte.

ler Ödön rajzolta le, a két címlapot Pahr Alfréd és Végh Gusztáv rajzolták, a fejlécek és zárólécek Pahr Alfréd és Martos Zsigmond művei. A nyomóducokat Kurcz Lipót és Társa cég, a nyomdai munkát a Pápai Ernő cég végezte. Mondanunk sem kell, hogy a mű előállítása nagy költséget rótt Egyesületünkre, a mű kiadójára. Ha mégis tagtársainknak, kiknek előzőleg december 20-i közgyülésünkön mutatjuk be, az ujesztendőben dijtalanul küldjük meg, tesszük ezt azért, mert számitunk Egyesületünk iránt való fokozott szeretetükre és ragaszkodásukra.

HOLICS, TATA, STOMFA. Ez a Gyüjtő eddigi évfolyamaiból összeállitott különlenyomat, melyet Divald Kornél, Rhédey Miklós, Siklóssy László és Török Kálmán irtak, már megjelent. Ez első könyvét képezi a Magyar Keramika Története c. sorozatnak. (A második könyv a fent ismertetett Kuny Domokos c. munka.) Ára 10 K.

VIDÉK

VIDÉKI TAGJAINK 1917. évi grafikai tagilletményét december hóban, még Karácsony előtt szétküldjük.

KIÁLLITÁSUNK RIMASZOMBATBAN. Rimaszombati tagjaink november hó végén Tardos-Taussig Ármin festőművész tagtársunk műveiből rendkivül sikerült kiállitást rendeztek a vármegyeháza termében. A kiállitást november 24-én nyitották meg Putnoky Móric gömörmegyei főispán és neje. Ez alkalommal sétahangverseny is volt. A kiállitáson, melynek létrehozásában elsősorban Gál István dr. tagtársunk buzgólkodott, a környék intelligenciája nagy számban jelent meg. A belépődijjakból jelentékeny összeg folyt be a Tompa Kulturtársaság céljaira.

A Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyüjtők Egyesülete kiadványai:

(Csekély készletünk elsősorban tagjaink rendelkezésére áll.)

	Ár koronákban
A Gyüjtő (Der Kunstsammler) művészeti folyóirat most megjelenő évfolyama	25.—
A Gyüjtő művészeti folyóirat 1912. I., 1913. II, 1914. III., 1915. IV., 1917. VI. évfolyama kötetenként fűzve (az 1916-os évfolyam csak a teljes sorozatban kapható)	20.—
Ugyanaz eredeti vászonkötésben	26.—
A Gyüjtő évfolyamainak teljes sorozata 1912—1917. fűzve (ebben az alábbi különszámok egyszerü kiadása):	120.—
Ugyanaz kötve	150.—
Próbakötet A Gyüjtő eddig megjelent füzeteiből összeválogatva, 5—600 illusztrációval	5.—
Kisplasztikai különszám: tartalmazza a kisplasztikai művészetek történelmét Radisics Jenő, Bella Lajos, Láng Margit, Éber László, Pogány Kálmán, Elek Artur, Takács Zoltán tollából, számos illusztrációval, fűzve	4.—
Magyar-keramikai különszám. (Kilényi-gyüjtemény.) A magyar keramika rendkivül gazdag képeskönyve	4.—
Holics, Tata, Stomfa (A Magyar Keramika Története I.)	10.—
Siklóssy László: Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. (A Magyar Keramika Története II.) (1918. évi tagilletmény.)	10.—
Kupeczky-különszám	4.—
Bayros-különszám, amatőrkiadás, számozott példány, számos illusztrációval, fűzve	12.—
Ugyanaz kötve	16.—
Ugyanaz 8 különmelléklettel, kötve	40.—
Mellékletek külön	25.—
Az Exlibris Magyarországon és Külföldön. A legkimeritőbb exlibris-monográfia magyar, francia és angol szöveggel, számos szövegképpel és szines melléklettel, számozott amatőrkiadás, fűzve	25.—
Ugyanaz további 101 eredeti rézkarc, metszet, heliogravür stb. melléklettel, tokban	100.—
Forbát Alfréd: 10 exlibris. 1—100. számozott amatőrkiadvány	25.—
Szemlér Mihály eredeti rézkarcai: megjelentek 50 számozott példányban, két mappában.	
A) mappa: tartalmaz 6 eredeti rézkarcot	40.—
B) mappa: tartalmaz 6 további eredeti rézkarcot	40.—
Mindkét mappa együtt	70.—
A világháboru a művészetben, A Gyüjtő háborus különszáma. Számos szines és egyszinü műmelléklettel, heliogravürrel stb.	10.—
L. de Siklóssy: L'évolution de la médaille moderne hongroise. Bruxelles, 1911. Két fénynyomatu műmelléklettel	2.—
Három sorozat 10—10 eredeti mélynyomásu exlibrisből (rézkarcok, heliogravürök) sorozatonként	15.—
Sorozat 30 drb. eredeti magasnyomásu exlibrisből (eredeti fametszetek, kőrajzok stb.)	10.—
Metszetek a Czéh régi és modern metszet- és exlibristárából választás szerint	

Vastagh Gyula

művészi szalonjában

IV., Váci-utca 2.

jeles magyar művészeknek

eredeti olajfestményei

jutányos áron kaphatók.

Eladás részletfizetésre is.

Régiségek
Műtárgyak
Perzsaszőnyegek

Sternbergnél

VII., Dob=utca 24. szám.

A Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyüjtők Egyesülete (alakult 1909-ben Andrássy Gyula gr. elnöklete alatt) tagjai dijtalanul kapják A Gyüjtő c. gazdagon illusztrált művészeti folyóiratot, ezenkivül évenként egy eredeti szignált grafikai művet. A Czéh kiállitásokat és aukciókat rendez, melyeken a tagok mint vevők és eladók résztvehetnek; vételeknél nem tagokkal szemben előnyben részesülnek. Tagok az egyesület bibliophil kiadványait kedvezményes áron szerezhetik meg. Tagoknak a Czéh készséggel szolgál szakvéleménnyel (expertise) és általában arra törekszik, hogy a gyüjtésben megnyilvánuló kulturális munkát nekik megkönnyitse. Műkereskedők nem lehetnek tagok. Évi tagsági dij 25 K. Tagul jelentkezni egy levelező-lapon lehet az igazgatóságnál Budapest, VIII., Üllői-ut 14, hol készséggel szolgálnak bővebb felvilágositással; ugyanott örömest fogadják a művészet és a gyüjtés ügye iránt érdeklődők cimeit.

Kérjük

a hátralékos tagsági dijak szives kiegyenlitését.

Természetesen kellő raktárról, sőt szállító kirendeltségről is gondoskodtak. Minden kényelem, mely az üzletkötést elősegíti, megvan. Mert a lipcsei vásár nagy jelentősége nem a megtekintésben, hanem az üzletkötésekben van.

Ennek jegyében épültek a régebbi és az újabb kiállítási paloták, melyek mind szakmák szerint vannak célszerűen építve és melyekben a különféle szakmák együtt találhatók. A „Messehaus"-oknak külön nevük van, a „Petershof"-ban pl. egy emelet iparművészet, a többi 5 emelet játékáru, ünnepségi cikkek (tüzijáték, cotillon stb.), a „Grassi Museum"-ban szintén iparművészet két emeleten, a „Stenzelshof"-ban könyvkiadók és nyomdai termékek, a szembenlévő „Grosser Reiter"-ben papírárú, a „Ringmesse"-ben reklámáruk és bútor, valamint a külföldi kiállítók, a „Textilmessé"-ben a textilesek, szövet- és háziipari szőttesek, hímzések, külön épületekben a grafikai iparok, az irodai szükségleti cikkek és a város szélén egy óriási nagy területen a technikai „Messe" gigászi üveg- és acélcsarnokai.

A város terein ideiglenes bódék, pavillonok és gyorsárusító „Standok" tarkítják a „Messe" képét, amelynek forgalma, számokban kifejezve, a 600.000 számú lakosságnak a duplája, s volt nap, amikor 130 különvonat érkezett be Németország minden tájékáról.

Az O. M. Iparművészeti Társulat a „Petershof" első emeletén egy elég tágas fülkében állított ki.

Blúzok, hímzések, csipkék, babák, kerámiák, famunkák festve és faragva, kevés ötvösmunka képezték a kiállítás anyagát. A kiállításnak a német és külföldi közönségnél nagy sikere volt, állandóan tele volt a fülke és az alkalmazottak alig győzték reggel 8-tól este 7-ig az egyfolytában való nehéz munkát. A kiállítási sajtónapon a német és külföldi újságirókkal megtelt és német és külföldi lapok a lipcsei vásár megnyitóján a magyar csoportról igen kedvezően írtak. A magyar kiállítást többek közt meglátogatta Göbbels miniszter is. Az üzleti eredmény is kedvező volt, megrendelések pedig szintén szép számmal folytak be. Külön ki kell emelni a magyar csoport sikerét abban, hogy a „Petershof"-ban elhelyezett elsőemeleti iparművészeti csoportban, az úgynevezett „Leistungsschau"-ban, több különféle darabbal volt képviselve. Ugyanis az összes kiállítók legjobb és legkülönlegesebb termékeikből egy körülbelül 5×6 m. nagyságú fülkében külön kiállítást rendeztek. A legkiválóbb német iparművészeti tárgyak mellett ott voltak a magyar csipkék, a magyar hímzések, applikációk és a magyar fafaragások. Az erkölcsi művészeti sikerrel együtt azonban az anyagiakat sem hanyagolta el a kiállítás buzgó személyzete. Fáradhatatlan munkája eredménye a jövőben biztosan jelentkezni fog.

Az exportviszonyainkra itt Németországban is fontos az addicionális felár, mert a clearinges országokban az olcsó cikkek is drágák. Ha az exclearinges országokban a 30% rabatt versenyképessé teszi a cikkeinket, úgy szükséges volna, hogy a clearinges országokban is felárat kaphatnánk. A devizahelyzet a vásár forgalmát részünkre nagyon megnehezítette, igen sok érdeklődő nem is hitte el magyarázatainkat, hogy milyen úton lehet az árut megkapni és fizetéseket eszközölni.

Most röviden beszámolok a német háziipar és iparművészet egyes értékesebb jelenségeiről, melyek a vásáron láthatók voltak.

Elsősorban a háziipari termeléssel foglalkozom, melynek legnagyobb német reprezentatív exponense a „Deutsches Heimatswerk" a „Grassi Museum"-ban lévő első emeleten külön kiállítást rendezett. Kiállítását a tanítói szervezetekkel, a nőegyesületi vezetőkkel, a népművészet és kézimunka-, valamint a kisipari érdekeltségekkel, iparművészeti egyesületekkel stb. karöltve, mint a német országos mozgalom egyik fontos eseményét, rendezték. Németország felismerte elszigetelt állapotában is azon óriási erkölcsi és gazdasági erőt, mely a népművészeti háziipar felélesztésében és kihasználásában rejlik.

A kéziszövés minden vidéken feltámadt. Van hely, hol a régi gobelinszövést is felélesztették, például Thüringenben. Igen szépen fejlődik a régi kékfestő- és a kézinyomó-ipar is újra. A vidéki múzeumok mintái és a régi módlik felhasználásával rezervált és indigó-, valamint kézinyomású módli eljárással készülnek.

A mai szükségleti textiliákat igen jó kézifonású és kéziszövésű anyagokból készítik és hozzák forgalomba. Nem látni ízléstelen és kezdetleges próbálkozást, hanem a jó régi középkori német céhművészet kipróbált és patinás mesterdarabjait készítik újra. Igen elterjedt mindenfelé a rongyszőnyegszövés, kellemes, finom, modern színek, a szőnyegek nemcsak ágy elébe való nagyságban, hanem 2×3 és 4 m. méretben, teljes szobaborításig készülnek.

Az idei lipcsei vásáron a kiállított árukból főkép textiliákat, nyomtatott szöveteket és hímzéseket — melyek legnagyobbrészt asztalkészletek, párnák és törülközők voltak — exportáltak Amerika, Angliba és Svájc területére.

A faiparban terjedelemben nagy helyet foglal el a bútoripar, mely a „Ringmessehaus"-ban 4 emeletet foglal magában. Azonban itt meg kell állapítani, hogy amilyen nagy és impozáns a készítő iparosok és gyárosok számbeli és tömeges felvonulása, annyira elszomorító a kiállított bútor formabeli megjelenése. Olyan visszaesés mutatkozik itt, melyben a 30 év előtti legrosszabb bútorkorszakra kell gondolnunk, hol a stílusutánzatok céltalan keresése, a szecesszió kezdetleges próbálkozásai konstruktív szempontok figyelmen kívül hagyásával ellenpéldákat kaptunk arról, hogy mit nem szabad bútorművészet cím alatt a hozzá nem értő közönségnek feltálalni.

Valamivel jobbak a konyha- és előszobabútorok, melyek újabb dukko és egyéb nitrocellulozés eljárásokkal technikailag tökéletesek és formában elég egyszerűek. Ugyancsak jók és egyszerűek a háziiparilag készült szalmafonatú ülőbútorok, melyek a „Deutsches Heimatswerk" kiállításán láthatók.

A faárukban fontos cikk az esztergályozott játékáru, az esztergályozott díszműtárgyak, melyben a legegyszerűbb nemes formák mellett a fa

Most úgy látom a helyzetet, hogy ez a márvány nem jelentett mást, mint márványt utánzó díszt, talán a máz alatt is, de inkább a máz felett; ilyen „marmorirozás" látható a Szablya-gyüjtemény ama érdekes tányérján, amelyet egy pikk nyolcas és egy képecske díszít. — Kuny szavaival: nach Kupferstich art.

Kuny második gyártási főtípusa a keményc serép, másként finom kőedény, amelyet abban a korban angol kőedénynek is neveztek. Maga Kuny danzigi edénynek, sőt danzigi porcellánnak is nevezte, bár ennek Danziggal a világon semmi köze nincs. Modern szemmel nézve ebben a gyártási ágában emelkedett Kuny legmagasabbra. Igaz, hogy a művészeti formabőséget abbahagyta, de ízléses alaptípusokat választott ki, tömegtermelésre alkalmasakat. Ezekből főképen csekély domború dísszel ellátott vagy teljesen síma, enyhén sárgás mázú tányérok és abszolút tökéletes áttört kosarak maradtak fenn. Ezeknek technikai jóságát emelte ki Wartha Vince. Ez a gyártmány volt hivatva megmutatni, hogy — a jegy szerint — ki az a Kuny in Ofen! Ezt a tömeggyártást, amely ha nem is lett volna elsősorban művészi siker, de nagy magyar közgazdasági siker, amelynek árnyában viszont a kerámikai iparművészet is szépen fejlődhetett volna — megátolta a hivatalos tudomány támadása.

Hol volt Kuny gyára?

E szomorú motívum újból való megszólaltatásával be is fejezhetném megemlékezésemet az első budai gyárosról. Még egy szót arról, hogy hol volt Kuny gyára? Szerintem — amint már említettem — azon a helyen, amely ma Krisztina-körút 111. számot visel. Ezt levéltári adatok, térképek és egy helyszínrajz alapján állapítottam meg vagy véltem megállapítani. Magát a régi Kuny házat és telket könyvem számára lerajzoltattam s mindezeket az ábrákat közöltem. Szablya Frischauf Ferenc barátom mindezt megtoldotta azzal, hogy amikor Kuny házát a vásárcsarnoki építkezés céljára lebontották, ezt a bontási műveletet lelkiismeretesen végigfigyelte. E közben nagy örömére szolgált, hogy az épület alul előkerült egy nagy tömeg Kuny-féle kiselejtezett tányér, amelynek már semmi művészi becse nem volt, de mindenesetre rávallott az egykori gyárra.

Szablya barátom ezenközben alaposan szemügyre vette a Kunynak tulajdonított 111-es számú házat s a mellette lévő — még ma is meglévő* — 109-es házat. A 111-es házról megállapította, hogy annak stílusa az empire-korének felel meg; ezt tehát szerinte nem építhette Kuny, mert ő 1787-ben, tehát jóval az empire előtt építkezett; ellenben építhette a 109-es házat, amelynek XVIII. századvégi modora mai napig megállapítható. De hogyan is kerülhetett volna Kuny kiselejtezett áruja saját háza alá a földbe? Ez csak úgy volt lehetséges, hogy Kuny személyzete a jelenleg 109-es számú ház telkéről átdobálta a selejtes holmit a mellette lévő 111-es telekre, ahol arra föld, majd később ház került. Ezt Szablya az általam közölt helyszínrajzról is leolvasni véli.

Ez a Kuny-ház vita az egyetlen, amelyben az én kedves Szablya barátommal nem értünk teljesen egyet, de elárulom, hogy összeveszni rajta nem fogunk. Arra, hogy a selejtes holmi hogyan kerülhetett a ház alá, én azt gondolom, hogy Kuny háza nem egyszerre épült és egy része csakugyan ráépítődött egy olyan telekdarabra, ahová előzetesen valami szemétgödör féle volt. Én ezért is, s a könyvemben kifejtett okoknál fogva is, fenntartom álláspontomat, de készséggel vallom magamat tévedhető embernek. Bár lenne valakiben annyi érdeklődés ez iránt, hogy nálunk is gondosabban felülvizsgálná ezt a kérdést.

SIKLÓSSY LÁSZLÓ

* Jelenleg szintén bontják. Szerk.

AZ 1935. ÉVI LIPCSEI NEMZETKÖZI VÁSÁR

Az idei tavaszi vásár nagyobb terjedelmű volt és látogatottabb is, mint az előző évi vásárok.

A lipcsei vásár egészen más, mint a mi nemzetközi tavaszi vásárunk. Itt nincs kiállítás, itt csakis a vásár szempontja irányadó és pedig nem a helyi eladásé, amely tilos, hanem az üzletkötés. Ezért a lipcsei vásár jellegét már maga az épületek szerkezete fejezi ki. A város belső részében vannak elhelyezve a kiállítási paloták, az úgynevezett „Messeházak", legtöbbnyire 6—7 emeletesek, a földszinten széles bejáratok és az előcsarnokban 5—6 lift egymás mellett, mindegyik 25—30 személy befogadására. Az emeleteken azután a széles lépcsőházakból, nyíló körközlekedésre berendezett folyosójára, mely 3 méter széles átlagban és melynek jobb- és baloldalán nyílnak az üvegajtóval és üvegkirakattal ellátott fülkék, szobák és néhol termek is.

Az áru elhelyezésére polcokat, fiókokat, állványokat használnak, hasonlóan mint nálunk, csakhogy ezek itt inkább az árukirakási célt szolgálják és egységesek formában és színben. A reklámkiállításnak, mely nálunk dominál, a lipcsei vásárban elenyésző szerep jut. Csekély ezeknek száma, leginkább a „Textilmessehaus"-ban, a „Reklammessehaus"-ban, és a műszaki kiállítás néhány kiállítója mutatkozott be a nálunk is ismert reklámkiállítási építkezés keretében.

Fajanszedények Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Fayencegegenstände aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

Fent és lent : Fajansz edények Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) A felső képen a jobboldali tányér kőedény. Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Oben und unten: Geschirr aus Fayence aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Der Teller am oberen Bild rechts ist aus Steingut. Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Above and below : Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) On the picture above the plate to the right is earthen-ware. From the collection of F. Szablya Frischauf.

Fent és lent : Fajansz edények. Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Oben und unten: Geschirr aus Fayence aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Above and below : Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

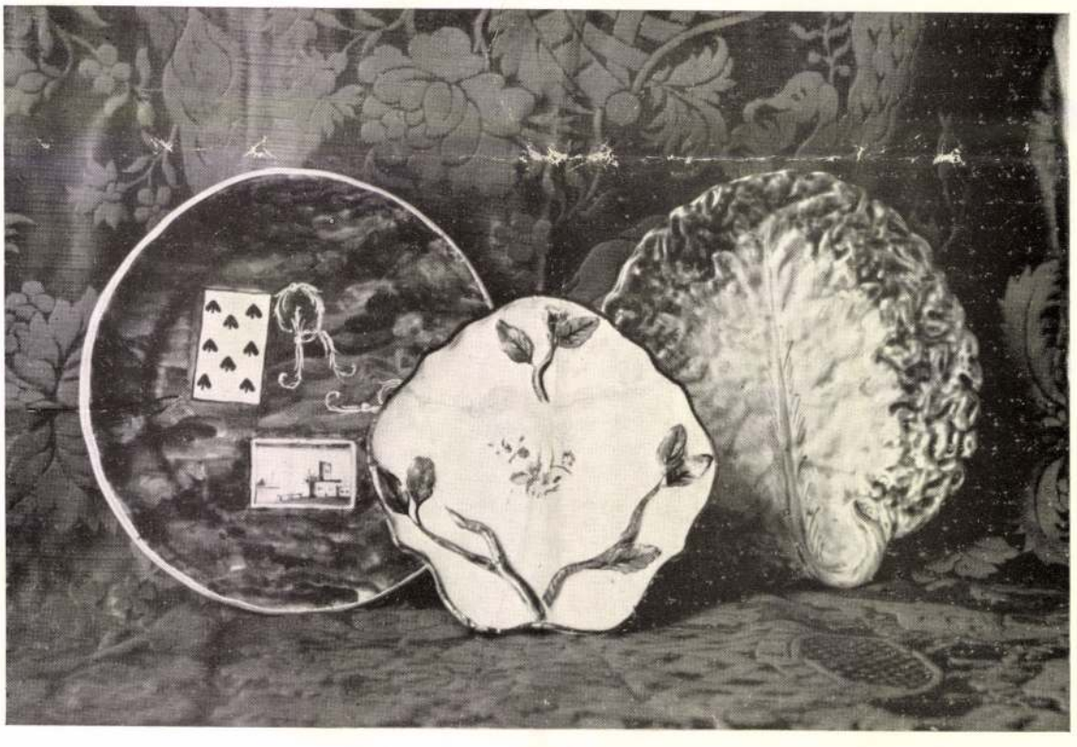

Fent: Fajansz dísztálak és kosár. Lent: Fajansz dísztányérok. Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Oben: Schüsseln und ein Korb aus Fayence. Unten: Teller aus Fayence. Aus der Ofener Fabrik Kuny's. (XVIII. Jh.) Aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Above: Dishes and a basket. Below: Decorative plates. Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

Az eddigiekből is látható, hogy amily izgalmas és szaggatott volt Kuny földi élete, oly csendes, folyamatos, sőt összhangzatos volt második élete: az emlékezés és öröklét síkjában folyó.

Kuny emlékezésről szólván, ki kell emelnünk a gyüjtőket, akik — minthogy nagy részük tagja volt a Szent György-Céhnek — megkapták Kuny-könyvemet s annak alapján a budai fayence-t besorozták ismereteik közé. Ugyanezt tette a fürge régiségkereskedelem, amely különösen aukciókon ért el sikereket. Ha ezeket az árakat Kuny megérhette volna!

Az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum tárainak 1925-ben németül, 1926-ban magyarul is megjelent hivatalos leírásában sajnosan nélkülözöm még Buda gyártási hely megnevezését is. Erre ma a megfelelő tárlóban már utalás van. A múzeumnak három Kuny-tárgya van: egy holicsi modorú tejeskanna, egy szappantartó és egy áttört kerámcserép-tál, oly kitűnő készítésű, amilyent Wartha Vince megdícsért. — A Múzeum egyébként most készül — kitünő ötlettel — egy a régi Pestbuda iparművészetét bemutató kiállításra. Ezen Kuny érdeme szerint fog szerepelni.

A Fővárosi Múzeum érdemes volt igazgatója, Kuzsinszky Bálint, a Kuny kérdés megoldása után dícséretesen igyekezett a múzeumi gyüjtemény budai darabjait szaporítani. Ezeket most nem tudom részletesen felsorolni, mert a múzeumból azt a felvilágosítást kaptam, hogy a tárak átrendezés alatt vannak.

Szablya Frischauf Ferenc budai gyüjteménye.

Ne felejtsük el, hogy a budai fayence-ra vonatkozó tudnivalók megállapítása közvetlenül az összeomlás előtt történt. Az ezután következő évek valóban gyászos évei voltak minden magyar embernek és minden magyar intézménynek, ezek közt múzeumainknak is.

Ahol a múzeum nem léphet fel cselekvően, ott a magángyüjtők feladata, hogy a megmentés és összegyüjtés nagy kulturális feladatát elvégezzék. Ehhez anyagi áldozaton felül egy lelket betöltő célkitűzés szükséges.

Szablya Frischauf Ferenc vállalkozott arra, hogy Kuny egész élete oeuvre-jét összeállítja. Kuny-könyvem legnagyobb eredményének tekintem, hogy akadt egy férfiú — maga is kiváló művész, s a művészetnek tanári katedrán és szerkesztői asztalnál odaadó terjesztője —, aki belehatolt egy százegynéhány év előtt halálba roskadt szegény művésztársának lelkébe. Ha én feltámasztottam Kunyt, Szablya Frischauf Ferenc az, aki láthatóvá teszi.

Kunyt, amint láttuk, villámcsapásszerűen érte a hivatásos tudósok támadása. Elment becsületét keresni. Nem akart tudni semmiről, amit Budán hagyott. A kemencék kihűltek, a legények elszéledtek. De hetek hónapok multával Kuny lelkében a harag mellett kivirágzott az emlékezés. Könnyes szeretettel gondolt élete művére. Húsból és vérből való gyermeke nem volt egy sem, de volt hosszú sora a jól megformált agyagműveknek. És Kuny levelet írt haza, hogy valaki szedjen össze egy-egy darabot azokból az edényekből, amelyeket ő soksok ezer példányban küldött szét az országba: „Már nem gyártok többet, írta, s a cserép nem olyan kemény, mint a gyémánt és nem olyan hajlékony, mint az acél. A cserép eltörik. Amíg minden össze nem törik, szedjetek össze minden fajtából egyet-egyet, mintha egy nagy utolsó kirakati ablakot akarnátok csinálni . . .” Kuny ezt a levelet nem küldte el, talán meg sem írta, de lelkéből kirepült ez a vágy és száz év multával eljutott egy másik megértő lélekbe. Így jött létre a Szablya-gyüjtemény.

*

Kilenc felvételben látjuk együtt a tárgyakat. Vegyük őket sorra. Figyelmünket először egy gyönyörű háromrákos-tányér ragadja meg. Ezt az ötletes, színben, mázban, plasztikában egyaránt kiváló dísztányér-típust tudtommal csak a tatai és budai agyagművesség produkálta. Ezek tehát minden valószínűség szerint a Cuny-Kuny apa-fiú különleges művei.

A rákos tányér mellett káposztafőt utánzó fedeles edények. Ez már visszaemlékezés Holicsra. A XVIII. század közepe nagyon szerette ezeket a tarkán színes, naturalisztikus félig díszedényeket, félig használati edényeket, amelyekben mézet, nádmézet (cukrot), mákot, mogyorót, mandulát és hasonlókat lehetett tartani. Ezek a cake-tartók ősei. Stilisztikailag hozzájuk csatlakoznak a szőlő (esetleg káposzta-) levelet utánzó tányérok, amelyek teljes naturalizmusa idővel csupán hasonló modorú színes díszítéssé korlátozódik.

Az effélék, mint kuriózumok rendkívül kedvesek; a régiek is, mint különlegességet fogták fel őket.

Kuny főcikke az étkező készlet volt, amellyel megmutatta versenyzőképességét Közép-Európa összes fayence-gyáraival, elsősorban az ő sorsában szerepet játszó strassburgi, holicsi, tatai gyárakkal. Ezek a rózsaszínben és kékben tartott, rózsadíszes, erősen barokkos, formás, kecses fedeles kannák, szelencék, tálak és tányérok ma is díszei minden vitrinnek. Gyüjteményünkben mindkét színben kifogástalan darabokat találunk. Kuny e holicsos-barokkos korszakában készültek festett dísz nélkül is szép edények, amelyeknek bordázottságuk s a máznak enyhén rózsaszínbe hajlása — leveles tálakon virágból alkotott emelő gomb — kölcsönzött művészi jelleget.

Mindezek közül az OF-fel jelzett tárgyak közül ne hagyjuk ki a patikaedényeket. A gyógyszerész jól megfundált ipar volt hazánkban. A gyógyszerészek nagy súlyt vetettek helyiségük ízléses berendezésére. Kuny örömmel dolgozott e szakmának, amelyet tetszetős edényekkel látott el. Ezek is eleinte barokkosak, később egyenesek, díszítésükben „copfosak” a szó legjobb értelmében. Ilyen copfos patikaedény-rajzot (l. 99. oldalt), mint Kuny egyéniségére vallót, vettem alapul Kuny-könyvem fedéllapján is.

Kuny hirdetéseiben — mert ő volt egyike az első magyar újsághirdetőknek — nagyon büszkén emlegette az ő márvány-fayence-át. Erről könyvemben azt írtam, hogy nem találtam nyomát.

— Nem, kérem, Budán nem volt fayence-gyár. Persze, ön az OF jelre gondol, — folytatták mosolyogva. — Hát ez semmi esetre sem jelent Ofent...*

A Kuny in Ofen jelnek a világon senki semmiféle jelentőséget nem tulajdonított. Engem ez izgatott legjobban. Elhatároztam, hogy utána járok ennek a budai misztériumnak. Abból indultam ki, hogyha volt egy Kuny nevű gyáros Budán, annak már valami névmutatóban is fel kell bukkannia, mert valamilyen akta csak gyártódott róla fővárosunkban. 1915 körül elmentem Budapest székesfőváros levéltárába. Kunyt rögtön megtaláltam néhány reávonatkozó akta alakjában. A kutatás további étape-jait és annak kiterjesztését a Cunyek ősi földjére, leírtam Kuny-könyvemben, amelynek címe: Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. Ipartörténeti tanulmány. A Szent György-Céh Magyar Amatőrök és Gyüjtők Egyesülete kiadása, Budapest, 1917. A cím megismétlődik németül; széljegyzetekbe foglalt tartalmi kivonatok, a könyv végén található német összefoglalás és a könyv sok német idézete, a munkát német ember számára is érthetővé teszik.

Tárgyamat és emberemet munka közben nagyon megszerettem. Mindenkép közzé akartam tenni munkámat, a háborús papírinség azonban aggasztott. Végre is úgy oldottam meg a dolgot, hogy a munkát készültében, fokozatosan nyomdába adtam. Így sikerült azt még finom krétás papíroson kinyomtatnom és 1917-ről 1918-ra fordulólag, már a legnagyobb papírinség idején, a Szent György-Céh tagjainak — mint A Gyüjtő külön albumát — megküldenem. Ez A Gyüjtő című folyóiratom lángjának utolsó magasra lobbanása.

Körülbelül három évig tartó munkámnak volt egy állandó tanuja: Divald Kornél, aki azidőben hetenkint legalább egyszer feljött hozzám. Amikor először kezdtem neki Kunyról beszélni ő is a fejét rázogatta, a kész szemleíveket azonban már jóváhagyó fejbólintgatással olvasgatta és rendszerint hozzátette:

— Ön egy embert feltámasztott!

E lapidáris elismerésre most is meghatottan gondolok. Divald volt utánam az első ember, aki megismerte és megszerette Kunyt, az ő kiejtése szerint Kunyi-t. Kunyi annyira beférkőzött Divald lelkébe, hogy ez Tárczay György írói maszkjában sietett őt Ádám koponyája című novellájában, majd A budai gyár című regényében megjeleníteni.

A Kuny-könyv még meghódította a jeles Mihalik József múzeumi és könyvtári országos felügyelőt is, aki az általa szerkesztett Múzeumi és Könyvtári Értesítőben több íven ismertette a könyvet, úgyhogy ez a közlés szinte egy második kiadásnak tekinthető.

Kuny harmadik szerelmeseként a Magyar Iparművészet főszerkesztője, Szablya Frischauf Ferenc kedves barátom jelentkezett. Boldogságomra szolgál, hogy én mutathatom őt be saját lapjában, mint olyan embert, aki elvégezte az én irodalmi munkámmal párhuzamos — és legalább éppoly fontos — tevékenységet: Kuny műveinek összegyüjtését. Erről alább szólok részletesen.

Most maradjunk a Kuny-irodalomnál. Még könyvem készülése közben a Pesti Napló felkérésére néhány tárcát írtam Kunyról, természetesen a témának inkább anekdótikus, semmint szakszerű részéről. Könyvemet, mint történelmi munkát a Századok hasábjain dr. Hóman Bálint bírálta meg igen elismerőleg.

Kuny nagy tragédiája mikroszkópikussá zsugorodott az összeomláskor. Jó néhány esztendő kellett ahhoz, hogy a feltámasztott ember ismét mozogni kezdjen.

Az újból meginduló magyar irodalom a legelején nagy súlyt vetett az enciklopédikus művekre. Ezek nem feledkeztek meg az új Kuny címszóról, amely egyszerre került bele a Révai-Lexikon pótkötetébe és a Tolnai-Lexikon megfelelő részébe. Ezt megelőzőleg Lyka Károly a hatalmas Thieme-Becker: Künstler-Lexikonban foglalta össze a Kunyról való fontosabb tudnivalókat.

Ezidőtájban Budapest Székesfőváros megvásárolta a Krisztina-körút 111. számú földszintes házat oly célból, hogy ennek — némileg kiegészített — telkén földszintes vásárcsarnokot építtessen a Krisztinaváros számára. Ez alkalommal a Pesti Hirlap 1928 október 14-i számában felfrissítettem Kuny Domokos emlékét, majd visszatértem reá a július 6-i számban, amikor az új építkezést ismertettem. Cikkem végén annak a reményemnek adtam kifejezést, hogy a Székesfőváros bizonyára gondoskodni fog arról, hogy e helyen emléke legyen Kuny Domokosnak és gyárának, az első budai gyárnak.

Talán e szerény figyelmeztetés is hozzájárult ahhoz — ha nem volt rá szükség, annál jobb —, hogy a Székesfőváros Gorka Géza jeles iparművészünk útján csakugyan gondoskodott egy Kuny Domokos emlékét szolgáló domborműről. E ponton legyen szabad felkérnem a Fővárosi Közmunkák Tanácsát, tegye megfontolás tárgyává, hogy a Kuny telekkel szomszédos valamelyik utca nem volna-e Kunyról elnevezhető. Várostörténeti és városfejlődési szempontból ez annál inkább kívánatos volna, mert megrögzítenénk egy nagyfontosságú gazdaságtörténelmi kezdeményezést: az első budai gyár alapítását. És még egy érv azok számára — s talán azok részéről is —, akik Kuny tragédiáját elolvasták: ha van Kitaibel Pál utca, akkor lehet Kuny Domokos utca is.

*Hogy *OF* a budai fayence jele, az kétségtelen; viszont, hogy nem az Ofen szó rövidítése arról magam is meggyőződtem, amikor másfél százéves barátaimmal, Kunyékkal már benső barátságban voltam. Akkor rájöttem, hogy amiként az öreg Cuny *HF* jele Hollitscher Fabrik-ot jelentett, azonképen a fiatal Kuny *OF* jele Ofener Fabrikot jelent. A Kuny által használt gyári jeleket egyébként Kunyról szóló könyvem 89. lapján közlöm. Itt a jegy *„Kuny in Ofen"* szövege előtt egy *W* látható, amelyről utólag állapítom meg, hogy az a rajzoló tévedéséből kettőződött meg egy egyszerü *V*-ből. A *V* egyszerűen „von"-t jelent. Kuny ugyanis nagy súlyt vetett nemességére, amelyet — ő, a von Kuny — gyártmányain is ki óhajtott tüntetni.

nyersanyag : az ón és az ólom. A holicsi gyár maga kénytelen volt tevékenységét megszüntetni és elbocsátani munkásait, akiknek egy része Kuny mind virágzóbb gyárában talált megélhetést.

Kuny sikereinek tetőpontján állott. Következett a dráma. Kuny igazában csak most akarta meglepni a világot. Közhírré tette, hogy neki fayenceedényei mázához ninesen sem ónra, sem ólomra szüksége. Ez ügyben beadvánnyal fordult József nádorhoz. Elmondta, hogy ő, aki már öreg ember, nem akarja ezt a találmányát, amely nagymértékben megolcsósítja a gyártást, sírjába vinni, hanem hajlandó ezt a hatóságtól várt méltányos díjazásért az összes iparosok rendelkezésére bocsátani.

A Helytartótanács a budapesti egyetemnek adta az ügyet szakvélemény céljából. Kitaibel Pál, a vegyészet és növénytan tanára és még három professzor vizsgálták meg a bemutatott edényeket és kijelentették, hogy nemcsak ónt és ólmot, hanem még egy harmadik fémet : antimont is tartalmaznak és így az egészségre ártalmasak.

Ma már tudjuk, hogy a tanár uraknak nem volt igazuk. A találmány éppen az antimóniumnak, pontosabban az antimon-trioxidnak felhasználásán alapult. Megfelelő égetés esetén az antimon-máz éppoly kevéssé ártalmas, mint az ólommáz, amely helytelen kezelés mellett szintén mérgező hatású. A hivatalos tudósok azonban öndicsőségüktől elkábultan nem álltak meg a véleménymondásnál, hanem egyidejűleg javaslatot tettek : Kuny tiltassék el attól, hogy találmányát bárkivel is közölje, gyára pedig vétessék zár alá.

Kuny szíventaláltan rögtön bezárta gyárát. Igazának tudatában, eddigi sikerei által megacélozottan Bécsbe rohant, hogy ott adja el találmányát. Nem sikerült. Ekkor Bécsből a baden—durlachi gyárhoz fordult, amelynek egykor atyja volt művezetője. Nem reflektáltak reá.

Megért még egy peripetiát. Sikerült felkeltenie Ferenc császár figyelmét, aki a világhírű Jacquinnel vizsgáltatta meg a mázat, amelyben sem ólmot, sem ónt nem talált. Most már legfelsőbb intimálásra a holicsi és bécsi gyárak is kísérleteztek az új mázzal. Az ügynek e kedvező állapotában azonban a magyar udvari kamarának eszébe jutott Budáról információt kérni Kunyról s e szegény embert saját hazájában ismét elgáncsolták. Végül Kunnak mégis sikerült egy legfelsőbb parancsot kieszközölnie, amely megengedte, hogy mázát saját gyárában használja s azt másokkal is közölje.

Kuny tehát megnyerte nagy perét, de a győzelmet nem élvezhette. Emberi roncs volt, akit súlyos gátlások tartottak vissza attól, hogy visszamenjen abba az országba, ahol szakmájában olyan sikereket ért el, amilyenre — mint egy ember munkájára — senki más nem tudott hivatkozni. Ezért a hivatalos tudomány tizenkétévi kínszenvedéses haldoklást mért rá. Kuny, aki közben feleségét is elvesztette, 1822 februárjában halt meg a bécsi irgalmasrendi barátok kórházában.

Hogy Kuny személyében milyen produktív üzemet tettek tönkre, mi sem mutatja jobban, minthogy — jóllehet vagyonát zár alá helyezték, őt magát örökös számkivetésbe kergették — a zárlat ideje alatt a vagyon kényszerű értékesítéséből 18.930 forint folyt be, amiből összes hitelezői teljes kielégítést nyertek.

Kuny feltámadása és második élete.

Kunyt elfelejtették. A táblabíróvilág gazdag pestbudai irodalmában hiába keressük nyomát. A főváros kedves, régi leírásaiban és útikönyveiben époly kevéssé találjuk meg. A modern kutatás csúcspontján van Wartha Vincének 1892-ben megjelent „Az Agyagipar Technológiája" című klasszikus műve, amelynek 134—135. lapján ezek a sorok olvashatók : „Budán is lehetett fayence-gyár ; mert meg van az OF jel, ami Majláth szerint Ofen gyártási helyre vonatkozik. Különben láttam Majláth gyüjteményében egy hibátlan, átlátszó mázzal bevont finom tálat. Ezen a máz alatt Kuny in Ofen jel van belenyomtatva." — Wartha mindkét jelet fel is vette a könyve végén található gyári jegygyüjteménybe.

Wartha megemlékezésében figyeljük Kuny munkájának technológiai dicséretét, viszont állapítsuk meg, hogy Wartha csak lehetőségét jelenti ki egy budai gyárnak vagy akár kettőnek is, mert sorai közt ott a kétség, vajjon az OF s a Kuny in Ofen ugyanannak a gyárnak jelei-e?

Wartha aggályai idővel még növekedtek, aminek az Iparművészet Könyve (1905. II. 601. l.) e szavakkal adott kifejezést: „Vitás Majláth Bélának Az Agyagművesség Története című értekezésében kockáztatott azon állítása, hogy a gyüjteményének egyes edényein előforduló OF és Kuny in Ofen jelek Buda (Ofen) gyártási helyre vonatkoznának, miután az illető edények más-más fajta anyagból készültek."

Kunyt tehát végzete még halóporában is nyomon kísérte. Láttuk — és további példákon még látni fogjuk, — hogy Kuny kora méreteiben nagyszabású iparos volt ; ő az egész ország agyagipari közszükségletét ki akarta elégíteni ; nem félt technikai akadálytól és sokféleségre éppen ipara technikájában törekedett ; ha akadályba ütközött, addig kutatott és kísérletezett, amíg azt legyőzte. Ő a súlyt egyenesen arra a más-más anyagra vetette, ami Wartha Vincét is zavarba hozta. Wartha Vince más-más anyag alatt természetesen nemcsupán más-más agyagot ért, hanem mindazt a matériát, amelyet egy keramikus használ. Én feltételezem, hogy Wartha, aki maga ideáltípusa volt egy elméleti és gyakorlati keramikusnak s aki maga mázzal ért el világsikert — Kuny mázait is megvizsgálta és ráakadt Kuny antimón-mázára, amelyet, Kuny élete ismerete nélkül „nem tudott hová tenni".

Ha a kérdés Wartháig vitás is volt, utána már nem akadt senki, aki efféle vitában részt óhajtott volna venni. A szakemberek véleménye a budai gyárról negatív irányban fejlődött, úgyhogy, amikor én — jó huszonöt év előtt — melegen kezdtem érdeklődni a régi magyar keramika iránt, egyértelműleg ezt hallottam :

KUNY DOMOKOS EMLÉKEZETE

Százötven éve annak, hogy Tatáról Budára költözött egy Kuny Domokos nevű agyagiparos és itt gyárat alapított. Kuny fayence-gyára volt az első gyár Budán. Már csak ezért is illő róla megemlékeznünk, de egyéb okokért is, amelyek az alábbiakból kiderülnek.

Kuny Domokos ősi lotharingiai iparoscsaládból származott. Hasonnevű atyja, aki franciásan Cuny-nek írta magát, a strassburgi Hannongoknál hatolt be a keramika titkaiba, majd 1749-ben — mint jóhírű Porcellain-macher — elvállalta a szomszédos baden—durlachi fayence-gyár vezetését. Durlachban meg is nősült. Itt született 1754-ben fia, Domokos, akiről most emlékezünk.

Még csecsszopó volt a fiatal Domokos, amikor apja neszét vette annak, hogy Lotharingiai Ferenc, Mária Terézia magyar királyné férje, a híres iparos-császár, Magyarországon, Holicsban fayence-gyárat alapított s oda szakképzett műveseket keresnek. Abban az időben is kicsiny volt a világ és gyorsan perdült az idő: egy-kettőre üzenet jött Holicsból, hogy Cuny csomagoljon, jöjjön és álljon be a gyár élére művezetőnek.

Cuny — afféle nyugtalan vérű arkanista — nem sokat teketóriázott. Felpakolta az ekhós szekérre feleségét, kisleánykáját és Domokost, a síró-rívó kis porontyot és megindult a hosszú útra. Holicsban egy Germain nevű társával kellett megosztania művezetőségét. Becsülettel kibírta öt esztendeig. Ekkor önállósította magát, Tatára költözött, ahol szintén fayence-gyárat alapított: a holicsi gyár első hazai versenytársát. Ezt vezette körülbelül 1770-ig, amikor örökre behúnyta szemét.

Két gyermeke maradt, egy leányka és egy fiú: Kuny Domokos. Ez az eszes és szorgalmas gyermek Holicsban nevelkedett, ahol a másik művezetőnek, Germainnek, Gáspár nevű fia volt a barátja. Mindketten elhatározták, hogy ők is agyagiparosok lesznek. Domokosnak sikerült ez elsőben. Ő már tizenöt éves korában megörökölte a tatai gyárat. Segítségére elhívták Holicsból sógorát, Hermann Keresztélyt, Cuny vejét és ottani utódját. 1779-ben azonban Hermann is elköltözött az árnyékvilágból. Most özvegye és Domokos — a két testvér — vezette együtt a gyárat.

Kuny Domokos rendkívül ügyes iparosnak bizonyult. Kitűnő üzleti érzékkel figyelte meg Pestbudának nemcsak a közigazgatásban, hanem a gazdasági életben is bekövetkezett rangemelkedését és figyelmét erősen a pesti piacra fordította. Egy pesti vásár alkalmával nyílt alkalma megismerkednie egy magyar nemes kisasszonnyal, bonyhádi Perczel Erzsébettel. A leányt odaadták a huszonhat éves fiatal iparosnak, hiszen az is nemes ember volt: Dominik Kuny von Burghardt, ha nem is tudta éppen felmutatni a kutyabőrt.

Kunynak most már szűk volt Tata, de nem akarta egyedül hagyni nénjét. 1784-ben azonban az történt, hogy Hermannénak időközben felserdült leánykáját oltárhoz vezette egy Schlegel János György nevű szintén igen ügyes agyagiparos. Ezzel megoldást nyert a tatai gyár problémája. Domokos kivált a gyárból, amelyet átengedett Schlegeléknek. Ő maga magasabbra tört. Értesült, hogy József császár nincs megelégedve a bécsi császári porcellángyárral, úgyhogy arra árlejtést is iratott ki. Csupán egyetlen vételi ajánlat érkezett: Kuny Domokosé. Nem fogadták el. Kuny nem esett kétségbe: ha nem vonulhatott be Bécsbe, bevonul Budára.

Úgyis történt. Kunyt 1785-ben Budán találjuk. II. József reálpolitikájának éppen teljébe érkezett. Az ország gazdasági élete erős lendületet vett, Buda és Pest nem remélt virágzásnak indult. Kuny kitűnő helyet választott telepe számára a mai Krisztina-körúton. Az agyag ott hevert közvetlen közelében (a mai Széll Kálmán-tér, a Pasaréti-úti új park s a Mechwart András-tér mind agyaggödrök voltak) és fáért sem kellett messzire mennie.

Az iparosoknak járó kedvezményekkel tele volt a levegő. De csak a levegő. Erről megvolt a maga véleménye Kunynak, mert sok vesződsége volt a hatóságokkal, akik nem akarták őt kellőképen respektálni, jóllehet 20.000 forint évi bevételre tudott hivatkozni. Erősen kellett küzdenie egy váratlanul felbukkant versenytárs ellen is, aki nem volt más, mint gyermekkori pajtása, Germain Gáspár. Gáspár eleinte Kuny gyárában dolgozott, majd egy Spiro nevű társa segítségével ő is gyárat alapított. Egyideig csakugyan két fayence-gyár volt Budán, Kunynak azonban — II. Józsefnek, a privilégiumok ellenségének halála után — végül sikerült elérnie, hogy mint „k. k. privilegierter Fabrikant" a gyártási szabadalmat megkapja Budára. Ennek birtokában diadalmaskodott bizonyos Cserny Balázson is, aki szintén belekezdett valamilyen majolikaüzembe.

Kuny iparművészeti jelentőségét az adja meg, hogy ő Holics és Tata művészetének folytatója; gazdaságtörténeti jelentőségét pedig az, hogy ő kezdte meg a modern módon nagyban való gyártást és árusítást. Holics—Tata—Buda: szembeötlő vonulás a központ felé. Innen kívánta behálózni az országot. Kihasználta a pesti vásárt, Pesten és Temesvárt két-két elárusítóhelyet tartott fenn, fiókja volt még Kecskeméten és Késmárkon; végül erősen valószínűsítve látom, hogy Kolozsvárt is volt lerakata. Ellátta a belső piacot s dolgozott kifelé is. Éppen azért, amikor azt a hivatalos adatot olvassuk, hogy Magyarországnak 1795-ben agyag- és üvegneműből 2242 forint árunyi behozatala volt, kivitele ellenben 20.902 forintnyi, ebben a mai szemünkben káprázatos külkereskedelmi mérlegben lehetetlen meg nem ismernünk Kuny kezét.

*

Beköszöntött az új század: a napoleoni háborúk kora. Bécsből menekült az udvar s az előkelőség. Buda és Pest konjunktúrás napokat élt. Viszont a keramikai iparból kivonódott e két igen fontos

Magyar Iparművészet
1935. 4. szám

Fajansz díszedények Kuny Domokos budai gyárából. (XVIII. sz.) Szablya Frischauf Ferenc gyüjteménye. — Schmuckgegenstände aus Fayence. Aus der Ofener Fabrik Kuny's (XVIII. Jh.) Exemplare aus der Sammlung des Prof. F. Szablya Frischauf. — Fayence specimens from the factory of Kuny at Buda. (XVIII. c.) From the collection of F. Szablya Frischauf.

KÖZVETLEN TERMÉSZET UTÁN KÉSZÜLT HÁROMSZÍN KLISÉ. IFJ. WEINWURM A. ÉS TÁRSA, BUDAPEST VI, Ó-UTCA 6.,
MŰINTÉZETÉBŐL.

A Magyar Iparművészet mellékelete.

K. M. Egyetemi Nyomda.

Kuny Domonkos

írod.

Horváth Henrik:

Egy történeti múzeum életrajza.

Építőművészet

1940. 11. l.

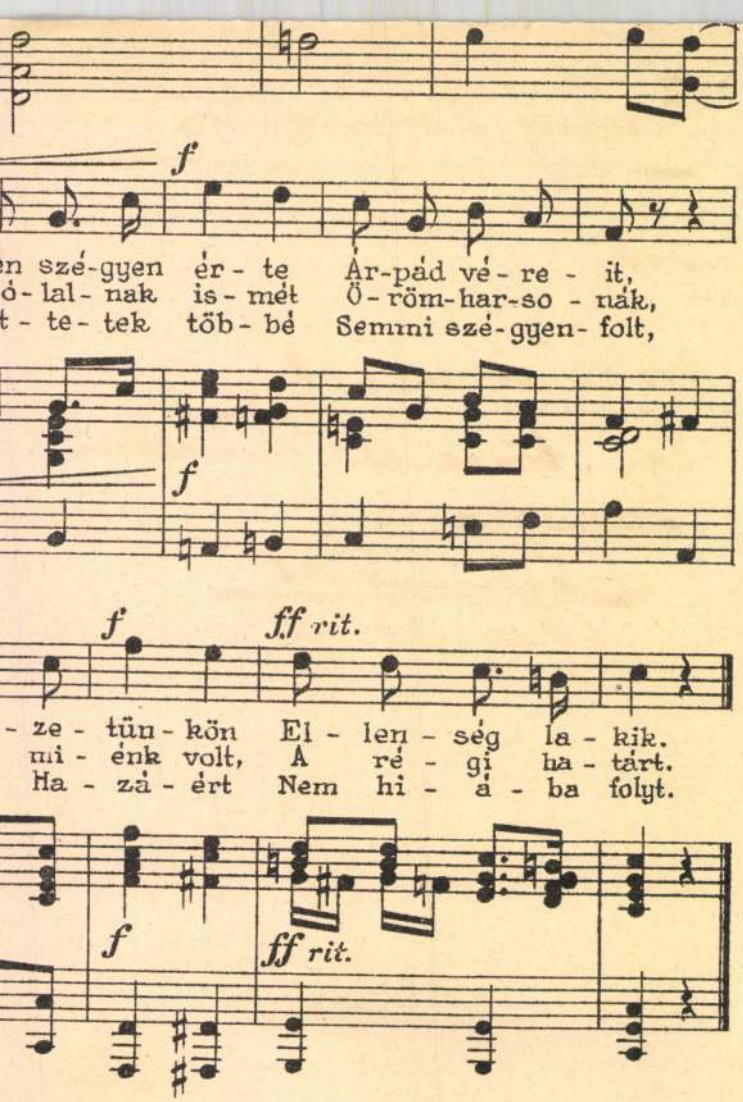
f
en szé-gyen ér - te Ár-pád vé - re - it,
ó - lal - nak is - mét Ö - röm-har-so - nák,
t - te - tek több - bé Semmi szé-gyen- folt,
f
f
ff rit.
- ze - tün - kön El - len - ség la - kik.
mi - énk volt, A ré - gi ha - tárt.
Ha - zá - ért Nem hi - á - ba folyt.
f
ff rit.

Az idegen, aki iparművészetünk fejlődésmenetét akarja majd tanulmányozni, itt meg fogja találni azt a folytonosságot, mely nélkül ismeretei hiányosak volnának, a mai magyar teremtőművészeknek pedig nemes buzdítás lesz az az igéret, hogy a legnemesebb hagyományok között foglalhatnak helyet munkáikkal.

MAGYAR HÍMZÉSEK KIÁLLÍTÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. Az Iparművészeti Múzeum kiállítást készül rendezni magyar hímzésekből s azt még március folyamán meg fogja nyitni. A múzeum rendkívül gazdag anyagából ezúttal csak az úri hímzések kerülnek kiállításra; egy-két vidéki múzeum és néhány magyar gyüjtő szintén át fogja engedni gyüjteménye legszebb darabjait a kiállításra, melyről a múzeum vezetősége illusztrált katalógust fog kiadni. Egyidejűleg a múzeum üvegcsarnokában dr. Balassa Istvánné úrnő hímzésgyüjteménye kerül kiállításra, mely a magyar nép textilművészetének jóformán teljes képét fogja nyujtani.

SZAKOKTATÁS

KISPLASZTIKUS MŰVÉSZEINK figyelmét felhívja az Országos Magy. Kir. Iparművészeti Iskola igazgatósága arra, hogy az intézet jól felszerelt agyagipari műhelyében kiégethetik műveiket. Ha bejegyeztetik magukat műhelylátogatóknak, agyag és máz áll rendelkezésükre és szakmabeli tanácsot, irányítást is kaphatnak.

SZAKIRODALOM

AZ ELFELEDETT KUNY. Régi agyagművészetünk búvárai és a gyüjtők valamikor sokat vitatkoztak fajanszemlékeink ama csoportjáról, amelyek formában és díszítésben Holicsra emlékeztetnek s az edények fenekén O F vagy Kuny in Ofen jelzést mutatnak. Egyesek azt hitték, hogy az első jel Offenbányát jelenti, amelyről azonban senkisem tudta, volt-e ott valamikor fajanszgyár? Mások épp úgy találomra Buda egy elenyészett gyárának a jelét vélték a két betüben felismerni. A másik jelről a kételkedők úgy vélekedtek, hogy aligha budai gyárnak a jele; de minden bizonnyal a kereskedő cégét jelenti, aki Holics vagy más gyár áruit Budán árusította. Azóta elmult vagy harminc esztendő. S kutatásaink renyheségére ugyancsak jellemző, hogy mindmáig senkisem törődött föntmondott jelzésü fajanszainkkal. Pedig hogy némi utánjárással már régen mily könnyen lehetett volna a dolgot dülőre vinni, ennek fényes bizonysága Siklóssy László dr., a Szent György Céh igazgatójának értékes munkája, amelyben nemcsak keramikánknak e régóta vitás kérdését döntötte el, de egyben oly tekintélyes emléket állított mai fővárosunk szinte első gyárosának, hogy ez ugyancsak bőséges kárpótlásul szolgálhat a méltatlanul elfeledett Kuny emlékének.* Siklóssy, miután több O F jelzésü fajansz fordult meg keze alatt, nem elégedett meg a puszta találgatással, de hivatásos történetírónak is becsületére váló alapossággal nekifeküdt a XVIII—XIX. századbeli hírlapok és folyóiratok átnézésének. Amikor ezekből nyilvánvaló lett, hogy Budán a XVIII. században csakugyan volt fajanszgyár, a főváros levéltárát kutatta át még gazdagabb eredménnyel. Adatait az emlékekkel szembesítve, Kuny Domokosról, a budai gyár alapítójáról és jobb sorsra méltó zseniális vezetőjéről oly tiszta és világos képet tár elénk, aminővel régi mestereink közül alig rendelkezünk másról. Kuny Domokos, a Holicsról Tatára szakadt hasonló nevű gyárigazgató fia, nagyratörő lélek volt. 1780-ban, amikor a bécsi porcellángyár a bukás szélére került, ennek vezetéséért versenyzett. Amikor ezt a gyárat átvennie nem sikerült, 1785-ben, Budán, a Krisztinavárosban, fajanszgyárat alapít, amely csakhamar pompásan fellendült s virágzását csak a napoleoni háborúk akasztják meg. Az ólom és ón ekkor hirtelen eltűnik a piacról, különösen amikor Napoleon a willachi bányákat is elfoglalja. A fajansznak már oly lényeges része, mint tudjuk, ez a két fém, amelynek hiánya arra vezeti a törhetetlen Kunyt, hogy antimóniummal, dárdafénnyel kísérletezzen. Sikerül is neki ólom- és ónmentes mázat feltalálnia, hatósági engedelem nélkül azonban nem használhatja. A helytartótanács megvizsgálás végett a pesti egyetemhez küldi mintaedényeit, ahol aztán a találmány a táblabíró-professzorok bürokratikus huzavonájának posványába fullad. Siklóssy dr. Kuny származásán kezdve szinte évről évre híven követi nyomon a jobb sorsra érdemes gyáros pályafutását, részletesen számol be sikereiről, tárgyilagosan, de egyben elismerően méltatja művészetét, működésének nemzetgazdasági értéket s bőséges okmányanyag kíséretében írja le a mesternek, mint feltalálónak kálváriáját, amely Bécsben végződik, ahol az ottani tudós professzorok, a pestiekkel szemben neki adtak igazat. Találmánya iránt sikerült a császár figyelmét is felkeltenie, aki a bécsi porcellángyárban kísérleteztet ezzel. Kunyra nagy diadal és jutalom vár. De közben vége szakad a nagy háborúnak, ólom is, ón is ismét bőven van. A találmányt elejtik s a

*Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. Írta: dr. Siklóssy László. A Szent György Céh magyar amatőrök és gyüjtők egyesületének kiadása. Budapest, 1917. 4° 172 l. Ára 10 korona.

Magyar Iparművészet
1918. 51, 52 l.

mester, aki ennek kedvéért elhagyta nejét, budai házát, gyárát, elszegényedve kórházban halt meg. Temérdek pompás kép díszíti Siklóssy széles, hangulatos korrajzzá bővített könyvét, amelynek hőse sorsában sok hozzá hasonló kemény magyar sorsát tükrözteti vissza. Akik régi iparművészetünk és fővárosunk multja iránt érdeklődnek, egyaránt nagy gyönyörűséggel fognak lapozgatni a finom ízléssel kiállított munkában, amely a Szent György Céh tagjai számára tagilletménynek készült, de könyvesboltokban is kapható. *T. Gy.*

PÁLYÁZATOK

HÁROM ÚJ PÁLYÁZATOT hirdet az O. M. Iparművészeti Társulat e füzetünkben. A m. kir. pénzügyminiszter megbízásából hívja föl művészeinket a hadikölcsön-propaganda céljaira alkalmas plakátnak, levelezőlapoknak és bélyegnek megtervezésére. Melegen ajánljuk az idevonatkozó hirdetményt grafikus művészeink figyelmébe,

A VITÉZSÉGI ÉRMEK OKLEVELEI méltók lesznek a derék és hős katonákhoz, kiknek kitüntetéseik igazolására azokat ki fogják osztani. Az O. M. Iparművészeti Társulat javaslatára ugyanis a honvédelmi miniszter öt kiváló grafikusunkat szűkebb pályázatra hívta föl és 800 koronás díjat tűzött ki a sokszorosításra elfogadott pályamű jutalmazására. A bíráló-bizottság, amelyben a Társulat három taggal képviselve volt, a díjat egyhangulag Leidenfrost Sándor festőművésznek ítélte oda, kinek eredeti fölfogású, szép rajza már a közeljövőben sok ezer példányban sokszorosítva, a nyilvánosság elé kerül.

ROKKANTMŰHELYEK ÉS ISKOLÁK, valamint önállóan dolgozó rokkantak számára akar az O. M. Iparművészeti Társulat az iparművészet körébe tartozó, megfelelő terveket beszerezni s ezért pályázatra hívta föl iparművészeinket. Pályadíjat nem tűzött ki a Társulat, de 4000 koronát irányzott elő a legmegfelelőbb pályatervek megvásárlására. A bíráló-bizottság január hó 9-én tartott ülésén megvásárolt 58 tervet a következő iparművészektől: Ada Dezső, Brózik Engelbert, Hauswirth Magda, Horváth B. és Thomas E., Kovács Erzsi, Málik János, Meyer Antal, Szilasi József és Vértes Artur. A megvásárolt terveket a Társulat átadta az iparoktatási főigazgatóságnak, mely elsősorban a rajzok nyomán ipari szakiskoláiban mintadarabokat készíttet, hogy ezeket a rokkantaknak kiadhassa s ezzel munkájukat megkönnyítse.

LEVELESLÁDA

GYORSTANFOLYAMOK. Igen tisztelt szerkesztő úr! Én egy tizenhatéves, szőke, kékszemű és ez idő szerint még foglalkozásnélküli hajadon vagyok a Lipótvárosból. Édesapámnak, aki vagyonát csak nemrég szerezte egy nagyobb erőtakarmányüzletből kifolyólag, az az óhajtása, hogy minél hamarább valamely sikkes és divatos életpályára szóló képesítést szerezzek magamnak és tekintetem így az iparművésznői hivatásra esett, mint amely sikkes is, divatos is és — amint az újsághirdetésekből látom — aránylag elég könnyen meg is szerezhető, mert nem kell hozzá más, csak pár hét és pár ezer korona. Minthogy az édesapám az ezreseket egyáltalában nem sajnálja, csak a sok munkától akar engem megkímélni, előbb abban állapodtunk meg, hogy én egy többszörösen hírhedt fényképésznél egy háromhavi gyorsfényképészeti tanfolyamot fogok elvégezni s ennek végeztével tízezer koronát fizetek és ő engem a fényképészeti tudományok doktorává avat. Igen ám, de ekkor láttam egy belvárosi férfiruhaüzlet kirakatában egy textilművészeti tanműhely hirdetését, melyen sokkal gyorsabb és célszerűbb megoldást ajánlottak: ha heti négyezer koronát fizetek, két hét mulva az üvegfestészet és a batikológia magántanára lehetek. És én már éppen erre a rövid, de velős tanfolyamra akartam beiratkozni, mikor a Váci-utcában egy régiségkereskedés kirakatában csábos kis porcellánra festett képecskéket láttam, alatta azzal a hirdetéssel, hogy a mesterük rövid gyorstanfolyamot is létesített műhelyében olyan úri hölgyek részére, akik ez iparművészeti ágat hat-nyolc óra alatt óhajtják elsajátítani, amely tanfolyam végeztével az illetők a porcellánfestészeti államtitkári címet és jelleget is viselhetik a vitézségi érem szalagján. Már most, igen tisztelt szerkesztő úr, ön mit ajánl? Újból hangsúlyozom, hogy pénz minálunk egyáltalában nem számít, de nincs-e olyan komolyabb iparművészeti szakiskola, amely rövidebb és szervesebb oktatást nyujt és el sem kell oda menni, hanem például levélszerinti oktatást nyujt teszem az ötvösművészetből. A multkor ugyanis hallottam, hogy van egy iparművészeti szabadegyetem alakulóban, amelyen két délután telefon útján elsajátíthatom az építészeti főtanácsosi címet és mindössze kétezerötszáz koronát kell fizetnem az odahallgatásért. Tisztelettel kérdezem szerkesztő urat, melyik életpályát válasszam? Igaz nagyrabecsüléssel maradtam híve

Fekete Anikó.

mester, aki ennek kedvéért elhagyta nejét, budai házát, gyárát, elszegényedve kórházban halt meg. Temérdek pompás kép díszíti Siklóssy széles, hangulatos korrajzzá bővített könyvét, amelynek hőse sorsában sok hozzá hasonló kemény magyar sorsát tükrözteti vissza. Akik régi iparművészetünk és fővárosunk multja iránt érdeklődnek, egyaránt nagy gyönyörűséggel fognak lapozgatni a finom ízléssel kiállított munkában, amely a Szent György Céh tagjai számára tagilletménynek készült, de könyvesboltokban is kapható. *T. Gy.*

PÁLYÁZATOK

HÁROM ÚJ PÁLYÁZATOT hirdet az O. M. Iparművészeti Társulat e füzetünkben. A m. kir. pénzügyminiszter megbízásából hívja föl művészeinket a hadikölcsön-propaganda céljaira alkalmas plakátnak, levelezőlapoknak és bélyegnek megtervezésére. Melegen ajánljuk az idevonatkozó hirdetményt grafikus művészeink figyelmébe,

A VITÉZSÉGI ÉRMEK OKLEVELEI méltók lesznek a derék és hős katonákhoz, kiknek kitüntetéseik igazolására azokat ki fogják osztani. Az O. M. Iparművészeti Társulat javaslatára ugyanis a honvédelmi miniszter öt kiváló grafikusunkat szűkebb pályázatra hívta föl és 800 koronás díjat tűzött ki a sokszorosításra elfogadott pályamű jutalmazására. A bíráló-bizottság, amelyben a Társulat három taggal képviselve volt, a díjat egyhangulag Leidenfrost Sándor festőművésznek ítélte oda, kinek eredeti fölfogású, szép rajza már a közeljövőben sok ezer példányban sokszorosítva, a nyilvánosság elé kerül.

ROKKANTMŰHELYEK ÉS ISKOLÁK, valamint önállóan dolgozó rokkantak számára akar az O. M. Iparművészeti Társulat az iparművészet körébe tartozó, megfelelő terveket beszerezni s ezért pályázatra hívta föl iparművészeinket. Pályadíjat nem tűzött ki a Társulat, de 4000 koronát irányzott elő a legmegfelelőbb pályatervek megvásárlására. A bíráló-bizottság január hó 9-én tartott ülésén megvásárolt 58 tervet a következő iparművészektől: Ada Dezső, Brózik Engelbert, Hauswirth Magda, Horváth B. és Thomas E., Kovács Erzsi, Málik János, Meyer Antal, Szilasi József és Vértes Artur. A megvásárolt terveket a Társulat átadta az iparoktatási főigazgatóságnak, mely elsősorban a rajzok nyomán ipari szakiskoláiban mintadarabokat készíttet, hogy ezeket a rokkantaknak kiadhassa s ezzel munkájukat megkönnyítse.

LEVELESLÁDA

GYORSTANFOLYAMOK. Igen tisztelt szerkesztő úr! Én egy tizenhatéves, szőke, kékszemű és ez idő szerint még foglalkozásnélküli hajadon vagyok a Lipótvárosból. Édesapámnak, aki vagyonát csak nemrég szerezte egy nagyobb erőtakarmányüzletből kifolyólag, az az óhajtása, hogy minél hamarább valamely sikkes és divatos életpályára szóló képesítést szerezzek magamnak és tekintetem így az iparművésznői hivatásra esett, mint amely sikkes is, divatos is és — amint az újsághirdetésekből látom — aránylag elég könnyen meg is szerezhető, mert nem kell hozzá más, csak pár hét és pár ezer korona. Minthogy az édesapám az ezreseket egyáltalában nem sajnálja, csak a sok munkától akar engem megkímélni, előbb abban állapodtunk meg, hogy én egy többszörösen hírhedt fényképésznél egy háromhavi gyorsfényképészeti tanfolyamot fogok elvégezni s ennek végeztével tízezer koronát fizetek és ő engem a fényképészeti tudományok doktorává avat. Igen ám, de ekkor láttam egy belvárosi férfiruhaüzlet kirakatában egy textilművészeti tanműhely hirdetését, melyen sokkal gyorsabb és célszerűbb megoldást ajánlottak: ha heti négyezer koronát fizetek, két hét mulva az üvegfestészet és a batikológia magántanára lehetek. És én már éppen erre a rövid, de velős tanfolyamra akartam beiratkozni, mikor a Váci-utcában egy régiségkereskedés kirakatában csábos kis porcellánra festett képecskéket láttam, alatta azzal a hirdetéssel, hogy a mesterük rövid gyorstanfolyamot is létesített műhelyében olyan úri hölgyek részére, akik ez iparművészeti ágat hat-nyolc óra alatt óhajtják elsajátítani, amely tanfolyam végeztével az illetők a porcellánfestészeti államtitkári címet és jelleget is viselhetik a vitézségi érem szalagján. Már most, igen tisztelt szerkesztő úr, ön mit ajánl? Újból hangsúlyozom, hogy pénz minálunk egyáltalában nem számít, de nincs-e olyan komolyabb iparművészeti szakiskola, amely rövidebb és szervesebb oktatást nyujt és el sem kell oda menni, hanem például levélszerinti oktatást nyujt teszem az ötvösművészetből. A multkor ugyanis hallottam, hogy van egy iparművészeti szabadegyetem alakulóban, amelyen két délután telefon útján elsajátíthatom az építészeti főtanácsosi címet és mindössze kétezerötszáz koronát kell fizetnem az odahallgatásért. Tisztelettel kérdezem szerkesztő urat, melyik életpályát válasszam? Igaz nagyrabecsüléssel maradtam híve

Fekete Anikó.

Az idegen, aki iparművészetünk fejlődésmenetét akarja majd tanulmányozni, itt meg fogja találni azt a folytonosságot, mely nélkül ismeretei hiányosak volnának, a mai magyar teremtőművészeknek pedig nemes buzdítás lesz az az igéret, hogy a legnemesebb hagyományok között foglalhatnak helyet munkáikkal.

MAGYAR HÍMZÉSEK KIÁLLÍTÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. Az Iparművészeti Múzeum kiállítást készül rendezni magyar hímzésekből s azt még március folyamán meg fogja nyitni. A múzeum rendkívül gazdag anyagából ezúttal csak az úri hímzések kerülnek kiállításra; egy-két vidéki múzeum és néhány magyar gyüjtő szintén át fogja engedni gyüjteménye legszebb darabjait a kiállításra, melyről a múzeum vezetősége illusztrált katalógust fog kiadni. Egyidejüleg a múzeum üvegcsarnokában dr. Balassa Istvánné úrnő hímzésgyüjteménye kerül kiállításra, mely a magyar nép textilművészetének jóformán teljes képét fogja nyujtani.

SZAKOKTATÁS

KISPLASZTIKUS MŰVÉSZEINK figyelmét felhívja az Országos Magy. Kir. Iparművészeti Iskola igazgatósága arra, hogy az intézet jól felszerelt agyagipari műhelyében kiégethetik műveiket. Ha bejegyeztetik magukat műhelylátogatóknak, agyag és máz áll rendelkezésükre és szakmabeli tanácsot, irányítást is kaphatnak.

SZAKIRODALOM

AZ ELFELEDETT KUNY. Régi agyagművészetünk búvárai és a gyüjtők valamikor sokat vitatkoztak fajanszemlékeink ama csoportjáról, amelyek formában és díszítésben Holicsra emlékeztetnek s az edények fenekén O F vagy Kuny in Ofen jelzést mutatnak. Egyesek azt hitték, hogy az első jel Offenbányát jelenti, amelyről azonban senkisem tudta, volt-e ott valamikor fajanszgyár? Mások épp úgy találomra Buda egy elenyészett gyárának a jelét vélték a két betüben felismerni. A másik jelről a kételkedők úgy vélekedtek, hogy aligha budai gyárnak a jele; de minden bizonnyal a kereskedő cégét jelenti, aki Holics vagy más gyár áruit Budán árusította. Azóta elmult vagy harminc esztendő. S kutatásaink renyheségére ugyancsak jellemző, hogy mindmáig senkisem törődött föntmondott jelzésü fajanszainkkal. Pedig hogy némi utánjárással már régen mily könnyen lehetett volna a dolgot dülőre vinni, ennek fényes bizonysága Siklóssy László dr., a Szent György Céh igazgatójának értékes munkája, amelyben nemcsak keramikánknak e régóta vitás kérdését döntötte el, de egyben oly tekintélyes emléket állított mai fővárosunk szinte első gyárosának, hogy ez ugyancsak bőséges kárpótlásul szolgálhat a méltatlanul elfeledett Kuny emlékének.* Siklóssy, miután több O F jelzésü fajansz fordult meg keze alatt, nem elégedett meg a puszta találgatással, de hivatásos történetírónak is becsületére váló alapossággal nekifeküdt a XVIII—XIX. századbeli hírlapok és folyóiratok átnézésének. Amikor ezekből nyilvánvaló lett, hogy Budán a XVIII. században csakugyan volt fajanszgyár, a főváros levéltárát kutatta át még gazdagabb eredménnyel. Adatait az emlékekkel szembesítve, Kuny Domokosról, a budai gyár alapítójáról és jobb sorsra méltó zseniális vezetőjéről oly tiszta és világos képet tár elénk, aminővel régi mestereink közül alig rendelkezünk másról. Kuny Domokos, a Holicsról Tatára szakadt hasonló nevü gyárigazgató fia, nagyratörő lélek volt. 1780-ban, amikor a bécsi porcellángyár a bukás szélére került, ennek vezetéséért versenyzett. Amikor ezt a gyárat átvennie nem sikerült, 1785-ben, Budán, a Krisztinavárosban, fajanszgyárat alapít, amely csakhamar pompásan fellendült s virágzását csak a napoleoni háborúk akasztják meg. Az ólom és ón ekkor hirtelen eltűnik a piacról, különösen amikor Napoleon a willachi bányákat is elfoglalja. A fajansznak már oly lényeges része, mint tudjuk, ez a két fém, amelynek hiánya arra vezeti a törhetetlen Kunyt, hogy antimóniummal, dárdafénnyel kísérletezzen. Sikerül is neki ólom- és ónmentes mázat feltalálnia, hatósági engedelem nélkül azonban nem használhatja. A helytartótanács megvizsgálás végett a pesti egyetemhez küldi mintaedényeit, ahol aztán a találmány a táblabíró-professzorok bürokratikus huzavonájának posványába fullad. Siklóssy dr. Kuny származásán kezdve szinte évről évre híven követi nyomon a jobb sorsra érdemes gyáros pályafutását, részletesen számol be sikereiről, tárgyilagosan, de egyben elismerően méltatja művészetét, működésének nemzetgazdasági értéket s bőséges okmányanyag kíséretében írja le a mesternek, mint feltalálónak kálváriáját, amely Bécsben végződik, ahol az ottani tudós professzorok, a pestiekkel szemben neki adtak igazat. Találmánya iránt sikerült a császár figyelmét is felkeltenie, aki a bécsi porcellángyárban kísérleteztet ezzel. Kunyra nagy diadal és jutalom vár. De közben vége szakad a nagy háborúnak, ólom is, ón is ismét bőven van. A találmányt elejtik s a

*Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. Írta: dr. Siklóssy László. A Szent György Céh magyar amatőrök és gyüjtők egyesületének kiadása. Budapest, 1917. 4° 172 l. Ára 10 korona.

Magyar Iparművészet
1918. 57. l.

Hát ez az. Az asszonyokért még sem kell annyira aggódni ebben a ruhátlan világban, mert ők sokkal ügyesebbek, semhogy akárhogyan is, de a dib-dab régi holmikból még mindig valami „újat" ne tudnának összetákolni maguknak. Hanem a szegény, gyámoltalan férfiak! Akiknek nem lehet betoldani egy darab csipkét vagy applikációt a ruhájukba, ott, ahol elszakadt. Mit csinálnak, hogy öltözködnek majd azok, szegények?

Igaz, hogy én már ösmerek olyan korosabb államhivatalnokot, aki egész társaságot képes megkacagtatni az efféle mondással, hogy:

— Hja, kérem, tudják, hogy én min ülök? Egy régi mellényemen. Csak az a baj, hogy a szabó a zsebet is bennehagyta.

Szigorúbb elvű férfiak ilyesmire nem vállalkozhatnak. Azoknak be kell érniök azzal, hogy mondjuk, kifordíttatják az ócska ruháikat. Ezen túl azonban már nem tehetnek semmit. Hacsak valami különös szerencse nem éri őket, ami felruházza. Mint például azt az úriembert, aki egész nyáron roppant előszeretettel hordott egy igen elegáns, de húsz-huszonöt fokos melegben bizony meglehetősen nehéz, bolyhos felöltőt.

— Mit gondol, — kérdezte ez az úr ragyogó szemmel mindenkitől, — mit ér ez a felöltő?

— Legalább ezerhatszáz koronát, — mondta az egyik.

— Ezernyolcszázat, — vélekedett a másik.

— De kit ölt meg, hallja maga, hogy még kánikulában is ilyen drága felöltőben jár. Mit fog viselni, ha hűvösebb lesz?

A boldog úr vállat vont.

— Kit öltem meg? Hát senkit. Egyszerűen megha't a nagybátyám és attól örököltem ezt a pompás felöltőt. És hogy mit viselek majd, ha hűvösebb lesz? Furcsa kérdés! Hát ugyanezt a felöltőt! Csakhogy — és itt kiegyenesedett, mint valami gránátos, — csakhogy akkorára a föld alól is szereznem kell alája — kabátot.

Boldog ember. Ő még bízik a jövőben. És a kabátban.

De a legtöbb fix javadalmazású férfi, akiről már lekopóban van a ruha, nem teheti vele együtt ugyanezt. Még pedig egyszerűen azért, mert nem mindenkinek hal meg a nagybácsija, s ha előfordul is ilyen szomorú eset, nem mindenki örökölhet tőle bolyhos, őszi felöltőt.

Mert olyan nagybácsiról is hallottam, akitől mindössze három pár színes celluloid kézelőt örökölt két unokaöccse.

És még ennek is örültek a boldog örökösök, mert legalább megtakarítják a kézelőtisztítást. Az igaz, hogy a harmadik páron, amin sehogy sem tudtak osztozkodni, ezek is csúful összevesztek.

Híres cigányok

Külföldi ember, ha elmegy magyar földről, a cigánymuzsika emlékét okvetlen magával viszi. Pedig ez a muzsika sem az már, ami volt régen. A magyar népies zene tiszta, klasszikus stílusa alaposan megváltozott, sőt megromlott. Az angol kuplét kedvelő közönség ízlése ugyancsak nyomot hagyott rajta, s a régi nagy cigányokra emlékeztető muzsikusok is erősen megfogyatkoztak. Talán nem érdektelen, ha e híres cigányok emlékéből fölfrissítünk egyet-mást.

A mult század elején a huszas-harmincas években csak a kúriákon húzta a cigány, s óriási híre kerekedett, amikor a nagyszerű Bihari, 1814-ben a bécsi kongresszus alkalmával koronás fők előtt is muzsikált a Burgban. Az adminisztrátorok, a „Kriegshauptmann-System" idején aludt Magyarország. A nemes urakat csak a cigány ébresztgette néha. A betűnek parancsolhatott, de a muzsikának nem parancsolt a mindenható kancellár, Metternich. Ebben az időben termettek az igazán nagy cigányok. Bihari után a debreceni Boka Károly a nógrádi urak kedves Bunkója, a honti Sághi-Balogh Jancsi, a liptói Pityó Józsi, a gömöriek Dombi Marcija, a győrmegyei Farkas Miska, a hajdani víg balatonfüredi évadok kedvence. De a harmincas években is még leginkább csak hallgatót játszott a cigány. Csárdást nem táncoltak, csak a szünet, a „Raststund" alatt járta el a toborzót egy-egy ügyes táncos. Legnagyobb divatjukat a sírvavigadás korában, az ötvenes években érték el a cigányok. Ekkor muzsikált Patikárius Ferkó a Komlóban s egyre másra Pestre költöztek a jobb bandák.

Külföldön legelőször Lóczi Jancsi járt, bandájával még a régi vasúttalan világban ment ki s híres volt a negyvenes években az a zenekar is, amelyet Dobozy Károly, gazdag nemes úr vitt külföldre. Dobozy egyenruhát varratott cigányainak s mint kitünő hegedűs, maga állt be primásnak. Az ötvenes években Kálozdi Jancsi ment ki egy bandával Londonba s ott több ízben játszott az udvar előtt. Amerikában Balázs Kálmán, majd a ceglédi Farkas Sándor jártak elsőknek. Budán az udvarnál Sárközy Ferenc játszott először magyar nótát s néhai Erzsébet királyné aztán többször hallgatta Rácz Palit és Berkes Lajost is. A pesti Nemzeti Színház színpadán a negyvenes években játszottak legelőször cigányok. Valami jótékony célú hangversenyen a kitünően zongorázó Nákó Kálmánné grófné játékát kísérték. 1854-ben Salamon János bandája lépett itt föl, úgy elragadva a közönséget, hogy Vachot Imre valósággal ditirambusokat írt róla a Napkeletben. Vidéki színpadokon ugyancsak ezidőtájt virágoztak a „dalidók". Ezeket Lisznyay Kálmán, Vachot Imre, Sárossy Gyula rendezték, s abból álltak, hogy a költők saját verseiket szavalták, közben pedig egy-egy jelesebb banda magyar nótákat játszott. Ritka virtuózitással játszott Bertók Sándor szóló-cimbalmos, akinek mecenása, a bőkezűségéről híres gavallér, Sembery István, akárhányszor százasokkal bélelte ki cimbalmát s több szerzeményét, így a „Szliácsi emlék"-et is kiadatta. Könnyelműen szórta azonban a pénzt a híres cimbalmos is, mint majd minden jó cigány, s nem egyszer megtörtént, hogy ha mulatni akartak az urak, előbb a zálogházból kellett kiváltani Bertók cimbalmát.

Egy budai kerámikus. A feledés alól a magyar iparművészet egy uttörő emberének emlékét ásta ki *Siklóssy* László dr. Könyvet írt ezzel a címmel: „Kuny Domokos, egy budai kerámikus a XVIII. században", s a könyvben régi agyagiparunk múltiának egy homályos fejezetét teljesen tisztázza. Megtudjuk belőle, hogy Budán, a XVIII. század végén egy fajanszgyár működött a Krisztina-városban, amely igen szép — formában és díszítésben Holicsra emlékeztető — majolikaedényeket készített, s amelynek Kuny Domokos volt alapítója és vezetője. Egészen a legújabb időig ugyanis ezeknek a fajanszoknak eredete, amelyeknek fenekén O F vagy Kuny in Ofen jelzés olvasható, a gyűjtők és kutatók körében vitás volt. Kuny Domokos francia származású ember, az apja, aki Tatán ugyancsak fajanszgyárat vezetett, még Cuny volt, de fia már teljesen magyarrá lesz, a maga mesterségében lelkes bajnoka a magyar kulturának. Sajnos, a sorsa nem volt az, amit jelességével megérdemelt volna, éppen elég küzdelmet kell vívnia a nyárspolgár-szellemmel, amely gáncsot vet törekvései elé s pályája tragikus stációval Bécsben ér véget. Siklóssy az egykorú adatok rendkívüli bőségével, levéltári kutatások alapján írta meg könyvét, amely Kuny Domokos életének elmondása mellett szinte korrajzzá szélesül, a régi magyar keramiáról alapos tanulmányt közöl. Siklóssy László érdemes munkát végzett e monográfiával, amelyet gazdag képanyag illusztrál.

Haláltánc. Intelligens, melegszívű ember makabreszk-hangulatú versei: ez *Vajda* György kis kötete. Olvasottsága, műveltsége, esztéta-lelke át-átüt minden poémáján és ahol kissé régies, olykor már-már elavult hangokat szólaltat meg, ez is csak azért történik, hogy még szuggesztivebb erővel lopja az olvasóba saját érzéseit. Gondos, szépen kicsiszolt versek ezek, némelyikből az őszinte élmény lángja is fölcsap, de a legtöbbje erősen fegyelmezett, tudatos költészet mellett tesz tanúságot. Azt pedig, hogy olykor-olykor mégis vakmerő képek és szinonimák csillognak föl az egyébként is színes tónusu versekben, megmagyarázza az az ambició, amellyel Vajda György a mai nagy poéta-gárdában feltünni óhajt. Az ízléses kiállítású kötet címlapját Gyenes Gitta érdekes rajza díszíti. A kötet ára 3 korona.

Ny. Idők 1918. XXIV. 38-2

Alpesi állásainkból. Hadivizvezeték a sziklarengetegben

hegy"-ben, amely ősz felé jelent meg. Ez a „szent hegy" a mai bájos, pompásan kiépített, szőlőkkel koszorúzott Buda, amelyet a fejedelmi Duna tekintélyt parancsoló, széles szalagja fölött pókhálószerűen lebegő hidak, az építőművészet megannyi remeke, fűz össze Pesttel, amely annyi történelmi kataklizmával meggyötört, de éppen ezért minden fiának oly szép és annyira drága arculatát nézi folyójának tükrében...

Ugyanez a Buda ez, csakhogy a XIII. században. És szerette és álmában olyannak látta, amilyen ma, az akkori polgárnagy, Wernher. Körösközül szilajság és barbarizmus, degeneráció és egymással civódó, marakodó ellenséges fanatizmus. És mindez az élő természet gazdagságának és a tovatünt római művészet temetőjének a talapzatán.

Az olvasó szeme előtt kibontakozik és nyüzsög, sürög-forog a lovagok rendje, a szerzetesek vagy a bájos apácák sora, életük, mely bár rács mögött folyik, de azért meglehetősen pajkos... Aztán a kolostori növendékek, az elsőrangú családok leányai, a vásárokra összesereglő mindenféle kalmárnépség, a reneszánsz pirkadását jelző talján művészek, az átkokat szóró papok, a zsidó ghettó Buda lábánál, — s mindennek ellentéte: egy csöndes oázis, a kultura, a művészet, a jóhoz, a boldogsághoz való szárnyalás hajléka: Wernher portája... A kor és a környezet oly különös, a mai — kivált a külföldi — olvasó szemében annyira egzotikus, és mégis, az ember egyfolytában olvassa, sajnál mellőzni egyetlen szót is, annyira színes, eleven, annyira élettől duzzadó a regény meséje, annyi benne a bölcs, az érdekes, az igaz, a merőben új, — ilyen bűvös újító a szerző. Surányi par excellence klasszikus. A tartalom gazdasága nála mindig tömör formába foglalt; a kor stilusában nem inog meg egy szempillantásra sem. Munkájának felépítése áttetsző, van alapja, levegője, plasztikája; bár tömegekkel operál, sehol torlódás, sehol epizódokra való ködös szétforgácsolás, amelyek zabolátlanul kisiklanának a gyönge, témáját nem erősen fogó kézből. S e mellett tökéletesen objektiv: egyéni énje sehol, egyetlen résből sem kandikál ki.

Ez az író minden bámulatraméltó kiforrottsága mellett is csak ujonan feltünt, emelkedő csillag, amelyhez őszintén gratulálhatunk a magyaroknak. A mód pedig, ahogyan néhányszor a lengyel ügyet érinti („A trianoni pává"-ban), egy csapásra meghódítja számára élénk rokonszenvünket.

B. K.

Andorffy Mária. Amikor utoljára járt a szerkesztőségben, frissen megjelent könyvét tette le az asztalra, azzal a bájos mozdulattal, amely lényéhez tartozott. Aki beszélt vele, felejtenie kellett, hogy a világra naponkint hull a mérhetlen gyász zuhataga, arcáról sugárzott az életkedv, csupa bizakodás volt, rózsás reménység, szeme mindig mosolygott, mint az ég tavasszal. Még éppen csak elindult azon a pályán, amelynek rajongva jegyezte el magát, de versein, apróbb írásain kívül, amelyeket az Uj Idők is közölt, rövid időközökben már két regénnyel — Tavasz után, Szivárvány — tette nevét ismertté. Mindennek most nincs folytatása. Váratlanul, virradatról-virradatra, Andorffy Mária a holt város lakója lett, künn pihen a budai temetőben, mint egy letört virágszirom. Ki felelhet a kérdésre, amely pörölycsapásként éri az emberi értelmet: miért, amikor csak huszonegy évet élt? Sorsunk, hogy az ily kérdés előtt meg kell hajtani fejünket. Hallgatunk, s a papiroson, amelyen e sorokat írjuk, egy babérlevelet rajzolunk Andorffy Mária neve fölé.

Öltözködés

Az öltözködés művészete talán még sohasem fejlődött idáig oly magas fokra, mint most a háborúnak ebben a nagyon is előrehaladott állapotában. Nem azért, mintha talán most produkálnák a szabók és a hölgyek a legkáprázatosabb ízléssel elkészített toaletteket, hanem egyszerűen azért, mert a drágán öltözködő gazdagok és meggazdagodottakon kívül nagyon sok olyan úrinő és úriember van, akire nézve az ízléses, elegáns, vagy legalább is jó megjelenés szintén kötelező anélkül, hogy ebbeli kötelezettségének ellátására csak távolról is előteremthetné a szükséges pénzt.

Ez a vagyontalan, sőt szegény, s akárhány esetben a koplalással és majdnem a nyomorral küzködő úrinép aztán úgy segít magán, ahogy tud. Másként pedig nem tud, csakis úgy, ha régi ruhadarabjait sikerül valami módon újakká varázsolni. Vagy legalább is olyan tetszetőssé, hogy újnak, de mindenesetre elegánsnak látszanak.

És itt kezdődik az a szizifuszi munka, amit sok férfiszabó is végez, de sok olyan úrinő is, aki maga vállalkozik rá, hogy ócska ruhadarabjaiból, csipke-, selyem-, bársony- és bélésmaradékjaiból valami újat és csinosat tákoljon össze. Minap fültanúja voltam a villamoson két mellettem ülő hölgy beszélgetésének erről a tárgyról.

Az egyik, egy egészen jól öltözött úriasszony csudákat mesélt az ő ócska holmijainak a hasznavehetőségéről, s boldog dicsekvéssel magyarázta a barátnőjének (azzal sem törődve, hogy én is hallom) a maga ruháján, hogy:

— Látod, lelkem, ezt kifordítottam... ezt beljebb vettem... ide betoldtam ezt a kis selymet... Emitt ez már teljesen kikopott, de ugy-e nem is veszed észre, olyan ügyesen elapplikáltam... És így tovább.

Nyilvánvaló tehát, hogy őnagysága igen nagy tökéletességre emelte az öltözködés művészetét, amikor a szekrényfiók elavult rongyaiból ilyen szemrevaló ruhát tudott összeügyeskedni magának. Istenem, egy toalett, amelyiknek minden darabja egy-egy darab „mult". S étmenet régi báliruhák, színházi belépők, esté'yi öltözékek emlékei, s ime, ki hitte volna, hogy az emlékekből ilyen hasznavehető „jelen"-t lehet összeállítani? Akitől a „ma" megvon sok mindent, az igazán okosan cselekszik, ha nem rös'elli kihúzni a mult idők szekrényfiókját, mert ki tudja, még mit nem rekonstruálhat a szekrény emlékeiből.

Csak az ura aggasztotta borzasztóan ő nagyságát:

— Látod, én még nem féltem magamat, — magyarázta tovább a villamoson. — Hanem az uram! Mit vesz magára majd az uram, ha — pedig az már nagyon közel van — egyszer végkép kikopik a ruhákból?

Az uj törvényhatóság gépezete

Elnök:

Sipőcz Jenő dr. főpolgármester.

Hivatalból tagok:

Szendy Károly polgármester
Liber Endre alpolgármester.
Lamotte Károly dr. alpolgármester.
Csorna Kálmán dr. árvaszéki elnök. (Helyettese: *Gorondy-Novák* Sándor dr., *Wester* Gusztáv dr. elnökhelyettes.)
Szemethy Károly dr. tiszti főügyész. (Helyettese: *Várady* Jenő dr. főügyészhelyettes.)
Unger Béla dr., *Duday* Alajos dr., *Ujlaky-Holtzspach* Ödön dr., *Schuler* Dezső dr., *Wossala* Sándor, *Kovácsházy* Vilmos, *Némethy* Károly dr., *Szepesváry* Pál dr., *Salamon* Géza dr., *Bódy* László dr., *Király* Kálmán, *Felkay* Ferenc dr., *Morvay* Endre dr., *Babarczy* István báró dr., *Farkas* Ákos dr., *Rosta* János dr. tanácsnokok.
Csordás Elemér dr. tisztifőorvos. (Helyettese: *Szécsi* Ernő dr. tisztifőorvoshelyettes.)
Illyefalvi I. Lajos dr. Statisztikai Hivatali igazgató. (Helyettese: *Stancz* Ernő dr., Stat. Hiv. titkár.)
Sebő Béla főszámvevő.

Bizottsági tagok cimjegyzéke:

Aichner Albert dr. (Ker.) Kath. Népszöv. IX. ker. ügyv. eln., ügyvéd, IX., Rádai-u. 53.
Andréka Károly (Nep) ny. rendőrfőkap.-helyettes, III., Bécsi-ut 36.
gróf *Apponyi* György (Rass.) orszgy. képv., I., Werbőczy-utca 17.
Baján Ferenc dr. (Ker.) ügyvéd, VIII., Rákóczi-ut 29.
Bánóczi László dr. (Szoc.) magántisztv., VIII., Tisza Kálmán-tér 16.
Báczy István dr. (Nep) v. miniszter, III., Gülbaba-u. 27.
Bechtler Péter (Szoc.) magántisztv., XI., Lenke-ut 93/95.
Becsey Antal (Nep) mérnök, I., Horthy Miklós-ut 1.
Bednárz Róbert (Ker.) pápai prelátus, esp.-plébános, IV., Váci-u. 45.
Berkes Jenő dr. (Szoc.) orvos, VIII., Rákóczi-ut 53.
Bessenyey Zénó dr. (Nep) orsz. képv., VIII., Sándor-u. 10.
Bényi Károly dr. (Nep) postafőigazgató, II., Pálffy-u. 1.
Blaskó Arthur (Szoc.) magántisztv., II. Lövőház-u. 26.
Bocsáry Spur Kálmán dr. (Ker.) ügyvéd, I., Alkotás-u. 7/b.
Boros László dr. (Rass.) főszerkesztő, V., Báthory-u. 20.
Botzenhardt János dr. (Ker.) ügyvéd, III., Lajos-u. 172.
Bródy Ernő dr. (Rass.) orszgy. képv. I., Fery Oszkár-u. 78.
Burchard Bélaváry Rezső dr. (Nep.) ny. min. tan., I., Mészáros-u. 4.
kövesligeti Büben Miklós dr. (Nep) ügyv., IX., Bakáts-tér 9.
Büchler József (Szoc.) magántisztv. VII., Népszinház-u. 21.
K. Császár Ferenc (Ker.) épitész, XI., Horthy Miklós-ut 25.
Cselényi Pál dr. (Ker.) bankfőtisztv, I., Alkotás-u. 39/a.
Csepregi Horváth János dr. (Ker.) gazd. főtan., szöv. igazgató, VIII., Mátyás-tér 16.
vitéz Csik László dr. (Ker.) kórh. főorvos, V., Lipót-krt. 17.
Csilléry András dr. (Ker.) v. miniszter, orvos, orszgy. képv., XI., Nagyboldogasszony-utja 59.
Csoma Zsigmond (Ker.) ny. iskolaigazg., szaktanfelügyelő, IX., Mester-u. 33.
Deményi Aladár dr. (Nep) ügyvéd, korm. főtan., II., Garas-u. 12.
Deutsch Jenő (Szoc.) titkár, I., Krisztina-körut 147.
Dési Géza dr. (Nep) ügyvéd, V., Báthory-u. 5.
Diószeghy János (Rass.) ny. államtitkár, VIII., Sándor-tér 4.
Divényi Károly dr. (Ker.) ügyvéd, II., Szilágyi Dezső-tér 7.
Dorner Gyula (Nep) min. tan., I., Budafoki-ut 15/17.
Egerváry Tibor dr. (Nep) egy. tanárs., VIII., József-krt. 9.
Ernszt Sándor dr. (Ker.) pápai protonot., v. min., IV., Prohászka O.-u 7.
gróf *Esterházy* Móric (Ker.) nagybirt., ny. min. eln., I., Bécsi kapu-tér 8.
Farkas Zoltán dr. (Szoc.) ügyvéd, X., Állomás-u. 18.
Fábián Béla dr. (Rass.) ügyvéd, orszgy. képv., V., Szabadság-tér 15.
Friedrich István (Friedr.) orszgy. képv., v. min. eln., I., Mátyás király-ut 32.
Gaár Vilmos dr. (Nep) ny. kuriai biró, felsőházi tag, IV., Molnár-u. 26.
Gazdy Jenő (Nep) ny. postafőigazgató, VII., József-u 15.
Gál Benő (Szoc.) szakszervezeti titkár, VII., Thököly-ut 19.
Gál Jenő dr. (pártonkiv.) ügyvéd, V., Lipót-körut 12.
Gáldy Béla (Ker.) áll. gimn. igazgató, III., Zsigmond-u. 114.
alsóviszokai *Gerlóczy* Endre dr. (Nep) ügyvéd, korm. főtanácsos, V., Alkotmány-u. 20.
Gidró László dr. (Ker.) rt. igazgató, II., Margit-körut 3.
Glücksthal Samu dr. (Nep) ügyvéd, felsőházi tag, V., Akadémia-u. 3.
Gyurkovics Henrik dr. (Ker.) m.-tisztv., X., Szigligeti-u. 8.
Gyürey Rudolf (Szoc.) nyomdász-szakszerv. titkár, VIII., Német-u. 41/43.
vitéz *Hajnóczy* Béla dr. (Nep) iparos, vállalkozó, VIII., Kerepesi-ut 1.
Halász Alfréd (Szoc.) nyomdai korrektor, VII., Damjanich-utca 25/c.
Halmay Zoltán (Friedr.) tisztviselő, IV., Petőfi-tér 2.
Halter Károly (Nep) takarékp. vezérigazg., X., Állomás-u. 6.
Harrer Ferenc dr. (Nep) ny. alpolgárm. II., Garas-u. 6.
Hatolkay Kázmér (Ker.) ref. lelkész, X., Ihász-u. 15.
Hedry Aladár dr. (Ker.) kir. közjegyző, IX., Bakáts-tér 5.
Hegedüs Bertalan dr. (Nep) Frontharcos Szöv. ker. eln., VI., Figyelő-u. 42.
Hencz Lajos dr. (Nep) postaigazgató, I., Városmajor-u. 18.
Homonnay Tivadar dr. (Ker.) orsz. képv., I., Tamás-u. 17.
Horovitz Gábor (Szoc.) Famunkás szöv. főtitkára, VII., Rottenbiller-u. 4/b.
Hufnagl Imre (Ker.) korm. főt., nagyip., VI., Kartács-u. 27.
Hüttl Károly dr. (Friedr.) ügyvéd, V., Lipót-körut 17.
Ilovszky János (Ker.) kormányfőtan., VIII., József-krt. 59.
v. nemes *Juhász* Jenő dr. (Nep) ügyvéd, XII., Mártonhegyi-ut 52.
Kabakovits József dr. (Rass.) ny. tszéki biró, ügyvéd. II., Báró Lipthay-u. 5.
Kassics Margit (Ker.) ny. főv. tanitónő, I., Ráth Gy.-u. 18.
Katona János (Nep) mérnök, épitőm. VIII., Baross-u. 86.
Kállay Tamás (Nep) cs. kir. kamarás, IV., Váci-u. 2.
Kertész Elemér (Nep) lapszerk., Frontharcosok ügyv. alelnöke, VI., Szondy-u. 94/a.
Klár Zoltán dr. (Szabadságfront) főorvos, főszerkesztő, V., Lipót-körut 7.
Koós Jenő (Ker.) ny. h. államtitkár, V., Tisza István-u. 6.
Kossalka János dr. (Ker.) müegy. tanár, I., Bertalan-u. 26.
Kozma Jenő dr. (Nep) korm. főt., ügyv., II., Corvin-tér 6.
Kronberg József (Ker.) kereskedő, IV., Váci-u. 15.
Krizs Árpád dr. (Ker.) r. kath. plébános, VIII., Stáhly-u. 7.
Kuncze Lajos dr. (Ker.) ügyvéd, III., Bécsi-ut. 95.
Lampel Vilmos (Ker.) ny. min. tan., I., Uri-u. 33.
Láng Lajos dr. (Rass.) ügyvéd, felsőházi tag, IV., Veres Pálné-u. 7.
vitéz *Lázár* Domokos (Nep) ny. áll. táborn., Vitézi Szék kap. II., Pálffy-tér 4.
Lázár Emil (Szoc.) szakszerv. titkár, VII., Bethlen-tér 3.
Lázár Ferenc dr. (Ker.) kir. közj., felsőh. t., V., Bálvány-u. 13.
Lédermann Mór (Nep) rt. ig., kormányfőtan., VII., Károly-körut 13.
Lévai Sándor (Szoc.) lapszerkesztő, ny. Máv. hiv., VII., Rottenbiller-utca 3.
Magyar Miklós (Rass.) igazgató, VI., Hungária-körut 147.
v. *Mátyásfalvy* Erich dr. (Ker.) ügyvéd, I., Attila-körut 2.
Mihalovics Zsigmond (Ker.) tb. kanonok, plébános, VII., Hungária-középkörut 170.
Miklós Ferenc dr. (Ker.) ügyvéd, IV., Veres Pálné-utca 19.
Millok Sándor (Szoc.) magántisztv., I., Alkotás-u. 37.
Mohaupt Gyula dr. (Ker.) ügyvéd, I., Ugocsa-utca 6.
Molnár László (Ker.) esp. pléb., II., Batthyány-tér 7.
Müller Antal (Ker.) sz. ig., orszgy. képv., VIII., Baross-u. 30.
Nagy Andor (Rass.) bankelnök, V., Bálvány-u. 19.
Nagy Antal (Nep) butorgyáros, VIII., Víg-utca 22.
Nagy Ferenc (Nep) szállit. vállalk., VII., Columbus-u. 4.
Nagy László dr. (Ker.) ügyvéd, V., Lipót-körut 17.
Nemes Nagy Mihály dr. (Ker.) ügyv., XI., Horthy Miklós-u. 28.
Németh Béla dr. (Nep) korm. főtan., ügyv., I. Naphegy-u. 19.
Németh Gyula (Ker.) férfiszabó, IV., Váci-utca 36.
Orova Zsigmond dr. (Nep) ügyv., III., Szentendrei-ut 23.
Orphanides János (Nep) korm. főtan., alelnök, II. ker. Corvin-tér 6.
Pakányi Ferenc (Ker.) magánzó, I., Krisztina-tér 9.
Pályi Gyula dr. (Nep) ügyvéd, II., Szemlőhegy-u. 23/b.
Payr Hugó (Rass.) ujságiró, X., Hungária alsókörut 15.
Párkány Frigyes dr. (Rass.) ügyvéd, V., Aulich-u. 5.

A régi pestbudai polgár otthona

Milyen környezetben élte mindennapi életét a régi Buda és Pest polgára? A régi Budapesten a kettős fővárosnak azt a korszakát értve, amely a tizennyolcadik század közepétől a következő évszázadnak körülbelül a közepéig terjedt.

Hivatásbeli kutató nem foglalkozott ennek a kornak az iparművészetével. Kutatói eredmények hiján az összefoglaló munkák és a kézikönyvek néhány mondattal intézik el az egész kérdést: azzal a megállapitással, hogy a régi Pestbudának nem volt iparművészete. Ugyanakkor, amikor jóval kisebb és jelentéktelenebb városainknak, például Pápának, Tatának, Győrnek, Debrecennek, volt.

Csak végére kellett járni ennek a valószinütlen tételnek, hogy téves volta nyilvánvalóvá legyen. Ezt a nem könnyü és fáradságos munkát *meglepő eredménnyességgel végezte el és mutatta be ritka érdekes kiállitásán az Iparművészeti Muzeum.*

Pestbuda ötvösei

Hogy a régi Pestbudának nem voltak iparművészei? A kiállitáson csupán olyan tárgyak szerepelnek, amelyekről *kétségtelenül kimutatható, hogy itt készültek,* a Duna két partján s hogy akik készitették, itt élő művészi képességü mesteremberek voltak. (Abban az időben és még jó sokáig, nem volt szokás különbséget tenni mesterember és iparművész között; az utóbbi fogalmat nem is ösmerték.) A remekbe dolgozó kézmíveseknek tekintélyes névsora szerkeszthető meg a kiállitás tárgyainak segitségével. Csak ötvöse hosszu sorozatnyi volt a régi Pestbudának. Érthető is, mert a török uralom után egymás után épültek a templomok s azokba egyházi ötvösmüvek kellettek. A XVIII-ik században már bőven voltak helybeli ötvöseink, akik a templomok fölszerelését kitünően elvégezték. Legtöbbjüknek a nevét is tudjuk, mert az ötvösmesterek mesterjegyükkel, vagy monogrammjukkal, néha a teljes nevükkel is jelezni szokták készitményeiket. A vizivárosi Szent Anna-templom kelyheit például *Fauser* József, *Schätzl* József, *Puchmayer* János Mihály, az ujlaki plébániatemplom örökmécsesét a rác *Lubisics* Márton, a józsefvárosi plébániatemplom egyik ezüstkelyhét *Paschberger* József, az óbudai zsidó templom tóradiszeit *Schwager* János Mihály, *Miller* Mihály János, *Polack* József és mások készitették. Csupa német nevü mester. De az akkori Pest és Buda lakossága is német volt, a kipusztult magyarság helyére betelepült idegen jövevények, akik itt gyökeret eresztettek és unokáikban már magyarok lettek. Az első magyar származásu ötvösök későn jelennek meg: a tizenkilencedik század második harmadából valók *Kovátsy* János és *Szentpétery* József müvei. Szentpétery József ugyan, korának leghiresebb magyar ötvöse, nem volt a mai Pestbuda szülöttje, de itt dolgozott és legszebb alkotásait itt készitette.

Mindezek a mesterek természetesen nem szoritkoztak az egyház szükségleteinek kielégitésére, hanem a polgári háztartások számára is dolgoztak. És milyen szépen, milyen művészi érzéssel dolgoztak. Ezüst gyertyatartó, fedeles kanna, ezüstkanál, sótartó, lábas, díszkupa, tintatartó, cukrosdoboz, asztaldisz, talpastál, gyümölcstartó és a háztartás számára szükséges minden ezüstholmi szebbnél szebb darabjai láthatók a kiállitáson. Komoly iparművészet mindez, amely minőségre és a kivitel művésziességére nézve megüti a kor legjobb külföldi iparművészetének mértékét.

Régi butorok

Ezekből a tárgyakból tevődött össze egyebekkel együtt a régi Pestbuda polgárának otthona. Hogy ezek a tárgyak és a belső berendezés egyéb tárgyai hogyan hatottak a lakás együttesében, arról is teljes fogalmat kaphatunk az Iparművészeti Társulat kiállitásán. Két megépitett szoba keretében mutatja be *Layer* Károly dr., a muzeum érdemes vezetője, a régi Pestbuda polgárának lakását. Az idő körülbelül 1830, vagyis a java biedermeier-kor. Bizonyos, hogy korábban is készültek Pestbudán butorok és a lakásberendezés egyéb kellékei. De asztalosaink semmivel sem jelezték készitményeiken sem a keletkezés idejét, sem a maguk személyét. Ezért nagyon nehéz megállapitani valamely régi butordarabról, hogy hol készült. Lehet, sőt valószinü, hogy itt; de épp ugy készülhetett más magyar városban is. A kiállitás megszervezői viszont szigoruan ragaszkodtak ahhoz, hogy csakis kétségtelen hitelességü tárgyakat mutassanak be s ilyenek — már ami a butorokat illeti — csupán későbbi korszakból maradtak reánk.

A mult század harmincas éveinek legjobb nevü asztalosmestere *Steindl* Ferenc volt. Ő sem jelezte butorain készitőjük nevét, mégis hitelesen tudjuk számos butordarabról, hogy Steindl hires mühelyéből kerültek ki. Ami származásukat elárulja, nem annyira a stilusuk — bár a Steindl-butoroknak a maguk biedermeieri stilusán belül megvan az egyéni jellegük — mint inkább a hagyomány. A szóbanforgó butorok mai napig azok leszármazottjainak tulajdonában vannak, akiknek számára eredetileg készültek. Néhány régi pesti polgári család otthona ma is azokkal a Steindl-butorokkal van berendezve, amelyeket eleik számára készitett Steindl. S a családi hagyomány megőrizte a készitő mester nevét.

Igy sikerült Steindl Ferenc műhelyéből való butorokkal berendezni két szobát, amelyekhez *Szablya Frischauf* Ferenc tervezte meg az izléses keretet. A polituros cseresznyefa volt Steindl kedvenc butoranyaga. Szép meleg mélysárga a megöregedett cseresznyefa szine, az otthon meghittségét egymagában is fokozó. Asztal, karosszék, kanapé, ágy, éjjeliszekrény, könyvállvány, ruhaszekrények — megannyi helyről összeszedett darabok — tanuskodnak a Steindl-műhely fejlett tudásáról, izléséről és fogalmat adnak egyben a táblabirókori pesti polgár meleg és meghitt otthonáról.

Kuny Domokos majolikái

Az iparművészetnek semmiféle ágában sem szorult idegenből való behozatalra a régi Pestbuda. Még nem rég az volt a közhit, hogy nem volt olyan porcellán, vagy fayence-gyára, amilyen például hiressé tette a szászországi Meissent, vagy Bécset és a magyarországi Holicsot, meg Tatát. Siklóssy László szerencsés kutatásai óta tudjuk, hogy igenis működött, sőt virágzott a tizennyolcadik század végén Budán fayence-gyár. A lotharingiai francia családból származó *Kuny* Domokos alapitotta 1785-ben a mai Krisztinakörutnak valószinüleg az uj vásárcsarnokkal szomszédos egyik telkén. Kuny Holicson és Tatán tanulta az agyagmivességet és ennek a két nevezetes magyarországi gyárnak készitményeit utánozta a maga gyárában. Készitett disztárgyakat is, de főként használatiakat: tányért, tálat, kancsót és egyebeket. Készitményeivel nemcsak a hazai piacokat árasztotta el, hanem külföldre is szépen szállitott belőlük. Siklóssy adata szerint Magyarországnak 1795-ben agyagból és üvegféléből 2242 forintnyi behozatala és 20,902 forint ára kivitele volt. Külső kereskedelmünknek ezt a tételét ennyire aktivvá Kuny Domokos készitményei tették. Ezt a kitünő férfiut, aki olyan nagy hasznot hajtott hazájának, tönkre juttatta a bürokrácia. Jó időre lehetetlenné tette számára mesterségének folytatását s amire kiharcolta az igazát, már csak emberi roncs volt.

Jellemző arra a romboló munkára, amit az idő az emberek emlékezésében mivel, hogy Kuny Domokos és gyára minden készitményével teljesen feledésbe merülhetett. Fayence-tárgyait Kuny *OF* monogrammal jelezte és csak kivételesen fordul elő gyárának készitményein a «*Kuny in Ofen*»-jegy. Az *OF* «*Ofener Fabrik*»-ot jelent, mint ahogy Siklóssy László megállapitotta, aki fáradságos levéltári kutató, majd pedig gyüjtői munkával Kuny tragikus életének adatait összeszedte és gyárának fölismeretlenül lappangó készitményeire nézve megállapitotta származásukat. Siklóssy nyomdokán sikerült azután Szablya Frischauf Ferencnek a Kuny-gyár legművészibb tárgyaiból a maga nemében páratlan gyüjteményt összeállitania. Ez a gyüjtemény is része a régi Buda és Pest iparművészetét bemutató kiállitásnak. Aki szemügyre veszi darabjait, megállapithatja, hogy a régi Pestbuda polgárának asztalnemüje izlésesebb és művészibb volt, mint a maié. Tányérain, tálain, csészéin egy művészibb izlésü kornak a szelleme érzik.

Az óragyüjtemény

A lakásberendezés egyéb szükségleti tárgyai tekintetében is minden igényt kielégithette a maga városában a régi Buda és Pest polgára. Kitünő órásművesei voltak például, akik az órák minden válfajának készitéséhez értettek. A kiállitás számos hiteles darabot mutat be közülük, például *Kiffler* Ferenc mester 1790. táján készült szekrényóráját, vagy a «*Matheus Schwarc in Ofen*» jelzésü mesternek tizennyolcadik századi óráját. Körülbelül a kortársa lehetett Paul *Hueber*, szintén budai órásmester. Szerepelnek a kiállitás óragyüjteményében állóórák, faliórák, nagyok és kicsinyek, zsebóra alaku ezüst utazó óra («Franz Schirndorfer a Pesth»), sőt valóságos zsebórák is, amelyek nem svájci eredetüek, hanem fölirásuk szerint olyan pesti órásmesterek alkotásai, mint *Králik* Sámuel, vagy *Laufer* és olyan budai mestereké, mint *Berjon*, vagy *Sterber* József.

Ezekből a tárgyakból — nagyokból és aprókból — rakódik össze a muzeumi kiállitás nézőjének képzeletében a régi Pestbuda polgárának otthona. Milyen szép és tanulságos lenne berendezni velük Pestnek, vagy Budának valamelyik régi polgári házát. *Milyen eleven muzeumot lehetne velők teremteni!*

Elek Artúr.

ALT RUDOLF: A budai városháza a Mátyástemplommal.
Das Ofener Rathhaus mit der Mathiaskirche. Nach einer Lithographie von Rudolph Alt.
Mutatvány az alább ismertetett tagilletmény-kiadványból. — Aus: Dominik Kuny, ein ungarischer Keramiker des XVIII. Jahrhunderts.

IRODALOM

KUNY DOMOKOS, EGY BUDAI KERAMIKUS A XVIII. SZÁZADBAN. Muzeumi tárlóink és szakirodalmunk nem beszélnek a budai majolikagyárról, még kevésbé Kuny Domokosról. Siklóssy László egy 176 oldalra terjedő könyvet irt erről a témáról. A Lotharingiából bevándorolt Cuny Domokos, a holicsi gyár művezetője és fia, Kuny Domokos, a budai gyáros kapcsán a magyar keramikának körülbelül hetven éve tárul elénk. Megelevenednek a poros tárlók és husból, vérből való emberek mutatják be az olvasónak a XVIII. század ipari életét. Lotharingia, a Svábföld, Holics, Tata, Komárom keramikus világa vezet minket a budai gyárba, amelynek kapcsán megismerkedünk a kettős fővárosnak, Budának és Pestnek nemcsak keramikájával, hanem egész ipari életével s a napoleoni idők ipari átalakulásaival. Kuny élete alkonyán egy világraszóló találmányával akar hires és gazdag lenni. Ez a tragikuma. A pesti és a bécsi egyetem összevesznek a találmányon, melynek kémiai része is érdekes. A pesti gáncsolja honfitársát, a bécsi — csodálatosképen — védi a magyar embert, mig meg nem unja. Kuny végre is elbukik a harcban s a bürokratizmus utvesztőjében. De élete, működése s a kör, amelyet életirója vele kapcsolatban bemutat, rendkivül tanulságos s igy érdemes volt őt feltámasztani. A hazai és külföldi levéltárakban végzett levéltári kutatás s az egykori könyv és hirlapirodalomban való minuciózis elmélyedés hozta létre ezt a munkát, melynek külső kiállitása is figyelemreméltó. A budai fayence-ok hozzáférhető darabjain kivül számos szép holicsi és tatai darabot látunk, ezeken kivül pedig a régi Buda és Pest egykoru festmények, rajzok és metszetek alakjában vonul el szemünk előtt. A majolikagyárnak ma is meglévő épületét Kincz-

A Gyüjtő 1917. 8-10 sz.

396. Peint par GUIDO RENI, grave par Jean Jaques AVRIL: Le repos en Egypte.

ler Ödön rajzolta le, a két címlapot Pahr Alfréd és Végh Gusztáv rajzolták, a fejlécek és zárólécek Pahr Alfréd és Martos Zsigmond művei. A nyomóducokat Kurcz Lipót és Társa cég, a nyomdai munkát a Pápai Ernő cég végezte. Mondanunk sem kell, hogy a mű előállitása nagy költséget rótt Egyesületünkre, a mű kiadójára. Ha mégis tagtársainknak, kiknek előzőleg december 20-i közgyülésünkön mutatjuk be, az ujesztendőben dijtalanul küldjük meg, tesszük ezt azért, mert számitunk Egyesületünk iránt való fokozott szeretetükre és ragaszkodásukra.

HOLICS, TATA, STOMFA. Ez a Gyüjtő eddigi évfolyamaiból összeállitott különlenyomat, melyet Divald Kornél, Rhédey Miklós, Siklóssy László és Török Kálmán irtak, már megjelent. Ez első könyvét képezi a Magyar Keramika Története c. sorozatnak. (A második könyv a fent ismertetett Kuny Domokos c. munka.) Ára 10 K.

VIDÉK

VIDÉKI TAGJAINK 1917. évi grafikai tagilletményét december hóban, még Karácsony előtt szétküldjük.

KIÁLLITÁSUNK RIMASZOMBATBAN. Rimaszombati tagjaink november hó végén Tardos-Taussig Ármin festőművész tagtársunk műveiből rendkivül sikerült kiállitást rendeztek a vármegyeháza termében. A kiállitást november 24-én nyitották meg Putnoky Móric gömörmegyei főispán és neje. Ez alkalommal sétahangverseny is volt. A kiállitáson, melynek létrehozásában elsősorban Gál István dr. tagtársunk buzgólkodott, a környék intelligenciája nagy számban jelent meg. A belépődijjakból jelentékeny összeg folyt be a Tompa Kulturtársaság céljaira.

Hirlap
1948 DEC. 14

93

Pest-Buda porcellánokon és üvegeken

A fővárosi Történelmi Múzeum kiállítása (Rózsa Miklós-szalon) a Pest-Budán 1735 és 1885 közt készült kerámiák, porcellánok és üvegek gyüjteményén eredeti módon érzékelteti a reformkor és a biedermeier-világ ízlését, hazai és idegen ipar-művészeti törekvéseit és e művelődéstörténeti emlékek társadalmi, lelki és anyagi indítékait. A rendezés eredetisége — a katalógus tanulmánynak beillő, kitűnő előszavával együtt, dr. *Supka Magdolna* műve — abban nyilatkozik, hogy *az egykori metszeteket is bemutatja*, amelyek nyomán a fejlődés időrendjében kiállított üvegek és porcellánok nagyrészt pest-budai városképi ábrázolatai készültek. A nagyobb metszetek a falakon függnek a vitrinek mellett, a kicsinyeket a tárgyak mellé állították az üveges szekrénykékben. Így megfigyelhető az „áttétel" készsége, gyakorlottságának és művészi erejének foka.

Kuny Domokos első budai kerámiagyárának egyéni törekvéseit húsz tárgyon láthatjuk, majolika-tárgyai, szalmasárga-mázú kőedényei közt. Saját leleményének művei a dísztányér, *nagy, plasztikusan kidolgozott vörös rákkal a közepén*, továbbá a márványt utánzó „márványfayence" tál, kancsó és tányér. A két testvérváros egyesítése előtt készült porcellánok és üvegek közül a legrégibb e kiállításon a budai cipészcéh *számára készült talpas-pohár (1810)*. A kedvezőtlen viszonyokkal küszködő helyi mesterek korukat jellemző, jelzet nélküli munkái jobbára elmaradnak — főként ábrázolataik kivitelében — az idegen gyártmányok mögött, de *Piesche József* pesti üvegvésnök betűvel és nevével jelzett művészi poharai kivételek. *A magyar munkák a reformkor emlékeit idézik fel*, így a porcellán talpaspohár, amelyet a „hongyűlési ifjúság ajánl Kossuth Lajosnak. Poharakon jelentkeznek a városképi részletek is, de a hazai ipart gyarmati helyzetünkben — kivált a kiegyezés után — elnyomta a bécsi porcellán és a cseh üveg, amelyet korábban is jobban kedveltek a főurak és a gazdagok.

E kedvezőbb körülmények közt fejlődött iparművészet pest-budai városképi ábrázolatokkal ékítette gyártmányait, hogy Magyarországon jobban vásárolják császéreit, poharaikat, egyéb tárgyaikat, de kereskedői nagy buzgalmukban néha *téves* is lelhető a német, majd magyar feliratok között. A városkép történeti emlékű ábrázolataiban így legnagyobbrészt e finommüvű porcellánokon és szépmetszésű és festett üvegeken gyönyörködhetünk. A kiállítás e leggazdagabb sorozatain érvényesül igazában a kultúrhistória érzékeltetése. Az utókor merengésével szemlélhetjük remek „Alt-Wien"-porcellánokon, csillogó metszett és élénk szinekkel festett poharakon, vázán, díszfalon Pest-Buda látképét a hajóhidakkal, a Lánchidat, az Al-dunasort, a várbeli Szentháromságteret, a német színházat és a pesti magyar színházat, Császár-fürdőt, a városligeti tavat és más részleteket. Érdekesek a „kőedény"-tányérok nagy, fekete ábrázolatai (a Rakpiac, „A' városi táncterem épületje", a Színház-tér, a Magyar Színház).

A kézi használatra és lakás-díszítésre szánt munkák rendeltetésük, illetve törékenységük miatt ritka példányai soha vissza nem térő időknek *tanító és hangulatot felidéző emlékei*. Nemcsak stílusukban, hanem városképeikben is megőrizték e korszakok életének, mindennapjainak levegőjét, történeti lehelletét és lenyomatát.

Tamás Ernő

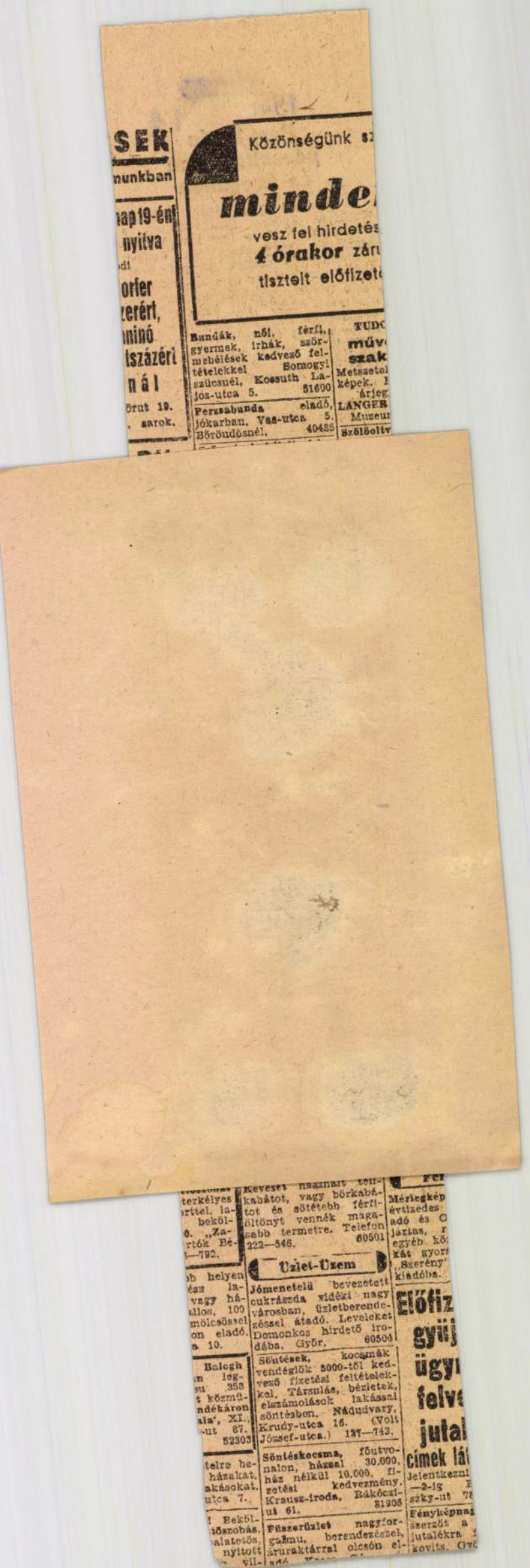

SEK
munkban
nap 19-én
nyitva
ldi
orfer
zerért,
minó
tszázért
n á l
örut 19.
. sarok.

Közönségünk s
minde
vesz fel hirdetés
4 órakor zár
tisztelt előfizet

Bundák, női, férfi, gyermek, irhák, szőrmebélések kedvező feltételekkel Somogyi szűcsnél, Kossuth Lajos-utca 5. 51600

Perzsabunda eladó, jókarban, Vas-utca 5. Böröndösnél. 40485

TUDO
műv
szak
Metszetel
képek. I
árjeg
LÁNGER
Muzeur
Szőlőoltv

Keveset használt téli kabátot, vagy bőrkabátot és sötétebb férfiöltönyt vennék magasabb termetre. Telefon 222—546. 60501

Üzlet-Üzem

Jómenetelű bevezetett cukrászda vidéki nagyvárosban, üzletberendezéssel átadó. Leveleket Domonkos hirdető irodába, Győr. 60504

Söntések, kocsmák vendéglők 3000-től kedvező fizetési feltételekkel. Társulás, bérletek, elszámolások lakással söntésben. Nádudvary, Krudy-utca 16. (Volt József-utca.) 137—743.

Söntéskocsma, főutvonalon, házzal 30.000, ház nélkül 10.000, fizetési kedvezmény. Krausz-iroda, Bákóczi-út 61. 81908

Fűszerüzlet nagyforgalmu, berendezéssel, áruraktárral olcsón el-

Mérlegkép
évtizedes
adó és O
járlás, r
egyéb kö
két gyor
„Szerény
kiadóba.

Előfiz
gyüj
ügyi
felv
jutal
címek lá
Jelentkezni
—2-ig
szky-út 7

Fényképnag
szerzőt a
jutalékra
kovits. Gy

Kuny Domokos

Magyar Nemzet
1948. dec. 21.

4

Pest-budai üvegek és porcellánok

A *Rózsa Miklós Galériában Supka* Magdolna igen érdekes és szép kiállítást rendezett a *székesfővárosi történeti múzeum anyagából.* Régi budai és pesti porcellánokat, kerámiákat és üvegedényeket gyüjtött össsze, melyek úgy budapesti vonatkozásaikkal, mint a magyar biedermeier halvány és idillikus szépségeivel beszédesen bemutatják a főváros szerény, száz év előtti életét, az iparosság és a szépmívesség nehéz multját, küzdelmeit. Vannak itt remek kivitelű, romantikus hangulatú, régi bécsi csészék és porcellánok is, amelyeket a nagyobb kelendőség kedvéért pestbudai látképekkel díszítettek. A magyar agyagmívesség sorsa nehéz volt a bécsi porcellán és kerámia gyarmatosító konkurrenciája miatt, ugyanez vonatkozik a cirádás, díszes cseh üvegek versenyére is. Nehéz kezdetekből, holicsi és lotharingiai hagyományokból bontakozik ki *Kuny* Domokos krisztinavárosi műterme korszakot jelentő áruival meghatódottan nézzük ezeket a nemes és szépformájú edényeket, amelyek nem egyszer mulatságos bizarrságokkal ékeskednek. Csészéken és tányérokon, poharakon és serlegeken megelevenednek ódon metszetek elfakult városképei. A poharak a cseh üveghez képest leegyszerüsödött és józanabb formákat mutatnak gániuszaikkal, városképeikkel, portréikkel (pl. *József nádor* üvegbemetszett hosszúkás koponyájával), avagy *Kossuth* Lajost éltető 48-as feliratokkal. Érdekes és jelentős korszak bontakozik ki előttünk és nem dicsérhetjük eléggé Supka Magdolna ízlését, hozzáértését, ahogyan összehordta e kiállítás anyagát; a nézőt áhítattal merenghet a főváros egyszerű és szerény multján.

Gogoják Lajos

a tek. Elnökségének,

Budapest.

Rákos utca 9.

meg nem
ületettek
illaga

Aranyossi Pál:
A mai Bulgária

Egyik legnagyobb hibánk, hogy nem akarunk kellőképpen megismerkedni keleti szomszédankkal, holott a velük való együttlét jövőnk záloga. Amíg mindenki «kultúrembernek» tartja magát, aki Párisról és Londonról tud, kevesen büszkélkednek azzal, hogy Oroszországot s a különböző népi demokráciákat, azok történetét, földrajzát, kultúráját jól ismeri,

Kuny Domonkos

keramikus

l.

Tarczai György

Holicsi képes-
könyv. Bp. 1924.
37 — 43. l.

Zona ora percorsa dalla nuova via del Circo Massimo.

Kumy Domokos

Szentiványi Gyula dr.
Bp. Lágymányosi-u. 10.

MAGYAR RÉGÉSZETI, MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
IPARMÜVÉSZETI SZAKOSZTÁLYA
Budapest, Üllői-út 33-37.
Telefon: 189-797.

M E G H I V Ó

a Társulat évadnyitó kirándulására, Tatára a Kuny Domokos Múzeum iparművészeti kiállitásának megnyitása alkalmából.

Indulás: Bp. keleti pályaudvarról 1955.szept. 18-án, vasárnap reggel 8-órakor, személyvonat fapadossal. Gyülekezés 7.3o-kor a pályaudvar jegyváltási csarnokában. Tóváros kertre érkezünk 9.59-kor, onnét séta a Népparkon /Angol-park/ keresztül a múzeumig, s megtekintjük a közbeeső műemlékeket. Vezeti: JENEI FERENC kartárs a tatai múzeum vezetője.

A kiállitás déli 12 órakor nyilik. Utána az öreg várat nézzük meg. - A vendéglőben olcsó és bőséges menü kapható. Szép idő esetén strandolási lehetőség d.u. 4-ig. Utána folytatódik a műemléki séta bent a várban.

Indulás vissza Tóváros kertre 7 órakor, honnét a vonat 2o.o4-kor indul és 22.1o-kor érkezik Bp.keleti pályaudvarra.

Jelentkezés szeptember 17-ig, a fenti telefonszámon Sárdy Judit kartársnőnél. A vonatjegy oda-vissza 33%-os kedvezménnyel 28.8o Ft-ba kerül. Tekintettel, hogy kollektiv vonatjeggyel utazunk, kérjük Tagtársunkat a fenti összeget a jelentkezési határidő lejártáig Sárdy kartársnőnek sziveskedjék befizetni.

Budapest, 1955.szeptember 5.

SZAKOSZTÁLYTITKÁR

Korona

640. VÁZA, fedővel, tarka zománcfestékkel, japán 400
641. CSÉSZE aljjal, zománcos díszszel, japán, XVIII. század . . 100
642—644 CSÉSZE aljjal, Imári porcellán, darabja 100
648. KANNA fedővel, pâte tendre, XVI. Lajos kora, K jellel . . 60
651. BÁLVÁNY, kőszobor, kinai 300
652—653. ALEXANDRIAI SZENT KATALIN és Krisztus zománcmüvü miniatür képe, 1700 körül, darabja . . 200
654—657. MINIATÜR, négy darab —
658. SZOBROCSKA, sárgaréz . . —
659. TEATARTÓ, japán, XVII. század 120
695. CSIPKE, vert, Bruxelles, 3·40 m. 450
696. CSIPKE, point d'aiguille, domboru rózsákkal, Bruxeles, 3·5 m. 2000
697. CSIPKE, point de Venise, 6·25 m. 2000
698. CSIPKE, tüllmunka, biedermeier ruháról, 3·25 és 2·25 m, együtt 2000
699. HÁZIOLTÁRKA, Máriával, elefántcsont 400
700. TERITŐ, selyem, himzett sárgaliliomokkal 400
701—727. GYÜJTEMÉNY RÉGI CSIPKÉKBŐL. *Ezek között varrott és vert csipkék, flandriai, velencei, francia, cseh és magyar készitmények a XVII—XIX. századból. Az egyes darabokon fel van tüntetve a kikiáltási ár.*
728—729. VÁNKOSHUZAT, vert csipkebetéttel. Felsőmagyarország, egy pár együtt 300
730—800. KÖNYVEK, néhai Kerner Jusztin könyvtárából .
801—850. EXLIBRISEK, eredeti rézkarcok, litográfiák stb. aukción kivül is . . . . . —
851—894 KÜLÖNFÉLE MŰVÉSZETI TÁRGYAK . . . . —
895. PLAQUE, tüzben aranyozva, empire-ruhás nő mellképe . . —

Korona

896—898. CÉHLEVÉL, három darab, XVIII. század . . . . . —
889—900. ÉBENFAKERET, dúsan faragott, renaissancemodoru, egy pár, egyikben *Kriehuber* eredeti litográfiája, a másikban pontozott modoru metszet: *„Marie Louise, reine des Francais“*, együtt . . 700
901—902. SICK, JANUARIUS: Olajtanulmány két oltárképhez, együtt 1000
903. VÁNDOROK, viaszdombormü a Valkenhayn-gyüjteményből . 600
904. SZOBROCSKA, fehérmázu porcellán, Bécs, XVIII. század 700
905. SZOBROCSKA, fehérmázu porcellán, kutya és farkas küzdelmét ábrázolja, Bécs, XVIII. század 400
906. SZOBROCSKA, cseh . . . 30
907. RUBENS modora: Gyermekfej, olajfestmény 1200
908 SZŐNYEG, kisméretü Szumák 250
909. LADIKIMASZŐNYEG . . 1800
910 KULAIMASZŐNYEG . . 1200
911—912. KARAMANI függöny, két pár, párja 550
913. U. N. SAMURAI ‹japán harcos diszöltözetben›, teljes vértezet 500
914 GYÜMÖLCSTARTÓ, Thieme, Potschappel 500
915. HOLLAND FESTŐ: A vacsora, olajfestmény 400
916. KÉSZLET, porcellán virágdiszszel, harmincnyolc darabból álló. Ebből levesestál, mártásoscsésze, pecsenyéstál, tésztástál, 13 nagytányér, 5 kistányér, Bécs, 1846, a többi pótlás a schlaggenwaldi gyárból, együtt 2500
917—919. TÁNYÉR, angol, kinai mintáju, darabja 50
920—931. FAFARAGVÁNYOK, Betlehemrészletek, XVIII. század —
932. CALLOT, JAQUES: A betlehemi gyermekgyilkosság, eredeti rézkarc . . . . . —
933. CSILLÁR, zöldre patinázva . 400

IRODALOM

A posta sulyos küldeménnyel kopogtat be tagtársainkhoz, amikor e számunkkal egyidejüleg Siklóssy Lászlónak, »Kuny Domokos egy budai keramikus a XVIII. században« cimü müvét is hozza. E vaskos könyv méltó párja azoknak a különszámoknak, amelyekkel az elmult években tagtársainkat megörvendeztettük. Érdekesség dolgában sem marad a többi mögött. Eredeti forrástanulmány, amelyben az olvasó csupa uj dolgot talál. Hamar megbarátkozik a könyvvel az is, akinek a téma első hallásra tulságosan részlegesnek tünik, mert nem csupán egy embernek ügyes-bajos dolgairól van benne szó — bár a XVIII. századi polgári életbe bepillantani önmagában véve sem érdektelen dolog — hanem a Kuny-család kapcsán alaposan megismerkedünk egész régi keramikánkkal. Megtudjuk, hogyan függött össze a magyar fayence-ipar a külföldi keramikával, számos eddig nem ismert dolgot olvasunk Holicsról, Tatáról s a majolika-gyüjtők nem egy probléma megfejtésére fognak ráakadni. Van azonkivül a munkának egy olyan része, amely jóformán minden keramikai gyüjtőt érdekelni fog. A szerző ugyanis összeállitotta azoknak a gyáraknak az adatait, amelyek a budai és pesti piacon egészen 1830-ig szerepet játszottak. Számos levéltári adat és felkutatott hirlapi közlemény és hirdetés tárja fel előttünk e gyáraknak üzletmenetét oly részletességgel, amely elmondja a gyári jegyeket is, valamint leirja az egyes gyártmányokat. Nemcsak hazai, de külföldi gyárakról is szó van itt, ugy, hogy alig lesz gyüjtő, aki ne tudná a könyv adatait saját gyüjteményével kapcsolatba hozni. Ám mindezek olyan szempontok, amelyek elsősorban a szakembert érdeklik. Ha ellenben végiglapozzuk a könyvet és végiggyönyörködünk, ha máson nem, a reprodukciókban közölt régi budai és pesti látképeken, ez egymagában megjutalmaz azért, hogy a könyvvel foglalkoztunk.

Ennyit a munka külsőségeiről, mert hiszen beható tartalmu méltatása és birálata végre is mások feladata lesz. A külsőségek közé tartozik a könyv tipografiai kiállitása. Itt egyesületünk tagjai megismerhetik régi tradicióinkat. Mindenki, aki csak némileg ismerős a mai nyomdai viszonyokkal, megállapithatja, hogy egy ilyen munka, egy ilyen kiadás megismétlése a mai viszonyok között lehetetlen lenne. Hogy mást ne mondjunk, ilyen minőségü és ilyen mennyiségü papiros ma már egyáltalában nincsen Budapesten, ha pedig a könyvet ma kellene előállitanunk, ugy az még az esetben sem lenne lehetséges, ha az összes tagsági dijakat ráforditanók. Evvel szemben tagtársaink, mint *tagilletmény-részletet* dijtalanul kapják meg, fennmaradván a joguk a további tagilletményekre. Még könyvárusi árát is aránylag igen csekély összegben szabtuk meg, olyannyira, hogy ezt kénytelenek leszünk felemelni, már csak azért is, hogy megfelelő példányszámot tudjunk folyton szaporodó tagjaink számára biztositani. Hogy mégis lehetséges volt a könyvnek e pazar előállitása, azt az magyarázza meg, hogy az immár több, mint egy esztendeje készült. Igy is nagy áldozatot kivánt meg egyesületünktől, de ezt szivesen hoztuk meg tagtársaink kedvéért. Ha netalán valaki egyesületünk tagjai közül nem kapta volna meg, ugy kérjük, méltóztassék azt *az 1918-ik évi tagsági jegy számára való hivatkozással* megreklamálni.

A Gyüjtő mostani száma, amely a Kuny-szám után 5. számot visel, sajnos, már kevésbbé jó papiroson jelenik meg. Szivesen fizettünk volna magas árat a régi finom papirosért, de az már egyáltalában nem kapható. Ha hozzátesszük, hogy e kevésbbé jó minőségü kiállitásért is négyszer annyit fizetünk, mint azelőtt a finomabbért, tagtársaink bizonyára nyugalommal fogják megvárni azt az időt, amikor régi szokásainkhoz ismét visszatérhetünk.

Az 1917. évfolyam tartalomjegyzékét legközelebbi számunkkal küldjük szét.

A Gyüjtő 1918.
1918

KÜNY *(Cuny, Kuhn) Domokos*, keramikus, * Durlach 1754 dec. 15, † Bécs 1822. Holicson és atyja tatai gyárában tanult. 1785. Budán majolikagyárat alapított, hol saját találmányú fajanszedényeket is készített. — Irodalom: *Siklóssy* László, K. Domokos. Egy budai kerámikus a XVIII. században. Bpest, 1917.

Kg I, 6054

tal apzatra helyezett tojásdad medaillonban,
a melyet a hadi trofeak közt Amorettek és babér
körül. Feje elöt kopasodik; haja, bajusza és állán levő
kerek gallérja csipkézett, vértbe van öltöve s az arany-
on hordja. Bal vállán kendő van átvetve. Felirata

T.

. FIL. NATVS KAL. SEXTIL. CIↃ IↃ XXVII.
NON HVNGARORVM REX, SOCERI CAROLI V
SVCCEPIT IMPERATOR VIII. KAL. SEX=
IDIT, OBIT IV. ID. OCTOB. CIↃ IↃ XXVI.

Effigianit et Excud. Cum Privil. P. Van

vonalkeretnek 44·1 : 35·6 cm.

389/96 N=84.

Kuny (Cuny
Kuhn)
Dominik

---

* Durlach 1754 dec. 15
† Wien 1822. febr.

Thieme-Becker
22. III. l.

Koppmayer Jakab, német rézmetsző

VII. 255.

Kuny Domokos

Keramikus

lást

Lay Bpestiparnüvkiáll

39 fl.

– 44.

Kuny Domokos

keramikus

Révai XX. 525. l.

Mercy Brooks

Reminiscences

Room XX .252.1.

Kuny Domonkos

Siklóssy László: Kuny Domokos. Egy bu-
dai keramikus a XVIII. században

4°, 89 K, 160 L, Budapest, év nélkül

Kuny Domokos

Siklóssy László:

Cuny Domokos tevékeny élete Külföldön és Magyarországon. Pesti Napló 1917. 253 n.

Kuny Domokos

Siklóssy László: Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. Bpest, 1917. 8 r. 172, számos Eappel.

Ism.

Hóman Bálint:

Századok 1918. 191–193. l.

Kuny Damokos

U. 1693

1694

1695

1696

1697

l. Tanulmányok Bp. multjából. VII. 61. l.

Lap

Joó Tibor: Szempontok irodalmi levelek meghatározásához 286
K. Dedinszky Izabella: Wagner és Liszt dedikált művei az Országos Széchényi Könyvtárban 87
Kósa János: Egy politikai röpirat kálváriája a könyvrevíziós hivatalban 78
Kósa János: Vita egy selyemtenyésztési könyv szerzőségéről 178
Lavotta Rezső: Mosonyi Mihály kéziratai 291
Mokcsay Júlia: Hírlapnyilvántartások 85
Musnai László: Háromszázéves ismeretlen unitárius káté 391
Panka Károly: A külföldi államok között fennálló könyv-csereviszony és annak történeti előzménye 175
Szemző Piroska: A kolozsvári „főasszonyságok" könyvtára 100 esztendővel ezelőtt 171
Szimonidesz Lajos: Literátus Péter magyar kátéja, vagy ábécés könyve 390
Tolnai Gábor: Legszebb magyar könyv 1939 89
Tolnai Gábor: Mikes Kelemen könyvtára? 270
Tr. Z.: Hogyan csaltak régen a könyvtárosok? 188
Tr. Z.: Könyvkiadók csalárdságai a XVIII. században 403
Tr. Z.: Versbe szedett XVIII. századi könyvtár 75
Trócsányi Zoltán: A sortöltő jel 188
Trócsányi Zoltán: XVI. századbeli magyar nyomtatványok meghatározása 70
Varga Sándor Frigyes: A tarka színek szerepe a könyv külső köntösén 184
Varjas Béla: Bornemisza Anna halálára kiadott kárta 267
Vayer Lajos, ifj.: A Magyar Történelmi Képcsarnok metszetgyüjteménye 283
Zoványi Jenő: Kutatások a „Bujdosó magyarok füstölgő csepüje ..." szerzője után 165

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK.

Lap

BÁN IMRE: A gyöngyösi református egyház könyvtára a XVII. század 70-es éveiben 242
BARTONIEK EMMA: Egy különös kéziratcsonkítás 345
CLAUSER MIHÁLY: Nagy-Ernyei Kelemen Márton leírása a Teleki-tékáról 9
DANCZI VILLEBALD: A Benes-féle biblia szláv szórvány-mondata 372
DEZSÉNYI BÉLA: Az első magyar képes hetilap. A kassai Ábrázolt Folyóirat története (6 képmelléklettel) 17
DEZSÉNYI BÉLA: Legrégibb hírlapjaink életrajzához 353
GÁBRIEL ASZTRIK: A Pozsonyi-kódex eredeti kézirata 333
GÁRDONYI ALBERT: A magyar könyvtárpolitika kezdetei 134
HARASZTHY GYULA: Az Egyetemi Könyvtár modernizálása 46
HUBAY ILONA: Az „Aviso 1609" 127
KÁPLÁNY GÉZA: A dokumentáció és a könyvtárak 147
KÓSA JÁNOS: Az utánnyomás eltiltása Magyarországon 377
RADÓ ISTVÁN: Vidéki közkönyvtárak 55
RADÓ POLIKÁRP: Középkori liturgikus könyvek és bibliák maradványai a soproni ev. líceum könyvtárában 362
RADÓ POLIKÁRP: Sopron város kéziratos misekönyve: a Golso-kódex .. 226
SUPKA ERVIN: Kőnyomatosok a könyvtárban 157
SZEMZŐ PIROSKA: A Pester Zeitung engedély-okirata 251
SZIMONIDESZ LAJOS: A „debreceni biblia" sorsa 236
TELEKI DOMOKOS GR.: Gróf Teleki Sámuel emlékezete 1
VARJAS BÉLA: Balassa Bálint Istenes énekeinek első kiadása (23 képpel) 105

etelményeit az egyes polgárok
hozni igyekszik. A polgárok
delme képezte a városi törvények
osi élet minden részletébe, szabá-
s város védelme tekintetében s
m alapeszméi vannak kifejezve a
ton harczban álló rendi társadal-
knek alá van rendelve. A magyar-

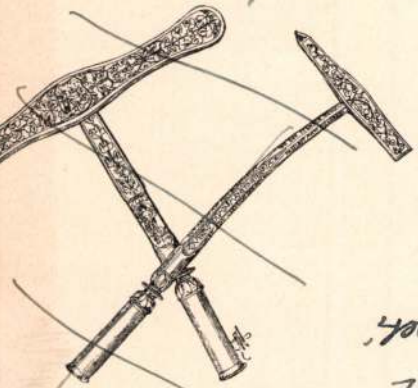

. ábra. A selmeczbányai bányászkalapács
1538-ból. A városi múzeumban.

sítését. A czéhszabályok részle
munkaadó és a munkás — eg
szempontjából a czéh tagjai m
érdek követelményeinek. A vár
állítás jogával megkönnyítette
kiváltságlevelekben gyökerező
ország legtávolabbi vidékein, s

A városi polgár minda
részesült, föltétlenül alárendelte
hek viselésében, hanem életéve
portosítva, minden czéhnek me

Középkori történelmünk
latásnak volt kitéve a hatalmasko
fokozására, melyet külső ellensé
kemény próbára. A kőfallal, árk
nagyobb jelentőségre tettek szer
b ő l került ki, melyekkel az ipar
védelmére keltek. A külföldről
csupán közgazdasági jelentőség
vált a török uralom küszöbén a

Kuny Domokos

kéziratáról említi:

Gál Éva: Kétszáz éves a Krisztinaváros II.

Budapest, 1971. 3. sz. 18-20. l.

Kuny Domonkos
kerámikus

1785-ben hozta létre a budai fajansz-
gyárat.

A magyarországi műv. tört. I. 305.
Corvina 1970.

M.D.K.

Kunz Domokos, keramikus

alapította a budai fajanszgyárat 1786-ban, miután előbb az előző évben alakult tatai gyárban dolgozott.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,
Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 973. old.

M.D.K.

Kuny Domokos, keramikus

1758-ban alapította a Holai-, és 1785-ben a Budai majolika gyárat.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, 1968. 906. old.

Kunny Domokos Varamikus

1772 jan végén a tatai majolikagyár elhalt vezetőjének ~~Hermann~~ Hermann Sándornak helyébe került az ittesebb Kunny Domokos. 231 old.

Mihalik Sándor: Adalékok a régi magyar müvészi kerámiagyártás történetéhez. 225.o.

Folia Archaeologica. XVI.1964. Képzőmüv.Alap Kiadóváll. Epest

M.D.K.

Kuny Domokos, keramikus

hőcdény gártási törekvései
- hiválik Sándor opponens véleménye szerint - nem bécsi ellenállásba ütközik.

Molnár László: "Iparmüvészeti törekvések a reformkori Magyarországon" c. kandidátusi értekezésének vitája 1965.V.24-én a Magy.Tud.Akadémián

Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.3.sz.

224. old.

Kuny Domonkos, keramikus

A XIX. sz. elején Budán csak kényszerűségből gyártott kőedényt, tobábbra is a fajansznál maradt. 285.o.

Mihalik Sándor: A kassai második kerámiagyár. 285.o.

Folia Archaeologica. XII. 1960. Bpest.
Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Kuny Domokos,keramikus

1790-ben Germain gyáralapitási tervei ellen a Helytartótanácshoz fordúlt.6 évre privilégiumot kapott.
280.o.

Mihalik Sándor: A magyarországi kőedénykereskedés és gyártás harca a XVIII.század végén. 277.o.

Folia Archaeologica.XIII.1961.Képzőmüv.Alap Kiadóváll.Bp.

Kuny Domokos, keramikus

A bajorországi durlachi gyár vezetője volt. Onnan települt át Magyarországba. Kuny Domokos, a fia a budai fajansz gyár tulajdonosa. 285.o.

Mihalik Sándor: A magyarországi kőedénykereskedés és gyártás harca a XVIII. század végén. 277.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

MDK

ifj. Kuny Domokos

Budán fajanszgyárat alapitott

Magyarországi fajansz és keményceserép művészet

Iparm.Muz. 1966.

MDK

Kuny Domokos

a holicsi gyár egyik vezetője 1750-80 között

Magyarországi fajansz és keményecserép művészet
Iparm. Muz. 1966.

Kuny Domokos

budai, krisztinavárosi fajansgyárós.
Sok patikaedény maradt fenn a gyárából.
A tatai családi gyárból vált ki.
Gyára 1810-ben tönkrement.

Művéni magyar patikaedények. Bp. 1964.
14.o

Kuny Domokos

~~[illegible]~~ fajanszmester.
1785-ben Budán fajánsgyárat alapít.
Holicson és Tatán nevelkedett.
1809-ben átlér a keménycserép gyártásra.
1910-ben bernintéti gyárát.

R. Brestyánszky Ilona. A kerámia és a porcelán története
100.o. Bp. 1966.

ifj. Kuny Domokos

Cuny Domokos fojansznester fia, a budai fajanszgyár alapítója.

Kiss Ákos: Barokk fojanszművenet Magyarországon. Holics és Tata
Budapest 1966. 53. l 24 t.
15. o.

ifj. Kuny Domokos

budai fajansgyára 1810-ben szünt meg.

Bp. Iparmű vészeti Múzeum: Magyarországi fajánsz és kerményszerény művészet. Kiállítás. 1965. Bev. Katona Imre, Kiss Ákos

15.o

ifj. Kuny Domokos

Családi okok miatt elkerül Tatáról és Budán alapít fajanszgyárat.
Frank Krisztina fia.

Bp. Iparművészeti Múzeum. Magyarországi fajánsz és kemény cserép művészet. Kiállítás. 1965. Ber. Kotona Imre, Kiss Ákos
12. o.

Kuny Domokos
agyagosmester, kerámikus

— Megjelent a Magyar Iparművészet legujabb száma. A *Szablya Frischauf* Ferenc szerkesztésében megjelenő *Magyar Iparművészet* legujabb számában *Siklóssy* László rendkivül érdekes cikkben ismerteti *Kuny* Domokos budai agyagosmester szerepét a magyar kerámiai ipar történetében. *Kuny* Domokos müködése Tata és Holics egyenes művészi folytatását jelenti. A magyar kerámia multjára mindenesetre jellemző, hogy 1795-ben agyag- és üvegnemüekből 2.200 forintnyi behozatallal szemben 20.900 forintnyi kivitelünk volt, aminek oroszlánrészét *Kuny* külföldi szállitásai jelentették. *Lakatos* Artur a lipcsei vúgár tanulságairól, *Nagy* Zoltán Árkayné üvegfestészetéről, *Mihalik* János a régi kisázsiai szőnyegekről szóló cikkeikkel emelik a folyóirat gazdag tartalmát. A „*Muskátli*" magyar kézimunkaujság *Spolarich* László vezetését dicséri.

Kunsti Ujság
1935. V. 9.

1

zám..... Pénztári szám.....

talvány.

.....*nak, címe:*.....
(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

tal .....

.....*ért*

[redacted]

[redacted]

[redacted]*fizetendő.*

....*bélyeg* .....*nyugta* .....*bevonandó.*

.....

.....

.....

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

.....

M.D.K.

Cuny Domokos, keramikus, XIX. sz közepe/Kuny, Kuhn/

Egyéni utakat kezdett. Tatán dolgozott, majd Budán önáll
ló műhelyt nyitott. 459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene,
a színház és a film. Minerva. 1960. Bpest

M.D.K.

Kuhn Domokos, keramikus, XIX. sz. közepe/Kuny, Cuny/

Egyéni utakat kezdett. Pestán dolgozott, majd Budán önálló műhelyt nyitott. 459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. 1960. Budapest

M.D.K.

Kuny Domokos, keramikus, XIX. sz közepe /Kuny, Kuhn/

Egyéni utakat kezdett. Tatán dolgozott, majd Budán önálló műhelyt nyitott. 459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. 1960. Bpest

Kuny Domoros

gyártmányain a holicsi és tatai fajanszok hatása látnik. Étkénletetet, patikaedényeket, tálakat, kosaratot, kávé- és teáskénletetet gyártott. Nagyobb igényű alkotásai körül a kápontafej, levél alakú tányérokat, tálakat, és tatai mintára kénült rákos tányérokat kell megemlíteni. Dinitwényei rögött a nincs virágs és tatán és elő/sduló nidesviller-i mintán alapuló facerést utánzó dinitest és található.

P. Breslyánszky Ilona,
Dsmerd meg a kerámiát. Bp. 966. 101. l.

Kuny Domokos

A budai fajansszgárat alapította 1785-ben. Holicsan, majd Tatán nevelredett, a fajansszrénilésit ott sajátilotte el. 1809-ben áttér a kemény cserépedény gyártására, mert a napoleoni háborúk utáni elszegényedés és ónmár hiány kényszerítette. 1810-ben bezúntette gyárát, mert egyszer budai tűzben után teljes elszegényedés állt be. Munkái műveni szempontból nem igényesek.

P. Brestyánszky Ilona,
Ismerd meg a kerámiát, Bp. 1966, 102 l.
100 l.

MáD.K.

Kuny Domokos, keramikus

1785-1790-es években a pesti piacon még a fajanszárú szerepel. Kuny budai műhelyéből is sok árú. 237.o.

Kéry Bertalan: A pápai keménycserépgyár története. 235.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 4.1965. Veszprém. Kiadja a veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém. 1965

M.D.K.

Kuny Domonkos, keramikus

A XVIII.sz.végén fajansz és kőedénygyára volt Budán.

Mihalik Sándor: A Windschügel család szerepe a magyar kerámiagyártásban. 72.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 3. Veszprém 1965

M.D.K.

Kuny Domonkos, keramikus

1793-ban memorandumában: "Hogyha nem történik orvoslás, úgy tönkre kell mennie és a legszorgalmasabb előfeszitéseiért és gyümölcsözetlemül odaáldozott vagyonáért jutalmul koldusbotra juthat."

Mihalik Sándor: "A Windschügel család szerepe a magyar kerámiagyártásban. 80.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 3. Veszprém 1965

Kurzy Domokos

budai fajansz gárban hénült patinaedéjei láthatók az Orvostud. Mus.-ban a Semelweis u.-ban.

Látóhatár, M. Kiss Pál,
Horai Kiállítás.

958

Kuny Domokos

a holicsi gyár mestere volt, később önállósult.

Kampis Antal: A magyar művész t a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

158. l.

KUNY Domokos, budai keramikagyáros

Dominicus Kuny v. Parth, Inhaber der K.K. Privat Geschier-Fabrique, Ofen in der Christinastadt Nro 126, négyfajta, 12 személyes majolika étkészletet hirdet. (1797, 12 után a Széchenyi-könyvtár első példányában)

—

(Siklóssy ezt az adatot nem ismeri)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

Kuny Domokos, keramikus MDK

A XVIII – XIX. sz.-i fajanszkészítő
a róla elnevezett I. kerületi
utcában kap emléktáblát.

– : Új szobrok, emléktáblák a fővárosban 7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966. ápr. 26.

Kurny Domokos

l.

Sikmagyarom

761.

Horster Gyula min. tan. úrnak
bizottsága elnökének

Budapesten

kelt becses átiratára, van szerencsém
, hogy Rákóczi rodostói ebédlőhajának
gyában folyó hó 24 Hikén tartandó ülésen —
ól a múzeumi igazgatósági tanácstermet

a - D. U.

KUNY Domokos keramikus

Kerámia műhelye Budán, amely
1810-ben, Pécsbe távozásával meg-
szűnt

Lakos Gy. Sándor: Adatok Buda
építéséhez a XIX. sz. első felében
Tanulmányok Bp. múltjából XII.
Bp. 1954. 280. l

Kuny Domonkos, keramikus

A holicsi gyárral versenyre kelni a kőedény-gyártásban Kunnak is célja volt, de budai vállalkozása nem sok sikerrel járt. 16*.old

Mihalik Sándor: A kassai kőedénygyár 163.old

Folia Archaeologica. XX. 1969. Népmüv. Propaganda Iroda Bpest

Kuny Domokos Keramikus

Konyvism. Hóman, Siklossy L., Kuny Domokos
egy budai keramikus a 18. sz.-ban
Szaradok, 1918.
191. l.

Keramia

Kuny D. monografiája

könyvism, Hómaa, Siklóssy L. Kuny Domokos, egy budai keramikus a 18. sz.-ban.

kárta dok 1918.

191 l.

Kuny Domokos

majolika műhelye az I. Kristina körül 53 sz. a. házban volt (1789).

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

622 l

Kuny Domokos, kerámikus

1754-től 1822-ig élt. Egyideig a tatai Jajanszgyár vezetője volt, feltalálta a majolikaedényekre alkalmazható ólommentes mázat.

— : Tatai öregvár 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 18.

Kuny Domokos

fazekasmester, keramikus, 1780-ban alapította műhelyét. Különleges edénymázat talált fel.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

626 l.

Kuny Domokos

emléktáblája az I. Krisztina krt. 53.
sz. ház falán; készítője Gorka Géza.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

1338

Kany Domokos

nevét emliti

R.Rév Sándor: Pest-budai iparmúvészek /Mozaik a fő-
város múltjából/ - Budapest, 1971. 1o.sz. 42. 1.

Kuny Domokos

majolikagyárról ír (képekkel)

Bélay István: Neverek, kosztinavárosi emlékek.

Budapest, 1974. 5.sz.

38-39.l.

Kuny Domokos (6)

A városi tanács zár alá vette az egész gyárat. Kuny Bécsbe ment s ott az udvárnak ajánlja fel találmányát ~~sot~~ és a badeni nagyhercegség követének, Hacke bárónak. A találmány értékesítése. Badenben nem sikerült, de a bécsi tárgyalások eredmennyel kecsegtettek, ~~19~~ 1810 karácsonyát Budán tölti. Betegeskedni kezd. Elbocsátja munkásait, beszünteti a gyárlást, vizsamegy Bécsbe, hol találmányát az egyetem megvizsgálják s a találmyt életrevalónak mondják. A Budáról kapott rosz információ következtében két évi huza vonza után a bécsiek is lemondtak a találmányról. Minthogy azonban a bécsi vizsgálat bebizonyította a találmánynak az egészségre ártatlan voltát, a gyártást a király megengedte neki 1812 ben.

Finaczy Ernö II. 238.

Kuny Domokos (7)

Közben ~~at~~ tutelezők szorongattak ingatlanait elárverezték, tönkre ment, csak feleségéről gondoskodott évjaradék alakjában.

Ő maga Beisben élt ~~t~~ tovább, s ott halt meg 1822 februárjában.

Fővárosi Könyvtár Értesítője II. 166.

Kuny Domokos (1)

Keramikus

Stúl. 1754 dec. 15. Durlachban (Baden) Atyjával együtt jött Magyarországba s Permekkorában Holicson majd Tatában élt s az utóbbi helyen atyja majolika gyárában tanulta mesterséget. 1779 tól kezdve ő és testvére Hermann Keresztélyne vezetik a tatai gyárat. 1780. ~~meg~~ nőül vette bényhádi Perczel Erzsébetet ~~nőül~~ K. 1785. kivalt a tatai gyárból és Budán alapitott majolika gyárat. 1784. I. József a bécsi porcellángyárat el ~~akarta árvereztet~~ ~~ni~~ árverésen el akarta adatni, K. iráshelyi ajánlatot tett, ~~[illegible]~~ a gyár igazgatásának átvetelére, a fellendítésére ajánlatot azonban az udvar nem fogadta el.

Fametszet II. 136.

Kuny Domokos (2)

Kuny budai gyárában a holicsi és ~~[illegible]~~ tatai angol (danzigi) finom ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ kőedényeket készített, azon kívül márvány színű jó tuzálló pipákat, edényeket. 1792. jan. 31. 6 évre Kuny gyártmányaira Pest és Buda városokra (a helytartótanácsról) privilegiumot kapott. 1796 felvették a budai polgárok sorába – Gyára virágzott, ő maga vagyonos ember lett, akinek házán és gyárán kívül több telke volt Budán

---

hoz hasonló majolika edényeket

A polgárság részére dolgozott nem dísz-, inkább használati edényeket készített. Készített barokkosan formált és rozsákkal dekorált majolika edényt, ugyanilyet díszítés nélkül, valamint egyszerű kék és zöld szegély díszszel. Egy ilyen barokkos rozsákkal díszített majolika dobozt az Iparmű vészeti Muzeum tulajd-

Francriaorsiag II. 147

Kuny Domokos (3)

Készitett; megolika asztali készleteket (patika edényeket) rákos tányérokat, mesterét atyja az öreg Cuny kezdett készitem Tatában.

A tiszta fehér máron kivül enyhén rózsaszin árnyalatu mázat is használt, mely edényeit azonnal felismerhetővé teszi.

Második főcikke a finom kőedény volt, meset akkoriban angol kőedenynek, sőt mi több danzigi edénynek nevezték.

Ezeket is tulajdonképen holicsi minitára készitette. Ezek szine szalmasárga.

Harmadszor: Kuny legbüszkébb azokra a gyártmányaira, mesterét márvány fayence elnevezéssel illetett, ami sajat találmánya volt.

Furtwängler Adolf. II. 170.

Kuny Domokos (4)

Kuny gyártmányainak stilusa kezdetben az ajjától átvett Mária Terezia stilus volt, a formák azonban lassankent kicsiszeredtek és a XVI Lajos, valamint az empire stilus hatását mutatják.

Kuny gyári jegyei kozolóe Sik. Kuny 89. l.

Ezek okv. átvendők

I II III

Nagyobb gyűjtemény van Kuny asztali edényeiből a Kassai Múzeumban.

Falke dr. II. 170.

Kuny Domokos (5)

~~A XIX. Narad elején az~~

Ön Kuny kiséreleteket tett
oly irányban, hogy a már
készítésénél az ónt és az
ólmot antimonnal, ami
harámkban könnyen beszerezhető
és olcsóbb, tudja pótolni. Talál-
mányát ~~elő~~ 1810-ben a helytartó-
tanácsnak ajánlotta fel. Ez
kiadta a pesti egyetemnek
véleményre, mely kedvezőtlen
szakvéleményt adott s javas-
solta, hogy a gyáros az anti-
moniumnak a már készítésénél
való használatától tiltassék
el. 1810. jun. 26. a helytartó-
tanács végzessel hívja fel a ~~vár~~
budai városi tanácsot, hogy
tiltsa meg Kunynak, hogy
az általa feltalált módat
használja, vagy a készítés
módját bárkivel közölje, s
az időközben készült árut
pedig kobozza el.

Frankfurt a. M. II. 170.

Kuny Domonkosity

l.

Tanulmaiyok Bpest II -

84. l -

Kuny Domokos

keramikus

Buda

l.

Művészeti Hotek Ungvàr

1941. 106. l.

Kuny Domokos

Lárd

Magyar Könyvszemle

1941. 157. l.

Kuny Domonkos

wód
2

Bárányné

584. l.
585. l.

Kuny Domokos

l.

Tarczai György:

A budai gyár

Bp. c. n

6*

Louis XVI. stilus. 240.—

1458. OVÁLIS SZALONASZTAL, rózsafa, berakott diszitéssel, aranyozott bronzveretekkel. Márványlappal. Francia, Louis Philippe. 500.—

1459. ETAGÉRE, rózsafa és madárjávor, némi bronzverettel. Francia, XIX. sz. 100.—

1460. KIS FIÓKOS SZALONSZEKRÉNY, rózsa- és paliszanderfa, kockás berakással, bronzverettel, vörös eres, vesealaku márványlappal. Francia, Louis Phiiippe. 200.—

1461. KÉT TRIPOSZOS VIRÁGÁLLVÁNY, rózsafa, berakással, bronzverettel. Francia, Louis Philippe. 150.—

1462. KIS NÉGYZETES SZALONSZEKRÉNY, paliszanderfa, rózsafa berakással, bronzveretekkel. Francia, Louis Philippe. 120.—

1463. KEREK ASZTAL, mahagonifa, szürkés márványlappal, három hajlott lábbal. Magyar, empire. 100.—

1464. ASZTAL, diófa, szalagos berakással. Magyar, Louis XVI. 160.—

1465. KIS KANAPÉ, diófa, rokokó-stilus. 70.—

1466. TÁMLÁSSZÉK, diófa, faragott kartusos hevederekkel. Olasz, XVII. sz. 120.—

Kuny Domokos

iród
z

Schoenkrisztinavaros

7. l.

Erdélyi Múzeum-Egyesület TV. 174.

Kuny Domokos

l.

Divíziamutató

238.

...czad jobbra. Középütt elválasztott és ol-
...ontyba van fogva. Jobb kezében rózsát
...ehenteti. Magas ruhája koczkás s ujai-
...gpántok közt ingvállának patyolatuja lát-
...tt.

...malie Eugene
...i Bayern"
...Eigenthum v. Friedr. Hohe &c. A. Brugger

...recht ausschliesslich vorbehalten."
...lak nagysága 16.8 c/m
(chin. pap.)

191/93 № 1300.

Kuny Domokos

rod

Les Pbreg

88, 89. l.

1926 ; 311. l. [illegible]

Rippl 1927. 11[illegible]

IV. 145-263 [illegible]

654-6 [illegible]

Kuny Domonkos itj

l. Révhelyi tatai maj

18. l.
24. l.
25. l.
31. l.
75. l.
87. l.

1302. FŐPAP SZOBROCSKÁJA, szinezett
priesters. Elfenbein. XIX. Jh.

1303. KÉT GYERTYATARTÓ, elefántcson
Elfenbein, mit geripptem Schaft. XI

1304. OROSZ SZENTKÉP, fára festve, ezü
bild auf Holz gemalt, mit Silber bec

1305. KIS ELEFÁNTCSONT KUPA, fedő
alakjával, tetején lovas. Német, XIX
goldeter Kupferfassung, auf der Leibu

1306. ALABÁSTROM DOMBORMŰ, Madc
zott, szines puttókkal és az Atyaisten
relief, Madonna zwischen Wolken un
mit Putten und Gottvater. Italienisch

1307. CUKORTARTÓ LÁDIKA, Boulle mo
— Zuckerdose, mit Intarsia in Boull

1308. KIS ÉKSZERLÁDIKA, achát, aran
Schmuckkassette, Achat, in vergolde

1309. DIADALMENET, csontra karcolt ra
XIX. sz. — Triumphzug, Bein mit
einlage. Italienisch, XIX. Jh.

1310. DIADALMENET az 1309. sz. pária

és aranymustrás karton, egyiken virágcsokor, másikon
nde Dosen, Glas und goldgemusterter Karton. Biedermeyer.

eg és aranymustrás papir, Bidermeyer diszitéssel. Bider-
d Goldpapir gemustert, mit Bidermeierdekor. Biedermeier.

eg és mustrás aranypapir, egyik gyöngyhimzéssel, másik
– Zwei achteckige Platten, Glas und gemustertes Gold-
auf der anderen Szenen. Biedermeier.

s aranymustrás papir, tetején szinezve oltáron áldozó pár.
Dose, Glas und goldgemustertes Papier, oben ein Paar

fedőlapján vert dombormű: három nimfa fürdik. Német
Lack, am Deckel Relief: badende Nymphen. Deutsch,

titása. Szines. Mahagoni fakeretben. XVIII. sz. m. f. —
stis, farbig. Zw. H. XVIII. Jh.

YU, aranyozott és faragott diszitéssel és fent két mezőben
lent négy a evangelista alakja. Fent keresztben végződik.
re mit vergoldeter Schnitzerei, oben in zwei Felder der
en die vier Evangelisten, Oben ein Kreuz. Bizantinisch,

ben aranyozott fa, kartus idomu. Magyar, Louis XVI. —
vergoldetes Holz, kartuschenförmig. Ungarisch, Louis XVI.

Kuny Domonkos

keramikus

l.

A nepmüvészetek
könyve.
Bp. 1940
1123. l.

Étfalva h. n. Tv. 131

Kuny Domokos

l.

Historia. 1932. V.

97. l —

Zilahi ref. főgimn. könyvtára

VII. 288.

Kuny, Dominique

l,

Mikalik Les maîtres

2. l. 4. l. 6. l.

Kuny Domonkos

d.

Historia III. cif 4-6.
r. (Pesthudai Emlék-
lapok) 77. l –

Kuny Domonkos

1.

Historia. 1932. V.

40. p.

1910.

ɔe.

ı, kissé jobbra fordulva és állva
a melyben összecsavart ujságlapot
zott oszlop talapzatára könyökölés a kinek
ısza és leberetvált álla körüli
ete: ing lehajtott gallérral, cso-
ő, egyelejű kabát és vállravetett

méretei 26.5:19.4 cm.
21-én gróf Kreith Bélától 200 K-ért
gyta az 1910. julius 22-iki 79586

76

Kuny Domowe

1.

Ruzicka Herend

5 l.

Kombathelyi Múzeum államsegélye

VIII. 232

Kuny Domokos

vrod

z Nádai

31. l.

32. l.

Kuny Domokos

Śród

Wartha 135. l.

1691-909-5
Tollnok szobája.

262. Szék.

Egy darab nádfonatú Thonet szék karfával és támlával. Méretei ~~a támlát is véve~~ 87 cm. magas, 58 cm. széles és 45.5 cm. mély.
Becsértéke.....6 K

Régi leltári száma 121.

Kůny Domokos

vrd
s

Genth Verecke

V. 143. l

Mohács

Kuny Domokos

keramikus

Irod

A Grüptö. 1917. 261. l.

~~Anjou-Roi René pl. VI. 137~~

Kuny Domokos

keramikus

Cród

Siklóssy László: Nehány adat a tatai keramikai iparra vonatkozólag. A Gyűjtő. 1917. 150. l.

~~Angyali üdvözletet ábrázoló kép~~

~~Hans Suesztől IV. 43.~~

Kuny Domokos

l.

Mur. Kst. Ert.

1918. 54.

Innen dolgozando

fel, mert

sokkal sövidebb

Pozsonyi primási palota IX. 88.

Kuny Domokos

vrő

Siklóssy László: A budai majolikagyár (1785–1810.) Pesti Napló 1918. márc. 5 és márc. 6

U. 1695–
1696
1697

Kuny Domokos

irod

Siklóssy László: Magyar
találmány magyar
sorsa. Pesti Napló
1918. aug. 1.

fentiről szól.

N. 1693
1694

III. FAJANSZ ÉS KEMÉNYCSERÉP

KUNY DOMOKOS BUDAI GYÁRÁBÓL

(XVIII. sz. u. harm. — XIX. sz. el.)

(172—214. sz.)

172. **KÁPOSZTAFEJALAKÚ FEDELES EDÉNY**, fajansz, naturalisztikus festéssel. Fedelén csiga. Jegye : OF. Mag. 15 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.
Illusztrálva a VIII. táblán.

173. **KÁPOSZTAFEJALAKÚ FEDELES EDÉNY**, fajansz, naturalisztikus festéssel. Fedelén csiga. Jegy nélkül.
Mag. 15·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

174. **LEVÉLALAKÚ TÁNYÉR**, fajansz, naturalisztikus festéssel Jegye : OF. H. 23·5, sz. 23 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.
Illusztrálva a VIII. táblán.

175. **LEVÉLALAKÚ TÁNYÉR**, fajansz, színes díszítéssel. A mélyedésben három levelet, hajtó ág. Jegye : OF.
H. 24·5, sz. 23 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.
Illusztrálva a VIII. táblán.

176. **LEVÉLALAKÚ TÁNYÉR**, fajansz, naturalisztikus festéssel. Jegye : OF. H. 21, sz. 24·3 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

177. **LEVÉLALAKÚ TÁNYÉR**, fajansz, színes díszítéssel. Négykarélyos alak, lapján három domború leveles ág, középütt virágcsokor. Jegye : OF.
Átm. 18·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

178. **HÁROMRÁKOS TÁNYÉR**, fajansz, naturalisztikus festéssel. Jegye : OF.
Átm. 23 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.
Illusztrálva a IX. táblán.

179. **DÍSZTÁNYÉR**, fajansz, barna márványos alapon kártya és tájképeslap, valamint R. G. betűk. Jegye : OF.
Átm. 24 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

180. **TÁNYÉR**, fajansz, hullámos peremmel, színesen festett, elszórt virágszálakkal. Jegye : OF.
Átm. 23·4 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.
Illusztrálva a IX. táblán.

181. **NYOLCSZÖGLETES TÁNYÉR**, fajansz, kék díszítéssel, peremén csokrokkal élénkített szalag, középütt virágszál. Jegye : OF.
Átm. 22 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

182. **TÁNYÉR**, festetlen fajansz, hullámos peremmel. Jegye : OF.
Átm. 23·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

183. **KÁVÉSKANNA**, fedővel, fajansz, négykarélyos talpon lapított gerezdes test kiöntőcsücsökkel és füllel. Színesen festett elszórt virágszálakkal. Fedelén körte. Jegye : OF.
Mag. 24 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.
Illusztrálva a IX. táblán.

184. **KÁVÉSKANNA**, fedővel, fajansz, az előbbinél kisebb, különben azzal egyező. Jegye : OF.
Mag. 20 cm.
Kiálltja : Szablya Ferenc.

185. **KÁVÉSKANNA**, fedővel, fajansz, az előbbinél kisebb, különben azzal teljesen egyező. Jegye : OF.
Mag. 18 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

186. **KIS KÁVÉSKANNA**, fedővel, fajansz, az előbbinél jóval kisebb, különben azzal teljesen egyező. Jegye : OF.
Mag. 13·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

178. 183. 180.

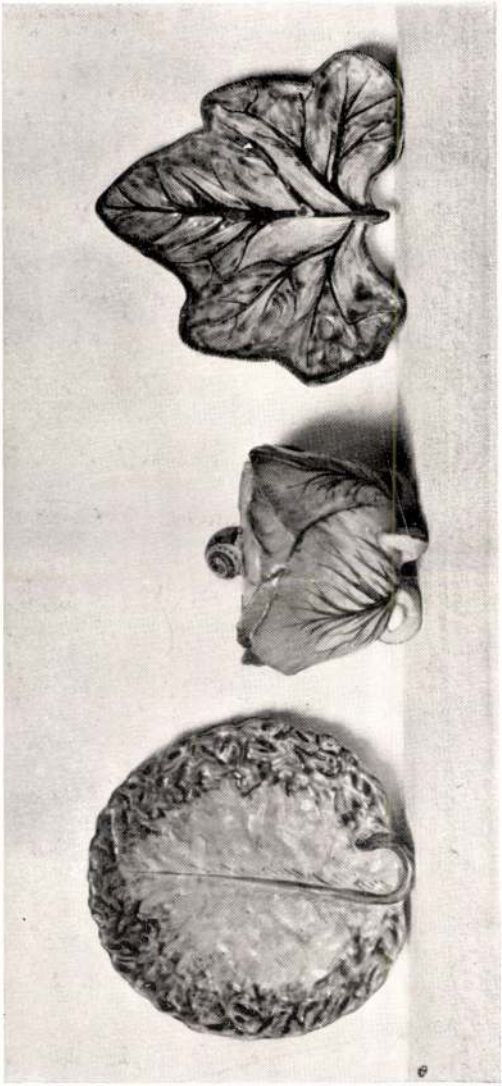

174. 172. 175.

187. **KÁVÉSKANNA**, fedővel, fajansz, négykarélyos talpon, körteidomú test kék virágszálakkal. Fedelén körte. Jegye : OF. Mag. 20·5 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

188. **CUKORTARTÓ**, fedővel, fajansz, gerezdesoválisalak, színesen festett elszórt virágokkal. Fedelén körte. Jegye : OF. H. 13·5, sz. 11 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

189. **CUKORTARTÓ**, fedővel, fajansz, gerezdesoválisalakú, piros díszítéssel : elszórt virágszálak. Fedelén körte. Jegye : OF. H. 13, sz. 11 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

190. **CUKORTARTÓ**, fedővel, fajansz, kerek, bordás alak, kék díszítéssel : csokros szalagok. Fedelén alma. Jegye : OF. Átm. 12 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

191. **OVÁLIS KOSÁR**, fajansz, fonatosan áttört fallal, kék díszítéssel : kívül csokros szalag, belül virágszál. Jegye : OF. H. 20·5, sz. 15 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

192. **OVÁLIS KOSÁR**, fajansz, fonatosan áttört fallal, zöld és fekete festéssel : kívül körülfutó csokros szalag és apró levelek. Jegye : OF.
H. 20·5, sz. 15 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

193. **OVÁLIS KOSÁR**, festetlen fajansz, fonatosan áttört fallal, két füllel. Jegye : OF.
H. 19, sz. 13 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

194. **KIS LEVESESTÁL**, festetlen fajansz, ovális, gerezdes-alakú, két füllel. Fedelén körte. Jegye : OF.
H. 20, sz. 14·5 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

195. **FŐZELÉKESTÁL**, festetlen fajansz, négyszögletes alak. Fedelén alma. Jegye : OF.
Átm. 25×25 cm.

Kiállítja : Szablya Ferenc.

196. **TÁL**, fajansz, ovális, bordás peremmel, két füllel, színesen festett elszórt virágokkal. Jegye : OF.
H. 29, sz. 22 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

197. **TÁL**, festetlen fajansz, ovális, hullámos peremmel. Jegye : OF.
H. 35, sz. 28·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

198. **TINTATARTÓ**, fajansz, kék díszítéssel. Négy alacsony lábon nyugvó dobozalak, elől tolltartóvályúval. Díszítése : virágok, apró levelek és a hullámos szélű, alacsony hátlapon domború virágszál. Jegye : OF.
H. 20, mag. 13 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

199. **PATIKAEDÉNY**, fajansz, kék díszítéssel, alacsony talpon nyugvó körteidomú testen virágfüzéres kartus. Jegye : OF.
Mag. 23 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

200. **PATIKAEDÉNY**, fajansz, kék díszítéssel. Az előbbivel egyező kisebb példány. Jegye : OF.
Mag. 16·2 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

201. **PATIKAEDÉNY**, fedővel, fajansz, fekete díszítéssel. Hengeres testén levélfüzérrel ékes négyszögletes keretben gyógyszerre vonatkozó felirat. Jegye : OF.
Mag. 17·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

202. **PATIKAEDÉNY**, fedővel, fajansz, fekete díszítéssel. Az előbbinek párja. Jegye : OF.
Mag. 17·5 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

203. **KIS KÁVÉSKANNA**, fedővel, fajansz, színes díszítéssel. Négykarélyos talpon körteidomú gerezdes test, kiöntőcsücsökkel és füllel. Díszítése : elszórt virágok. Fedelén körte.
Jegye : OF.
Mag. 15·8 cm.
Kiállítja : a Fővárosi Múzeum.

204. **KIS KÁVÉSKANNA**, fajansz, piros díszítéssel. Négykarélyos talpon körteidomú gerezdes test kiöntőcsücsökkel és füllel. Fedelén körte. Díszítése : virágszálak. Jegye : OF.
Mag. 13·5 cm.
Kiállítja : a Fővárosi Múzeum.

205. **CUKORTARTÓ**, fedővel, fajansz, ovális gerezdes testű alak, színesen festett elszórt virágokkal. Boltozatos fedelén körte. Jegye : OF.
Mag. 10, h. 13·3 cm.
Kiállítja : az Iparművészeti Múzeum.

206. **CSOKOLÁDÉS-CSÉSZE** (alj nélkül), fajansz, barna festéssel. Fa erezetét utánzó alapon kártya-, tájképes- és D-betűvel díszített lap. Jegye : OF.
Mag. 5·5 cm.
Kiállítja : a Fővárosi Múzeum.

207. **OVÁLIS TÁL**, festetlen fajansz, két füllel és vályuzatos díszű peremmel. Jegye : OF.
H. 29·7, sz. 22·5 cm.
Kiállítja : az Iparművészeti Múzeum.

208. **OVÁLIS TÁL**, festetlen keménycserép, vályuzatos díszítésű peremmel és két füllel. Bemélyített jegy : KUNY IN OFEN.
H. 30·5, sz. 23 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

209. **TÁNYÉR**, festetlen keménycserép, hullámos peremének szélén domború levélfüzér. Bemélyítet jegy : KUNY IN OFEN.
Átm. 23. cm
Kiállítja : Szablya Ferenc.

210. **TÁNYÉR**, festetlen keménycserép. Az előbbinek párja. Bemélyített jegy : KUNY IN OFEN.
Átm. 23 cm.
Kiállítja : Szablya Ferenc.

211. **SALÁTÁSTÁL**, festetlen keménycserép, négyszögletes, behajló peremmel. Bemélyített jegye : V KUNY IN OFEN.
Átm. 22·5 cm.
Kiállítja : a Fővárosi Múzeum.

212. **MÉLY TÁNYÉR**, keménycserép, barna márványos díszítéssel. Jegye : V KUNY IN OFEN.
Átm. 23·5 cm.
Kiállítja : a Fővárosi Múzeum.

213. **MÉLY TÁNYÉR**, keménycserép. Az előbbinek párja.
Kiállítja: a Fővárosi Múzeum.

214. **OVÁLIS TÁL**, festetlen keménycserép, legyezőszerű bordákkal, peremén csillagosan és rácsosan áttört díszek egymással váltakoznak. Két fonatos füllel. Jegye: V KUNY IN OFEN. H. 31·5, sz. 25·5 cm.
Kiállítja: az Iparművészeti Múzeum.

Kremy Domonkos

keramikus

Laid

Csányi 1954

33 – 35. l.

Kurry Domonkos

ifj

atyját még Curry-
nak írták s ő való-
szimileg ott közöl-
tem.

lásd

Csányi 1954

30. l.

Itt fenti életr. a da-
tai is.

Kuny Domonkos
a budai fajánszgyár
alapítója
életrajza.
1754–1821.

Csányi 1954. 33–
34. l. 35. l.

Kuny Domokosiff

l.

Csanyi 1954

44.1.

Kuny /Cuny/ Domokos MDK

Kuny /Cuny/ Domokos/1745-1822/ budai fajánsz- és keménycserépműhelye, Krisztina körut 42 43. Emléktábla Gorka Gézától 1933.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

33.1.

Kuny Domokos agyagmüves M.D.K.

emlitve:

Kamyris, hag. mův. Bp. 1960 459.

MDK

Kuny Domonkos, Keramikus

az általa létrehozott budai fajansz gyárban alkotott./1785./

A magyarországi müvészet története I. 469.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

mdk

Kuny Domokos majolikagyaros

készítményei: palikaedények, kancsók
lámpások, tintatartók.
Fayancekancsó Kuny Domokos gyárából
1790 körül

Kép

Bertalan Vilmos: A Kiscelli Múzeum. Bp. 1962. 24. l

M. D K.

KUNY Domokos keramikus

Tatán a majolikagyárban is dol-
gozott

Gerő: Tata ... Bp. 1951. 17. l

M. D. K.

KUNY Domonkos keramikus

Szül. 1754. Durlach

1785-ben létesíti Budán fajánszgyárát

1810-ben vagy tűzvész pusztít Budán csu-

tán találmányával (ujtajta máz) Bécsbe

megy

Csányi 1954. 33-35. l. 44. l.

D. Kuni (?) 2. MDK

kisérletezések kerámiák kénítése terén

A. Dobrovico: Sztatji Ty. V. Sztalina no jazikozniniju i voproszi o sztilje.

Acta historiae artium. II. köt. 1955. 1-14. old.

eml. L. 12. old.

M. D. K.

Kerny Domokos keramikus

2. S. Vogel 175.

M. D. K.

ifj KUNY Domonkos keramikus

Szül. 1754 Durlach

1754-ben került Tatára (mostohaapja: Hermann Sándor)

1785-ben Budára távozik

Csánzi 1954. 30 l.

KUNY Domokos kuratus, XVIII. sd. MDK.

Kosáry Domokos: Pest-Buda és a Kereskedelmi Bizottság 1791-ben. Tanulmányok Bp. multjából. 1956. XI. köt. 130. l. 135. l. 136. l. 141,

MDK

Kuny Domokos ,keramikus
Tatán dolgozik a fajansz manufactura virágzása i
dején.

JeneiFerenc: A tatai vár
Müemlékeink 1956 39.1.

M. D. K.

KUNY (CUNY) Domokos keramikus
(1754–1821)

Tatárvé Budára származott keramikus

Müvészettörténeti A B C Bp. 1961. 68, 552 l.

M.D.K.

Kuny Domokos keramikus

1785-ben fajnsz manufakturát létesit Budán

a frncia származásu Kuny Domokos fia, aki Holiecson volt müvezető

Apja halála / 1759/ után Tatára került az Esterházyak fajanszgyárába, mostohaapjával/ Hermann Sándor/

üzemében dolgozotott Germain Gáspár és Spiro, akik kés sőbb önállositották magukat

Nagy István: a manufaktura-ipar kialakulás Pesten Tanulmányok Budapest multjából XIV. Bp. 1961.313.1.
309-313.1.

Kuny Domokos keramikus M.N.K.

A helicsi gyár mestere volt, aztán önállósult.

Kampis Antal :A képzőművészetek története 668.
A Kultura Világa Bp. 1963.

MDK

Kuny Domokos

Elek A.: A régi pestbudai polgár otthona.
A Pesti Városháza 1935. 6-7. sz. 17.1.

MDK

Kuny Domokos

Kuny Domokos, egy budai keramikus a XVIII. században. A Gy-jtő 1917. 8-lo.sz. 261-262.l.

Kuny (Cuny)

Domonkos

Holiáron

1735 – † 1759

Csányi 1954

23. l.

25. l.

MDK

Kuny Domokos

Siklóssy L.dr.: A budai majolika igaz története. Képzőművészet 1930. IV. évf. 29. sz. 83-87.l.

Kuny Domokos

Keramikus

l.

Dévaványtól

232. l.

5.

nnak emelkedett előlapján
ultan van ábrázolva. Fejét
tt korona ékesíti. Fátyolja
zúkás gyöngyszem, nyakéke
ágott és a bal vállon átvetett
látszik. Körirata: »VICTORIA
« és jelzése alól jobbra:

12·8 cm. — Lelt. sz. 1572.
-iki 6328 sz. engedély szerint
. — Kifizettetett 1898 február
márczius 10-én (91–898). —
398 április 22-iki 3426 szvsz.

-50

Cuny Domonkos

budai fajan szgyáros

lásd

Kuny Domonkos

ismagjában

Bárányné

584. l.

Cuny (Domonkos?)

Franciaornagból (Elszászból) került Holicsra. Innen távozva Stupaván létesített fajánszgyárat, majd Tatán telepedett le.

Juhász Árpád:
cród A szlovenszkói edény útja a világhírnévig!
Kassai Ujság.

1934. nov. 15.

NNALE INTERNATIONALE DES BEAUX-A

VENISE

* MAI - OCTOBRE * 1940

)TICE

	Genre de l'oeuvre	Dimensions en mètres	Prix de v en lires ital

van elhelyezve. 1840—50.

902. FLAKON, cseh millefiori üveg, köszö
903. POHÁR, sötétzöld üveg, oldalán ara
904. POHÁR, eres rajzu üveg. XIX. sz. e
905. CUKORTARTÓ, kékes opál üveg. C
906. KIS TÁNYÉR, kék üveg arany disz
907. KIS FLAKON, köszörült üveg.
908. HOSSZUKÁS FLAKON, világoskék i
909. KIS VÁZA, kék üveg. Cseh, XIX. s
910. PALACK, fuvott üveg. Tirol, XVII—
911. CUKORSZORÓ, köszörült gyémántos
912. KIS PALACK, rózsaszin üveg. Cseh,
913. TALPAS POHÁR, cseh üveg, oldalá
914. TALPAS POHÁR, cseh üveg. XIX.
915. PALACK DUGÓVAL, réteges cseh ü
916. POHÁR, köszörült üveg, oldalán juli
917. NŐI MELLKÉP, üveg, hátlapfestés.
918. POHÁR, köszörült üveg, oldalán az

lak. Cseh, XIX. sz. e. f.

lapon vágtató ló:. Cseh üveg, XIX. sz. e. f.

6.

Wiese in Carlsbad". XIX. sz. e. f.

l és német felirással. XVIII. sz.

és szépia festéssel. XIX. sz.

g gót stilusu diszitéssel. 1840 k.

ot" festés. XIX. sz.

IX. sz.

üveg. 1787 évszámmal.

sas. Cseh üveg. XIX. sz.

dalán porcellánra festett miniatür kép. 1840 k.

öszörülve sas által tartott kigyós pajzs.

y virágdisszel. Cseh üveg. XVIII. sz. v.

fi alakja. XIX. sz.

fedő alacsony palackalaku. Cseh.

, oldalán arany szinben: EUROPA. Cseh, XVIII. sz.

zettált, barok medaillonnal. Cseh.

Cuny Domokos

keramikus

Lotharingiából származott

Strassburgban Hannong

Károlynál tanult azután a

durlachi fayence-gyárban ugyan

alkalmazást, melynek 1749. már

igazgatója volt. 1750. Durlach-

ban nőszült, neje Francke

Krisztina Borbála volt. 1755

a holicsi (Nyitra-m.) cs. kir. majolika-

edénygyár művezetője lett, mely

minőségben ugyhatosik 1763. ig.

működött. ~~1780. már nem élt.~~

azután Tatán önállósította ma-

gát (a megalapitotta a tatai majolika gyárat) Meghalt 1770. körül Tatán (?)

Sik Kuny 3 – 18. l.

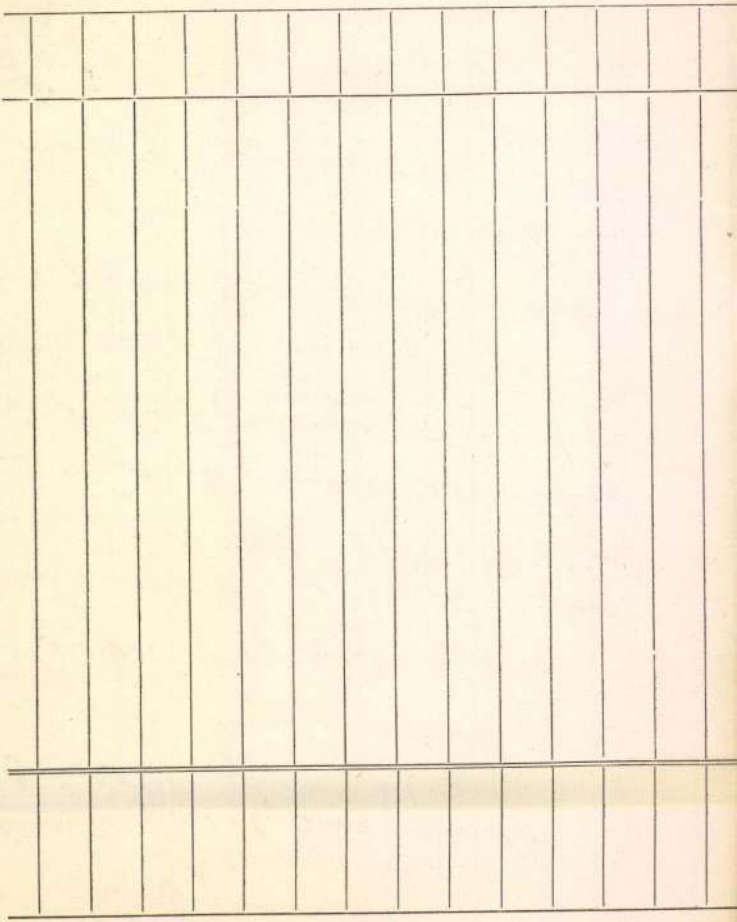

Hungária R.-T. Budapest

Čuny Domokos

keramikus –

ěrod

Török-Holics

136. l.

~~Antoninus Pius~~ } V. 258.

~~ime Róma 900 éves~~

~~fennállása emlékére~~

X

esvár

tár

Kuny (Cuny) Domokos

l.

Sikmagyarom

76. l.

O

lnökség!

nálam maradt

lálás költő netemet

múltkoriakért is,

ltiztatott már

ile rajzokat értem.

ak valami magyarázó

ező cimre: Budapest

Cuny Domonkos

holiczi Ekramikus

l. Sikmagy Ekram

62. l

azaz: egyszázötven K

Ok

Budapest

Ezen költségvetés árát
elfogadhatónak tartom:

Budapest 1908 XI/10

Lux Hálmai
másodépítész.

től jobbra a
részében jó
caustummal
közfürdő m
a provinciák
és kényeler
Ebben az a
lotában —
remek moz
részben fek
kozó atléták

Ebben
mikor hatal
leg egykor
a családfő
szített fresk
díszítették.
hatjuk.

A romv
persák legy
láljuk. Ez a
katonái terj
több város
jedve a polgári lakosság körében is.

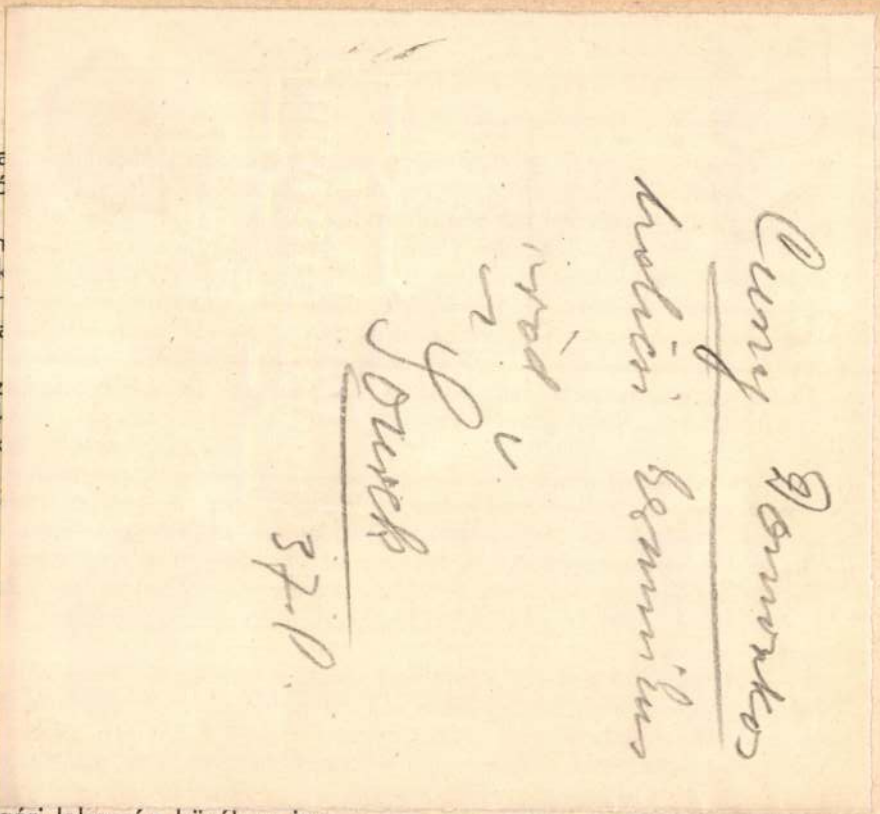

de annál díszesebbek a belsők. A falakat freskószerű festményekkel fedték. A törmelékek közül kikerült szebbnél-szebb mintájú stukkódarabok azt igazolják, hogy az ilyen épületekben a falfelületek felső részeit stukkópárkányok szegték, mennyezeteiket pedig stukkórózsák díszítették.

A vasúti állomástól vezető utat lombdús fák árnyékozzák. Ez vezet a romváros közepén álló **múzeumhoz**. Az út mentét hatalmas kőkoporsók, mérföldjelző kövek, feliratos táblák és síremlékek szegélyezik. Itt állnak a föntebb már említett mérföldjelző kövek, melyek azt jelzik, hogy valaha az aquincumi praetoriumtól, illetve az állam isteneinek szentélyétől 2 római mérföldre állottak.

Mikor elhaladunk a hatalmas mészkőmonolitokból faragott kőkoporsók és más kőemlékek között, szinte önkéntelenül állunk meg egyikmásik előtt, hogy kibetüzzük az időtől mart évezredes felírásokat s megtudjuk róluk, ki volt a sarcophág egykori gazdája, vagy ki, milyen alkalomból és kinek állított örökéletre szánt kőemléket.

Itt állít meg a földi életben 75 évet élt Piae Celerinae remek faragványokkal ékesített sírládája. Közel hozzá, ugyancsak fedélnélküli, de díszes faragású koporsó arról értesít, hogy azt a syriai Antiochiából származó Sextus Pompeius Carpus orvos magának és felszabadított rabszolgájának, P. Marcellusnak állíttatta.

A 282-es számmal jelzett koporsóban, a legio II. adiutrix veteránusának, Fl. Secundusnak, Julia nevü leánya porlott el valaha. A sírkövet — mint páratlanul jó anyának — C. Valerius Seranus, az Aquincum-colonia lovagrendű decuriója állította.

A múzeum előtti park közepén M. Antonius Sotericusnak Jupiter tisz-

Cuny Domokos

fojanszmester, 1759-ben, Budán halt meg.
fia ifj. Kuny Domokos, a budai fojanszgyár
alapítója.

Kiss Ákos: Barokk fojanszművénet Magyarországon. Holics és Tata
Budapest, 1966, 53 l 24t
15.o.

Cuny Domonkos

1750 körül Holicsra vándorolt fajanszműves, a gyár vezető: között van. Előzőleg a Strasbourgi fajansz-gyárban működött.
1750-től Germain Miklóssal a gyár vezetője

Kis Ákos: Barokk fajanszművészet magyarországon. Holics és Tata
Budapest, 1966. 53. l. 24 t.
9.o. 14.o.

Kuny Domokos

1750-ben körött a holiai fajansgyár egyik
elő veretője
Feleségének második férje: Hetmann Sándor.

Bp. Iparművészeti Múzeum. Magyarországi fajánsz és kerámiaszerép
művészet. Kiállítás. 1965. Bev. Katona Imre, Kiss Ákos
11.o.

M.D.K.

Kuny Domokos, keramikus

a Rodicsi kerámiai műhely Nancyból bevándorolt keramikusainak egyike, önálló műhelyet nyitott Nyugatmagyarországon és megvetette a barokk kerámia művészet hazai alapjait

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

136. old.

M.D.K.

Kuny Domokos, keramikus

a híres budai keramia-műhely mestere volt. Özvegye virágoztatta fel a tatai keramia mű-vészetet, melynek legszebb példányai ma az egykori Eszterházy kastélyban berendezett Kuny Domokos muzeumban vannak

Halász Zoltán: Budapest - Pilis - Vértes - Gerecse

Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 17.köt./

112 old.
+ 1 kép 113."

Az állam iránti kötelezettség teljesítése egyet jelent a béke harcos megvédésével és felemelt ötéves tervünk megvalósításával

— mondotta Házi Árpád belügyminiszter a kecskeméti ünnepségen

A megyék között folyó országos begyüjtési verseny vándorzászlaját vasárnap adták át a versenyben első helyeken álló megyéknek: Bács-Kiskun, Pest és Csongrád megyének.

Bács-Kiskun megyének az élelmezési minisztérium vándorzászlaját Kecskeméten lelkes ünnepség keretében adta át *Házi* Árpád belügyminiszter, akit *Szabó* Károly, a megyei tanács elnöke üdvözölt. Házi Árpád beszédében megállapította, hogy *Grősz és összes üvő bandájának leleplezése különösen ebben a megyében újabb lendületet adott dolgozó parasztságunk munkájának és így*

nem véletlen, hogy az ország első tíz járása közül három Bács-Kiskun megyéből van: a kiskunfélegyházi, a kiskőrösi és a kecskeméti járás.

A kiskunfélegyházi járás dolgozó parasztsága így felelt Vezér és címkos áruain k aljas gaztetteire. De nemcsak a járások között vannak Bács-Kiskun megyének első helyezettjei, hanem

az ország tíz első községe közül három ugyancsak ebből a megyéből van. Ezek közül országosan első Kelebia 242 százalékos évi teljesítésével.

Ebben a községben valósággá vált a „cséplőgéptől a begyüjtő helyre" jelszó. A község egyénileg dolgozó parasztjainak itt is a tszcs, a „*Vörös Csillag*" termelőcsoport mutatott példát, amikor kenyérgabonabeadási kötelezettségét 160 százalékban teljesítette.

— Kelebia dolgozó parasztjai azt is tudják — folytatta a belügyminiszter — hogy *hozzájuk közel ugrásra készen áll Tito és bandája, hogy az imperialisták parancsára és azok szolgálatában arra a sorsra juttassa a magyar dolgozó parasztokat, köztük Kelebia dolgozó parasztságát is, mint a jugoszláv dolgozó parasztokat.*

— A magyarországi délszláv dolgozó parasztok a többi dolgozóval együtt becsületesen teljesítik, sőt sok esetben példát mutatnak az állam iránti kötelezettség teljesítésében. *Ezzel mutatják meg Titóéknak, hogy minden erejükkel támogatják a szocializmust építő magyar népi demokráciát* — mondotta Házi Árpád, aki kiemelte, hogy Bács-Kiskun megye jó eredményének elérésében elsősorban a pártszervezetek és a tömegszervezetek jó szervező és felvilágosító munkáját kell értékelni. De az eredmények mellett

hiányosságok is mutatkoznak

és nemcsak a nyilt ellenség, a kulákság aknamunkájára kell vigyázni, de fel kell figyelni a tanácson belül meghúzódó ellenségre is. Császártöltésen például maga a tanácselnök hangoztatja, sőt ad olyan jelentéseket, hogy négy, négy és félmázsa az átlagtermés, ugyanakkor a valóságban átlagosan 9—10 mázsa termett a községben. Le kell törölni az olyan szégyenfoltot is — mondotta a belügyminiszter — mint amit Lajosmizse, Szalkszentmárton és Fülöpszállás községeknek a szabadforgalomból való kizárása jelent.

Azokkal szemben, akik nem teljesítik az állam iránti kötelezettségüket, alkalmazni kell a törvény szigorát,

alkalmazni kell a törvényben, rendeletben előírt rendszabályokat és biztosítani kell az állami fegyelmet.

A belügyminiszter ezután a kommunisták és tanácstagok példaadásának jelentőségét hangsúlyozta a beadási kötelezettség teljesítésében. Megállapította, hogy egyik legfontosabb feladat a felvilágosító munka fokozása s a Párt irányításával a tömegszervezetek bekapcsolása a népnevelő munkába, mert

meg kell magyarázni, hogy az állam iránti kötelezettség teljesítése egyet jelent a béke harcos megvédésével és felemelt ötéves tervünk megvalósításával.

Beszélt arról, hogy a begyüjtési csata kellős közepén teljes erővel meg kell indítani a harcot a termelőszövetkezeti mozgalom új, nagymértékű fejlesztéséért és ennek máris mutatkoznak szép eredményei.

Házi Árpád belügyminiszter ezután ünnepélyesen átadta a vándorzászlót a megyének. Az átadás után a járások, a termelőcsoportok és a begyüjtésben élenjáró dolgozó parasztok szólaltak fel. *Szabó* Károly, a megyei tanács elnöke átadta a kecskeméti járásnak az élelmezési minisztérium vándorzászlaját és

a megye dolgozó parasztsága nevében ígéretet tett, hogy Bács-Kiskun megye a begyüjtési tervet 1971 vagonnal fogja túlteljesíteni.

Az ünnepségről táviratban üdvözölték *Rákosi* Mátyást.

Ünnepélyesen átadták Pest és Csongrád megye tanácsának is az élelmezési minisztérium vándorzászlaját

Vasárnap délelőtt a pestmegyei tanácsháza közgyűlési termében ünnepi megbeszélésre jöttek össze Pest megye élenjáró dolgozó parasztjai. A pestmegyei tanácsnak *Petőházi* Sándor, élelmezésügyi miniszterhelyettes adta át ünnepélyesen az élelmezési minisztérium vándorzászlaját. Beszédében megemlítette, hogy Pest megye begyüjtési eredményében a pártfunkcionáriusok, pártlagok és tanácstagok példaadásán kívül nagy érdeme van a tömegszervezetek jó munkájának is

A cséplés fokozásánál különösen nagy segítséget nyujtanak a DISZ-szervezetek, a megyében mintegy 2000 DISZ-fiatal 85 cséplőbrigáddal vesz részt a cséplésben. A megye három cséplésben lemaradt községében ezek a DISZ-cséplőbrigádok korahajnaltól későestig fognak csépelni, hogy behozzák a községek lemaradását.

Van olyan brigád is, amely 1070-es cséplőgéppel vállalta, hogy a VIT tiszteletére vasárnap este 11 óráig 250 mázsa gabonát csépel el. A miniszterhelyettes ezután *kiemelte a békebizottságok jó munkáját is, amelyek a járási operatív bizottságokkal és a községi társadalmi bizottságokkal tevékenyen részt vesznek a begyüjtés munkájában.*

Tegnap 200 vagonos teljesítésért harcoltak a megyék, ma már 300 vagon a jelszó.

A miniszterhelyettes ezután arra kérte Pest megye tanácsát és a megye valamennyi dolgozó parasztját, hogy őrizzék meg a zászlót és augusztus 20-ig teljesítsék egészévi előirányzatukat. *Fekete* Mihály megyei tanácselnök, aki átvette a zászlót,

ígéretet tett, hogy augusztus 20-ig Bács-Kiskun megyétől, amely most az első helyezett, elnyerik a vándorzászlót.

Hódmezővásárhelyen a Béke-szálló nagytermében *Polónyi-Szücs* Lajos pénzügyminiszterhelyettes adta át rövid ünnepség keretében a begyüjtési versenyben harmadik helyezést elért Csongrád megye dolgozó parasztságának az élelmezésügyi minisztérium vándorzászlaját, amelyet *Papp* Sándor, a megyei tanács végrehajtó bizottságának elnöke vett át. A felszólalások során *a csongrádmegyei dolgozó parasztok ígéretet tettek, hogy ezt a vándorzászlót nem hajtandók kicserélni, csak az első vagy a második helyért.*

„Vállaljuk, hogy alkotmányunk ünnepéig az elsők között leszünk az országban!"

— mondják a gabonabeadásban a 18-ik helyen álló Vas megyében

Szombathely, augusztus

(A Kis Ujság kiküldött munkatársától)

Vas megye felküldte Budapest dolgozóinak fellobogózott 60 vagonos gabonavonatát, a begyüjtési versenyben azonban a multheti értékelés szerint, a megyék között a 18-ik helyen áll.

Szombathelyen a MESZÖV titkárának szobájában beszélgetünk a békeharatásról, a gabonacsatáról, amelynek olyan nagy a jelentősége e hősi erőfeszítésben, a magyar dolgozóknak a béke megvédéséért vívott harcában.

Az asztalon aranyszegélyű, vörösszínű selyemzászlók. Valamennyibe belehímezve a SZÖVOSZ emblémája, a körül pedig aranyszálakból hímzett betük. A hét egyforma zászlón ez áll: *A járás legjobb terménybegyüjtő szövetkezete.* Egy nyolcadik, nagyobb is van az asztalon. Annak felírása: *A megye legjobb terménybegyüjtő járási kirendeltsége.* A falon nemzetiszínű és vörös szalagokkal díszített búzakoszorúk, füzérek.

A 60 gabonavagonos békevonat

és a megyék versenyében a 18-ik hely — erről beszélgetünk *Paukovics* Tiborral, a MESZÖV titkárával.

— Említhetném azt, hogy mínálunk később kezdődött az aratás és még sokkal később a cséplés, mint az ország más részein — mondja. — Ez azonban nem elegendő mentség számunkra. Bevalljuk, hogy kezdeti hibákat is elkövettünk.

— ? . . .

— Az aratás, a cséplés megszervezésében mutatkoztak ezek a hibák. A helyi szervek, sok faluban a tanácsok is, *alacsonyra becsülték a termést és most a cséplésnél mutatkozott meg, hogy az jóval magasabb a tavalyinál.* Sokan akadtak, akik ezt hasznositani akarták a maguk számára. Ezzel a lazasággal egy-egy faluban a tanácsok — azt mondhatnám — az ellenség uszályába kerültek.

— A viszonylag gyenge begyüjtési átlag mellett

vannak példátmutató, kimagasló eredményeink is

— mondja feljegyzések, iratok közölt lapozva *Paukovics* Tibor. — Itt van például *Helpert* Józsefné, *Lerkáskápolnai dolgozó parasztasszony, aki kenyérgabona beadását 1777 százalékra teljesítette. Bogát Pál Lápánszentkereszti DÉFOSZ-titkár takarmánygabonában 1743 százalékkal többet adott be. Kálmán* Zsigmond olaszfai nyolcholdas dolgozó paraszt a kötelezettségén felül hét és félmázsa kenyérgabonát vált be a földművesszövetkezet terményraktárába.

Most lép be a titkár szobájába *Pék* Ferenc, a szombathelyi járás begyüjtési felelőse, akit már odavártak. *A megye járásainak versenyében a szombathelyi az élretört* és ezért *Paukovics* Tibor titkár néhány keresetlen szó kíséretében *átadja Pék Ferencnek a megye legjobb terménybegyüjtő járási kirendeltségét megillető vándorzászlót.* Egy másikat, kisebbet, is átnyujt neki azzal a megbízással, hogy azt adja át *Bozzai község földművesszövetkezetének,* amely a járásban a legjobb, eddig évi tervét 34 százalékra teljesítette.

Pék Ferencen látszik a meghatódottság, de szeme már mosolyog és így felel a két zászlót kezében tartva:

— *Fogadom, hogy ezt a zászlót* — a járás zászlajára mutat — *végig meg is tartjuk.*

A másikról, amelyet most Bozzai, a szombathelyi járás legjobb terménybegyüjtő földművesszövetkezete kapott meg, ezeket mondja:

— Ez a zászló azonban vándorolni fog.

Vasszilvágy szövetkezeti község már Bozzai elé tört.

Akik itt vannak, mindenki tekintetében, de szavaiban is ott a bizakodás. Elmondják, hogy eredményeik napról napra javulnak. A legtöbb helyen eddig még csak a párszázöles kisparasztok gabonáját csépelték el, akiktől nehéz remélni, hogy „C" -vételi jegyre számottevő mennyiséget beadhatnának. *Most kerül sor a néhányholdas dolgozó parasztokra,* akik tudják majd a dolgozók országa iránti kötelességüket. És most kerül sor a cséplés ütemének valódi meggyorsítására. Megemlítik, hogy

a szombathelyi Szőlősben már reggel 3 órakor mentek a gépek. Egyházasrádócon éjjel fél 11-kor énekszóval mentek haza a cséplőmunkások,

hogy a pirkadat már újra a gépek mellett találja őket. A körmendi járás 89 gépe 75 vagon gabonát csépelt egy nap alatt. De rámutatnak a hibákra is. Bucsu szövetkezeti községben vasárnap álltak a gépek.

— Az elején szervezési hibákat követtünk el. A felvilágosító munka sem volt kielégítő. Sokhelyütt a gazdákkal vitatkoznunk kellett, mert beadásukat jobbára csak rozsból akarták teljesíteni. Most azonban már minden jól megy — hangoztatják.

A 18-ik helyet említjük.

Összenéznek. Néhány bizakodó szót váltanak, majd Paukovics Tibor, a vasmegyei MESZÖV titkára ezeket mondja:

— Vállaljuk, hogy Alkotmányunk ünnepéig, augusztus 20-ig az elsők között leszünk az országban! . . .

Akik ott vannak, ráhelyeselnek, ők is vállalják ezt az ígéretet.

Simándi Béla

A berlini Világifjúsági Találkozó

A haladó világ lelkes érdeklődéssel fordul Berlin felé, ahol vasárnap ünnepélyes keretek között kezdődött meg a III. Világifjúsági Találkozó. A prágai és budapesti VIT után most a német fővárosban sereglenek össze kilencven ország ifjúsági küldöttei, hogy hitet tegyenek a béke, a haladás mellett, sikra szálljanak az ifjú nemzedék derűs, szép holnapjáért. Mert abban áll a III. VIT rendkívüli jelentősége, hogy megmutatja az egész világnak a fiatalok békeakaratát, azt a szilárd elhatározásukat, hogy a nyilt imperialista agressziók és a gyorsított imperialista háborús előkészületek napjaiban a béke nagy ügye mellett áll ki az a nemzedék, amelynek biztonságos éle ét, örömteli jövőjét vérözönbe fojtaná egy új háború.

A Világifjúsági Találkozó rendkívüli jelentőségének fokmérője az a féktelen düh is, amelyet az imperialisták mutatlak a VIT nagyszabású előkészületei során s ahogy szerették volna akadályozni a nagy találkozó sikerét, sőt megrendezését. A bonni bábkormány betiltotta a Szabad Német Ifjúság szervezetének működését s a nyugatnémet ifjúság készülődését Berlinbe. Morrison brit külügyminiszter nyiltan hangoztatta: mindent elkövet, hogy a találkozót lehetetlenné tegye. A kapitalista, amerikai-csatlós kormányok megtagadták az ifjúsági küldöttektől a kiutazási vizumot. Innsbruckban feltartóztatták a francia, olasz és brit fiatalokat.

Kiemeli a találkozó jelentőségét az a körülmény is, hogy éppen Berlin a színhelye. A német nép sokat tanult saját történelméből, különösen abból a katasztrófából, amelyet a náci uralom zúdított reá. S nemcsak a Szovjetunióval örök, megbonthatatlan barátságot kötött Német Demokratikus Köztársaság népe, hanem Nyugat-Németország széles dolgozó tömegei is tiltakoznak a német militarizmus és a náci fasizmus feltámasztása ellen, amit oly buzgón szorgalmaznak az imperialista megszállók és bonni csatlósaik. A német nép békeharcának élcsapata pedig a német ifjúság, ez az újarcú nemzedék, amely eltökélte, hogy soha többé nem lesz eszköz népelnyomó politikusok, vérgőzös tábornokok terveiben és nem hagyja magát ágyútölteléknek felhasználni a hódításvágy, más népek leigázásának szolgálatában.

Uj német ifjúság nőtt fel egész Németországban — mindenki ismeri a nyugatnémet ifjak hősiességét a béke szolgálatában. Ők tűzték ki ismételten a béke zászlaját az imperialisták részéről „gyakorlatképpen" bombázott Helgoland szigetére, ők akadályozták meg ismételten a nyugatnémetországi hidak aláaknázását és a kegyetlen megtorlással, a börtönnel is dacolva számtalan tanujelét adták annak, hogy harcolni akarnak a német egységért s a világ békéjéért, melynek egyik legfőbb záloga a demokratikus Németország szilárd barátsága a Szovjetunióval. Ez a német nép és ez a német ifjúság látja vendégül Berlinben a világ minden részéből összesereglett ifjakat és leányokat, hogy személyesen is megbarátkozva egymással, együtt nyilvánítsák ki békeakaratukat. S ezt Adenauer nem tudta és a jövőben sem tudja megakadályozni, sem fasiszta intézkedésekkel, sem azzal, hogy a rendőrséggel kergeti szét a nyugatnémet ifjúság tömegeit.

A berlini VIT sikerének biztosítékai már az előkészületek során megmutatkoztak. A Demokratikus Ifjúsági Világszövetség végrehajtóbizottságának mult évi, bécsi ülésén fogadták el a határozatot arról, hogy idén Berlinben rendezik meg az ifjúság nagy béketalálkozóját. A határozat lelkes visszhangra és támogatásra talált a földkerekség valamennyi országának fiatalsága körében. Helyi, nemzeti bizottságok alakultak mindenütt a találkozó előkészítésére s ahol a kapitalista kormányok nem támogatták a fiatalok útját: társadalmi összefogással segítették azt elő.

A kapitalista, gyarmati és függő országokban az elnyomás ellen és a békéért vívott harccal kapcsolták össze a VIT előkészületeit. A nagyhatalmak megegyezését követelő békeívek aláirása tömeges jelleget öltött éppen a VIT-et megelőző hetekben s ennek jelentőségét még növeli az a körülmény, hogy az imperialista országokban a kormányszervek, hatóságok megtiltották és üldözték az aláirásgyüjtési mozgalmat. Sokezer ifjú és leány vált a béke tevékeny és áldozatkész harcosává ezekben az országokban azzal, hogy igen nehéz körülmények között gyüjtöttek békealáirásokat — a VIT tiszteletére.

A magyar ifjúság nagy lelkesedéssel kapcsolódott be a VIT előkészületeibe. Fiataljaink tudatosították magukban, hogy az imperialisták háborús előkészületei elsősorban őellenük irányulnak, az új világégés az ő jövőjüket veszélyezteti s erre a szocializmus útján haladó ifjúsághoz méltó módon munkafelajánlásokkal, a tervek teljesítésével és túlteljesítésével válaszoltak. Munkás-, paraszt- és tanulóifjúságunk több munkája, jobb tanulása a VIT tiszteletére azt bizonyítja: *ifjaink és leányaink megértették a nagy béketalálkozó jelentőségét s azt is, hogy békés építő akaratuk megnyilvánulásával küldhetik a legszebb harcos üdvözletet Berlinbe.*

Ezt az üzenetet viszik el a magyar ifjúság küldöttei a berlini találkozóra s ennek szellemében dolgoznak az itthonmaradtak fokozott erővel a gyárakban, üzemekben az ötéves terv teljesítéséért és a földeken a begyüjtési munkák meggyorsításáért. Mert a VIT ünnepi napjai alatt és utána is a hétköznapi munka ideje folyik s ebben a munkában kovácsolódnak az újabb győzelmek, amelyek útját álljak a háborús gyujtogatók terveinek.

Berlinben pedig az ifjúság nemzetközi szolidaritása kovácsolódik acélkeménnyé ezekben az ünnepi hetekben, minden ország fiataljainak összefogása a békéért és az emberiség nyugodt, biztonságos jövőjéért vívott harcban.

Hivatalos jelentés a Szovjetunió 1951. évi állami tervének második negyedévi teljesítéséről

A Szovjetunió minisztertanácsa mellett működő Központi Statisztikai Hivatal jelentést adott ki a Szovjetunió népgazdaságának fejlesztését szolgáló állami terv 1951. második negyedévi teljesítéséről. A jelentés szerint

az ipar

egészében 104 százalékra teljesítette negyedévi tervét. A Szovjetunió egész iparának össztermelése 1951. második negyedében a mult év második negyedéhez viszonyítva 16 százalékkal növekedett. Az iparban a munkások munkájának termelékenysége 1951 második negyedében 10 százalékkal emelkedett, 1950 második negyedével szemben.

A jelentésnek a

mezőgazdaságra

vonatkozó része kiemeli, hogy a kolhozok, gépállomások és szovhozok az idén sikeresen és rövidebb idő alatt végezték el a tavaszi vetést, a tavaszi vetési tervet túlteljesítették. A mezőgazdasági növények vetésterülete 1951-ben a mult évhez viszonyítva az előzetes adatok szerint 6 millió hektárral növekedett. Az élelmezés szempontjából legértékesebb növény, a búza vetésterülete több mint 4 millió hektárral, a gyapot vetésterülete majdnem 400 ezer hektárral növekedett. Nagyobb lett a cukorrépa, napraforgó, kender, kenaf, juta és a legtöbb ipari növény vetésterülete. Az idén jelentősen megnövelték az évelő és egyéves füvek, a gumós takarmánynövények és a silózásra alkalmas növények vetésterületét.

Az áruforgalom fejlődéséről

szóló fejezet bevezetőben hangoztatja, hogy 1951 második negyedében tovább fejlődött a szovjet kereskedelem. Az állami és szövetkezeti kereskedelem útján — összehasonlító árakban kifejezve — 14 százalékkal több árut adtak el, mint 1950 második negyedében. Ezen belül húst 17, zsiradékokat 11, tejet és tejtermékeket 53, sajtot 17, tojást 45, cukrot 27, édesipari termékeket 10, gyapotszöveteket 12, selyemszöveteket 20, harisnyát 18, kötöttárukat 23, bútort 28, kerékpárt 43, gramofont 46, zseb- és karórát 24, varrógépet 26, fényképezőgépet 65 százalékkal többet adtak el. 1951 második negyedében 1950 második negyedéhez viszonyítva növekedett a *mezőgazdasági termékek eladása a kolhoziparban.*

Valamennyi szovjet lap vezércikkben foglalkozik a második negyedévi tervteljesítésről szóló hivatalos jelentéssel. A *Pravda* „A hatalmas fellendülés útján" című vezércikkében kiemeli: „A szovjet gazdaság kimagasló sikereit a munkások, a kolhozparasztok és az értelmiség milliós tömegeinek aktivitása és önfeláldozása, lelkesedése és kezdeményezőkészsége, a Párt és a kormány vezetése, valamint a szovjet gazdasági rendszer előnyei tették lehetővé." Az *Izvesztija* vezércikke megállapítja: „A polgári fogasztást szolgáló ipar termelése Angliában, Franciaországban, Svédországban és más marshallizált országokban rendszeresen csökken, ugyanakkor a mi szovjetországunk a szakadatlan fellendülés útján halad."

A magyar kerámia-művészet történetét mutatja be a nagytétényi kiállítás

Nagytétényben nem messze a Dunától áll az a barokk kastély, melyet háborús sebeiből gondos restaurálásokkal már annyira helyreállítottak, hogy a XXII. kerületi tanács és a Múzeumok Országos Központjának egybefogásával az Iparművészeti Múzeum munkaközössége *Magyar Kerámia Műhelyek* címmel kiállítást rendezett a nagytétényi és a környékbeli, túlnyomórészt ipari dolgozókból álló lakosságának gyönyörködtetésére. A múzeumok is a szocializmust építik a maguk területén. A gyakorlat által kitűnően igazolt példája ennek a nagytétényi kastélymúzeum, mely az újjáépítés előrehaladásával egyidejűleg egyre nagyobbméretű időszaki kiállításokkal nyeri meg a dolgozók széles tömegeit a múzeum számára. Volt már olyan kiállítás is a Kastély-múzeumban, melyet *tizenötezren* látogattak meg. Most a kastély nyugati szárnyának öt termében kapott helyet

az elmult két évszázad magyar kerámiaművészetének története.

Félezer darab kerámia emlékeztet műhelyeink keletkezésére, tündöklésére és elhalására.

Kétszáz évvel ezelőtt alapították a holicsi fajansz-műhelyt, mely időrendben az első magyar kerámiai gyár. Az akkori barokk-stílus széles pátoszával, francia példák után gyártották a többnyire étkezési célokra szolgáló tálakat, tányérokat, asztaldíszeket. Ebben a korban Magyarország ipari szempontból is osztrák gyarmati függőségben élt és Ausztria gondosan ügyelt arra, hogy a magyar ipart szűk keretek közé szorítsa. De az egykori habánok utódai, a művészi érzékű kerámikusok és tanítványaik megkezdték a harcot a *magyar kerámiaművesség* önállósításáért. Eredményes munkásságuk nyomán *Tatán, Pongyelokon, Gácson* és számos más helyén az országnak virágzó műhelyek keletkeztek. Budán is egy ilyen magyarrá vált, Lotharingiából bevándorolt keramikus fia, *Kuny* Domokos állít gyárat 1785-ben. A Kuny-féle gyár fejlődését megakasztotta a napoleoni háború. A fajansz finom fehér mázához szükséges ónt hadicélokra tartalékolták, az ónt más anyaggal kellett pótolni.

Kuny Domokos hosszas kísérletezések után újítóvá és feifedezővé vált.

De a találmányát tévesen és rosszindulatúan megbíráló pesti egyetemi professzorok gálat vetettek újítása kidolgozásának. Antimonból készített mázat az egészségre ártalmasnak nyilvánítottak, gyártmányait összetörték és az alatt a sok év alatt, míg Kuny igazáról meg tudta győzni a „tudós" koponyákat, teljesen elszegényedett és nyomorultul pusztult el egy kórházi ágyon. Ragyogó készítményeit a nagytétényi múzeum szekrényében csodálva, még magasabbra értékeljük a megnemértés áldozatának művészi tehetségét.

A XVIII. és XIX. század fordulója a kerámiai krizis korszaka. Uj és tökéletesebb anyagokat használnak fel az edények készítésére és kialakul a kőedénynek nevezett *kemény cserép*. Ezt már a polgárság karolja fel és a feudálisok fajanszával szemben a polgári otthonok asztalainak kedves dísze. A kemény cserép gyártását 1800-ban Körmöcbányán egy gyógyszerész kezdi meg nagyban, majd nem sokkal utána megalakul a kassai és a tizes évek elején az erdélyi, batizi gyár. A késői ampír és a játékos, apróvirágos, levéldíszes biedermeier étkészletei kerülnek a csészékre és edényekre, melyekből számos üde, kedves darab ékeskedik a nagytétényi szekrényekben. Bármely külföldi gyár termékeivel kiállják a versenyt.

A magyar porcelán

sajnálatosan késői kialakulását is tükrözi a kiállítás. Porcelánt Európában már 1709 óta készítettek, de a bécsi udvar iparpolitikájának következtében *magyar mestereknek tilos volt porcelánt gyártani*. A XVIII. század közepétől a császári udvar tulajdona a bécsi porcelángyár és ennek prosperitása érdekében magyar földön nem létesülhetett porcelángyár. Csak a reformkorszakban, a XIX. század harmincas éveinek elején, dacolva a tilalmakkal a Telkibánya melletti Regéczi uradalomban alakítottak egy műhelyt, mely időrendben *az első magyar porcelángyár*. A XIX. század elején a pápai Eszterházy-kastély közelében működő *Fischer Móricot* gyárkéményének erős füstölése miatt Herendre „száműzik". Ott hosszas küzdelem és kísérletezés után

Kossuth Lajos támogatásával megalakult a gyár,

amely az igazi magyar művészi porcelánt jelenti s amely *ma a dolgozók számára* készíti használati és dísztárgyait.

Kerámiai műhelyeink többsége rövid életű. Az alapítók halálával többnyire megszűntek, többet közülük a bécsi és a cseh porcelángyárak versenye ítélt pusztulásra. Herend is több alkalommal állt a beszüntetés küszöbén, de társadalmi és gazdasági összefogások átsegítették a kriziseken.

Másik nagy kerámiai gyárunk, amely most Zsolnay Művek NV. néven működik, szintén elérkezett már fennállásának századik évéhez. A somogymegyei Spitzer-féle lukafai gyárból csirázott ki olykép, hogy *Zsolnay* Miklós pécsi kereskedő ott tanuló fia kedvéért a gyárat egész felszerelésével együtt megvásárolta és Pécsre szállíttatta. Ebből a szerény kezdeményezésből lassú fejlődéssel nőtt ki nagy építészek, mint *Ybl* Miklós, *Hauszmann, Lechner* támogatásával

a pécsi Zsolnay-gár.

Világsikere *Wartha* Vince nevéhez fűződik. A Müegyetem nagynevű professzora kémiai-technológia kísérletezései során rábukkant az akkor már 400 éve multba tünt gubbiói, úgynevezett lüszteres mázkészítés titkára. Felfedezését átadta a Zsolnay-gyárnak, melynek kemencéiben *először jelent meg a 400 éve feledésbemerült csillogó máz*. A hajnal istenének görög neve után *eozinnak* nevezték el, jelképnek szánták s valójában a magyar kerámiaművesség fénykorának hajnalát jelentette. Ebben az időben még *a világ egyetlen kerámiaműhelyében sem tudtak ilyen mázt előállítani* s a világkiállításokon a pécsi Zsolnay-készítmények nemcsak óriási feltünést keltettek, hanem a legkapósabb cikkekké is váltak. Ezzel a felfedezéssel a magyar kerámiaművészet a világ iparművészetének magas csúcsaira jutott fel.

Zsolnay Vilmosnak szobra áll Pécs egyik terén, kezében fazekat tartva, munkaköpenyben ábrázolja. Ez a szobor nemcsak a pécsi gyár alapítóját jelképezi, hanem mindazokat a keramikusokat, akiknek nagyszerű alkotásai a nagytétényi múzeum vitrinjeiben sorakoznak fel, a névtelen mestereket is, akiknek szorgalma, akarása és művészi hite tette lehetővé, hogy *a magyar kerámiaművészet világviszonylatban is magas rangra fejlődhetett.*

(d. m.)

Terv szerint: az alkotmány ünnepére teljes üzemmel működik a pasaréti filmműterem

Felszabadulás óta valamennyi játékfilmünket a gyarmatu cai filmtelepen, a *Hunniában* forgatták. A gyártás fokozódó üteme azonban ebben az évben már szükségessé tette az üzemenkívül álló, leszerelt *pasaréti telep renoválását és üzembehelyezését*. Megindultak a munkálatok és — miként arról régebben beszámoltunk — lehetővé vált, hogy a *„Gyarmot a föld alatt"* című film egyes jeleneteit ott készítsék el. *Az újjáalakított és korszerüsített műterem teljes üzembehelyezését az alkotmány ünnepére tervezik*. A pasaréti filmstudió *szovjet gyártmányú gépekkel* kezdi meg működését.

Őszre felépül az új Honvéd Színház

A fasiszták lerombolták — mi többmilliós költséggel újjáépítjük a volt Vígszínházat. Honvéd Színház lesz a helyén. Az épület homlokzatát, mint műemléket restaurálják, így *eredeti formáját* nyeri vissza. *A belső rész azonban teljesen újjáépül, korszerűbb lesz a réginél*. A Vígszínház főhiányossága volt, hogy az előadások szüneteiben a közönségnek nem volt tartózkodási helye. Most a földszinti zsöllyék alatt szuterént építenek, ahol 600 személyes pihenő lesz, büffével és dohányzóval. Ezenkívül kibővítik az előcsarnokot és külön büffét, dohányzóhelyiséget kapnak az emeletek is.

A nézőtér négy szintjén 1200-an férnek majd el a réginél kényelmesebb széksorokban, kárpitozott ülőhelyeken. A páholyrendszer megszünik. Egyformán kényelmes helyet kap minden dolgozó, a földszinten, emeleten és karzaton.

Az elektromos meghajtású új forgószínpad egy méterrel lesz csak keskenyebb az Opera színpadánál. Kibővítik a kulisszák mögötti hátsó színpadot és próbatermet is. A régi Vígszínház csak prózai darabokat adhatott elő, mert nem volt hely nagyobb zenekar számára. Az újjáépítésnél ügyeltek a terem jó akuszükájára és *süllyesztett nagy zenekari rész lesz a színpad előtt*. Igy a Honvéd Színház alkalmas lesz operák előadására épp úgy, mint kamaradarabok, zenekari hangversenyek megtartására.

Ebben a színházunkban lesz a legkorszerűbb világítás. A mennyezet kupolarészén rejtett fehér világítás szórja majd a fényt a nagyteremre, amelynek falait honvédségünk életét tükröző freskók és domborművek díszítik majd. A színpadra kétoldalt világítótornyokból és a nézőtérről sugározzák a fényt.

Nem feledkeztek meg a színház dolgozóiról sem. Száz üzemi dolgozó részére zuhanyozókat építenek. A művészek rendelkezésére 55 férfi- és 55 női öltöző áll majd. A színház építéséből Néphadseregünk tagjai is nagy lelkesedéssel veszik ki részüket.

Az előadásokra bérletek már most válthatók.

Mozi

A CÁRNŐ CIPŐJE: (Vidám szovjet operafilm) SZIKRA (Lenin-körút 120) ½5, ¾7, 9. — **SZABADSÁG** (Bartók Béla-út 64) 4, ¼7, ½9. **DALOLVA SZÉP AZ ÉLET:** (Zenés magyar filmvígjáték) MÁJUS 1 (Mártírok útja 55) 4, ½7, ½9. — **KORZÓ** (Ujpest) 4, ¼7, ½9.

A KÉK KÁRDOK: (Izgalmas német történelmi film) DÓZSA (Róbert K.-körút 59) ½5, ¾7, 9. — **ROYAL** (Kispest) 6, ½9.

KÜLÖNÖS HÁZASSÁG: (Magyar film) FELSZABADULÁS (Flórián-tér 3) 4, ¼7, ½9.

SZÜRKE FÉNY: (Andersen Nexő világhírű regénye filmen) VÖRÖS CSILLAG (Lenin-körút 45) ½5, ¾7, 9.

A SZEVILLAI BORBÉLY: (Olasz operafilm) DUNA (Fürst S.-u. 7) ½5, ¾7, 9 (prolongálva). — **FÓRUM** (Kossuth L.-utca 18) 4, ¼7, ½9 (prolongálva). — **MUNKÁS** (Kápolna-u. 3/b) ¼6, ½8. — **TÁNCSICS** (Csepel) ½6, ¾8 (prol.). — **TÁTRA** (Pesterzsébet) 6, ½9 (prol., kertmozi).

EXPRESS SZERELEM: (Színes, zenés szovjet filmvígjáték) BRIGÁD (Pestlőrinc) ½6, ¾8.

KÉSZÜLJÜNK A III. VILÁGIFJUSÁGI TALÁLKOZÓRA: Kísérőfilm a FÓRUM, TÁNCSICS (Csepel), TÁTRA (Pesterzsébet), ROYAL (Kispest) mozikban.

ÉPÜL A BÉKEMŰ: (Magyar film) Kísérőfilm a SZABADSÁG-filmszínházban.

REPÜL A LABDA: (Magyar film) Kísérőfilm a SZIKRA-filmszínházban.

TEXTILIPAR HARCA A MINŐSÉGÉRT: (Magyar film) Kísérőfilm a KOSSUTH-moziban.

FÁKLYA (Lenin-körút 38): 1. Magyar híradó. 2. Tudomány és technika. 3. **EGY GYÖRGY TÖRTÉNETE.** 4. Uj élet öröme. ½5-től 11-ig folytatólag.

Harcban a holnapért: 1. 1951 május 1 (színes film). 2. Bányászok. 3. Kezünkbevettük a béke ügyét. 4. Felejthetetlen találkozás: KULTURA (Pestihídgkút) 6, ½9; 7-étől Hamupipőke.

Kőszív: (Színes német film) TOLDI (Bajcsy-Zs.-út 36) ¼4, ½6, ½8. — **JÓZSEF ATTILA** (Kálvária-tér 7) 4, ¼7, ½9 (prolongálva). — **ATTILA** (Budafok) ½7, ½9, vas. 4 (kertmozi).

Tengeri karvaly: (Szovjet tengerészfilm) KOSSUTH (Váci-út 14) ½5, ¾7, 9.

Volpone: (francia film) BÁSTYA (Lenin-körút 8) 11, 1, 3, 5, 7, 9 (prol.). — **MARX** (Landler Jenő-u. 39) ½4, ¾6, 8. — **KULTUR** (Kinizsi-u. 28) ¼4, ½6, 8 (kertmozi).

A trubadur: (Olasz operafilm) STUDIÓ (Akácfa-utca 4) 4, ¼7, ½9.

Bajazzók: (Olasz operafilm) SAVOY (Üllői-út 4) ¼7, ½9. — **GLÓRIA** (Thököly-út 56) ¾4, 6, ½9. — **ÓBUDA** (Selmeczi-u. 14) ¼5, ½7, ¾9 (prolongálva). — **STEFÁNIA** (Kispest) ½7, ½9.

Mágnás Miska: (Magyar filmvígjáték) PÁTRIA (Népszínház-utca 13) ½4, 6, ¼9.

Orosi csomópont: (Szovjet film) ELIT (Szt. István-körút 16) ¼5, ½7, ½9.

Szerencsés hajózást: (Magyarul beszélő szovjet film) BETHLEN (Bethlen G.-tér 3) 4, ¼7, ½9.

Uri muri: (Magyar film) UGOCSA (Ugocsa-utca 10) 4, ½7, ½9.

Felhők titánja: (Szovjet film) BODOGRÁF (József-körút 63) 4, ½7, ½9. — **PARTIZÁN** (Üllői-út 101) ¼5, ½7, ¾9.

UTOLSÓ ÁLLOMÁS: (Lengyel film) ADMIRÁL (Mártírok útja 5/b) 4, ½7, ½9. — **JÓZSEF ATTILA** (Rákospalota) 6, ½9; 8-ától Vidám vásár.

Janika: (Magyar film) PHÖNIX (Rákóczi-út 68) 11, 1, 3, 5, 7, 9. — **OTTHON** Benczky-u. 3—5) ¼4, ½6, 8.

FÉNY (Ujpest): 1. Magyar híradó. 2. Tudomány és technika. 3. **OPERÁTÓL A JAZZIG.** 4. Kék szén. 5. Szovjet úttörő. 5-től ½10-ig folytatólag.

HIRADÓ (Lenin-körút 13): 1. Magyar híradó. 2. Tudomány és technika. 3. **JOBB ACÉLT.** 4. **MŰVÉSZI FAFARAGÁS.** 5. Prokov filmet rendez. Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.

V. Pudovkin előadása a Művészeti Szövetségek Házában

Vszevolod Pudovkin, a hazánkban tartózkodó Sztálin-díjas szovjet filmrendező szombaton délelőtt előadást tartott a Művészeti Szövetségek Házában magyarországi tapasztalatairól és a magyar filmművészet egyes kérdéseiről, a filmgyártás és a sajtó képviselői előtt.

Színházak hétfői műsora

Margitszigeti Szabadtéri Színpad: Nincs előadás. **Állatkerti Szabadtéri Színpad:** Nincs előadás. **Fővárosi Nagycirkusz:** Oroszlánok a cikuszban (4, 8). **Károlyi-kert:** Nincs előadás.

A legértékesebb aláírás

Irta: František Kubka

„És a tölgyfaasztalon, az Ismeretlen katona sirja mellett, az értékes látogatók könyve feküdt, amelybe kemény kézzel volt beirva Fedotov szovjet katona neve, aki Kosztromban született, visszavonult egészen a Volgáig és most innen nézett le Belgrádra, ahová háromezer versztnyit jött, hogy felszabadítsa."

Konsztantin Szimonov

Tito marsall fontos látogatást várt. A határhoz amerikai szenátorokból álló küldöttség közeledett repülőgépen, akiknek Truman elnök kívánságára gondosan meg kellett vizsgálniok Jugoszlávia belső helyzetét. A marsall előtt még egy teljes nap állott, hogy gondosan megfontolhassa, milyen lágy szavakkal és milyen édes mosolyokkal fogja elbájolni a bizonyára hüvös és számító államférfiakat, akik olyan végtelenül fontosak az ő — Tito uralmának legközelebbi hónapjai számára. Mindegyik közülük egy-egy zsák aranyat fog nyomni, hogyha a marsallnak sikerül meggyőznie őket arról, hogy ez az arany előnyös befektetés lesz. Hiszen Mr. Truman megigérte, hogy annyi segítséget nyujt Titónak, amennyi szükséges ahhoz, hogy az Egyesült Államoknak a Balkánon való stratégiai érdekei biztosítva legyenek.

Ezért a marsall nem örült annak, hogy a programm szerint, éppen ma délelőtt kell fogadnia 23 aggastyánt, 80 éves rokkantakat, akiket a hosszú éveken keresztül tartó hűségért és hazafias áldozatkészségükért kitüntetésre javasoltak. Voltak közöttük katonák az 1912—1918-as háborúból, partizánok az 1941—44-es háborúból, meggyilkolt családok apái, vakok, csonkák.

A Topcsider gyönyörű palota és termeiben, melyek napfénytől ragyogtak, jól lehet filmezni. Az adjutáns felkérte a marsallt, szíveskedne átfáradni a nagy fogadóterembe. A marsall felállt, a tükör előtt megigazította fakó, színtelen haját, kifeszítette mellét, amelyen néhány sorban csillogtak az arany csillagok és keresztek, kifeszítette magát, hogy magasabbnak tünjék és belépett a terembe. A hadügyminiszter ünnepélyesen üdvözölte a marsallt, aki a köszönet egy rövid mondatát adta elő a szógálatokért, amelyeket az itt megjelent férfiak teljesítettek a jugoszláv haza dicsőségére. A férfiak csendben, kórusban, betanult üdvözléssel válaszoltak.

Ebben a pillanatban kigyulladtak a reflektorok és az operatőrök filmre vették egy jelenetet, amelyben a marsall a 80 éves rokkantnak érdemrendet tüz a mellére. Amikor a marsall egy soványka öreg embernál állott meg, aki balkezében egy bőrbe kötött nagy könyvet tartott, megszólalt az adjutáns: „Te, Gyorgye, itt maradsz a marsall beszélni akar veled."

Amikor az aggastyán megkapta a kitüntetést, a marsall szó nélkül a szomszédjához lépett. A kis öregember megijedt. De hiszen ha már a mellén van a kitüntetés — gondolta — nem történhetik semmi. És mégint megnyugodott. Ismét megszólalt az aggastyánok csendes kara és a marsall a dolgozószobájába ment.

Néhány perc mulva elébevezették az öreg embert, akire ráparancsoltak, üljön le a marsallal szemben a széles asztal mögé és tegye a könyvet az asztalra.

A marsall kinyitotta a könyvet. Aranyozott széle volt. Rövid ideig lapozgatta, becsukta és kezét a bőrkötésre fektetve, Gyorgye egyszerű arcára nézett és megszólalt:

— Tehát te, Druzse, az Ismeretlen katona emlékművét őrzöd már harminc éve?

— Igenis — válaszolta katonásan Gyorgye.

— Tetszik a munkád?

— Igenis — mondta ismét Gyorgye.

— Miért tetszik neked? Megismersz sok híres férfiút, beszélgetsz a látogatókkal?

— Nem is annyira ezért, — hanem azt gondolom magamban, hogy fiaim egyikének őrzöm a sírját. Nekem ugyanis a németek az első világháborúban négy fiamat ölték meg. Talán egyiküket ebbe a sírba került. Ezt így kigondoltam. Azután ott föni, olyan szép a kilátás a mi környékünkre...

A marsall egy kis ideig fürkészve nézett az öregember szemébe és azt gondolta magában: „ennek az okos szerbnek van valami a rovásán, túlsokat beszél." Ismét kinyitotta a könyvet és nézegette az aláírásokat. Érdekes nevek voltak ezek és mindegyik egy külön oldalra irva.

— Figyelj ide, Gyorgye — mondotta a marsall és hunyorított a szeméve!. — Hiszen ezek nem az összes látogatók. Itt csak néhány száz van. De jönnek hozzád ezren és szintén aláírják a nevüket.

— Parancs szerint két könyvem van. Egy aranyszegélyü, bőrbe kötött — ez az a könyv és ezt kellett ma elhoznom. A másik közönséges. Vastagabb és kartonba van kötve. Egy oldalon egy egész csomó aláírás van, ahogyan jönnek az emberek. A híres embereknek, akik az emlékműre nagy koszorúkat helyeznek és azután szertartásosan meghajtják magukat, az aranyszélü könyvet nyujtom oda. És azoknak a másikoknak, az egyszerűeknek, akik csak mezei virágot hoznak, odaadom a másikat.

A marsall már semmit sem mondott. A könyvet lapozgatta. Holnap az Ismeretlen katona sírjához elmennek az amerikai szenátorok. Semmi olyasmit nem szabad meglátniok benne, ami sértheine őket. Ezért kérte maga elé ma ezt a történelmi emléket. Mindig óvatos, amint a multról van szó.

Elégedett volt. Királyok aláírását látta, Alexander Karagyorgyevicsét az első helyen. A román Károly aláírását, miniszterelnökök és köztársasági elnökök sorát, az összes országok követeinek nevét, akik Belgrádban képviselve voltak. A Szovjetunió kivételével, amely Belgrádban nem volt elismerve. Egészen húsz, sőt még több évig! Ezért itt vannak a fehér emigráns tábornokok nevei. Ez helyes! Erre holnap észrevétlenül figyelmeztetni lehet majd a szenátorokat. És itt van a francia generálisok aláírása is. Angolok. Pál herceg. Sok német név és előttük gaulleisták, generálisok, Adolf Hitler követei. Dátumok: 1941, 1942. És azután, mintha elnyelte volna a föld két évet. És egyszerre..

— Ez micsoda?! — kiáltott fel a marsall és egy lapra mutatott, amelyre nehéz és kemény kézzel vésték a fényes papirra, egy teljes fél oldalra, az egyetlen szót: „Fedotov."

— Ez a legértékesebb aláírás — mondotta Gyorgye és meg sem mozdult. — Fedotov vörös katona, aki gránáttal és géppuskával kergette el az emlékműtől az utolsó németet, a tüzérségi megfigyelőt, megölte őt és a helyet, ahol a fiam van eltemetve, megszabadította a fasiszláktól. Ez Belgrádnak a Szovjet Hadsereg által való felszabadításának előestéjén történt.

— Miért nem adtad neki a másik könyvet?

— Itt az Ön könyvében, amelyik itt fekszik az asztalon, híres aláírások vannak. Királyok, miniszterek. Tudom, egyszerű ölükéke szerint abba a másikba tartozott. Nem hozott azonban sem koszorút, sem mezei csokrot, hanem gránátokat a derekszíján. De nagy ember volt. Nagyobb, mint az összes királyok és miniszterek. Felszabadító! Hogyha ő nem lett volna, örök időkig az SS-ek írták volna a nevüket elsőnek a könyvbe.

A marsall nem nézett az öreg emberre és dühösen mondta: „Ezt ki kell tépni!" És a kitépett lapot kis darabokra szaggatta.

Az aggastyán felkiáltott, kinyujtotta mindkét kezét, mintha el akarná venni a könyvet. Azután lerogyott a székre.

— Mit kiabálsz? — kérdezte dühösen a marsall. — Mi bajod történt?

Az öreg hallgatott.

— Fedotov miatt jajgatsz? Nem akarod elveszíteni? Lázadsz, amiért elveszem? Beszélj!

Az öreg nem válaszolt. Merően, áthatóan nézett reá. A marsall már nyugodtan beszélt: — Nem beszélnék veled, ha nem lennél egy a sok közül. Belétek látok! Hallgatlak benneteket, amikor beszéltek — akár álmotokból. Tudom mit gondoltok! Tudom, hogy gyülöltök! De ahogyan ebből a könyvből, ugyanúgy mindnyájatokból kitépem a Fedotovokat!

A marsall felállt, lassan körüljárta az asztalt és a hallgató öreg emberhez lépett.

— Megkövültél tán a borzalomtól? Majd én megerősítem idegeitekel! Hallod? — és durván meglökte Gyorgye vállát.

Gyorgye teste azonban nem hajlott. Tompán lezuhant a szőnyegre.

A marsall arca eltorzult. A halott fölé hajolt, dobbantott a lábával és szigorú arcába kiáltotta:

— Ha mindnyájatoknak megszakad a szive, akkor sem lesz másképpen. Harminc divizió — mondták az amerikaiak és nekem ki kell facsarnom belőletek. Ezért vagytok itt! — És elfordult.

— Most hallottad! — lélekzett fel megkönnyebbülten és csengetett. Bejött az adjutáns. A marsall a halottra mutatott: „Vitesd el!"

Az adjutáns meghajolt és jelentette: „Éppen megérkezett az amerikai szenátorok küldöttsége."

És Tito elment magánlakosztályába, hogy álgondolja, mit fog majd mondani Truman elnök küldötteinek

gyalásokra. Rossz szokása volt, hogy minduntalan pezsgőport ivott idegei stimulálása kedvéért. Most is betért egy patikába, ott hirtelen összerogyott és a helyszinén meghalt. A bécsi ujságirók egyesülete, a Concordia temettette el a währingi temetőben. Sok-sok kötetre megy az, amit Vas Gereben életében összeirt és amivel megkacagtatta szomoru kortársait. Talán egyik legértékesebb irása »A nemzet napszámosai«, amelyet a Szent István Társulat most ujra kiadott és ezzel nemcsupán a kegyelet adóját rótta le a hajdani peregrinussal szemben, hanem egyuttal olyan könyvet is segitett uj életre kelteni, amelyet érdemes volt a feledéstől megmenteni.

Voinovich Géza: Emberek és árnyékok. *(Elbeszélések. Haranghy Jenő rajzaival. M. K. Egyetemi Nyomda kiadása. 229 oldal.)* Egy finom szenzibilis lélek meleg részvéte, élesen megfigyelő szem biztos meglátásai s tökéletesen fegyelmezett és tiszta stilusmüvész plasztikus kifejező ereje jellemzik Voinovich Géza most megjelent novellás kötetét. Voinovich erősen realista iró. Minden során ott látszik az éles megfigyelés, amellyel a külső világ képeit megfigyeli. Maga tesz hitvallást emellett az irói programm mellett, amikor a »Nem látták benne a jóságot« cimü novellájában igy dicsérteti valakivel az irásait: »Például a rabok fürdője; az jó. Érezni a gőzt, a testek szagát, a viz locsogását, amely már vastag a szennytől.« Voinovich novelláiban is érezzük a rétek illatát, az istálló fölé padlózott szoba nyirkos, dohos leheletét. Ott állunk valósággal testi mivoltunkban Szent Ilona szigetén a haldokló Napoleon ágyánál. Látjuk a kis szőlő csábító mosolyát, amely megbabonázza a tanárnak a poros padok, szürke matematikai órák egyhanguságából a szabadba vágyó lelkét, a kis város határában. Szinte belénk kap a felkavarodott élet nyüzsgő elevensége hangjaival, szineivel, zsibongásával a világháboru kitörésekor, amelynek szinte poentillista rajza mesteri a »Vihar az öbölben« cimü novellában. De Voinovich nemcsak a külső világot szemléli ilyen szeretettel és látja meg ilyen részletpontossággal. Éppen ilyen aprólékos gonddal kutatja a lelket is. Csaknem valamennyi novellájának magja valami tragikus lelki válság. Olykor egészen vak és csöndes ez a válság. De még ha mély és megrázó is, hangfogót tesz rá az élet s legfeljebb a balladai rövidség és homály hangsulyozza drámai feszültségét, mint a »Mindennapi történet«-ben. Tárgykörük, miliőjük, hátterük a legváltozatosabb ezeknek a novelláknak. Olykor egyszerü, primitiv szinekkel megfestett kis falusi idill plein-airje mosolyog elénk. Olykor romantikus nagy hátterek vajudó clair-obscurje tornyosul föl, amelyre fantasztikus, sejtelmesen imbolygó alakot rajzol az örökké való árnyék. A hellén mitológiából vett ősprimitivségü rajz szimbolizálja a természet örök és diadalmas harcát a Szatirok ligetében. A paraszti lélek brilliáns kis rajza a »Szivárvány« cimü monológ formájában megirt novella, amelyet annakidején a Kamara Szinház szinpadra is vitt. A szép novellákon kivül külön gyönyörüsége az olvasónak a könyv, amelyet igazán izlésesen állitott ki az Egyetemi Nyomda.

KÜLFÖLDI REGÉNYEK ÉS ELBESZÉLÉSEK

Bordeaux, Henry: Veszedelmes játék. *(Les jeux dangereux. Regény. Forditotta: özv. Ernuszt Gézáné. Szent István Társulat kiadása. 1927. 268 oldal. Ára 5.30 P.)* Bordeaux legujabb regénye azt a modern leánytipust festi le, amely modernsége mellett is csupa nemesség és aki idősebb férj mellett is meg tudja valósitani a fizikailag és lelkileg egyaránt boldog szerelem világát.

Dominik, Hans: Az égő piramis. *(Forditotta Sándor Imre. Budapest, Pantheon, Szine-java. 380 old.)* A jövő század regénye ez, a technika, a gépek kultusza, amikor az agy és minden emberi erő a technika szolgálatába áll. Egyben azonban riasztó és félelmetes is az iró sejtő jövendölése, amely szerint mindez a lázas munka és nagy igyekvés csak azért van, hogy az emberek mennél biztosabban pusztithassák egymást. Szabadon csapongó fantáziája feltámasztja a mórok uralmát Spanyolországban, akik uj erőre kapva és a régi bosszuvágytól is szitva, a vén Európa leigázását tüzik ki célul. Természetesen erős küzdelem fejlődik ki, azonban harcra még nem kerülhet a sor, hiszen egészen bizonyos, hogy az a fél lesz a győztes, amelyiknek nagyobb a technikai felkészültsége. Egyelőre tehát csak a tudósok küzdenek és minden erejükkel az atomenergia fölszabaditására és az emberiség szolgálatába állitására törekszenek. Mert amelyik országnak ez először sikerül, annak a kezében van a hatalom. S amidőn a probléma már megoldottnak látszik, felfedezője meghal, anélkül, hogy szenzációs találmányát az emberiség használatára bocsáthatta volna. Hosszas harcok után, amelyekben egyik fél sem riad vissza semilyen áldozatoktól, a küzdelem ujólag a mórok vereségével végződik, akik immár másodszor kénytelenek itthagyni Európa földjét. *(Kg.)*

L'Ermite, Pierre: Az édes anyaföld. *(La grande Amie. Regény. Forditotta: Petri Béla. Szent István Társulat kiadása, 1927. 384 oldal. Ára 8 P.)* A külföld nagy, modern irói közül a Szent István Társulat most Pierre L'Ermite csudás szépségü regényét ismerteti meg a magyar olvasóval. Ez a regény, amelyet az Académie Française tavaly a nagydijával tüntetett ki, lirai szépségekben gazdag oldalain az édes anyaföld ősi erejét rajzolja meg. Szociális vonatkozásaiban is igen jelentős munka ez, mert a munkások igazságát hirdeti a nyerészkedő kapitalizmussal szemben.

Frondale: A fejedelmi autó. *(Regény. Forditotta Havas József. Budapest: Pantheon, 1927. 316 oldal.)* Az iró fordulatos és érdekes történet keretében világitja meg az emberek által alkotott társadalom hibás és gyarló voltát. Bebizonyitani törekszik azt, hogy bármennyire függetleneknek és szabadaknak véljük is magunkat, bármennyire

Lantos Béla: És élet, csókold meg Őt. *(Versek. Kassák Lajos előszavával. Bp. 1927. Kozmosz Irodalmi Társaság kiadása, 52 old.)* Lantos Béláról, a fiatal magyar költőgenerációnak erről az igéretes képviselőjéről, a »Literatura« mult száma hosszasabban emlékezett meg. Ezuttal jelenteni akarjuk, hogy versei megjelentek. Kassáknak a kötet elé küldött bevezetője jól jellemzi ezt a gyüjteményt: »Lezárt, önmagát maradék nélkül jelentő vers még nincs a könyvben, de vannak sorok, sőt nagy részek, amelyek készek, teljesek.«

Várnai Zseni: Im itt az irás! *(Második kiadás. A költő kiadása. Budapest. Világosság-nyomda. 112 oldal.)* 1913-ban, az immár történeti emlékezetü választójogi harcok idején, egy fiatal, huszonkétéves asszony verse jelent meg a Népszavában »Katona fiamnak« cimen. Magyarország egyik legmagyarabb vidékéről. Veszprémmegyéből került Pestre Peterdi Andorné Várnai Zseni, aki már első egy pár versével is hatalmas lirai tehetségéről tett tanubizonyságot. Az akkori, bel- és külpolitikai feszültségektől vibráló közhangulatban az ügyészség vádat emelt a vers irója ellen, de mivel a vád tarthatatlanságát rövidesen belátta, nemsokára el is ejtette azt. A dolgozó, küzdő és szenvedő anyák lelke szólalt meg Várnai Zseninek ebben az azóta hiressé vált versében, megszólalt pedig a magyar nyelvnek olyan egyéni, csudapuhaságu varázsával, amely párját ritkitja a magyar női parnasszuson. Hét önálló kötetnyi verse és meséje jelent meg azóta Várnai Zseninek, s ez a nyolcadik immár második kiadásban: ritka sikere élő magyar lirikusnak. A könyv sikerét nem is igen lehet csodálnunk, hiszen ezek a versek az emberi fájdalomnak olyan megrenditő vallomásait, a börtönébe zárt léleknek olyan viharos szabadságvágyát szólaltatják meg, amellyel ez a nagyon egyszerüszavu költőasszony szinte egyedül áll a magyar költészetben. Elfojtott pátosz zug e szabad versek gazdag és tartózkodó ritmusaiban és az emberi szeretetnek és szánalomnak olyan megértő asszonyisága, amely Várnai Zsenit most már megtámadhatatlanul a modern magyar lira legjobbjai közé emeli.

MAGYAR REGÉNYEK ÉS ELBESZÉLÉSEK

Tarczai György: A budai gyár. Félmult időkből. *(Regény és 14 elbeszélés. Szent István Társulat. Budapest, 171 oldal. Jaschik Álmos négyszinnyomásu boritékával, egész vászonkötésben. Ára 3.70 pengő.)* Tarczai György irói nevén Magyarország egyik legjobb és legismertebb müvészettörténeti irója: Divald Kornél rejtőzik. Igy érthető, ha a magyar históriai multat felölelő regényes elbeszélései mindenkor terhesek a kulturhistóriai artisztikummal és ha minden regényes irása mögött a tudásnak és egy emberöltőt felölelő kutatásoknak valóságos kincsesbányájára bukkan az olvasó. »A budai gyár« cimü történeti regényében is ezzel a kivételes müvészettel találkozunk: finom revelláló készséggel eleveniti meg Kuny Györgynek, a hajdani budai keramikus müvésznek regényes életét, amelybe rézkarcok finom plaszticitásával szövi be a Krisztinaváros felfejlődésének történetét. A magyar biedermeier-kornak kedves képét kapjuk ebben a regényben.

Vas Gereben: A nemzet napszámosai. *(Magyar korrajz. Budapest, 1927. Szent István Társulat kiadása, 300 oldal, több képpel. Ára: 6.70 P.)* Egyik furcsa, felemás romantikus figurája volt Vas Gereben a 19. század magyar irodalmi életének. Valósággal az imposztor életét élte ez a nyughatatlan vérü literátor. Gimnazista korában papnak készült, de a szemináriumban olyan dévajul viselkedett, hogy rövidesen kicsapták. Aztán az apja kivánságára elment gazdatisztnek, de miután a tiszttartóját kegyetlen versekben megcsufolta, őt is, meg az apját is elcsapták az uradalomból. Erre jogásznak indult, de baja volt a beiratkozással, ezért egyelőre irnoknak ment és mellesleg zsidófiuk mellett nevelősködött. Közben véletlen szerencséje akadt. Őt magát Radankovics Józsefnek hivták családi nevén, és most megismerkedett egy Radákovits Bódog nevü gyakornokkal, ennek a személyazonossági irásait elszerezte és ezekkel a bizonyitványokkal most már beiratkozhatott Győrött jogásznak. Vicces irói vénája már ekkortájt kiütközött belőle, diáktársai számára kézirásos lapot szerkesztett, amely telve volt csipős tréfákkal; ezekért kapta diáktársaitól a Vas Gereben nevet, amely aztán élte fogytáig rajta maradt; igy sikerült a fiatalkori bizonyitványszédelgést áthidalnia, amely még 1847-ig, 24 éves koráig elkisérte, amikor ugyanis ügyvédi oklevelet szerzett magának hamis néven. A forradalmi kormány megbizta, hogy Arany Jánossal együtt néplapot szerkesszen, amelynek ciméül az egyébként közismerten galambepéjü Arany János a véresszáju Marat »Népbarát« cimü lapjának nevét választotta. Arany Jánossal Vas Gereben rövidesen összekülönbözött és azontul a kormány őt titkos politikai szolgálatokra használta fel. Ilyen előzmények után természetes, hogy Világos után bujdosnia kellett; birta is ezt az életet vagy tiz hónapig, végül azonban megunta a hontalanságot, elment Pestre, jelentkezett a hatóságnál, amely nyomban le is csukta őt. Végre szabadon engedték, de az ügyvédi pályáról letiltották, ugy hogy most már végkép az irodalomra adta magát. Lehetetlen anyagi nyomoruságokon ment ezenközben keresztül; családot is alapitott; önmaga azonban hetekig peregrinuséletet élt az ország valamennyi plébániáján. Zilált anyagi ügyei még a hirét is kockáztatták, folyton zavarokkal küzdött, belefogott mindenfajta vállalkozásokba, naptárakat szerkesztett, meg-megbukott, aztán megint felülkerekedett. Közben azonban soha egy pillanatra sem veszitette el istenadta, veleszületett adományát: jó humorát, amely a legnagyobb nyomoruságok közepette is elkisérte és amely halhatatlan, kacagtató müvekre inspirálta őt. Amilyen az élete volt, nyugtalan, bohémes, olyan volt a halála is. Valamelyik pesti lap megbizásából 1868-ban Bécsbe ment, az ottani delegációs tár-

Kuny István

Známay tanítványa volt

(+): Mi tartanik önöknél ma?

Petőfi Népe 1969 XII. 4

Kunz festőmüvész aukcióján ak
Tárkányi Jenő gyüjt. pótkatalógusa, 1919
Akt

_____tól

_____hó 28. n.

IR. MAGYAR EGYETEMI NYOMDA
UDAPEST, VIII, MÚZEUM-KÖRÚT 6

ANDREAS KUNTZ, textilfestőmester

A kassaiak 1815-ben a helytartótanácshoz fordultak céhlevél elnyerése érdekében.- "Nahmen der Schön und Schwartz Ferber Meister in Kaschau..."
2.- Andreas Kuntz
125.old. 49.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőműhelyek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974.

ANDREAS KUNTZ, textilfestomester

ANDREAS KUNTZ, textilfestőmester

Az eperjesi céhhez 46 helység 88 mestere tartozott, többen Galiciából is, 1701-1848 közt. Mesterjegyzék nem maradt. "Levelezés és "Protokol farbiarskeho cechu, 1801-1864" alapján ismerjük őket.
E mesterek egyike volt:
39.- Andreas Kuntz, 1812. Kassa. 154.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Kunz Adam

MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1885. őszi kiáll.

Kunz Andreas

4 1

MAGYAR MUVESZET

1933.347

Kunz Józef

alakvajz

1907

Éimisk 1930. 85. l.

Kunz József

Művénet 1912 - 179

Felsőrákonczai népkat. V. 62.

Kunz József, építész; szül. 1823-ban Temesvárott. Atyja ácsmester volt. 1846-47-ben a münchení képzőművészeti akadémia építőművészeti osztályán végezte tanulmányait.

Somogyi Miklós: Magyarok a münchení képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 179. l.

II. 440. Kunz József, 23 éves szül. Temesvárott, Magyarországon, elhalt atyja ácsmester volt, építőművészet, 1846 dec. 9., 1847 júl. 20. megkapja a matrikelt bizonyítványnyal.

Som 179. l.

II. 1834. Klette Gusztáv, 26 éves, szül. Pozsonyban, atyja lelkész, evang., antik osztály, 1861 nov. 28.

II. 1835. Toperczer Gyula (von), 24 éves,

Kunz József

Ltáb. II. 130 * 1823

IV. 151.

MDK

Kunze József és Wimmer József pozsonyi kertépitők,

Bártfai Szabó L.: Pest megye történetének okleveles emlékei 1002-1599-ig. Bp. 1938. 577.l.

Kunze József

pozsonyi kertépítő
1817 körül

lásd
z

MOB Kutár

3084. n. 577 l

lásd
z

Kertészeti Sapok

1909. 345–352 l

Kunze József

pozsonyi kertépítő

Wimmer József

pozsonyi kertépítő

XIX. sz. eleje

Bártfai Szabó László =

Pest megye történetének oklevelés emlékei 1002 – 1599-ig. Bp. 1938. 577. l.

lásd még Kertészeti Lapok

1909. 345–352. l.

Kunz = Konrád

ötvös

XIV. nárad. Nagyne-
ben.

irod

Rothkunstgew. 61. l.

o templom Lepregitt
anyakönyvében
emlitve.

irod

Müll Fr. 23. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

KUNZ (Konrad) ötvös

Nagyszeben, 1346

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
86.

Kunz Kristóf

építőmester.

1725-ben fejezte be a debreceni ref. templom ⊕ – (~~melyár 1802-iki tűzvészben leégett~~) tornyának építését.

Szücs István

Szabad kir. Debrecen város történelme.

III. k. Debrecen 1871.

767. l.

⊕ ~~ha ez alatt~~ a ref. kis templom~~t kell értem~~, ~~az~~ már 1727-ben leégett.

u. o. 767. l.

U G T A T V Á N Y

ról, mely összeget a Müemlékek Or-
gó nyilvántartása május havi java-
zeum pénztárból kifizettünk.

21.

Kunz Victor

Wül. Budapesten 1869 jul.
28. Rk. 4 reál. mühedvető
1880/81. I. vendéglát.

Hollandia IV. 45

KÚP (Veszprém)

R.K. Ttemplom Szent György tiszteletére szentelve, építtette gr. Esterházy Miklós, felszenteltetett 1842-ben.

RMV 5, 367 l.

Kúp

Kupa

kiskőrség

l.

Csikvári Abauj

195. l.

11 Tanulmányok Budapest multjából V.

hogy dicsőítő odák s epopeák kiadása jó keresetet igerjen a nyomdáknak, de már csak a magasabb körök érdeklődtek az ostrom története, tehát elmult, aktualitásukat vesztett események iránt. Ezért volt, hogy a mai napig is több-kevesebb komoly történeti érdekkel bíró naplók rendszerint íróik, vagy ezek családjainak költségén, csekély példányszámban láttak napvilágot s nem igen kerültek közkézre, hanem kegyelettel őrzött emlékekként főleg hozzátartozók és barátok könyvtáraiban temetődtek el és sok esetben mindmáig elkerülték a kutatók figyelmét.

Az ilyen írások szerzői legtöbbször előkelő származású önkéntesek, ami nemcsak a címbeli »volontario«, »venturiero« jelzésből tűnik ki, hanem a nagy rokonszenvből és tájékozottságból is, amellyel az Európa minden országának főnemességét fényesen képviselő önkéntes-alakulatokról megemlékeznek. Bár Károlyi Árpád gondosan megrostált adatai alapján bizonyos, hogy ezeknek az önkénteseknek sem számuk, sem haditetteik révén jelentős szerep nem jutott Budavár ostromában, sőt vakmerőségük és dicsőségvágyuk nem egyszer zavart okozó vállalkozásokba sodorta őket

M.D.K

Kupai Liga
ács

Abádon fejfa faragó.

Dömötör Sándor: Néprajzi kutatások Abádszalókon
Jászkunság, 1959. december 172 hep. V. évf. 4 ozem

KUPÁS Gyula

M.D.K.

1919-ben Nagybányán aSzabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 195 . 333.l.

MDK

Kupás Sándor szobrász

Kis mellszoborral vett részt a Nemzeti Szalon tav.kiall.-án.

Cikk: A Nemzeti Szalon tav.kiall.-a.

Vasárnapi Ujság 1905. 52.évf. 14.sz. 216.o.

KUPACZ MÁRIA - festő

1997. máj. 7. BÉKÉS MEGYEI NAP 3

A művészet szebb, mint a valóság

A tárlat egyik alkotása:Karnevál királynője

FAZEKAS FERENC FELVÉTELE

– Mindig boldogan mutatok be Magyarországon erdélyi művészt, hiszen szülőföldünkön autonóm magyar művészet született, bár ez nem sokakban tudatosul – mondta hétfőn délután a gyulai Tourinform Galériában *Kopacz Mária* tárlatán *Banner Zoltán* művészettörténész, az erdélyi képzőművészet egyik legjobb honi ismerője.

Banner Zoltán a megnyitón felidézte a ma már Szentendrén élő, de Marosvásárhelyen született és a képzőművészeti akadémiát Kolozsváron végzett alkotó életének legfontosabb állomásait. – Az Andreescu Akadémia erős művészgenerációk sorát bocsátotta útra, s erről a tőről metszett festészeti tárlaton el kell mondani, hogy a művész grafikát végzett, ám ennek a művészeti ágnak az utóbbi időben kisebb lett a jelentősége – mondta a művészettörténész. A Karnevál elnevezésű tárlatról Banner elmondta, hogy ez az öntudat védelme a zord és sötét világ ellen, hiszen nem lehet a világot elviselni úgy, hogy minden törvényét komolyan vesszük, csak a humor és az emelkedettség segíthet át bennünket a nehézségeken.

Végül Banner Zoltán elmondta: sose feledjük: a festészet és a művészet szebb, mint a valóság. A tárlat május 31-éig tekinthető meg a gyulai Tourinform Galériában.

B. T.

Hova jutott a világ?! Akasztják a hóhért, pontosabban gyanúsítják a főrendőrt. A rendőrség egykori vezére, Pintér Sándor ma gyanúsítottként szerepel egy ügyben. Abban, mely annak körülményeit hivatott tisztázni, miként csempészték haza külföldről álnéven az egész világot végigcsaló magyar „sikerembert", Zemplényi Györgyöt. Már akkor is emlegették a magas rangú rendőri vezetők felelősségét a lapok, amikor Pintér még büszke ORFK-parancsnok volt, ám akkortájt szó sem eshetett az esetleges számonkérésről. Azóta a tábornokok egy része dicsfényét vesztve leköszönt, s helyettük már új vezérkar igyekszik jó útra terelgetni a rendőrség igencsak megtépázott seregét. Most már tehát elő lehet venni az akkori hibák elkövetőit, ki lehet hallgatni gyanúsítottként Pintér urat is. Mindez dicséretes, csak nehogy késő legyen... G. E.

KDNP-esték

BÉKÉSCSABA – A Keresztény-demokrata Néppárt Békés megyei elnöksége a párt megyei székházában május 9-én tartja el-

A Im

Tavaszi tal

Szarvas határában kukoricaveté

Időközi képvis

SZEGHALOM – Elhalálozás mi- k
att a szeghalmi választási bizottság á
kitűzte 1997. június 22-ére az
időközi önkormányzati képviselő-
választást a 6. számú választóke-
rületben. A szavazás 6 órától 19

Kunyovics Milán festő

Budapesti Szemle CCLXIII.1942.
362-366.Spectator: Képzőművészet

Kunzinger Pál

önöntő

Sopron

1638. jan. 4.

volg. eskü

Házi

Magyarország h. n. IX 164.

A MUZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK ORSZ. FŐFELÜGYELŐSÉGE
BUDAPEST.

82.sz.

.....

.....

Az idezárt előt
kérelemmel küldöm vissza,
szóló elszámolást, az évi
kelendő kimutatásokat két
azt mult évi 1002. szám a
s előterjesztését ekként

KUNZE Kristóf egri ács. A püspöki rezidencia ácsmunkáját végzi 1718-ban, majd folytatja 1724-26 között. 1713-ban már a Szent Mihály plébánia főtemplom épitkezésénél találjuk.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Kunze Kristóf, ceri áco

Koncz néven már szerepelt a 351. oldalon - némiláp eltérő adatokkal

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 357. old.

Universitas: a sikeres kötvényvisszatartás

Az Universitas kötvény kibocsátásán szép példáját láthattuk annak, hogyan szerezhet meg valaki a maga számára egy teljes kötvénycsomagot. Bár egyáltalán nem lehetünk biztosak abban, hogy a dolog mögött az a nagybefektető áll, aki végül is a kibocsátott pakett túlnyomó részét lejegyezte. Lehetséges, hogy valamilyen ismeretlen erők szándékosan húzták csőbe ezt a neves céget, s teremtettek olyan helyzetet, hogy a korábban vállalt jegyzési garancia következtében meg kelljen vennie szinte az egész kötvénycsomagot.

A kötvénykibocsátás helyett szervezett kötvényvisszatartó hadművelet szinte tökéletesen sikerült. Még arra sem volt szükség, hogy az Universitas kötvényt különösebben eldugják az érdeklődő befektetők elől. Volt reklámkampány annak a rendje és módja szerint, kínálták a papírt a televízióban, az újságok hirdetéseiben, s az utak szélén levő táblaposztereken egyaránt.

Első lépésként elegendő volt azt az ügyes szlogent kitalálni, hogy: „Befektetés a jövőbe!". Ez pontosan fedi is a valóságot, hiszen a felsőoktatás finanszírozását szolgálja a kötvény kibocsátása. A pénzüknek helyet kereső befektetőket azonban első pillantásra joggal riaszthatta el, hogy ilyen jelszóval bizonyára igen hosszú lejáratú, legalábbis tizenöt-húsz éves értékpapírt kínálnak, s többségük bizonyára inkább a gyorsabb kifutású s az adókedvezményt vagy magasabb hozamot kínáló befektetési alapok, vagy egyéb papírok felé fordult.

Persze még a legszörösebb szívű befektetőket sem kizárólag csak a futamidő, a kamat és a hozam érdekli. Ezt is figyelembe vették az akció szervezői. Gondoskodtak arról, nehogy mégis felfigyeljen a papírra néhány szponzoráló kedvű befektető. Ha már azt kénytelenek voltak elárulni a reklámkampány során, hogy a kötvény bevételéből egy új egyetemi város épül Budapesten, azt ügyesen eltitkolták, hogy egyben a világkiállítás megrendezését is szolgálja. Nem szóltak arról, hogy az 1996-os expo épületeit emelik az így befolyt pénzből, s ezek a világkiállítás zárása után kerülnek az egyetemekhez. Márpedig ismerve a közvélemény-kutatások eredményeit – vagyis, hogy a lakosság nagyobbik része támogatja az expo megrendezését – bizonyára félő volt: akadnak, akik némi áldozatot is hajlandók vállalni a rendezvény érdekében.

A kötvényvisszatartók az utolsó percig lankadatlan buzgalommal dolgoztak a sikerért, s semmiféle fortélytól nem riadtak vissza. Még a jegyzési időszak – a reklámokban nem szereplő – zárása előtt két nappal is olyan hirdetéseket jelentettek meg, amelyekben kivágható kis kupon volt. Az ezeket beküldő érdeklődőknek részletesebb tájékoztatást helyeztek kilátásba a kötvényről. Azok a befektetők, akik éltek ezzel a lehetőséggel, feltehetőleg e napokban kapják kézhez a részletesebb tájékoztatást: arról például, hogy a kötvény jegyzése pár nappal ezelőtt lezárult.

Baj persze még nincs. Ennek a kötvénynek ugyanis a nem túl távoli jövőben újabb sorozata kerül a piacra. Aki majd hozzá akar jutni, még vállalhat jegyzési garanciát.

L. G.

Bankjegytörténet: a pénz beszél...

Id. Kupa Mihály magyar pénzjegytárának megjelenése ürügyén

– Az új ötezres szép kiállítású, de sok szempontból nem felel meg a biztonságtechnikai előírásoknak. A készülőfélben lévő tízezer forintos bankó azonban már minden tekintetben korszerű lesz – teszi hozzá sietve beszélgetőtársam. Neki csak el kell hinnem, ha már tízéves kora óta foglalkozik a bankjegyek történetével és gyűjtésével, no meg adott a hazának egy pénzügyminisztert is.

Igaz, idősb *Kupa Mihály* volt a családban a legutolsó, aki megtudta fia kinevezését.

Jó oka volt annak, ha ifjabb Kupa tartott apja ítéletétől. Az egykor szebb időket látott budai ház polgárlakásában megbúvó numizmatikai gyűjtemény ugyanis hatalmas szaktudással, történelmi ismeretanyaggal és persze bölcsességgel párosul. Ha a véleményét kikérik, nem biztos, hogy lelkes igen lett volna az apai válasz.

Büszkeségét azonban így sem leplezi – de nem a magas tisztség miatt, amelyet fia két éven át töltött be, sokkal inkább azért, mert sikeresen tartotta kordában az inflációt.

A pénzromlás minden polgár életének megrontója, s bármennyire is tág teret kínál a közgazdasági elmélet kifejtésére, a gazdaságtörténeti brillírozásra, a numizmatikus mégiscsak valamiféle atavisztikus félelemmel viszonyul hozzá. Id. Kupa Mihály most megjelent Magyar Egyetemes Pénzjegytárának *(Corpus Notarum Pecuniariarum Hungariae – Informatika Történeti Alapítvány, Budapest, 1993. – köszönet érte mindenkinek, aki sok kísérletezés után sikerre vitte kiadását!)* egyik legizgalmasabb fejezete a második világháborút követő hiperinfláció leírása, okainak feltárása, valamint az 1946. augusztusi forintvaluta kibocsátási körülményeinek ismertetése.

– A kétfejű sast gyűlölte – mondja idősb Kupa nagyapjáról, az aradi kereskedőről, aki csakis magyar címeres bankjegyeket volt hajlandó félretenni. A gyűjtőszenvedélyt e nem túl szakmai megközelítéssel plántálta el a családban, hogy azután lánya is kövesse. Igaz, neki meg a verdefényes érmék tetszettek igazán, ami – valljuk be – szintén nem vall rendszerező alkatra.

A tízéves kisfiú féltve őrzött kincsként, titokban nézegetendő relikviaként kapta ajándékba az 1849-ben be nem szolgáltatott Kossuth-bankókat. Ezek lettek gyűjteményének első papírpénzei.

Ahogy a magyar történelem során folyamatosan változott a pénznem, úgy vett számos fordulatot id. Kupa úr élete is. Hogy is hagyhatta volna gyűjteményét szülőföldjén, Honctón a tizenéves kamasz, amikor 1922-ben el kellett hagynia Erdélyt. Családjával „repatriált", azaz áttelepült oda, ami Magyarországból maradt. A negyedik gimnáziumot így már Gyulán végezte, ahol 1926-ban le is érettségizett. Apja ekkor Kőbányán nyitott italmérést. – Azt hiszem, 25 ezer pengőért vásárolta a boltot, amikor 100 aranypengő 90 svájci frankot ért – emlékezik az öregúr.

Rövid sarkadi jegyzőgyakornokoskodás után a Pázmány Péter Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara következett, ahonnan tiszti iskolára hívták be. Így csak 1934-ben kapta meg oklevelét, amellyel rögvest az Állástalan Diplomások Országos Bizottságát gyarapította. Közben a belvárosi jogi szemináriumban adott elő, majd a Budapesti Kereskedelmi Akadémián féléves tanfolyamon közgazdaság- és pénzügytant tanult. Protekció híján az államigazgatásban nem, csak magánbankban talált állásra. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületben dolgozott, itt ismerte meg feleségét is. (A miniszterré avanzsált ifjabb Kupa kiállását anyjától örökölhette, arcvonásai inkább a papára emlékeztetnek.)

BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

A katonáskodás Budapesten egy karhatalmi alakulatnál érte egy laktanya helyettes parancsnokaként, elfogott, de ki nem végzett katonaszökevények élén, bizonytalankodó kiugrási kísérlettel tarkítva – az elrabolt Horthy-fiú nyomában.

A háború után három esztendő szovjet hadifogság következett, ahonnan visszavárták a bankba. 1947-ben 48 kilóval azonban a székről is leesett volna, így három hónap pihenést követően állt csak munkába. Hogy a dolgok továbbra is simán menjenek, jött az államosítás, őt pedig 1948-ban átültették a Nemzeti Bankba. Egy kis szociáldemokrata párti tagsággal betaszajtva az MDP-be párttitkári megbízatást ajánlottak fel neki. Ekkorra azonban „hozzáértő" emberek már „kiderítették", hogy Kupa elvtárs (az inkasszó csoport vezetője) a háború alatt Budapest városparancsnoka volt. Addig firtatták a dolgot, amíg 1952 karácsonyára a munkakönyvét kapta meg ajándékba. Az ötvenedik próbálkozás után végül sikerült is elhelyezkednie az Egyesült Épületasztalos-ipari Vállalatnál – segédmunkásként. A felelősségteljes leltározási munka tavaszig tartott, innen már egyenes út vezetett egészen a budapesti 1. számú földművesszövetkezet fatelepének vezetéséig. 1956-ban távollétében megválasztották az üzemi munkástanács elnökének. – Ne hülyéskedjenek már, emberek! Pont engem, akit megbízhatatlan horthysta katonatisztként kirúgtak az MNB-ből? – meséli akkori érvrendszerét. Így azután végül is csak a bizottság helyettes elnöke lett. Ez is elegendő volt azonban ahhoz, hogy röviddel később ismét elérje a segédmunkási beosztást néhány építőipari szövetkezetben. Végül a Fővárosi Tanács solymári faipari állalatának anyag- és áruforgalmi osztályvezetőjeként ment nyugdíjba. A bölcsészkaron évtizedek óta tart pénztörténeti szakszemináriumot.

A Kupa családban majd mindenki közgazdász. Amikor az ifjabb Mihály a Marx Károly Közgazdaság-tudományi Egyetemre ment, apja nem emelt kifogást. Csak annyit kért, hogy az ott tanultakat esténként beszéljék meg. Családi szemináriumok következtek a kapitalizmus gazdaságtanából. – Eljön az idő, amikor ezek is belátják, hogy másképpen nem megy – figyelmeztette akkor fiát. Ha kinevezése előtt megkérdezi, akkor se maradt volna el a figyelmeztetés: valakinek ki kell tudnia mondani a sok, jussát követelő miniszternek: ennyi van, és kész. Mert a pénz beszél...

Merényi Miklós

A Rair transzfer sztorija

A Rair Számítógép Kft. ellen a Fővárosi Bíróság nem jogerős felszámolási végzést hozott. Erről lapunk szeptember 22-i számában beszámoltunk, ám a cég az írásban szereplő, szerinte „valótlan, rosszindulatú és üzleti károkat jelentő" állítások helyreigazítását, vagy a tényeket reálisan bemutató új írás közzétételét kérte. Alaposabban utánajártunk tehát: mi is a helyzet a Rair-vállalkozás(ok) körül.

A felszámolási eljárást az Interrox-Budapest Kft. kezdeményezte a Rair két éve fennálló, 50 millió forintos tartozása miatt. A Rair ügyvezető igazgatója, *Szántó László* szerint cégük eredetileg az Interrox-Moszkva nevű vállalattal állt szerződéses viszonyban, ám ez a megállapodás – állította az igazgató – egyezséggel megszűnt, mivel azt az Interrox szinte valamennyi pontjában megszegte. A rendelkezésünkre álló iratok viszont ettől némiképp eltérő helyzetről tanúskodnak.

A moszkvai Interrox vállalat a Rairrel először 1990 októberében kötött szerződést közszükségleti cikkek vásárlásáról. A vételár, illetve az átutalandó összeg itt még 25 millió transzferábilis rubel volt. A megállapodásban szereplő összeget azután „a banki műveletek végrehajtása során felmerülő különféle technikai problémák miatt" 1991. március 12-én közel ötmillió transzfer rubelre csökkentették. Ennek fejében a Rair két részletben, 78 ezer és 732 ezer dollár értékben szállított volna – részletesebben meg nem nevezett – árut az Interroxnak. Az áruszállításra vonatkozó szerződést azonban a felek még 1991. március 21-én felbontották.

Az ügylet mögöttes tartalmát, a leírtaktól esetlegesen teljesen eltérő célját vizsgálni nem a mi tisztünk. A tény az, hogy a moszkvaiak nem jutottak hozzá rubeljeik ellenértékéhez – sem dollárban, sem pedig áru formájában. Az idő pedig telt-múlt. A követelés gazdájává a – földrajzilag nyilvánvalóan kedvezőbb helyzetben levő – Interrox-Budapest Kft. vált. A jegybank 1993. február 23-i engedélye alapján ők lettek volna jogosultak beszedni a Rair (az egyeztetések után 517 ezer dollárra apadó) tartozásának forintellenértékét.

A Rair és az Interrox az idén áprilisban kötött is egy megállapodást, amely már a fizetés ütemezését is tartalmazta. Az első, tízmillió forintos részletet azonban a számlavezető OTP fedezethiány miatt nem utalta át. Az Interrox jogi képviselője, *dr. Móra László* ügyvéd szerint ezzel a Rair maga bizonyította fizetésképtelenségét. Pedig – hangsúlyozta Móra László – az Interrox hajlandóságát az egyezségre világosan mutatja, hogy követelésüket hajlandóak voltak ötvenmillió forintra mérsékelni. Végül a felszámolási eljárás megindítása iránti kérelem jogi alapja is elsősorban ez a fedezethiányos számla lett.

A Fővárosi Bíróság szeptember 20-i tárgyalásán az adós Rair a szabályszerű idézés ellenére sem jelent meg. A bíróság ennek ellenére első fokon megállapította a Rair Számítógép Kft. fizetésképtelenségét. A döntést a Rair „az eljárás jogszerűtlensége miatt" megfellebbezte. Szántó László igazgatónak pedig nincs kétsége aziránt, hogy az eljárást végül hatályon kívül helyezik.

Érdemes figyelni a cég nevére: a Rair név ugyanis már több vállalkozást is fémjelez. Addig ugyanis, amíg az Interrox követelése körül folyt a huzavona, szaporodni kezdtek a kis – és a valamicskével nagyobb – Rairek. A cégbíróságnál folyamatban van a Rair Peugeot Gépjármű-forgalmazási Kft. (bejegyzési kérelem beadása: 1993. június 10.) és a Rair Architecture Kft. bejegyzése (kérelem beadása: 1993. június 10.). A Rair Brókerház Kft. alapítását szeptember 27-én indították el.

Kétségtelen tény, hogy a három új társaságból kettő csak a minimális alaptőkével (egymillió forinttal) rendelkezik. (Erre az Architecture-rel kapcsolatban az egyébként mindegyik cégben százszázalékos tulajdonos alapcég, a Rair Számítástechnikai Kft. igazgatója hívta fel a figyelmünket.) A Rair Peugeot törzstőkéje azonban már több, 35,5 millió forint, ami 11,5 millió forint készpénzből és 24 millió forint értékű apportból tevődik össze. A Rair Számítástechnikai Kft.-nek pedig létezik egy vagyonkezelő társasága is. A Rair Holding Kft. 1993. június 1-jével alakult át részvénytársasággá. A gödöllői székhelyű cég alaptőkéje már 777 millió forint.

A közelmúlt eseményeinek ismeretében – állította az Interrox jogásza – egyre inkább félő, hogy a hitelezők érdeke végül súlyos károsodást szenved. Annál is inkább – vélte Móra László –, mivel a Rair Számítástechnikai Kft. eredeti, mintegy 46 millió forintos alaptőkéje nem elég még az Interroxot megillető ötvenmillió forintos tartozás kiegyenlítésére sem. A Rair ugyan – mint az a tulajdoni lapból kiderül – 1992. december 14-én megvette a volt Nikex-székház felét, de az épületre azóta a Postabank kétszer 200 millió forintos jelzálogot jegyeztetett be. Érdekesség egyébként, hogy – mint a Földhivatalnál megtudtuk – a Rair székhelyeként is megadott Mészáros utcai irodaház tulajdonjogát időközben a Nábob Lízing Kft. nevére íratták át. A Nábob Lízing Kft.-ről annyit sikerült kinyomoznunk, hogy az többségében a Nádor Lízing (4 millió 750 ezer forint), részint viszont a Postabank (250 ezer forint) tulajdonában van. A cég bejegyeztetését 1993. január 5-én kezdeményezték, de ez az aktus a mai napig nem történt meg, mivel a telephelyként megadott címről, amely a Postabank Pauler utcai irodaháza, rendre a „címzett ismeretlen" jelöléssel érkeznek vissza az odaküldött cégbírósági iratok.

A történethez annyit talán érdemes hozzáfűzni, hogy amennyiben a Rairt, illetve a Magyarországon ezzel a névvel teljesen összekapcsolódó Peugeot márkanevet valamilyen üzleti károsodás érte, azt aligha a mi cikkünk okozta. Kétes ügyletekbe bonyolódni ugyanis még akkor sem célszerű, ha a felek a „zsiványbecsület" szabályait maradéktalanul betartják. Az pedig végképp kínos lehet, ha még ennyit sem tesznek meg és az ráadásul világosan ki is derül.

B. Varga Judit

A Világbank az adóssághelyzetről

MTI-JELENTÉS

A közepes jövedelmű fejlődő országokba áramló pénz nettó összege tavaly 157 milliárd dollárra növekedett, az idei előrejelzések pedig újabb 13 százalékos emelkedést várnak – közölte a Világbank az adóssághelyzetről közzétett éves jelentésében.

A pénzintézet megállapítása szerint annak ellenére, hogy a külföldi segélyprogramok csökkennek, és a bankok kétszer is meggondolják hitelkihelyezéseiket, a harmadik világba irányuló magánbefektetések – mind pénztőke, mind beruházások formájában – egyre bővülnek. Ma már közvetlen külföldi befektetések adják a fejlődő államok legjelentősebb külső pénzforrását. Világbanki adatok szerint azonban 1992-ben a közvetlen befektetések 60 százaléka Kínára, Mexikóra, Argentínára, Malajziára és Thaiföldre jutott. Mindazonáltal javultak a tőkebeáramlás esélyei Latin-Amerikában, a Közel-Keleten és Afrika északi részén is. A harmadik világ közepesen fejlett országai számára további biztató jel, hogy a külföldi tőke nagyobbik része a termelő és a szolgáltató ágazatba irányul. Dél-Ázsia, a szubszaharai körzet és a legszegényebb országok helyzete viszont nem javult. Az utóbbiak adóssága 1980 és 1992 között csaknem a háromszorosára, 204 milliárd dollárra nőtt.

Ezekben az országokban éppen ellentétes folyamat, a pénzeszközök kiáramlása figyelhető meg. A volt szovjet köztársaságok és – Csehországot, valamint Magyarországot kivéve – a kelet-európai államok sem vonzanak nagy mennyiségű magántőkét.

Az új Nissan Micra

NISSAN

3 év vagy 100.000 km. garancia

6 év átrozsdásodási garancia

4.8 literes fogyasztás

30.000 km. szervízgyakoriság

MIKI

998.000 Forint

Nissan Micra MIKI

Budapest: NISSAN CENTER X. Szállás u. 4. Tel: 280 1568 •PRIMAUT XIII. Váci út 45. Tel: 270 1333-339 •AUTÓ NÉRÓ 2. XII. Maros u. 4. Tel: 202 3455 •NISSAN RAPID III. Zay u. 24. Tel: 168 6075 •AUTOPRINT IX. Csont u. 2. Tel: 215 0548/24,27 •GINÁL HÁZ Baja, Dózsa Gy. út 64. Tel: 79/322 232 •INTER FLOTT Békéscsaba, Bajza u. 15. Tel: 66/326 655 24m. •ÉGSZI TISZA Debrecen, Petőfi tér 10. Tel: 52/317 700 •FULL SERVICE Eger, Faiskola u. 5. Tel: 36/310 022 •ÉKES DINASZTIA Győr, Nádor tér Tel: 96/317 407 •VEKTOR Győr, Tompa u. 1.Tel: 96/319 853 •HILC ÉS FIA Kakasd, Kossuth u. 8. Tel: 74/351 300 •KAPOS VOLÁN Kaposvár, Füredi u. 180. Tel: 82 321 944 •HOVÁNY Kecskemét, Rávágy tér 1. Tel: 76/487 300 •STYRON Mende, Jászberényi út Tel/fax: 60/313 932 •NISSUNNY Miskolc, Mindszent tér 4. Tel: 46/355 833 •NISSAN NYÍREGYHÁZA Nyíregyháza, Derkovits u. 132. Tel: 42/315 620 •SIVA Pécs, Mohácsi u. 42. Tel: 72/315 189 •GEMMAX Szeged, Rákóczi tér Tel:62/474 433 •AUTÓ ANGYALFI Székesfehérvár, Kadocsa u. 59. Tel: 22/314 652 •OMTEC Szolnok, Abonyi u. 63. Tel: 56/423 530 •DONIS Szombathely, Hunyadi u. 45. Tel: 94/312 711

NISSAN MICRA

AZ ÉV AUTÓJA 1993

Hiteles magyar külpolitikát!

Nincs európai integráció valódi jószomszédság nélkül

1993 minden híresztelés ellenére nem a magyar külpolitikai sikerek éveként vonul majd be a köztudatba. Fontos külpolitikai törekvések kudarcát jelzi: 1. a magyar külpolitika veresége Szlovákia és Románia Európa tanácsbeli tagságának kezelése ügyében ; 2. a kormány által hosszabb ideje napirenden tartott NATO-garanciák megszerzéséért kifejtett erőfeszítések eredménytelensége. E fejlemények legfontosabb nyugati partnereink körében kérdőjeleket tettek a magyar külpolitika mögé.

Ez vezetett oda, hogy összességében romlott Magyarország nemzetközi megítélése, ha e romlás – különösen a régióban levő egyéb országok helyzetével összevetve – nem is drámai. Nagyobb aggodalomra ad okot, hogy e romlás hosszabb ideje tartó *gyors ütemű tendenciát* jelez. Mindez egy olyan pillanatban történik, amikor Kelet-Közép-Európa országai között sajátos verseny folyik a kedvező véleményért, tehát végső soron a modernizáció külső forrásaiért, az anyagi és a politikai-erkölcsi támogatás megszerzéséért.

Bizonyos jelek arra mutatnak, hogy a koalíció külpolitikájának irányítói végre felismerték az elszenvedett kudarcok negatív hatásainak veszélyeit, és ezek csökkentésére külpolitikai offenzívába kezdtek. Ilyen jel lehet a külügyminiszter utóbbi időben tanúsított figyelme közvetlen szomszédaink iránt – elsősorban romániai útja(i) –, a valamelyest intenzívebb kapcsolatkeresés Szlovákiával és Szerbiával, vagy az oroszországi kormányzati látogatások. A vázolt előzmények ismeretében ezek a törekvések nagyon is üdvözlendőek. Nagy kérdés viszont, hogy pusztán a látogatások gyakoriságának növeléséről van-e szó, vagy az eddigi külpolitikai vonalvezetés hibáit felismerve tartalmi, koncepcionális megújítás várható-e.

A hírek nem arra utalnak, hogy koncepcióváltás készülne. A kreativitás egyelőre hiányzik a szomszédokhoz fűződő kapcsolatokban, nem beszélhetünk a magyar külpolitikában ma már életfontosságú pragmatizmus térnyeréséről az ideológiai meghatározottság rovására. Pedig a koalíció külpolitikájában, de a szomszédokkal fenntartott viszonyban is valóban meghatározó kisebbségi kérdésben csak így lehetne haladást elérni. Ez a terület ugyanis mára a magyar külpolitika *archimedesi pontjává* vált. Ha a határon túli magyarság érdekeit gyakorlatiasan, rugalmasan képviselve sikerülne eredményt elérni a szomszédokkal való kapcsolatokban, az fordíthatna a megítélés romló tendenciáján Magyarország külföldi partnerei körében. Ezzel megkezdhetnénk a felzárkózást a „megítélésbeli versenyben". Ez a magyar külpolitika legfontosabb stratégiai célját, az európai szervezetekbe való integrálódást is jóval közelebb hozná. Ma ugyanis éppen a térségbeli kisebbségi-nacionalista feszültségek megléte az *egyik* fő akadálya az oly nagyon óhajtott NATO-kapcsolat minőségi továbbfejlesztésének.

A magyar külpolitika új, tartalmi kérdésekben megmutatkozó pragmatizmusának tehát egyelőre nincs jele. Kérdéses azonban, hogy a megújított koncepció megvalósításának meglennének-e a feltételei. A kérdőjel azért indokolt, mert a kudarcok utáni hangsúlyváltásból hiányzik a talán legfontosabb feltétel: a *hitelesség*. Ugyanazon politikai erők ugyanazon képviselőinek kellene most elhitetniük a kapcsolatépítési szándékot, akik, illetve amelyek mostanáig sorozatos „félreérthető" vagy éppen félreérthetetlen nyilatkozataikkal, nemzetközi szereplésükkel a kudarcokhoz vezető külpolitikai vonalat megvalósították. Nem tekinthető hitelesnek az a politikai csoport, amelynek egyik vezető külpolitikusa ma kijelenti, hogy „Magyarországon nincs komoly politikai erő, amely megkérdőjelezné a határokat" (*Csóti György Népszabadság*, 1993. november 9.), mikor nemrég még azt nyilatkozta, hogy „a Kárpát-medencében... ugyanolyan helytelen volna a határmódosításokat eleve kizárni, mint amilyen helytelen csak határmódosításokban gondolkodni". (*Új Magyarország*, 1993. március 9.) Vagy amikor – mondjuk – a Magyar Külügyi Intézetnek a külügyminiszterhez közismerten közel álló munkatársa publikációiban visszatérően értekezik Románia feldarabolásáról, még ha csak „filozófiai" szinten is, az hiteltelenné teszi az újragondolási szándékot. Ha pedig csak „üres" kapcsolatápolás lesz az egyébként régóta szükséges felülvizsgálati szándék tartalma, akkor a kezdeményezés az ellenkezőjébe fordul: a kapcsolatok óhajtott javulása helyett azok puszta megléte mindkét oldalon eszközzé válik azok kezében, akik nem kívánnak valódi előrelépést, de demonstrálhatják tartalmatlan „jó szándékukat".

Mi hát a teendő? Mindenekelőtt *bizalmat kell építeni*, keleten és nyugaton egyaránt. A bizalomépítés feltétele a külpolitika hitelességének helyreállítása. El kell tehát határolódni a kialakult helyzethez vezető külpolitikai vonalvezetéstől személyekben is. A küszöbönálló választások ezt az elhatárolódást megkönnyítik: új arcokra, új összetételű külügyi vezetésre lesz szükség, amely kapcsolatépítési szándékainak hitelessége nem lehet kétséges.

Ez a külpolitikai megújulás teremti meg a feltételeket az új szemlélet, fontos új elemek megjelenéséhez a külpolitika egészében is: egy megváltozott összetételű kormány programjában *a gazdasági talpraállás elősegítése* kell legyen a külpolitika legfőbb feladata. A nemzetközi tevékenységben pedig történelmi ködképek kergetése helyett az európai integrációkhoz való *felzárkózási program gyorsítása* játssza a fő szerepet. Ez lehet egy valódi „modernizációs külpolitika" tartalma. Ennek kidolgozását és szakszerű megvalósítását tekintse fő céljának minden olyan politikai erő, amely a külpolitikát Magyarország felemelkedésének szolgálatába akarja állítani. Párttagságtól függetlenül a *pragmatizmus* és a *szakértelem* nyerje el végre helyét a külpolitikában is.

Tiszai Péter
politológus

Ha Ön VIDEOTON TV-t vásárol, akkor az Ön készülékének

- megbízhatósága igazoltan a legmagasabb színvonalat képviseli
- egyedülálló országos szervízhálózata van
- kategóriájában a legkedvezőbb árfekvést biztosítja

NYEREMÉNY: 3x 100 000 Ft értékben

HA ÖN ÉLELMES, TÖBBSZÖRÖSEN MEGEHETI TELEVÍZIÓJA ÁRÁT!

...és ha Ön november 20–december 31. között vásárol VIDEOTON TV-t, sorsolásunkon is részt vesz, ahol Csemege Meinl vásárlási utalványt nyerhet!

/// VIDEOTON

A katona furcsa lény?

Bár igyekszem mások véleményét tolerálni, Illyevölgyi Péter cikkének *(Népszabadság*, december 7.) néhány megállapítását olvasva úgy éreztem, nem hagyhatom szó nélkül a leírtakat.

Azt írja, a hadsereg kérdéseiről csak politikailag-katonapolitikailag tájékozott, legalább két év szolgálatot a háta mögött tudó vagy hivatásos katona jogosult véleményt mondani. Ha ez így lenne, a legtöbb társadalmi kérdésről szinte senki nem fogalmazhatná meg gondolatait, lévén legtöbbünk nem polihisztor. Természetesen a parlament sem dönthetne semmilyen kérdésben sem, hiszen melyik képviselő otthonos az összes törvény dolgában, az eléje kerülő valamennyi problémában?!

Az ország lakosságának körülbelül a fele, sorsából adódóan, találkozni kényszerül a katonaság intézményével, s annak minden hátrányát és megaláztatását kötelessége „végigélvezni". A másik ötven százalékkal együtt ez az a tömeg, amely a „cechet" állja. Nélkülük a hadseregben foglalkoztatottak is civil foglalkozásra kényszerülnének. A normális, civil életben, bármennyire is furcsa, úgy alakult az idők során, hogy akik a terheket viselik, valamilyen módon az ezzel kapcsolatos döntésekbe is szeretnének beleszólni – különösen akkor, ha az adott intézmény elvileg őérettük van. A hadsereg ugyanis szolgáltatás, a nemzetet, az adófizető polgárokat hivatott megvédeni. Jelenleg a helyzet enyhén szólva furcsa, hiszen a férfiak is fizetnek ezért a védelemért, ugyanakkor ők kényszerülnek ezt a feladatot teljesíteni.

Tudom persze, a szerző a legjobb megoldásnak azt tartaná, ha a hivatásos katonák önmaguknak határoznák meg működésük költségeit (sajnos, úgy vélem, ez általában így történik ma is), bár szerintem ma inkább annak a mérhetetlen pazarlásnak a csökkentésére kellene energiát fordítani, ami ezen az intézményen belül megfigyelhető. Biztos vagyok benne, az így megtakarított pénzből ekkora infláció mellett is hosszú ideig meg lehetne őrizni költségvetésük reálértékét!

Történelmi visszatekintése sem volt teljesen korrekt. Bár az elmúlt másfél évszázadban jó néhány támadás ért bennünket, a mi országunk sem csak áldozati bárány volt a galád farkasok gyűrűjében. Hadd emlékeztessem arra, hogy szövetségeseink oldalán tevékenyen részt vettünk mindkét világháborúban, feláldozva néhány százezer magyar és ellenséges katonát. Az persze balszerencse volt, hogy mindig a vesztő oldalra álltunk, és a végelszámolásnál rendre mi húztuk a rövidebbet.

Azon se csodálkozzunk, ha szomszédaink némely nálunk elhangzó szólam miatt veszélyeztetve érzik magukat, így aztán szónokolhatnak odaát is nemzetféltésről, az erős hadsereg szükségességéről. Ezáltal nekünk is még jobban meg kell a hadsereget becsülnünk, s ez a spirál aztán folytatódhat tovább, nőhet a katonai kiadás, virágozhat a fegyvergyártás, gazdagodhat a lobby.

Számomra a cikkben a legvisszatetszőbb az volt, amilyen cinikusan a szerző a katonák számával dobálódzik: rendelkezésre álló állományról, bevethetőségről beszél, mintha itt nem is emberekről lenne szó, hanem valamely készlet optimális nagyságát határozná meg. Ez addig nem is fog változni, amíg a társadalom a katonát valamiféle furcsa lényként kezeli, aki ideoda csoportosítható, bevethető, megölhető és ölésre kényszeríthető anélkül, hogy ezen bárki is megbotránkozna, hiszen ő katona!

Szili László
Budapest

id. KUPA Mihály numizmata, gyűjtő

MN 1996.
márc. 5.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

ID. DR. KUPA MIHÁLY,

a jogtudományok gyémántdiplomás, az államtudományok aranydiplomás doktora, numizmatikus és pénztörténész életének 90. évében, 1996. február 23-án meghalt. Temetése 1996. március 7-én 13.00 órakor a Farkasréti temetőben lesz. Búcsúznak tőle: Családja, Rokonai, Barátai, Tisztelői és Tanítványai.

Könyves Kálmán Gimnázium IV. Tanoda tér 1. Tel: 169-33-88	1995. február 20.	Sz X Te
Apáczai Csere János Gimnázium V. Papnövelde utca 4-6. Tel: 266-14-27	1995. február 15.	D X Te
Eötvös József Gimnázium V. Reáltanoda utca 7. Tel: 117-36-17	1995. március 1.	Sz X Te
Veres Pálné Gimnázium V. Veres Pálné utca 38. Tel: 118-67-21	1995. április 13.	K X Te
Szinyei Merse Pál Gimnázium VI. Szinyei M. Pál utca 7/9. Tel: 111-96-82	1995. március 17.	B X Te

HATOSZTÁLYOS GIMNA
PITAGORASZ MATEMATIK

tózkodtak a Miren.

A mostani orosz expedíció március végén egy amerikai űrhajósnővel, Shannon Luciddal bővül, majd nyáron egy francia űrhajósnő is a Mirre érkezik.

Az asztrofizikai, orvosbiológiai, valamint anyagszerkezeti kutatások mellett a személyzet tagjai öt űrsétát tesznek, amelynek során javítják a tízéves űrállomást, illetve előkészítik a Priroda nevű tudományos modul fogadását.

Az eredetileg kétéves élettartamra tervezett űrállomás valóságos űrbázissá alakult az elmúlt években; több tudományos kutatást szolgáló modult kapcsoltak hozzá, így a két Kvant mellett a Szpektr nevűt. Az űrállomás össztömege az 1986-os 20 tonna után ma eléri 130 tonnát. A Mir várhatóan 1998-ig üzemel.

Harrier-baleset

Két halálos áldozata van annak a balesetnek, amely a brit királyi haditengerészet egyik harci repülőgépét érte péntek délután. A londoni bejelentés szerint a *Royal Navy* egyik *Harrier* típusú repülőgépe zuhant le nyílt terepen, lakott területtől távol, Somerset megyében. Az első beszámolókból még nem derült ki a pilóták sorsa, azóta azonban már mindkettőjük földi maradványait meglelték a roncsok között – jelentette az *MTI*. A gép a yeoviltoni haditengerészeti légitámaszpontról szállt fel, hivatalos közlés szerint rutinjellegű kiképzési feladattal, s nem sokkal később eltűnt a radarernyőkről. A baleset oka egyelőre nem ismert.

Elhunyt id. Kupa Mihály

Kilencvenedik életévében, 1996. február 23-án elhunyt *idősebb dr. Kupa* Mihány, itthon és nemzetközileg elismert numizmatikus (papírpénztörténész és -szakértő), az Eötvös Loránd (Pázmány Péter) Tudományegyetem gyémántdiplomás jogtudományi és aranydiplomás államtudományi doktora.

A papírpénz-, érem- és kitüntetéstgyűjtést gyermekkorában, az I. világháború idején Erdélyben kezdte, ahonnan szüleivel a trianoni béke elől menekült Magyarországra. Kutatói lendületét nem törte meg a II. világháború, az azt követő hosszú hadifogság, majd hazatérte után a B-listázás és a segédmunkáskodás sem.

Számtalan (több mint ötszáz) itthon és külföldön megjelent publikációja mellett – amíg egészsége engedte – meghatározó tagja, egy ideig főtitkára volt a Magyar Numizmatikai Társaságnak. Legjelentősebb munkája az 1993-ban megjelent Corpus notarum pecuniarium Hungariae (Magyar egyetemes pénzjegytár), az első magyar kiadvány, amely tudományosan dolgozza fel és rendszerezi a magyarországi papírpénzek történetét 1848-tól (a Kossuth-bankótól) napjainkig.

Még betegen is dolgozott a kiadás előtt álló – itthon első ízben megjelenő – Numizmatikai lexikonon, amelynek főszerkesztője. Nagy kedvvel tanított pénz- és értékpapír-történetet az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, és mindig következetesen fellépett volt hadifogolytársai érdekében mint a Hadirokkantak, Hadiözvegyek, Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetségének tiszteletbeli elnöke.

Elszabadult egy farkas

Megszökött egy engedély nélkül tartott kaukázusi farkas pénteken a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei *Buj* község egyik külterületi portájáról. A tízhónapos, szürke színű állat megtermett németjuhász kutya nagyságú, 60–70 centiméter magas. Félénk, nem valószínű, hogy emberre támad, de jobb az elővigyázatosság. Több napja nem evett, lehet, hogy – mivel egy ideig szelidítették – kutya módjára próbál ennivalót kérni.

A rendőrség kéri, aki találkozik a farkassal, vagy tartózkodási helyéről tud, a 07-es segélyhívón kérjen segítséget.

ház előtt. A kiérkező rendőrjárőr találta meg G. Pétert, akit az elkövetők szintén bántalmaztak. Eszméletlen, életveszélyes állapotban volt, a kórházba szállítása után meghalt.

Az egyik elkövető 18–20 éves 170 centiméter magas, átlagos testalkatú, kreol bőrű, cigány kinézetű férfi. Haja rövid, „tüsire" nyírt, barna. Arca hosszúkás, borotvált. Világosdrapp színű, vastag, mellrészig gombos póló, világoskék színű farmernadrág,

A nyomravezetőnek a nagybani zöldségpiacon dolgozó kereskedők 800 000 forintot ajánlottak fel.

A rendőrség kéri mindazokat, akik a bűncselekménnyel, az ismeretlen elkövetők kilétével kapcsolatban érdemleges információval rendelkeznek, tájékoztassák munkaidőben a BRFK I. gyilkossági csoportját az 112-3456/21-336-os telefonszámon, munkaidő után a BRFK központi ügyeletét.

Rendőrök fékezték meg a garázdát

Ítélet soron kívül

A büntetett előéletű szegedi *J. Tibor* csütörtökre virradó éjjel randalírozott a város népszerű diszkója előtt, s pénteken délelőtt a Szegedi Városi Bíróságon már meg is született ügyében az ítélet.

A *Sing Sing* diszkó közelében járőröző rendőrök egy taxistól értesültek, hogy a szórakozóhely bejárata előtt J. Tibor pisztolyt szegez a biztonsági őrre. A helyszínre érve felszólították a férfit, dobja el a pisztolyt, s a levegőbe lőttek – jelentette az *MTI*. Erre a 21 éves randalírozó eldobta a gázpisztoly, de nem volt könnyű az autóig vinni, mert ellenállt.

J. Tibort gyorsított eljárással állították bíróság elé. Garázdaság vétsége miatt egy év börtönbüntetést kapott. Az ítélet nem jogerős, a védő és védence felebbezett, az ügyész pedig 3 nap gondolkodási időt kért.

Varjak

Három varjú körözött fölöttünk sötét szárnycsapásokkal, aztán leereszkedett kertünk egyik hólepte platánjára. A már napok óta szemtelenül cserregő szarkák jöttükre hirtelen elhallgattak. A verebek csapata riadtan felrebbent, a rigók meg némán várták, mi fog történni. Mert a varjak érkezése nem mindennapi esemény.

De semmi se történt. Homlokomat az ablaküvegnek nyomva hosszan figyeltem az ágakon gubbasztó jövevényeket, azok meg alighanem engem tartottak szemmel. Gyermekkoromban, ha kertünkbe merészkedtek a varjak, a nagyapa bölcsen azt mondta: „Majd meglátjátok, hidegebb lesz!" A mama erre idegesen felkapta a seprűt, lopva becserkészte a varjakat, majd elkiáltotta magát feléjük dobva a seprűt: „Hess! Gonoszok! Menjetek innen!"

A varjú és a szarka sose volt szívesen látott vendég a falusi udvarokban. Február vége felé már naposcsibék hada hemzsegett a paraszti házakban. A kotlós olykor kivitte őket a szabadba is az istállóból, ahol elkerített helyen nevelgette őket a háziasszony. S ilyenkor bizony a szarkák le-lecsaptak rájuk. Az éhes hollót meg amúgy se szerették, baljós madárnak tartotta a nép.

Ez jut most az eszembe a varjakat figyelve. Bevallom: közben várom, hogy a mama feltűnjön a seprűvel mint régen, a naposcsibéket féltve riassza őket, de csend van a kertben. Nincs naposcsibénk. Pedig hozhattam volna haza a napokban, a parlament előtt osztották ingyen. Felnevelhettem volna őket az erkélyen.

Emlékszem, amikor eladtuk a szülőházat, s a mama hozzánk költözött, mindig Budára vágyott. „Ott nevelhetnék baromfit – mondogatta. – Egy malac is meghízna a maradékon. Mert mit tudok én csinálni baromfi és hízó nélkül ebben a nagyvárosban? Üljek tán a konyhában ölbetett kézzel? Kacsákat is tömhetnék, ha akadna egy kis kukorica a háznál" – ábrándozott.

Kukoricánk nem volt, de kertes kis házat se tudtam venni, ahol meghízott volna egy koca. Nem kell hát félnem a varjaktól és a szarkák cserregő hadától. Talán azért nem is fut ki a seprűvel, hogy elűzze őket.

Mert ő vigyázta mindig a házat, őrizte a csendet, a család békéjét és nyugalmát. Olykor éjszaka is kisurrant az udvarra, betekintett az ólakba, mert izgatta, hogy miért nyugtalanok a kacsák.

Figyelem a varjakat, s még az a bizarr gondolat is felötlik bennem: egy ilyen varjú, talán éppen ez, még a mamát is ismerhette. Meg azt a régi házunkat, kertünket. Hiszen száz évig is elélnek a varjak.

Elhúzódom az ablak mellől, megnézem lopva a hőmérőt. Minusz két fokot mutat. Aztán bekapcsolom a rádiót, izgatottan várom a Meteorológiai Intézet időjárás-jelentését, a másnapi lehűlést. Mert a nagyapa tudta: a varjak hideget hoznak, ha bemerészkednek a kertekbe.

Nyugtalanul alszom. Alig virrad, az ablakhoz osonok. A három varjú közül kettő még ott gubbaszt a fa ágán. De a hideg helyett meleg érkezett, plusz négy fokot mutat a hőmérő. Olvad kint és szemerkél az eső. Szomorú vagyok, mert lám, a népi hiedelemben sem bízhatunk. A műholdas megfigyelés pontosabb a varjúk jóslatánál.

Amikor délfelé újra kitekintek az ablakon, a varjak már eltűntek, tovaröppentek a naposcsibékre hiába leső szarkákkal együtt, csak a rigók toporognak kitartóan az erkélyen, főt krumplira várva. Elhessentem őket.

Mielőtt becsukom az erkélyajtót a cirokseprűt még kicsempészem. Hogy miért? Ha vissza találna jönni a mama, Istenem, ha még egyszer visszajönne, akkor elhessentheti vele a fekete madarakat a ház fölül. Én meg Őt kapnám az ölembe és úgy szaladnék vele a kertbe, a térdig érő hóban.

Hess, hess, ti gonosz varjak!

Illés Sándor

Magyar Nemzet 1996 febr. 27.

a hírlapkézbesítőknél és az alábbi helyeken:

A budapesti ügyfélszolgálati irodák címe és telefonszáma:

1122 Csaba u. 7/A (I., II. ker.)	212-2247; 212-2248, 155-4211
1031 Kiscelli út. 7–9.	168-7680
1041 István u. 18.	169-1106
1053 Kiráyi Pál u. 10.	266-6221
1064 Lázár u. 2/A. (VI. ker)	112-0834, 112-1291
1076 Verseny u. 12. (VII.)	322-9219
1076 Verseny u. 12. (XIV.)	342-8118/210, 286 m.
1081 Népszínház u. 27.	133-9581
1091 Üllői út 114–116.	263-3047
1101 Kőrösi Csoma sétány 5.	261-1974
1115 Bártfai u. 65.	203-43-61, 203-43-62
1122 Városmajor u. 10.	213-0370; 155-0319, 155-3316 (fax is)
1134 Lehel u. 10/A	270-2229/178, 180 m., 270-4794
1151 Fő u. 68.	169-4111
1161 Jókai u. 2/B	183-0753
1171 Egészségház u. 1–3.	256-7063; 256-6923
1181 Üllői út 400.	291-4073
1191 Templom tér 9.	282-9270
1201 Téglagyár tér 9.	284-0340
1211 Szent Imre tér 21.	276-4523
1223 Nagytétényi út 162.	226-8763
1238 Grassalkovich u. 153.	286-0131/0132

Vidéki olvasóink változatlanul a postahivatalokban és a kézbesítőknél fizethetnek elő lapunkra.

A Magyar Nemzetbe közületi keretes hirdetések feladhatók:

1085 Budapest, Blaha Lujza tér 3.,
I. emelet, reklámügynökség

Hirdetési ügyekben érdeklődni lehet,
telefon: 138-4707, 138-4420; fax:138-2539;
16 óra után a közületi hirdetések feladhatók
a 138-2399/2846, 2847-es telefonon.

APRÓHIRDETÉSI ÁRAINK:

LAKOSSÁGI

Apróhirdetés:	25 Ft/szó
Halálhír, köszönetnyilvánítás:	25 Ft/szó
Jeligés levelek kezelési díja:	100 Ft
Közlemény:	50 Ft/szó

KÖZÜLETI

Közlemény:	95 Ft/szó
Halálhír, köszönetnyilvánítás:	80 Ft/szó
Kis keretes:	100 Ft
Üzleti jellegű közületi apró:	70 Ft/szó

(Állást kínál, vállalkozás, kereskedelmi, közvetítő és szolgáltatás, fizetővendéglátás, albérlet, üdültetés, adásvétel, oktatás, ipargyakorlás)

A 14 óráig feladott hirdetések másnap megjelennek!
Apróhirdetés feladható 8 órától 18 óráig: Blaha Lujza tér 3. Tel.: 138-3723

1021

1975.X.11. 19,30 M. /11/

Tv-h[illegible]

- A Budai Vérpalota ujjáépitett A épületében ma délelőtt megnyilt a II. Országos Népművészeti Kiállitás. Az élő Népművészet, ezt a cimet adták rendezői a tárlatnak, a kiállitott tárgyakat egytől egyig amatőr faragók, fazekasok, kerámikusok, hímzőasszonyok készitették egy országos pályázatra, amelyyel napjaink népművészetének fejlődését, serkentését kivánták előmozditani a rendezők. A kiállitók egy része a hagyományos archaikus népművészeti stilust követi. Itt láthatók a legjobb palóc, matyó, sárközi, rábaközi hagyományok mai megfelelői. A másik csoport, amelyhez főleg fiatalok tartoznak,

1021

már egyre inkább eltávolidik a hagyományos formáktól. A butorok, szőttesek, szőnyegek, játékok a mai kor emberéhez alkalmazkodnak mai igényeket elégitenek ki. Az alkotók küzül néhányan el is jöttek a megnyitóra. Például a 76 éves meszőturi Rupai Sándor bácsi, aki egy Mahagóból faragta ki aprólékos munkával ezt az ökrösszekeret. Vagy a nagykátai Bodrogi Sándor, aki lószőrből készit aprólékos finom munkával leheletfinom nyakláncokat és karkötőket. A kiállitás legvidámabb része mindenképpen az a terem, ahol a népi gyerekjátékokat állitották ki a kicsinyek nagy örömére. A különféle egyszerü kivitelü, ám kedvességükkel megragadó játékokat nemcsak a megnyitó napján próbálhatták ki a gyerekek, hanem nyolc héten keresztül minden pénteken játékdélutánt rendeznek számukra. Szombaton néprajzi filmeket láthatnak, dalokat hallgathatnak. Vasárnap délelőtt pedig népmüvész bábegyüttesek müsora szórakoztatja őket. December 13-ig tart nyitva a Budavári Palotában ez a nagyon szép kiállitás, amely bizonyitja, hogy napjainkban nemcsak él a magyar népmüvészet, de talán gazdagabban virágzik, mint valaha.

Sándor Kupai
1021

Lebendige Volkskunst

Eine großangelegte Volkskunstausstellung wurde in Budapest veranstaltet, in der Burg von Buda, die aus den Trümmern des Zweiten Weltkrieges zu neuem Leben auferstanden ist.

„Lebendige Volkskunst" — diesen Titel erhielt die Ausstellung, und zwar mit Recht. Schon im Park vor dem Gebäudeflügel, wo die Ausstellung untergebracht ist, erwarten die Besucher künstlerisch geschnitzte Holzfiguren, Gestalten aus Volksmärchen sowie Schaukeln, die von den Jüngsten auch ausprobiert werden können. Es sind Werke der Mitglieder des Volkskunststudios der Jugend, derer, die heute die Traditionen, die künstlerischen Traditionen, der Hirtenschnitzerei pflegen und weiterführen.

Und dann die eigentliche Ausstellung: Kunstwerke in Holz laden den Besucher zum Verweilen ein.

Ich betrachte die Schnitzereien des Meisters György Barna. Der Kampf zwischen Mensch und Tier, der mich an die Schlachtfeste meiner Kindheit erinnert: der Todesschrei des gestochenen Schweines im Morgengrauen, kleine Strohfeuer, dann die Trauer um das im Laufe eines Jahres liebgewonnene Tier, die zuletzt in die Freuden des großartigen Schlachtfestes übergeht . . .

Es folgen die zum Pflügen, Hacken und Ernten aufbrechenden Bauerngestalten Imre Tőkés. Alle tragen die Zeichen der Armut längst verflossener Zeiten. Gleich daneben das Werk Vince Horváths, die Frieden und Ruhe ausstrahlende „Fütterung". Auch bei Sándor Kupai muß ich verweilen: mit dem Holzpflug plagt sich der gebeugte Bauer mit seinen zwei Ochsen auf dem Holz-Acker — ein Acker aus Holz, der gleichzeitig der wirkliche, eigenwillige Acker des Ungarischen Tieflandes ist. Nun folgt eine freundliche Marktszene: die Kuh und ihr erschrockenes Kalb erhalten einen neuen Herrn, der pralle Geldbeutel wandert aus einer Hand in die andere. Dieses Werk entstand ebenfalls unter den geschickten Händen Sándor Kupais.

Diese Arbeiten sind Träger großer Traditionen, Hirtenleben und Kunst der Hirtenschnitzerei blicken nämlich in Ungarn auf uralte Traditionen zurück. Verfügten die Hirten über die notwendige Fertigkeit, dann versuchten sie sich schon in jungen Jahren in der Kunst des Schnitzens, sodaß sich ihr Ruf, bis sie erwachsen wurden, auch in den entferntesten Gegenden verbreitet hatte.

Zum Schnitzen gab es beim Hüten der Herde Zeit genug, und diese Beschäftigung war für die Hirten nicht Arbeit, sondern viel eher Liebhaberei, angenehmer Zeitvertreib. Sie schnitzten den Hirtenstab, den Stiel ihrer Axt und verschiedene andere Gebrauchsgegenstände.

In der ungarischen Hirtenkunst ist die Vielfalt der Gestaltungsmöglichkeiten besonders augenfällig. An den Kunstwerken sind neben zahlreichen Blumenornamenten Darstellungen und Szenen aus dem Hirtenleben und seiner Umgebung, die Bäume der Wälder und Wiesen, die Tiere und Vögel und selbstverständlich Schaf, Kuh, Schwein und der die Herde hütende Hund. All diese erscheinen nun verjüngt, jedoch mit der Kraft der alten Kunst auf der Ausstellung.

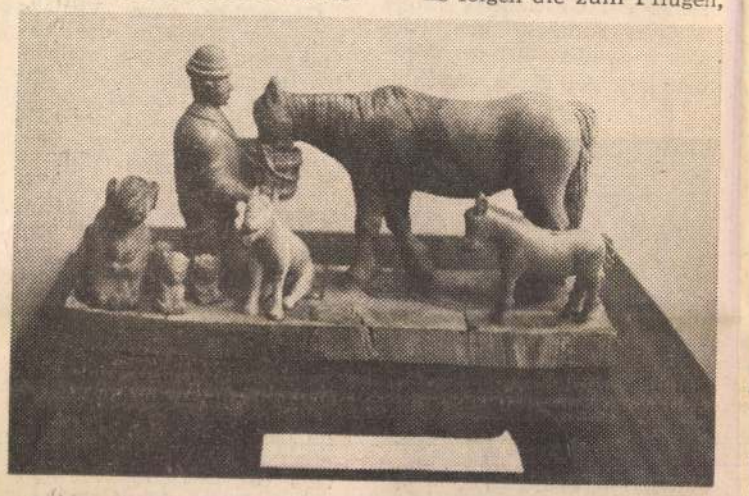

Sándor Kupai: Die Tränke

Danach zwingt mich eine Vielfalt von Stickereien, stehenzubleiben: die Komposition einer Traum- und Märchenwelt der Volkskunstgewerblerin Frau Szepesvári: Pfauen, Blumen, eine Farbenverschmelzung von grün, beige, blau, lila und heckenrosenrot. Es folgen die Arbeiten Frau Dr. Németh, eine Verflechtung von Motiven aus Sárköz mit persönlichen, von der Volkskunst beeinflußten Einfällen, und der Reihe nach viele andere Stickereien.

Diese Stickereien bilden einen der abwechslungsreichsten Zweige der ungarischen Volkskunst. Die verschiedenen Landstriche haben eigene, spezifische Stickereiarten. An den Werken Frau Szepesváris bewundern wir, wie sie aus den ornamentalen Elementen und Farben der verschiedenen Regionen solche Kompositionen schaffen konnte, daß sie den Traditionen der Volkskunst treu bleiben und trotzdem Neues, in unsere Zeit besser Passendes enthalten. Die Neuerungsbestrebung kommt auch in den

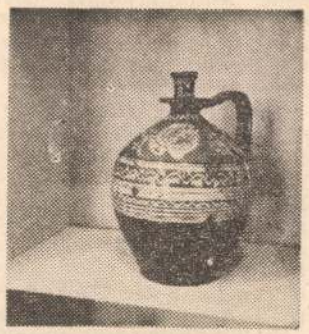

Krug aus Mezőtúr (Mittelungarn)

Arbeiten Frau Dr. Németh voll zum Ausdruck. Grundlagen ihrer Stickereien sind — wie wir schon erwähnten — die Muster aus Sárköz. Sárköz liegt im Süden des Komitates Tolna, zwischen der Donau und dem Wildwasser und den Sümpfen des Sárviz Flusses. In diesem abgelegenen Gebiet entwickelte sich im Laufe der Zeit eine prachtvolle ornamentale Kunst. Bis in die jüngste Vergangenheit trugen die Frauen in Sárköz schwarze Kopftücher, die mit weißen

Stickereien mit Blüten und Vogelmotiven

ge, die auch in eine moderne Wohnung gut passen.

Abschließend mache ich noch kurz bei den Töpferwaren halt. István Végh aus Mezőtúr ist mit Krügen anwesend. Außer ihm vertritt eine ganze Anzahl Meister die alte berühmte Töpferstadt. Die Botschaft der Stadt Kecskemét sind schwarze Keramiken. Vor den Krügen ist der Name des Meisters zu lesen: János Dugár. István Végh und die anderen Mezőtúrer Meister setzten die Traditionen des Töpferhandwerkes fort, das vor über hundert Jahren in der Stadt in der Theißebene seine Blütezeit erlebte. In diesem Gebiet entwickelte sich eine besonders anspruchsvolle volkstümliche Keramikkultur. An den Arbeiten der Töpfermeister aus Mezőtúr sprechen die stilisierten Vogel- und Blumenmuster, die graden und Wellenlinien, die verschiedenen Tupfenreihen für den Reichtum an schöpferischer Phantasie dieser Künstler.

Und nun noch einige Worte über die eben erwähnten schwarzen Keramiken aus Kecskemét. In etlichen Töpferwerkstätten der Ungarischen Tiefebene verbreitete sich noch im vorigen Jahrhundert die Herstellung schwarzer Keramiken. Zu Hause war diese Kunst eher im Osten des Landes, im Gebiet jenseits der Theiß, ihr Zentrum war Nádudvar. Deshalb war es erfreulich, daß sich die Herstellung schwarzer Tonwaren auch im mittleren Landesteil, in dem zwischen Donau und Theiß liegenden Kecskemét heimisch machte.

„Lebendige Volkskunst" — dies ist der Titel der in der neuentstandenen Budaer Burg veranstalteten Ausstellung. Und die Aussage ist tatsächlich, daß in Ungarn die Volkskunst lebt und sich ständig erneuert.

Sándor Szabadi

Budapester Rundschau
1975 DEC 29
BUDAPEST, IX., Ülloi út 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ

Fünfjahrplan und Budget

(Fortsetzung von S. 1)

Deshalb und infolge der Diskriminationsmaßnahmen des Gemeinsamen Marktes erlitt die Volkswirtschaft schwere Verluste. Der Erkenntnis von der veränderten Weltwirtschaftslage folgten aber die notwendigen Maßnahmen nur langsam."

Stabile Wirtschaftspolitik – bewusste Veränderungen

Károly Németh, ZK-Sekretär der USAP: „Einstufung der berechtigten Ansprüche nicht nach Wünschen, sondern nach der Realität"

Unsere Wirtschaftspolitik bleibt stabil, was aber keine Unveränderlichkeit und Erstarrung bedeutet, vielmehr rückt je nach den Umständen bald das eine, bald das andere Element der Wirtschaftspolitik in den Vordergrund, stellte István Huszár fest.

Im Anschluß daran stellte der Abgeordnete und Ökonomieprofessor József Bognár (der auch den Bericht des Parlamentsausschusses vorlegte) im Zusammenhang mit dem Gleichgewichtsmangel folgendes fest: Infolge der gegenseitigen Abhängigkeit der Wirtschaftsprozesse sei dadurch die Gesamtwirtschaft betroffen, weshalb eine grundlegende Veränderung im Charakter des wirtschaftlichen Kreislaufes vonnöten sei. Die gegenwärtige Aufgabe sei kompliziert, meinte er, denn es müßten beide Formen des ökonomischen Handlungssystems, die Stimulierung und die Eindämmung gleichermaßen zur Anwendung kommen. Stimulieren

Gleichgewicht"

müsse man d
änderung, die
Weiterentwickl

volkswirtschaftlichen Gleichgewicht; der inländische Verbrauch kann auf die Dauer keinen Vorrang vor dem verfügbaren Nationaleinkommen haben; das Le-

Industrieförderung im Zeichen der Qualität

Schon Obigem ist zu entnehmen, daß der neue Plan in allen Sektoren der Volkswirtschaft, aber insbesondere in der Industrieförderung hohe Anforderungen stellt und neuartige Lösungen verlangt. Diese Erfordernisse wurden von Károly Németh folgendermaßen formuliert:

Bei der Steigerung der Industrieproduktion ist die Hauptfrage nicht die Erzielung quantitativ größerer Leistungen, sondern die Veränderung der Produktenstruktur im Einklang mit den Erfordernissen der Verwertung und der Effektivität. Diese flexible Anpassung an die Nachfrage rückt zwangsläufig die qualitativen Faktoren in den Vordergrund. Die Industrie muß auf immer höherem Niveau die inländischen Bedürfnisse befriedigen und den Bedingungen der internationalen Konkurrenzfähigkeiten betreffen.

Die Umgestaltung der industriellen Produktenstruk-
die auch eine planmäßi-
rbetriebliche und zwi-
iebliche Umlen-
rktätigen bedeu-
unsere dring-
ivadar Ne-
Hütten-
nbau,
traten
ktur der
Landwirt-
n in Ungarn
mit den Gege-
des Landes ent-
einer ratio-
Neben
Spezialisierung müsse
Agrarproduk-
den
vielfältige
Bedürfnissen
entspre-
den Bedürfnissen wer-
tion,
Volkswirtschaft
chend, aufrechterhalten

Károly Németh kritisierte
den.
gewisse Übertreibungen un
erklärte, unsere Aufgabe be
stünde jetzt nicht in der Er

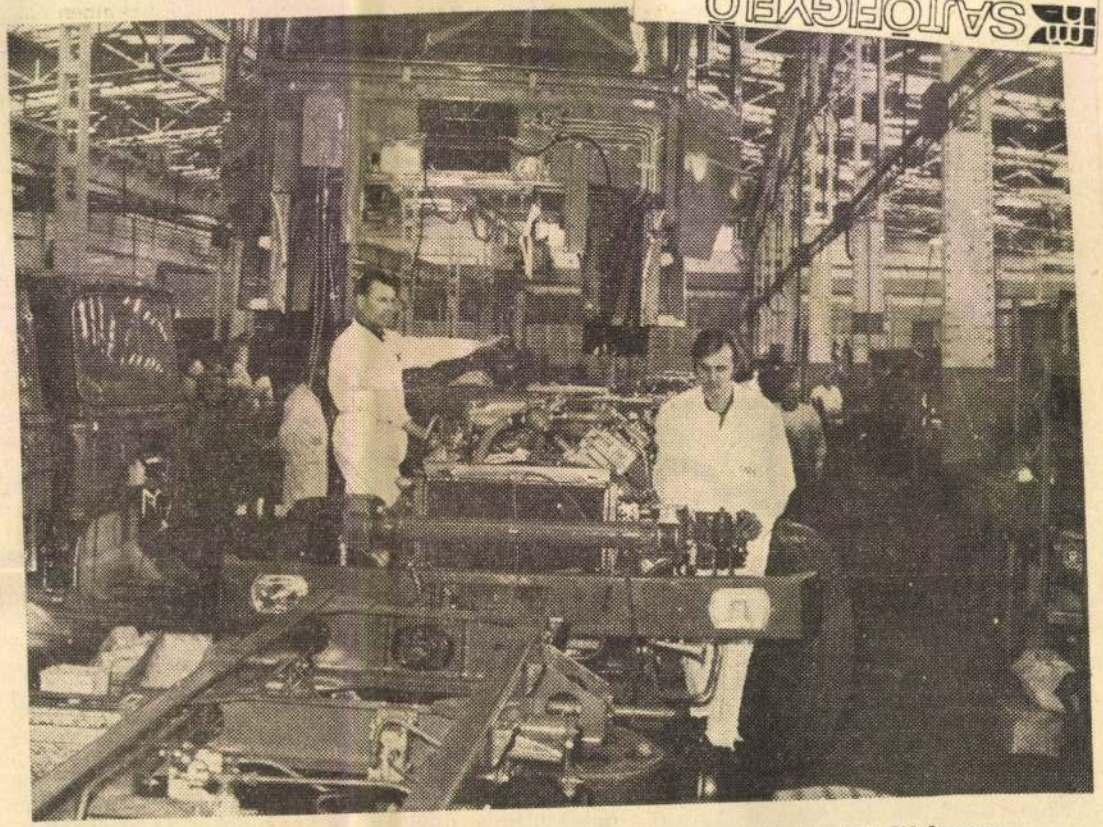

Regierungsabkommen sehen eine zunehmende Kooperation auch in der Kraftfahrzeugindustrie vor. Unser Bild: LKWs vom Typ Rába-MAN in der ungarischen Waggon- und Maschinenfabrik von Győr

erklärte hierzu, man habe ein Verzeichnis der Produkte zusammengestellt, deren Erzeugung im Inland nach den Kriterien der selektiven Förderung unmotoviert ist. Der Wert dieser Produkte beträgt annähernd 13 Milliarden Forint. Zugleich wurde festgestellt, daß allein in der Hauptstadt 260 unmoderne Arbeitsplätze für den Brechhammer reif sind. Dadurch ergibt sich die Möglichkeit zur Umgruppierung von ungefähr 10 000 Werktätigen.

Bessere Produktionslenkung und Arbeitsorganisation, mehr Arbeitsdisziplin und höhere Arbeitsmoral sind effektivitätsfördernde Faktoren von nicht geringerer Bedeutung, als die Umstrukturierung der Produktion. Doch die Abgeordnete Mária Dániel, Werkleiterin einer Konservenfabrik, warnte, daß diese nicht nur von den Werktätigen, sondern auch von den Führungskräften verlangt werden müßten.

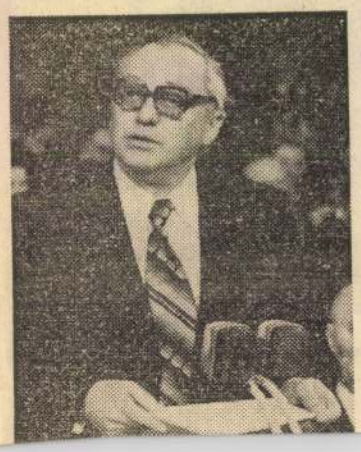

wurde auch die Absicht nachdrücklich betont, die Hof- und Hilfswirtschaften den Möglichkeiten entsprechend zu erweitern. Dadurch stellte der Gesetzgeber einige Mißverständnisse klar, die sich zuweilen aus der Mißdeutung der Ziele verschie-

dungen beruhenden Investitionen, sowie die für Förderungszwecke bezogenen Unterstützungen aus dem Ertrag der Investitionen zurückzuzahlen sind.

Gegenüber dem Vorjahr wird der Konsum der Bevölkerung um 3,8% steigen. Im Durchschnitt ist ein Anstieg von 1,5% der Reallöhne vorgesehen, der sich aus 6,3% Nominallohn- und 4,5% Verbraucherpreisanstieg ergibt. In einigen Berufen werden Disproportionen der Löhne abgebaut: Die Löhne der Werktätigen der Kindergärten und Kinderkrippen sowie der Papierindustrie werden gehoben, ebenso auch die niedrigeren Altersrenten. Die Altersgrenze der LPG—Mitglieder wird um ein Jahr herabgesetzt und soll bis Ende der Fünfjahrplanperiode, ebenso wie bei den Arbeitern, bei 60 Jahren für Männer und bei 55 Jahren für Frauen liegen.

1021 Kupai Sándor, a népművészet mestere

Az állatfaragó

Gyász

Munka közben

Vannak emberek, akik életük egyetlen pillanatát sem tudják semmittevő plafonnézéssel tölteni. Általában kijut nekik mindenféle munkából, előbb-utóbb mégis kiderül, milyen tevékenység végzése közben szalad észrevétlenül az idő, és nem kell kényszeredetten lesni az óra múlását.

Így van ezzel a hetvennyolcadik életévét taposó, de szellemében fiatalnak maradt Kupai Sándor is. Iskolás korában azon merengett, hogy festőművész lesz, „nem is akármilyen, hanem mint Munkácsy Mihály volt". Édesapja azonban hentestanulónak adta. De beszéljen ő maga: „Amikor legelőször a vágóhídra kerültem — úgy emlékszem, mintha ma történt volna —, bevezettek oda egy fehér marhát. Láttam, hogy letaglózzák, hogy elvágják a nyakát. Ezt még valahogyan végignéztem. De amikor hoztak ezután egy tarka kisborjút — még most is ki tudnám választani akár ezer közül —, és egy mészároslegény a vékonyába markolt, lerántotta a betonra, majd egy szakállas ember a hosszú késével egykettőre elvágta a nyakát, sarkonfordultam, és torkomszakadtából ordítva hazáig szaladtam. Így aztán nem is lettem hentes. Azt mondtam apámnak: inkább elmegyek cselédnek, mert ott nem bántják a kis állatokat." Később, akár katona volt Kupai (hiszen végigszenvedte mind a két világháborút), akár cseléd-ember, a maga gazdája, vagy a tsz állatgondozója, az állatok iránti határtalan szeretete mindig megmaradt, sőt afféle bogara lett az állattartás. „A feleségemmel mindig számolgattuk, mikorra várható kisborjú. A kezem alatt 64 borjú jött a világra. Ezek közül csak egyetlenegy pusztult el, olyan kéthónapos forma korában, a hatvanas évek végén, száj- és körömfájástól. Amikor az öreg tehén észrevette, hogy megdöglött a borja, végtelen keserves bőgésbe kezdett. Engem ez annyira megrázott, hogy szinte betegje lettem. Akkor mondtam azt, hogy az állatnak is van lelke!"

Szántás

SZINES KÉP: RÉVÉSZ TAMÁS,

Ez az élmény ösztönözte Kupai Sándort egy szobornak — a *Gyász* címűnek — a megfaragására. Hiteles ábrázolás ez, és kompozícióját nézve is talán legkiemelkedőbb alkotása. Ezzel kitudódott Kupai Sándor második szenvedélye, művészkedő-faragó kedve. Ha fújt, ha esett, jó két évtizeden keresztül vágta a port, a sarat, és tanyájáról esténként begyalogolt Mezőtúrra rajzolni, a képzőművészeti körbe, no meg énekelni. „Most már én is csak azért teszem — magyarázta nemrégiben —, hogy lássák: ni, az öreg jön, akkor mink se maradjunk el!" Eladta időközben a földjét, kikopott az omladozó tanyából a jószág, elhalt mellőle a felesége. Azonban öregen, egy szál egyedül sem hagyta, hogy teljesen kicsússzon lába alól a talaj.

Kaszafenő

Idestova húsz éve farag. A második világháború alatt barkácsolt szipkákat nem számítva, első munkájával, egy jókora szarv karcolásával 1958-ban állt elő. Azóta inkább szoborfélék formálására adta a fejét. Az első eset — saját szavai szerint — így történt: „Az egyik reggel megjelent nálunk a szomszéd kisgyerek. Korábban is át-átjárt. Többször együtt kosztolgattunk. Mert az az igazán finom ám a gyermeknek, amit mástól kap. Ezen a reggelen az apja sapkája a fején, a hüvelykujjával feltámasztja, és egy kis pendely rajta. Még aznap este leültem a tűzhely mellé, elő egy darab alkalmas fát, meg a bicskát. Mire az étel megfőtt, kinagyoltam a kis Ferkót. Más faragásokkal együt

EKETE-FEHER: SZÉL GYULA

el is vitte a karcagi múzeum."

Kupai Sándor azóta is többnyire életképeket munkál: fejő juhászt, szántást, pányvát dobó csikóst, pulicsaládot és hasonlókat, de bicskája minden esetben saját megfigyelésének ad formát. Faragásaival eddig több megyei és országos kiállításon vett részt, s 1973-ban elnyerte a „népművészet mestere" kitüntetést.

Az alkotó munkában Kupai Sándor egyaránt talál kínkeservet és örömet, szobrait a nyilvánosság előtt pedig egyaránt illetik dicsérő, elismerő vagy éppen bíráló szavak, sőt akár oktalan megjegyzések. Éppen ez az alkotói elfoglaltság és az alkotások iránt érdeklődő emberekkel szövődő kapcsolat teszi tartalmassá idős korában is Kupai Sándor tanyasi magányát.

BÁNSZKY PÁL

Bemegyünk?

árni egy kicsit,
jesen besötéte-
ind kialusznak.
kedett.

lkel a hold, és

lt magával, és
ette egy fiatal
mely a vasúti
egészen közel

állok le elő-

nagasabb volt
jó állapot-
nélkül.

t és vidám,
aki elemében

mondta volna
yen buliban
al...

kutyaólhoz,
földszintes
nt padoza-
rács fogott

lámpára —

suttogta Mimile a zárat tapogat
va.

Az ajtó már nyitva állt, és a
orrukat megcsapta a dohos sza
ma szaga.

— Csukja be már az ajtó
Úgy látom, senki sincs itt ben

Maigret fölkattintotta a zseb
lámpáját; semmit se láttak m
guk körül, csak egy régi, ko
hadt deszkafalat, egy megzöldü
hámot, amely egy kampón fü
gött, egy ostort a földön, szénáv
és porral kevert szalmát.

— Odalent van — szólt Mai
ret. — Biztosan van itt egy csapóajtó, vagy valami más nyílás.

Csak meg kellett bolygatniuk a szalmát, hogy valóban rátaláljanak a súlyos vasalásokkal ellátott csapóajtóra. De csak egy lakatra volt zárva, és Maigret nehéz szívvel kezdte feszegetni.

— Mire vár? — suttogta megint Mimile.

Semmire. De már évek óta nem volt ennyire izgatott.

— Akarja, hogy kinyissam?

Nem. A felügyelő fölemelte a csapóajtót. Semmi zaj nem hallatszott a pincéből, mégis mind-

HEGEDŰS ISTVÁN RAJZA

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1978 FEB 1 9
TÜKÖR
Budapest

mile.

És lent egy hang így szólt:

— Ne nyúljanak hozzám!

— Dehogyis! Dehogyis! Nem bántjuk magát.

Maigret csak mondta, mondta, mintha álmában beszélne, vagy inkább mintha meg akarna nyugtatni egy gyermeket, aki lidérccel álmodott. És ez a jelenet valóban olyan volt, mint egy lidércnyomás.

— Maradjon veszteg! Várja meg, amíg kiszabadítjuk innen!

— És ha nem akarok kimenni?

Egy hallucináló kölyök lázas, metsző hangja.

— Lemegyek — javasolta újból Mimile, aki szeretett volna túllenni az egészen.

— Figyeljen ide, Georges-Henry! Jó barát vagyok. Mindent tudok.

És mintha ezzel hirtelen kimondta volna a tündérmesék bűvös jelszavát. A fiú háborgása az egyik percről a másikra megszűnt. Néhány pillanatnyi csönd után egészen más hangon, de bizalmatlanul, azt kérdezte:

— Mit tud?

— Mindenekelőtt ki kell jönnie innen, kisfiam. Esküszöm magának, hogy nem kell félnie semmitől.

— Hol van az apám? Mit csináltak vele?

— Az apja valószínűleg a szobájában van, az ágyában.

— Nem igaz!

A hangja tele volt keserűséggel. Becsapják, Szinte bizonyosra vette, hogy becsapják mint ahogy mindig is ezt tették vele. Ez volt az a lidércnyomás, amit a hangja fölfedett a felügyelő előtt, aki már türelmetlenkedni kezdett.

— A maga nagyanyja mindent elmondott nekem.

— Nem igaz!

— Ő maga keresett föl engem, és...

De a gyerek szinte kiáltozott:

— Ő nem tud semmit! Csak én...

— Csönd! Bízzék bennem, Georges-Henry! Jőjjön! Ha egyszer kint vagyunk, nyugodtan beszélgethetünk.

Vajon hagyja-e meggyőzni magát? Ha nem, le kell majd szállni abba a lyukba, csúnya dolgokat művelni, derékon kapni, ártalmatlanná tenni, és talán védekezni fog, karmolni, és harapni, mint egy rémült fiatal állat.

(Folytatjuk.)

1021

1977.IX.8. 12,55 N.

Szolnoki studiónk jelentkezik

- Kun keze. Zenés összeállitás a Kunság ügyeskező embereiről.
- A riporter Forró Tamás.

- Festő, faragó, himző, muzsikáló emberek. Nem hivatásos müvészek, hanem a szó nemes értelmében a szépet szerető, ügyekező kunok. A táj kovácsolja eggyé őket, pedig alkotásaik között alig-alig találni közös vonást. Esetleg annyit, hogy mindannyian véletlenül bukkantak a nagy kincsre, az alkotó emberi képességre. Ápolják a vidék hagyományait, megőrzik a multat, kőbe, vasba, fába, ruhába merevitik letünt korok emlékeit. Ennyit bevezetőként. Utunk első állomása egy mezőturi tanya Kupai Sándor fafaragó kis mühelye.

- A faragást magamtól tanultam, nem láttam én még azelőtt egy faragott darabot se. Véletlenül jöttem rá, mert gyerekkoromban festeni szerettem volna, mert Munkácsy volt nekem mindenem, mert annak láttam egy képét gyerekkoromban. Hogy no majd én majd még Munkácsynál is nagyobb akartam lenni gyerekfővel. No azt apámék leintettek, mert hát nagy szükség volt rám, mikor megágendáltam. Igy aztán az én karrierem rombadőlt már idő előtt. No aztán szőlőháton kaptam földet azt oda bejártam egy tanyába. Ott volt annak az illetőnek két kis családja, az egyik olyan négyesztendő volt, a másik meg olyan ötödik. Aztán nagyon szerettem a gyerekeket, együtt kosztoltunk ha alkalom nyilt rá mindig. Reggel kimegyek, azt a kisebbik jön kifele, akkora kis ing volt rajta, hogy a kis pszujkáját nem takarta el, azt az apja sapkája van a fején, azt igy a hüvelykivel meg feltámasztotta azt ugy lesett rám, üdvözölt a kisgyerek. Jaj csak papir volna már itt, hogy le tudnám rajzolni vagy fényképezőgép vagy tudom is én, kétsébe voltam esve. Hát nem tudtam semmit se. Mikor hazajövök a feleségem meg mondja, hogy nincsen kész a vacsora lelkem. Kérdezem tőle, a jószág rendben van? Azt mondja, rendben. Akkor nincsen semmi baj, hát majd kész lesz. Hát tudtam, hogy miért nincs kész, ugye el volt foglalva a jószággal. Igy a sparhelt előtt volt a tüzelős kas, leültem oda, de hogy az éhségemet palástoljam, hát elővettem a bicskát azt elkezdtem minden cél nélkül faragni, egy darab füzfát vettem a kezembe. Addig faragok, addig faragok, hogy ni ez meg majdnem éppen ugy néz ki, mint a kis Ferkónak a sapkája. Faragom tovább és mire a vacsora kész lett a kis Ferkót kinagyoltam. Mutatom aztán Mariskának, csak nézd mit csináltam most a. Azután meg megmutattam Józsi bácsinak, a festőművésznek. Azt mondja, hát Sándor te ne fessél, te csak faragjál. Hát miért Józsi bácsi? Hát azért, hogy minden száz ember közül kettő tud rajzolni, de egy biztosan tud. De még ezer közül nem tud egy faragni. Azután oszt elkezdtem faragni, igy lettem aztán ilyen faragomaher. De én nem vagyok ezekkel a faragásokkal se megelégedve. Mások azt mondják, hogy szép, meg jó, hát persze szemembe meg határozottan nem merik azt mondani, hogy nem való ez még tüzre se öreg. De én szeretnék olyan, olyan, olyan szépeket faragni, hogy milyen volna az a szép, én magam se tudom, de ennél különb, mit amit idáig faragtam. Ugy szeretném, hogy aki azt meglátja, hát az a csodálkozástól ne tudjon még arrább se menni.

1021

Kupai Sándor, szakács

1976. nov. 2o. Petőfi 1o.oo M.

Szombat délelőtt.

- Talán Veres Péter mondta, hogy mindegyik alföldi paraszt egy-egy Cicerő. Aki most Forró Tamás magnószalagjáról megszólal a Mezőtúr vidéki Kupai Sándor, nemcsak tisztanyelvű, hanem tiszta gondolkodású ember is.

- Egy mezőtúri földije azt mondta, hogy Kupai Sándor három dologra lehet nagyon büszke; hogy nagyon finom birkapaprikást főz, nagyon szépen énekel, nagyon szépen farag.

- Én ott kezdeném, hogy a jó paprikásnak az a titka, hogy jól főzik-e. Én megfőztem annyi birkát, hogy puli nélkül már nem birnám megőrizni. Első fuvaros voltam, amikor megnősültem akkor meg paraszt lettem, ide nősültem ebbe a tanyába, ahol most lakom. Nyáron vettem 1o- le bárányt és ősszel apródonként levagdostam. Egy kis pénzt az is hozott a konyhára. Lakodalmakba elhivtak eleinte, aztán meg gyerekkoromba a nagyapám amikor képviselő-választás volt, az nem számitott, hogy ki lesz a képviselő, de a főszakács a nagyapám volt. Rzen a tájon nem is volt az lakodalom, ha nem Fazekas Albert főzte a paprikást. Mondta mindég kisfiam kéreckedj el anyádtól megyünk szombaton lakodalomba ide, vagy oda. Igaz, hogy én aztán a nagyapám körül kóstolgattam mindig a hős főzés körül, mindig mondta igy kisfiam, meg amúgy kisfiam, azt is mondta, ha feltetted a tüzre a bográcsot soha le ne vedd, a földre le ne tedd, ne érje a földet amig nem akarok belőle paprikást kimerni. Hogy miért, hát aki hust szokott főzni az esetleg rájön.

- Ez az egyik titok, aztán még milyen van?

- Más nincsen. Ügyeljen az ember arra, hogy pl. a bárány gyorsan megfő és az széjjel is esik, az nem tartja magát semmeddig sem, tehát hogyha a szakács bárányt főz nagyon kell rá vigyázni, mert az rögtön széjjelesik. Itt van egy nagy hiba, a szakácsasszonyok el vannak késve, mit csináljon már a birkával, hogy széjjel ne essen nyakonönti egy kis borral, akkor nem esik széjjel, de ennek meg az a büne, hogy az nem bir ki 3- 4 óra hosszát nyáron, de még ősszel sem amig hideg nincsen, már akkor pukkadozik, petyhed. A jó paprikásnak télen ki kell birni 3 hetet vagy egy hónapot is, de hüvös helyen még nyáron is kibir egy hetet. A birkanyúzás is az én dolgom szkott lenni. Meg apritani is én szeretem, magam felvágni, hogy minden darab szeg-

etes, kockás, vagy esetleg háromsarkos legyen, gusztusos, hogy legyen ott ökölnyi nagy cupákok közte meg tudomis én, nagyoná ya úgy. Amikor főzök még most is úgy ugrál a gyomrom, mindég ettól félek, hogy valami hiba becsúszik, olyankor nem is tudk enneı, hanem esetleg amikor már elhült, vagy pedig másnap. Nagyon kicsi kosztú vagyok, sokan csodálkoztak ezelőtt, hogy olyan keveset ettem. Nem akarom már azt mondani, hogy szidták a hasamat, mert nagyon erős voltam legendás hirü erős, dacára hogy 1/2 liter tej nekem elég volt egy darab kenyérrel.

- Akkor amikor itthon leül és elkezd faragni, akkor sem éehezik meg közben?

- Nem, az annyira leköt engem ha faragok, hogy nem jut eszembe az sem, hogy vagyok a világon, nemhogy együnk olyankor valamit.

- Sokat farag?

- Nem nagyon sokat, mert paraszt ember vagyok, a mivoltomat nem tudom megtagadni még most sem, a tavasszal is egy kis szénakaszálás, kapálás, ez-az, igy aztán marad. Fejet, két figurát faragtam már ebben az esztendőben, de az előző esztendőben még egyet sem. Végtelen sok megrázkódtatás ért. Ugy hogy hiába vette, a kezembe a kést, vagy a vésőt, hullott ki, csaptam mindent a földhöz. Akármit vettem a kezembe nem sikerült. Nem rontottam el egy fát sem, de tavaly három fát pusztitottam el és azután nem is csináltam semmit.

- És ebben az esztendőben?

- Ebben az esztendőben még nem.

- A birkapaprikás főzését azt a nagyapjától tanulta, hát a faragást?

- A faragást magamtól tanultam, nem láttam én még azelőtt egy faragott darabot sem. Véletlenül jöttem rá, mert gyerekkoromban festeni szerettem volna, mert Munkácsy volt nekem a mindenem, mert annak láttam egy képét gyerekkoromba. Még Munkácsynál is nagyobb akartam lenni gyerekfővel, de apámék leintettek, mert már nagy szükség volt rám amikor megágendáltam. Igy aztán az én karrierem rombadőlt már idő előtt. Aztán Szőlőháton kaptam földet és oda bejártam egy tanyába. Volt annak az illetőnek két kis családja, az egyik 4 esztendős volt, a másik meg öt. Nagyon szerettem a gyerekeket és együtt kosztoltunk ha alkalom nyilt rá. Reggel kimegyek és a kisebbik jön kifele, kis ing volt rajta a kis paszulykáját nem takarta el és az apja sapkája van a fején és a hüvelykjével föltámasztotta és úgy lesett rám, üdvözölt a kisgyerek. Jaj csak papir volna hogy le tudnám rajzolni, vagy fény-

képezőgép vagy tudomis én, kétségbe voltam esve, nem tudtam semmit sem. Amikor hazajövök a feleségem meg mondja, hogy nincsen kész a vacsora lelkem. Kérdezem tőle, hogy a jószág rendben van? Azt mondja rendbe, akkor nincsen semmi baj, majd készen lesz, tudtam miért nincs kész, el volt foglalva a jószággal. Igy a sparheld előtt volt a tüzelős kas, télen mindég apritóttam annyi galyat, hogy abból egész nyáron tartott, mert az én feleségem nem főzöt csutkával soha se, se szalmával, mert mindég volt annyi galy itt a tanya körül, hogy elég volt. Leültem oda és hogy az éhségemet palástoljam elővettem a bicskát és elkezdtem minden cél nélkül faragni. Egy darab füzfát vettem a kezembe. Addig faragok, addig faragok, és majd úgy néz ki mint a kis Ferkónak a sapkája. Faragom tovább és mire a vacsora készen lett a kis Ferkőt kinagyoltam. Mutatom aztán Mariskának nézd mit csináltam most. Azután megmutattam Józsi bácsinak a festőművésznek. Azt mondta: Sándor Te ne fessél, te csak faragjál. Miért Józsi bácsi? Azért, hogy minden 1oo ember közül kettő tud rajzolni, de 1ooo közül nem tud egy faragni. Azután elkezdtem faragni pl. egy darab csontot találtam a tanya-udvaron és a labdázó nőt olyan domborúra kifaragtam. Mutatom neki Józsi bácsi nézze mit csináltam. Nagyszerü, csináljad Sándor, Ő adta nekem aztán a biztatást. Azóta aztán sokmindent faragtam. Majd következett egy szarv, még most is megvan, ugyanott van fenn a sifon tetején, azt bekarcoltam. Megint megmutatom neki. Hüüú attól fogva már nem is engedett engem Józsi bácsi festeni, csak faragni, rajzolni szabad volt. Igy lettem aztán ilyen faragó-macher. De nem vagyok ezekkel a faragásokkal megelégedve. Mások azt mondják, hogy szép, meg jó, persze határozottan nem merik azt mondani, hogy nem való ez tüzre sem öregem. De én szeretnék olyan szépeket faragni, hogy milyen lenne az a szép én magam sem tudom, de ennél különb mint amit idáig faragtam.

.. Itt ami előttünk áll két szobor, éppen egy paprikásfőzést ábrázol.

- Hát nem tudom, hogy mit főz a számadó, csak nagy bográccsal főz, jólehet, hogy sok bojtárja van, mert a bogrács elég nagy. Meg a tésztás zsaskó is elég nagy, a korsó is elég nagy, biztosan sokra főz.

- Ezekre a dolgokra ennyire emlékszik? Hiszen manapság már nemigen van ilyen.

- Éppen ezért faragtam én meg, hogy majd az utókor, ha emlékszik, mert feledékenyek az emberek, de amit én faragtam minden olyat

faragtam, ami a múltba vezeti az embert vissza, csak a lényeg a fontos, nem is pucolgatom, sokan azután cicomázzák, úgy szeretem ha minden vágás meglátszik rajta, csak mégis kifejező legyen és sokan mondják, hogy legalább egy kis lakkal fújam be. Nem fújom én ha igy nem jó, nem jó amúgy sem, mit cicomázzam.

- Pedig innen a mezőtúri tanyáról már a Galériába is bekerültek ezek a szobrok.

- A Galériában azt hiszem három van, de Pesten többet is vásároltak is tőlem. A legjobban az tetszett, ahogyan ott megismertük egymást. Debrecenbe volt egy kiállitásunk, Debrecenbe aztán igen jó bort ittünk ott a kiállitás alkalmával. Valamelyik bolondnak eszébe jutott egy nagyon okos szó, azt mondta: hallják, korra és nemre való tekintet nélkül igyunk pertut. Hát bányja az öregapád én rögtön úgy voltam vele, hogy a farkast könnyü bereknek ugratni, én benne voltam. Én azt szeretném, nem is mondom meg mit szeretnék, mert valamelyik huncut megfaragja, nem is mondom meg,

- Nagyon halkan mondja

- Ugysem mondom meg, nem, nem. Hamarabb megfaragja mint én és akkor jólnézek ki!

- Sándor bátyám hány iskolát járt?

- Hat elemit kb. az utolsó esztendőben 66 félnapot mulasztottam, igaz, hogy betegség folytán, igy aztán elégséges osztályzatot nyertem. Még énekből is, pedig nálamnál nem volt énekesebb gyerek abban az időben a 4oo gyerek között. Mindenből elégségeset kaptam. Amikor szegény apámnak megmutattam az iskolai bizonyitványt nézte, nézte, aztán azt mondta: Már ez bizony elég hitvány.

- Ha most úgy visszatekint erre a 77 esztendőre, azt hogyan osztályozza?

- Nem tudom megmondani, ez olyan nagyon nehéz kérdés volt. Ha valaki azt mondaná, hogy visszafiatalodjam 12 esztendős koromra, azt mondanám, hogy nem. A Második Világháborúban már résztvettem 17 esztendős voltam csak. A két háború között is az örökös kétségbeesés volt mindig, a parasztember a végtelen szorgalmával meg az önmegtagadásával tudta magát fenntartani. Mondok egy esetet, 1929-ben kifagyott a búza, aztán tavasszal a vetőmagot 2o- 22 pengőért adták. Amikor megtermett, akkor meg 6 pengőért vették meg. Igy aztán nagyon nehéz volt kibirni.

Volt aki az ereszbe dugta a kulcsot és továbbállt, de én itt valahogy meg tudtam vetni a lábam, igaz nagyon nehezen. Nem volt szép idő nekünk, nem úgy mint a mostani fiataloknak. Most jó lenne fiatalnak lenni, igen.

- Ismerik magát ezenna vidéken,

- Nem voltam kártevője soha senkinek. A nóta is azt mondja: ha elmegyek ne mondjatok rosszat rólam. Mindég azon voltam, hogy százszor szerezz örömet valakinek, mint egyszer bosszúságot,- ezt be is tartom még ma is. Ugy tudok örülni, ha valakinek örömet szerzek.

Kupai Sándor a népművészet mestere

1021

1978.XI.19.Petőfi, lo.oo/KJ$_n$é/
Ráadás

Riporter : Fikár László

- Mezőturon már elharangozták a delet, amikor odaérve a könyvtárba igy igazitottak utba. Az Állami Gazdaságban még megtalálja, ott szokott ebédelni.
Kupai Sándorral a népművészet mesterével itt találkoztam tehát ujra, ebéd után volt és szóba elegyedtünk.
Jó volt az ebéd Sándor bácsi ?

- Bableves volt azután meg lekvárosx derelye. Igen szeretem a bablevest és most éppen együtt jött mind a kettő.

- Jól főznek itt az állami gadaságban is, mert évek óta mostmár ide tetszik járni

- Jól főznek, jól főznek, de ahány konyha annyi iz, ahány lakás annyi szag ugy szokták mondani, de igy is van. Nem ugy főznek, mint az én feleségemxx főzött nekem, még most is szokatlan, de azt mondják már aránylag hogyha hozáhasonlitjuk a más nagyüzemi kosztokhoz jól főznek.

- Kutai Sándor persze ha valami jót akar enni megfőz magának is !

- Meg hát, tudok főzni, vasárnap ugy sincs a gazdaságba nem főznek. A szombati ebéd igen gyönge, a 17 forintot, sőt sokszor még 7 forintot sem ér, dehát mit csináljunk. Olyankor mellőzőm. A vasárnapi kosztolás ugy van megoldva, hogy a hugom szokott főzni.

- Sándor bácsi hány éves tetszik lenni ?

- Nekem bizony nem tetszik. Még ugy is vagyok, hogy nem mondom meg senkinek hogy 79.vagyok. Ez már nekem nagy kor. Nem untam még meg, mert szeretnék még akár 2oo évig is élni igy ahogy most vagyok. Dehát majd egyszer nekem is intenek, hogy gyere csak öreg, azt megyünk olyankor már ész nélkül biztosan.
Azonban ettől sem félek, mert a tavasszal beteg voltam, 39,8 lázam volt és egyszer azt éreztem, hogy mintha szitán láttam volna, csak mindig sötétedett az a szinta, egyszer csak azt éreztem, hogy zuhanok a feketeségbe aztán nem tudok semmit tovább.
Egyszer aztán magamhoz tértem, nézek széjjel, nem tudtam azt se hol vagyok, az időérzékem is elvesztettem, majd aztán lesek az ablakra is. Nem tudtam megérteni, hogy az uristenbe lehet, hogy most kelet felé megyen a Nap lefelé ? Szóval nem tudtam, hogy milyen időtájba vagyok. Igy aztán most már nem félek a haláltól sem, mert ha igy kell meghalni, mint ahogy akkor odavoltam a másvilágon egy három órahosszáig, akkor nyugodtan mehetünk a másvi-

lágra. Én ugyan nem is félek attól, csak attól nig átesik az ember.

- Azt már tudjuk, hogy néhány éve özvegyen, egyedül él itt a tanyán. Aztán család, testvérek vannak, de saját gyerekei nincsenek ?

- Család nincsen, nincs. A hugom most is lehet, hogy ebbe van egy kis politika is, mert azt mondja mi a fenéért nősülnék meg pedighát elcsiripolna az ember körül egy öregasszony vagy tudomis én mi, borzasztó jó volna csak az is, hogy készülődök valahova, öltözök.
Már ott az idő, már ott kéne lenni valószinül elkések.
Ezt pedig szerettem mindig, hogy pontos időbe nem szoktam elkésni, ha egy mód van rá.
Éppen olyankor nem tudja az ember begombolni az inge nyakát felül, vagy a madzsettáját, milyen jó volna azt mondani, hogy ejnye lelkem légyszives gombold már be. Vagy vóna valami még akár a buját,bánatát megsztaná az ember egymással mindjárt könyebb volna. Egyébként végtelen érzékeny vagyok, oszt sokszor ha megsért valaki egész héten egyedül elmorfondirozok, olyan vitát vágok én, hogy az diszére válna egy ügyvédnek is. De mindegy ha valaki meghallaná azt gondolná, hogy nem is vagyok ki négysarokra. Ugy van.

- Sándor bácsi az imént azt mondta, hogy elélnék én még 2oo esztendőt is. Azt hagyjuk a jövendőre. Nézzünk már vissza egy kicsit a multba. Itt született Mezőturon, mezőturi ?

- Mezőturi vagyok, 19oo-ba március 17-én születtem, tehát pár hónap mulva, alig pár hónap mulva betöltöm a 79.esztendőt.
Gyerekkorom arra még tán jobb, nekem nem volt ám vakáción, mint a többi gyerekeknek és most is olyan irigy szemmel látom, amikor 14-15 esztendős gyerekek az uton nyargalásznak vakáció alatt. Nekem nem volt vakáción soha.
Hat éves koromba feladtak az iskolába, attól fogva az én szüleim nekem nem vettek semmit a világon, saját keresetemből. Én felhajtottam magamnak, vizet hordtam pár krajcárt kaptam minden nap. Volt egy kocsma közel hozzánk ott meg kuglit állitottam. Ott is 2o-3o krajcár, 5o, mikor milyen nap volt vasárnaponként. Meg az ilyen apró csepró pénzekből mikor az ötödik , hatodik osztályt elvégeztem 23 koronám volt, olyan pénz amit a szüleimtől eltagadtam, eltitkoltam. Aztán odaadtam a tanitónak, mikor egy korona volt bevittem a bankba.
Mikor vittem az iskolai bizonyitványt, hát hogy mondjam dicsekedhetek vele, általános elégséges osztályzatot nyertem hatodik osztályba, de betegség miatt 66 hónapot mulasztottam .

Dalos kölyök voltam, mert itt volt egy nagyon jónevü református kántor, az akart örökösének, vagyis utódjának. Mikor énekóra volt, hogyha nem jól énekeltem elkapta a bal fülemet és jót csavart rajta, ez már sokkal nagyobb is a balfülem, mert elcibálta az öreg

- Valóban igy van

- Rajzos is voltam. Se énekből, se rajzból nem kaptam jobbat. Magaviseletre, jó szorgalma változó. Minden elégséges volt osztán. Mutatom apámnak, nézi azt mondja egyszer aztán, hogy ez bizony fiam hitvány. Igy mondja nekem, akkor odanyujtom nagy félve a kasszakönyvet is, nézi apám nézi, azt egyszer elfordult ugy valahogyan de a fejemre tette a kezét, azt mondta különb vagy mint az apád, mert nekem csak váltóm vót. Elfordult, de én láttam, hogy kövér könnycsepp gördült végig az arcán. Én végtelenül sajnáltam akkor az édesapámat és megfogadtam, hogy no majd mostmár én segitek neki.
Szegények voltunk, mert apám hogy mondjam mindegy csak meg kell mondani tősgyökeres paraszt családból származik ugyhogy tősgyökeres parasztemberek voltak. A nagyapám tönkrement olyan formába, hogy váltó alá irt és kiforgatták 6o hold földből xx nagyapámat teljesen ugyhogy talán 5 hold föld meg csöpp kis tanyán lakott ott tudott meghuzódni nagyapám. Igy aztán apám is fuvaros lett, paraszt embernek a fia nem tudott máshova menni vagy parasztnak ment felesbe, vagy fuvarosnak.
Apám is fuvaros lett azután meg csúváros volt. Mi is volt az a csúváros ? Malom tulajdonosokhál ilyen kommenciós cseléd volt, de saját fogatjával.
Volt nagy csenggő kötve a ló nyakába, ment az uton csengőzött és akkor az őrölni valót felszedte a városba, bevitte a malomba, mikor megőrölték akkor visszavitte, ez volt bizonyos százalékot kapott, mán a kommención felül.
Öt vagy hat esztendeig csúváros volt, azután meg fuvarozgatott apám. Hat esztendőt betöltöttem, első osztály kijártam akkor nagyapámhoz kerültem ott közel lakott a városhoz, a vakációt ott töltöttem.
Második osztályos voltam akkor csinálták Mezőturon az állami iskolákat tán ötöt itt a városba, aztán mikor kijártam az iskolát nyolc éves voltam, amit éjszaka bepilézett az ujjom reggel az első tégla levette, még most is az ujjam hegye most is meglátszik.
Sokszor elsirtam magam. Meghallotta egy agyonütni való fuvaros. Nézzétek mán micsoda ember lesz ebből a kölyökből, még ri ! Szerettem volna belebujni a földbe mint a vakond annyira szégyeltem magam, Inkább meghagytam volna nyúzni magam, elevenen mégse rittam, mert féltem attól, hogy meglátja vagy megtudja valaki.
Vót olyan nap, hogyha közelre vittük a téglát 15oo téglát vittünk ki egy nap egy tégla 5 kg volt, még most se akarom elhinni, hogy egy 8 esztendős gyerek ezt az óriási súlymennyiséget meg tudja mozgatni ugye. Akkor mikor a tégla

gyárba rakodtunk akkor apám adta a kocsihoz a kocsiról én adtam fel. Mikor megérkeztem én adtam le a kocsiról tetszik tudni. Kétszeresen kellett azt a tégla mennyiséget. Számolgattam is az én eszemmel, de borzasztó volt na. Még akkor meg ráadásul szaladj gyerk te még könnyen birod magad ! Ugy el voltam sokszor fáradva, hogy alig birtam a lábaimat vonszolni.

- Sándor bácsi nekx haragudjon, hogy közbeszakitok, nem fárasztja ez a beszélgetés ?

- Nem, nem.

- Akkor folytassuk, Önt itt Mezőturon mindenki ismeri, de Ön is ismer mindenkit

- Hát má most nem, mert ebbe a korba az embernek a feje nem ugy fog. De engem határozottan nagyon sokan ismernek az biztos.

- De nemcsak itt Mezőturon, hanem másfelé is azx országban mindenfele, hiszen Ön néhány esztendővel ezelőtt a népmüvészet mestere lett. Emlékszik- e még arra, amikor megkapta ezt a kitüntetést ?

- Ezt nem felejtem el sohase.Csodálatos volt, mert nem tudtam miért hivnak Budapestre. Ugyanakkor az énekkarnak is tagja voltam a Petőfi énekkarnak és az énekkar meg versenyen volt Baján akkor nap. Aztán mikor megkaptam ezt a kitüntetést akkor értesültem róla, hogy már leéneklték és előbb jutott az énekkarunk. Én meg kaptam magam, mert ilyen ünneplés szerü lett volna, de kaptam magam, hogy én elmegyek mostmár, mert gála est lesz Baján.
Autóstoppal már délután két órakor Kalocsán voltam.
Éhes is voltam, mert nem is reggeliztem az izgalomtól ugye, aztán kérdezem ott hogy nem volna itt valahol olyan helyiség, ahol étkezni lehetne ? Azt mondják ott a fiatalok, egy kocsival voltak autóval, hogy még ők se ebédeltek, szeretem- e a pacalpörköltet ? Jaj, nagyon szeretem, de határozottan szeretem is. Na üljek be hozzájuk a kocsiba. Elmentünk ott nem messzire egy helyiségbe és pacalpörköltet ebédeltünk, de hoztak jó adagot, ugyhogy nem kellett hozzá se feltét se ez se az, ugy is jóllakhatott az ember.
No őszintén szólva elkezdek ezt vakarózni mán olyan értelembe, hogy a zsebbe a kezemet, azt azt mondták, hogy az ő vendégük vagyok, szó se lehet róla, hogy én fizessek. Ittunk is. Nohát mostmá hogy jutok el én innen Bajára ? Délután már 5 óratájba én Baján voltam, még annyi se. Ott a Tanácsház udvara tele volt közönséggel. Mikor bementem a kapun mieink is csonóba ültek, mán akkor készitették az énekkarokat ott a szabad szinpadon az ünneplésre gyakoroltatták őket.

Vass Lajos is ott volt. Miközülünk valaki meglátott, hát aztán mint mikor a méhkast valami megzavarja, jaj keresztül kasul jöttek, gratulált mindenki. Csak egy ember nem gratulált egy ember, a többi mindenki. Örültem is neki nagyon, mert ott volt a jelvény.
Aztán hamar elérzékenyültem a nagy ünneplestül, hogy mindig sirhatnám volt, mert itt este mer a próba már ment este amikor énekeltünk, szólista is voltam egyuttal oszt a közönség meg azt mondta, hogy nem látjá-k a szólistát. Előre léptem és ujra el kellett a szólómat énekelnik Vass Lajos meg akkor bemutatott rögtön, hogy ma lettem népmüvészet mestere, stb. ez már egyenesből ment.

A közönség is végtglen tombolásba kezdett. Nem tudom elfelejteni, csodálatos volt.

- A fával meg a fafaragással azzal mikor kezdett el foglalkozni ?

- 1958-ba. Már akkor kiléptem a csoportból és azon a földön amit én kaptam, de nem voltam jóba mert sok kárt csináltak, hanem a szomszédba jártam át ott jó hüvös volt, fák voltak, stb. mégis ebédelni, reggelizni is hüvösre huzódott nyáron az ember. Abba a tanyába volt két kisgyerek, az egyik olyan 5 esztendős volt, a másik meg 3. Asztán szerettem őket nagyon, mert a gyereknek meg az a finom, amit idegentől kap ugye. Együtt reggeliztünk vagy ebédeltünk ha egy mód volt a gyerekekkel. Hiába tiltotta az anyja csak megjátszottuk oszt borzasztó finom volt, bár akármit kaptak.

No egyszer reggelizni megyek befele jön elébem a kisebbik gyerek, egy kis pendöly van rajta, de a kisp paszujkálya is kilátszott, olyan kis rövid ing volt, felgyürve az ujja is mezitláb, a fejin meg az apja téli sapkája vót. Oszt jön nevet rám, igy egyik kezinek a hüvelykujjával felemelte a sapkáját, hogy lásson engem is, mert nem látott lement a sapka a válláig ugye.
Jaj csak papir vóna, hogy le tudnám rajzolni, vagy fényképezőgép vagy valami, nem vót semmi.
Este mikor hazamegyek a feleségem avval fogadott, hogy nincs kész a vacsora lelkem. Nem baj. A jószág rendbe van ? Rendbe. Én aztán, hogy pálástoljam az éhségemet leültem a sparhet végibe a fás kasa, vagy tüzrevalós kasa, mert télen fagallyat összevágtam, a tüzrevalót elkészitettem, ugyhogy az én feleségem se csutkával, se szalmával mint anyám soha nem főzött, mert mindig volt fája, fás volt a tanyám.
Hogy az éhségemet palástoljam hozzáfogtam minden cél nélkül egy füzfadarabot faragni. Mondok e meg éppen olyan mint a kis Ferkó sapkája. Faragom tovább, a kis Ferkót kifaragtam mire az étel megfőtt. Hát aztán nézem, mutatom Mariskának nézd, a kis Ferkó, az is ismerte a feleségem a Kis Ferkót. Azt mondjam az. Hát aztán elvittem Csabaj

Vágner Józsi bácsinak megmutattam mert mán akkor a képzőmüvészeti szakkörnek tagja voltam, mint rajzolós, mert rajzoltunk.
Józsi bácsi azt mondja Te Sándor ne fessél ! Mondom miért ? Azt mondja inkább faragjál !
Mondom mér Józsi bácsi loo ember közül egy biztosan tud rajzolni, de ezer ember közül még nem tud egy faragni, faragjál, ez egészen jó.
Akkor kezdtem faragni, akkor került a kezembe egy ökörszarv, 12o cm volt, meg van még most is. Ez az ökörszarv egy tenyészbikának volt a szarva. Mikor a svájci marhát 19o8-ba azt hiszem akkorhozták Mezőturra huszonvalahány darabot a svájciak adtak hozzá tiszteletből egy bikát is.
A polgármester azt mondta, hogy vigyéik ki az ő tanyájára ezt a bikát, hogy közel legyen a svájci tehenekhez itt a városon. Ott volt az a bika is, az a magyar bika, hogy az ugy feldühödött, hogy a ~~xtakka~~ bikát meglátta, hogy a gondozóját agyontaposta. Akkor kiherélték a bikát, nem tudom pár esztendőt mint ökröt hajtották és azután levágták valami arató ünnepélyre, igy mondta az akkori polgármester, mert azzal is személyesen beszéltem.
Itt lent volt a városszélén a kastély a kertbe, ott láttam is még akkor a homlokcsont ismegvolt, meg a bőre is ki volt a kastély falára tüntetve.

A felszabaduláskor az öcsémnek a fia ott megtalálta ott a keritésre ki volt függesztve az egyik szarv, hazavitte és felkerült a pallásra. Nem tudom hogy miért jártam a palláson, mikor megláttam adjátok nekem ezt a szarvat. Minek neked ? Nem tudom én. Akkor láttam én, de ki volt nem jut eszembe tul a Dunai Juhász volt annak láttam ilyen karcolásait, mondok én is, a bodrogi Zsiga nótája illik rá illusztráltam azon a szarvon, meg van még most is. Tanácsnak igértem, ajánlottam még akkoriba nem tudtam mit ir, még mindig ott van, de osztán csak nyilván van tartva. Még ennek megmutatom még amannak, mert nagyon szép, 12o cm.

No aztán ezt meg nem is akarták elhinni a festőmüvészek akik látták azt mondták, hogy kopiroztam azokat az alakokat, amit én arra csináltam. Pedig az öreg Csabai Vágner József annyit se tett, hogy egy seruzavonással korrigálja valamelyikünknek sohase.
Igy aztán nagyon szépek azok is meg a figura is, bekarcoltam rendesen a nevemet is meg 1958., ez az első munka volt

- Az hirlik itt Mezőturon, én fiatalokkal beszéltem a könyvtárba tőlük tudom kedves Sándor bácsi, hogy lakodalmak alkalmából meg meghivják Sándor bácsit és amikor a levest behozzák egy-egy szép verssel Sándor bácsi is emeli a hangulatot.

- Megszünt mán ez az ugynevezett váziskedés, mint ezelőtt

ugyhogy frézvlivel hivogatnak , mostmán nem hivogatnak. Aztán megfőztem én annyi birkát, hogy nem tudnám füli nélkül megőrizni. Aztán Sándor bácsi tessék már feladni a vacsorát, hogy igy hogy ugy. Aztán mégis a levest fel szoktam adni. Beállitok azt addig vigyázzanak mások a tüzre , azt tudomisén. Elmondjam mivel szoktam ?

Jó estét kivánok ! Végre valahára én is megérkeztem. Tudom azt mondják, hogy jól cselekedtem, mert hoztam a kakast egész tarajával, nem kapargát többet a szomszéd tyukjával.
Megbünhődött érte, hogy a szemetet rugta, csirkéktől a kotlót elcsábitotta. Az itélet faláról leverte a meszet, mindig rugott vágott, kukorékolt, mint az eszeveszett.
Tovább is sorolhatnám a kakas álnokságát, másutt fürgeségét, otthon lustaságát.
A házigazdát is szörnyen bosszantotta, kuporodj fel sürün kiáltotta.
A sok gonoszságtól a husa kemény lett, a többi baromfiéval egyszerre nem főtt meg. De azért nincsen baj, ha bort isznak rá omlik mint a vaj.
Tessék hát egyék jó étvággyal, majd ha ez elfogy hozok másik tállal.
Ezzel szoktam beköszönteni.

- Mi a titka? Nem is mi a titka, hogy főzik az igazi birkapaprikást ?

- Azt ugy se mondom meg hiába kérdezi. Minden mesterségnek van olyan titka, amit nem szoktak a kutya farkára kötni. Ez az énnek titkom.

- Akkor ezt sose fogjuk megtudni.

- Nem hiszem. Nagyon szivesen megkinálnám, vagy tudomisén alkalom lenne rá.
Pl. most Tiszakürtön voltam alkotó táborba tavaly is csak megfőztem a birkát, lesték is, de nem hiszem, hogy el tudták volna lesni, hogy mit csináltam vele !

- Sándor bácsi térjünk már vissza egy picit az életéhez, Itt a tanyán egyedül él immár öt esztendeje.

- Igen.

- Aztán hogy néz ki a napja, hánykor kel, mit csinál egész nap ?

- Nem tudom én el se mondani, hogyaz én napom. Nem kelek nagyon korán, villany van a tanyán. Rádió van, tv van, még azt nem mondja Kudlik Julcsa, hogy mostmár nem beszélünk tovább én mindig a tévét nézem, tehát éjfél, 11 órák tájba fekszek le.

Akkor három óra tájba felébredek, 5 órakor megint felébredek.. Ki van adva a tanya környék haszonbérbe, meg melléképületek, jószágok vannak ott. Tehát akiéx ez a jószág reggel 5 órára jön. Az mikor a külső ajtót megfogta mán én akkor ébren vagyok. Ő is mondja, hogy jó reggelt, de van sokszor, hogy én, kiabálom jó reggelt hogy aludtam M
Minden reggel megtörténik beszól, hogy mégis mi ? Mit tudom én öreg emberrel néha kis gondot is kell forditani. Reggel tejet kell forralni, mert kapok és tiszteletből fél liternyit, néha több meg annál is több tejet. Fel szoktam forralni, megreggelizek akkor mosogatok.
Oszt felágyalni felágyalok, mégx addig ki se jövök a szobából. De azt a példás rendetlenséget jajajaj. Nem tudok rendet tartani bent a szobába, nem.
Meg elfelejtek mindent mit hova tettem, mikor meg keresek valamit hányok mindent széjjel. Roppant dühös birok lenni, pedig én vagyok a bünös, mert hogyha mindig mindent a helyére tennék, akkor nem volna olyan rendetlenség sohe.
Van hogy sokszor négy öltözet ruha a szék karján van összehajtogatva.
Nem tudom lusta vagyok, levetettem, hadd szikkadjon meg, vagy levegőzzön, be kéne tenni a szekrénybe. Még a szekrénybe van valami, akkor keresemxeez is itt van, akkor berakom, igy aztán, szóval nem valami nagy. Nem tudok rendet tartani bent.
A feleségem engem a házi dolgok rejtelmeibe nem vezetett be annakidején. Nem moddom főzni tudok, sőt kenyeret is tudnék sütni most is önállóan sütni, de egyszemélyre nem érdemes főzni tessék elhinni. Mert olyan kicsit kell főzni, hogy az csuda. Van ugy hogy én is főzök, akkor ugy főzök, hogy elég nekem 2-3-szor is, vagymég a kutyáknak is jut belőle.

- Most egy kopjafán dolgozik, azt farigcsálja.

- Nem farigcsálom én még a kopjafát, csak rajzolgatom, mert láttam kopjafát, de én nem tudtam hogy micsoda. Most egy budapesti ismerősöm Dr.Katona Zoltán a tavasszal meghalt, minisztériumba vagy hol volt. Annak a felesége keresett fel, hogy ha lennék szives egy kopjafát farggni, mert a férje nagyon szerette ezeket a kopjafákat, szeretne kopjafát a sirjához felállitani.
Faragok, de hol veszek én olyan fát, amiből egy kppjafát ki lehet faragni ? Itt nincs Mezőturon, mert nincs itt erdő semmise. Márpedig kopjafának akácfa kellene, mert az birja a földbe legtovább.

- Sándor bácsi jó egészséget kivánokx és nagyon szépen köszönöm, hogy elbeszélgethettünk.

Kupai Sándor
fáforagó a népművelnet mestere

- Az alkotótábor legidősebb vendége, résztvevője Kupai Sanyi bácsi, 80 éves és Mezőturról érkezett.

- Igen.

- Mit keres most Sanyi bácsi ebben a jegyzetfüzetben?

- Tudja a fene, mindig van nekem valami fontos, amit szeretnék megörökiteni, vagy szeretnék csak figyelni rá, aztán szeretném most azt a portrét megkeresni amit már én előre lejegyeztem, hogy majd itt a táborban meg is faragom.

- Tehát már készült erre otthon gondolatban és a ceruzával, a papirral a kezében?

- Igen, készültem, habár nem szándékoztam eljönni, most már, hogy öreg vagyok, de köröztek, igy aztán csak eljöttem.

- Ahogy nézem ezt a vázlatfüzetet ebben nagyon sok állatfigurát rajzolt Sanyi bácsi.

- Róka portrék ezek, mert ugy számoltam, most már elárulom, hogy egy rókát akarok faragni.

- Milyen fából?

- Hát nem tudom kinézni, de azt hiszem, hogy diófa.

- Az állatokat szereti mintázni, faragni?

- Jobban az állatokat szeretem, annyival is inkább, mert azokat határtalanul birom szeretni, alig van olyan faragásom, hogy az állatok képviselve ne volnának rajta. Például az a cime egy faragásomnak, a szolnoki muzeum vette meg, Megjött a nyugdij.

1980. X. 19. VRH 20.36 /Áné/.
alkotótaborban. /Tivnakürtöi/

A munkában összetöpörödött öregasszony a botra támaszkodik, várja, vele szemközt ott áll a postás, már a nyugdijat ki is olvasta, a megmaradt összeget meg teszi a táskába, de az öregasszony mellett ott a macska is és figyeli a nyugdijat.

- Erre is szokták azt mondani, hogy ezek ugynevezett életképek.

- Igen.

- Tehát az életből ellesett pillanatok.

- Engem a paraszti figurák érdekelnek, például a pásztor élete, abban előadódó mozzanatokat szoktam megrögziteni, most például van otthon egy pár figurám, ami nem is volt lezsürizve, itten például a leckét faragtam meg, ott áll a kisbojtár a számadó előtt, vállán a karikásostor, kezében a bot, erősen figyeli, hogy mit magyaráz neki a számadó. Nekem tetszik, lehetne jobb is, de azért mégis a mondanivalóm benne van, igy azt örülök neki, mert az én szülöttem. Tetszik tudni. Másik helyen meg megint a juhász kezében a kampó és le van hajolva és simogatja a kutyájának a fejét, jó kutya vagy. Itt is már az állat van.

- 1958-tól hány figurát faragott, számolta már valaha?

- Azt nem tudom, nem számoltam, nem is tartom nyilván.

- Milyen kiállitásokon láthatták már Sanyi bácsi munkáit?

- Ó, mikor Bánszky urék megrendezték először a naiv müvészeknek, országos müvészeknek a tárlatát, ott a második dijat kaptam.

- Mivel?

- Faragással, A gyász, az a cime neki.

- A fafaragáson kivül életében, egész életében mivel foglalkozott?

- Paraszt voltam, büszkén is vallom most is magam parasztnak, de aztán firkáltam is, meg firkálok is, aztán festek is, hát mondhatom, hogy nem sok eredménnyel, de mégis kapkodok összevissza, mint a gyerek.

- A téli hónapokban például mit szeretne otthon majd késziteni? Gondolom ebben a jegyzetfüzetben, vázlatfüzetben már az is benne található.

- Jobban az embernek a fejében, több, mint a jegyzetfüzetben, gondolkozik aztán az ember egy-egy mozzanatról hetekig, vagy hónapokig, hogy hogyan faragja meg, ahogy megszületik az embernek az agyában.

- Mi készül majd?

- Hát, szóval babonás vagyok, nem szeretem előre eldicsekedni, mert hátha nem sikerül, amit csinálni akarok, tetszik érteni? Az egy kicsit az embernek a hiuságát sértené.

- Aztán mindenben babonás?

- Babonás vagyok.

- Számokra is babonás?

- Arra nem annyira, de például már igy asszony nekem ne kívánjon se jó munkát, se szerencsét, de még levegőt se kívánjon, mert akkor még ahhoz sem lesz szerencsém.

- Akkor Sanyi bácsi most hogy bucsuzzam el?

- Tőlem?

- Igen.

- Én nem bánom, akárhogyan, elfogadom a férfiaktól akármit mondanak, de a nőkre haragszok ebben a tekintetben, mikor hálálkodnak, tetszik tudni, hogy sok szerencsét, meg ez, meg az, ne kívánjon nekem asszony, még levegőt se. Ezzel igy vagyok.

- Akkor nekem megengedi azért, hogy jó munkát kivánjak, erőt, egészséget.

- Hát köszönöm szépen, az kéne, erő meg egészség legalább, mert ugy gondolom, hogy én kibirnám 100 esztendős koromig is, ha muszáj élni. Itt olyan jól érzem magam, hogy ez nekem olyan, mint egy csodálatosan szép álom, tessék elhinni, lehet, hogy a müveltségem hiányossága hozza magával, nem tudom másként kifejezni magam, 6 elemim van, még mondok valamit már akkor, ha itt van, 3 éve meghivtak Berekbe alkotótáborba, ott voltam 14 nap, hazajövök, hát tele van a postaládám, papirral, levéllel, nézem, hivnak engem Kunszentmártonba, illetve Tiszakürtbe táborba, lejelentkeztem, de jelentettem azt is, hogy festek is én, meg faragok is, akkor a festők még külön voltak itten, letelt a 14 nap, aztán Julika mondja, hogy má meg a faragók jönnek, Sándr bácsi ne menjen haza, most már a faragókra kerül a sor.

Hát, rögtön ráálltam egy szóra, de mondok, hadd menjek haza szójjelnézni, szójjelnézten, visszajötten, tessék elkóstolni, többet eltöltötten szégyen pofára alkotótáborban egy hónapot, de én olyan boldog voltam, hogy az csak csuda. Hát egy kicsit szégyenlem, de azért hallgatok, mint a siket disznó a kukoricában.

Kupai Sándor, naiv művész

Egri Mária: Az én iskoláim 36 - 43

Jászkunság, holnok, 1982 szept XXVIII/3

Az én iskoláim

Részletek Kupai Sándornak, a Népművészet Mesterének önéletírásából

A Magyar Nemzeti Galéria 1972 május-júniusában rendezte meg a Magyar Naiv Művészet a XX. században című kiállítását, amelyen Kupai Sándortól nyolc fából faragott kompozíciót mutattak be. A kétnyelvű, reprezentatív katalógus, amely Gyász című zsáner munkájának fotóját közli, így foglalja össze életrajzát. „1900-ban született Mezőtúron. Hat elemi iskolát végzett. Gazdálkodó ember. Mindkét világháborút megjárta katonaként. Már gyermekkorában festő szeretett volna lenni. Szobrokat több mint tíz éve készít. Az MNG-NI pályázatán — szobrászat kategóriában — III. díjat nyert." 1973-ban kapta meg a Népművészet Mestere kitüntetést.

Munkáit közel egy évtizede figyelem a mezőtúri amatőr kiállításon, népművészeti tárlatokon. Őt magát néhány évvel ezelőtt ismertem meg a berekfürdői alkotótáborban. Mindig jókedvű, jóízű viccelődésre, huncutságra kész, eleven eszű ember, akinek fordulatos, humoros beszédét öröm hallgatni. A faragni kívánt fát sosem szűnő szeretettel simítja, alakítja, édesgyerekének érzi valahányat. Tekintete felragyog, ha szép hajnalt vagy vízparti tájat lát, s boldogan alkot akvarellel, ceruzával ugyanúgy, mint ahogy készíti maga körül fából faragott világát. Kék szemében szinte mérhető a gyermeki öröm, amikor

zata stb. (Ez utóbbit a művésznek a Nemzeti Galériában rendezett reprospektív kiállításával egyidőben mutatta be a könyvtár.)

Amíg a képgrafikák jelentős részét különböző társadalmi támogatásokból adódó vásárlások, ajándékozások révén szerzi meg a könyvtár, addig a grafikai különgyűjtemény másik jelentős részét, a szintén eredeti grafikai eljárással készülő ex libriseket és alkalmi kisgrafikákat széles körű hazai és nemzetközi levelezés, csere útján gyarapítja a könyvtár. E lapok változatos tematikájuk és tárgyszerűségük révén rendszerint ismereteket is közölnek, amelyek a sajátos esztétikai élménnyel párosulva a közönség körében különösen marandandókká válhatnak. Ennek a lehetőségét jól tükrözi a jászberényi könyvtár által eddig rendezett több mint 50 kiállítás, amely legtöbbje a jászsági bemutatók után — Debrecentől Szombathelyig — a legkülönbözőbb művelődési intézményekben is be lett mutatva. A könyvtár kiállításszervező-gyűjtő tevékenységének rangos elismerése volt, hogy 1973-ban az Olvasó népért mozgalom I. országos tanácskozása alkalmával az intézmény szervezett kiállítást a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházban. Varga Nándor Lajos könyvnyomtatással összefüggő fametszeteit bemutató tárlat kapcsán Darvas József is elismerőleg nyilatkozott. Hangsúlyozta, hogy minden ilyen irányú tevékenység sikeresen szolgálja az olvasómozgalom célját, sokoldalú, változatos művelődési lehetőségeket biztosítva még vonzóbbá teszi a könyvtárakat.

A nyilvános, a jászberényi könyvtárban mindenki által hozzáférhető grafikai gyűjtemény tehát nemcsak növeli az intézménynek és kulturális szolgáltatásainak demokratizmusát, hanem az esztétikai nevelés sajátos lehetőségét is biztosítja. Ezt szolgálják a könyvtár nemegyszer forrásértékű kiállítási katalógusai, kisgrafikai mappái, amelyekről — akár az intézmény kiállításairól — a szaksajtó is rendszeresen beszámol.

ARATÓ ANTAL

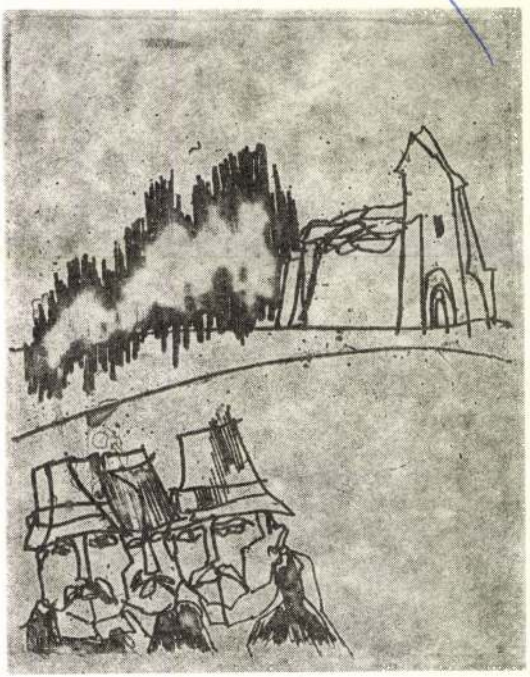

cikot, keze között valami új, addig sosem volt születik. Esténként tárogatójának hangjaira aludt el a tábor, s reggelente az ő vidám szavú, pálinkás jó reggeltjei ébresztettek. Találkoztunk Tiszakürtön, Mezőtúron és Berekfürdőn. Az idei karcagi amatőr táborban nem volt, betegség tartotta otthon. Valahogy hideg, üresebb volt a tábor Kupai Sándor nélkül.

Megkértem, írja le életrajzát a múzeum kéziratgyűjteménye számára. Meg azért is, hogy jobban megismerjük életét. Huszonkét sűrűn teleírt oldalban válaszolt. Azután még utána biggyesztette: ... összefirkáltam egy csomó marhaságot, ez körülbelül fedi a valóságot. De ki győzné a minden tollra érdemes dolgot lefirkálni, ebbe is majd belehaltam. Vagy talán bele is... nem tudom. Hát kedves, majd valamit kibogoz velőle. Egyébként úgy, ahogy megvagyok, kívánok jó egészséget..."

Ebből az életrajzból közlünk részleteket úgy, ahogy Kupai Sándor eszébe jutottak emlékei válogatás nélkül, sokszor nem is időrendi sorrendben. Nem is a teljesség igényével készültek az alábbi sorok, a szándék is mutatja: „Az életemből néhány epizód." Íródott Mezőtúron, 1977. X. 15—30-ig.

„Valósággal kétségbe vagyok esve, hol és hogyan kezdjem. Az olvasót arra kérem, tekintsen el a nyelvi hibáktól. Igaz, 6 elemi iskolát végeztem, a helyesírást nem tudtam megtanulni. Ugyanis a nyelvtan ellenlábasom volt. Tehát én megtanultam úgy, ahogy írni, más meg tanuljon meg elolvasni.

Kezdem tehát ott, hogy tősgyökeres paraszt családból származom anyai, apai ágon. 1900 márcz. 17-én Mezőtúron születtem. Édes apám abban az időben egy Slion Péter nevű malomtulajdonosnál csuváros volt. Annyit jelent, hogy csengős kocsival járta a várost és felszedte az őrölni valót, elvitte a malomba, őrlés után pedig haza vitte. Ezért havi bért kapott, az valamennyi pénzösszeg volt és konvenciót, bizonyos súlymennyiségű kenyérnek valót, abrak, takarmány. Már az, hogy mennyi volt, én nem tudom, csak azt tudom, hogy nagyon szegények voltunk. Édes apám télen a hallatlan sárban agyonhajtotta a lovat, drága lovakat vett, már úgy értem, hogy arra olcsóbb is megfelelt volna. Persze a bankból, vagyis a lóra valót onnan hozta ki. Annyi fizetést nem kapott, hogy ezt is futotta volna...

906 — iskolába kerültem, akkor kétszer jártunk iskolába, délelőtt és délután. Szerdán és szombaton délután nem mentünk. Ekkor már nem volt édes apám csuváros, fuvarozással foglalkozott, ez ismét nagyon sovány foglalkozás volt abban az időben, nagyon sokan voltak lovas emberek.

A vakációt Fazekas nagyapámnál töltöttem, legeltettem a birkákat, volt vagy 30 hosszú szőrű, perge szarvú birkája. A bárányok aranyosak voltak. Négyen voltunk testvérek, még akkor hárman, 1910-ben született Miska öcsém. Egy leány, három fiú. Hárman élünk. Miska öcsém országos hírű pékmester volt, már három éve meghalt, még most is fáj...

1908. A II. osztályból már mikor a vizsga még nem volt meg, szerdán és szombaton délután apámmal jártam, téglát fuvarozott. Az állami iskolákat akkor építették a tanyákon... Amit éjjel az ujjaim hegye bepillédzett, azt reggel az első tégla vagy tetőcserép lesodorta. De sokszor teleszaladt a szenem könnyel! Sírni nem mertem, mert ha valamelyik fuvaros észre vette, olyan patáliát csapott, hogy szerettem volna a föld alá bújni, mint a vakond. Miféle ember akar ez lenni, még sír, mert odacsípte a tégla az ujját, ilyenféléket mondtak, és én roppant szégyelltem magam. Apám vígasztalt, majd vége lesz, ha iskolába mész. Jaj, de keservesen vártam a szeptember 1-et. Ha nem a tanyára,

csak a város területére hordtuk a téglát, megtörtént, hogy kétezer téglát vittünk ki egy nap, egy tégla öt kiló, könnyen ki lehet számolni, milyen óriási súlyt tudott abban az időben megmozgatni egy nyolc esztendős gyerek. Egy nap alatt, tehát napfelkelttől naplementig. Négy órakor már rakodtunk a gyár udvarán. A kocsi derekáig én raktam a téglát, édes apám adta, azután farral odatolatott a máglához, és ő egyedül rakta, mert már ő elérte a földön állva is. Leadni már teljes egészében én adtam le kettesével. Ha apám nem érkezett elkapni, tettem még hozzá kettőt. Nagyon siettem, hogy én adjam le legelsőbb. Nekem nem kellett lehajolni, mint a felnőtteknek. Igaz, hogy hajnalban édes anyám segített, hogy én tovább aludhassak, mert igen fáradtam, különösen akkor, ha a városon dolgoztunk. Ha tanyára vittünk anyagot, míg az utat jártuk, csak a kocsin ültem. Itt kívánom megjegyezni, hogy a kocsikázás igen fárasztó, úgy zötyölte a rajta ülőt, ha nem dolgozott semmit, még akkor is elfáradt. A tanyai fuvarról jut eszembe. A fuvarosok összetartottak, 5-en, 6-an együtt jártak, különösen ha tanyára vittünk valamit..."

Csodálatos lassan eljött szeptember, hiába volt a fuvaros élete élményekben gazdag, örömmel mentem iskolába. Csak szerdán és szombaton délután kellett apámmal járni. Azután, ha kijöttem az iskolából; na kisfiam, a libák éhesek, ki kellett engedni az útra őket és az árokparton jóllaktak. A könyv nélküli leczkét megtanultam, mire rám került a sor igencsak. II. padban ültem, még abban az időben úgy osztályozták a tanulót, hányadik padban ül. Odahaza nem tanultam a házi leczkét, óra előtt az iskolában leírtam, III. osztályos voltam. Mikor megvolt a vizsga, már édes apám várt, mentünk a hídszegre aratni. Összefogott 2 lovas ember 2—2 lóval és aratást, majd nyomtatást vállaltak. Már a részesedésre én nem emlékszem, csak tudom, hogyan csinálták. A levágott gabonát rendre vágták és petrenczébe gyűjtötték. Ez egy villára felölthető volt, és ezt boglyákba vontatókba rakták úgy, hogy a kalász belől a töve kívül esett és nagy gerebjével bőgővel összehúzott kaparékkal betetejezték korán

reggel a harmaton, és gazkötéllel lekötötték. Az én dolgom itt az volt, hogy amit apám levágott, azt én felgyűjtöttem petrenczébe, napközben meg a lovakat én itattam. Addig a másik embernek a gyűjtője egy asszony volt, az én rendemet is felgyűjtötte. Ő nem ment itatni. Mikor felhagytak a kaszálással, Zsófi néném bőgőzött, én meg a kaparékot a boglyák mellé raktam petrenczébe, hogy reggel kéznél legyen. Persze a lovakat meg kinyűgöztük, béklyóba raktuk, hadd szedjék össze az elmaradt kalászokat. Mikor le lett aratva — hazudok, takarva — még akkor takartak, nem arattak. Az aratás akkor kezdődött, mikor kévébe kötötték a gabonát, ezelőtt a talpon álló gabonát míg el nem csépelték, gaznak nevezték, mert szálas volt, mert nyomtatáskor a garmadát megkaparták a gacsoló gerebjével. Vagyis a szálas töreket a garmadából kiválasztották. Garmadának nevezték az elnyomtatott terményt, ami még a polyvából nem volt kiszemelve. Azután szem volt a neve...

Mikor iskolába kerültem, attól kezdve irkára, könyvre én nem kértem szüleimtől egy fillért sem. Abban az időben nagy divat volt a névnapi köszöntés. Szép névnapi köszöntő verseket tanultam, és akit ismertem névről, én mindenkit megköszöntöttem, és ezért kaptam 2—3 krajczárt. 1 krajczár 2 fillér volt, de volt olyan eset is, hogy 5 krajczárt kaptam egy helyen. Közel volt hozzánk egy korcsma, és volt ott egy kugli pálya és oda jártam minden vasárnap bábut állítani. 20—30 krajczárt kaptam minden vasárnap, és joggal állíthatom, megkerestem a ruházatomat is, tehát már nekem sem ruhát venni nem kellett, de irkára vagy írószerre soha egy fillért se kértem, míg iskolába jártam. A palatábla elkísért III. osztályba is. Nagyszerűen tudtam rajzolni rá, én nem csikargattam össze a palavesszővel. Úgy hiszem, 907-ben hozták haza Rákóczi csontjait, egy kirakatban láttam lefestve Rákóczit. De akkoriban láttam Munkácsy Siralomház című képét is. Én megfogadtam, hogy festőművész leszek, világhírű. A palatábla kitűnő volt rajzolni, csak az volt a baj, könnyen letörlődött.. Vettem én rajzfüzetet, és abba rajzoltam. Édes anyám csak megtűrte, de édes apám nagyon haragudott érte. Olyan haszontalanságra elpusztítani a drága irkát! Két krajczár volt...

Fazekas nagyapám a városhoz közel lakott — ott lakom én most — és ha időm és édesanyám engedte, gyakran kiszaladtam. Sok minden van, amit tőle tanultam. Az állatokat határtalanul szeretem, a kiscsibétől a bivalyig mindent. A kiscsikó, bárány vagy az újszülött, aranyos minden. Lassan eljött a téli vakáczió, karácsony, újév. Édes apám öccse vadászott, és ővele jártam a téli vakáczió alatt nyulat hajtani. Nem volt rózsás, volt úgy is, hogy 3-at kellett czipelni jó ideig, míg a kocsihoz nem értünk. 20—30 krajczár volt a napszám, meg kosztot is kaptam. Nagyszerű szórakozás volt, ha nem kellett nyulat hajtani. Otthon csapdával verebet fogtam, varrtam neki piros sipkát és a fejére ragasztottam. Nagyon tudtam mulatni, mikor elengedtem. Igaz, a farkát kitéptem. A testvéreim roppant féltek tőle. Rajzolás, verebészés volt minden szórakozásom. Mint említettem, apám nem nézte jó szemmel.

Na a IV. osztály. 1910. Vizsga után mentünk aratni... Édes anyámnak volt egy unokatestvére, korcsmáros. A volt háza még megvan. Ha pálinkát akart apám inni, egy fél deczit kellett hozni neki onnan, Gergely bácsitól. Így hívták. Nagyon szerettem, neki családja nem volt. Még augusztusban volt, hogy mentem hozzá egy féldeciért. De jó, hogy jöttél, Sanyi, várj egy kicsit. Vártam, azt mondja egy embernek: Dávid úr, ennek a gyereknek mérje meg a lábát! — azt lehet Fazekas úr. Az meg mérte a lábom. Szólítja a másik em-

bert. Ács úr is mérje meg. Az is megmért, még a fejem is megmérték. Kisfiam, erről otthon egy szót se szólj, mert ha megtudom, nagy baj lesz. Meg nem adok többet sós pereczet. Dehogy mertem volna erről otthon szólni. Édes anyámnak volt egy húga, és ezen az őszön férjhez ment, nagyapám özvegy volt, és Teri néném annál ment férjhez. Nagyapának volt egy riska tehene — Rózsi névre hallgatott. Teri néném mint leány is igen víg kedélyű volt, és állandóan dalolt, mikor fejt... Fazekas Gergely bátyám a korcsmáros, a Teri néném lakodalmára csináltatott vadonatúj sátrat, erre szükség volt a vásárok alkalmával is.

Haladni akarok. Persze eljött szeptember. Jártam iskolába, vállaltam vízhordást, két edény vízért két krajczárt kaptam. Az iskolába hamarabb mentem, vizet meg vittem minden nap. Egy héten 14 krajczár volt. Édes apám otthon újságolta, hogy a borbélynak van nyíró gépje is. Én ezt hallottam, nem tudtam elképzelni. Varrógépe volt anyámnak, és én úgy képzeltem, hogy a nyírógép olyan lehet, hogy beledugják az ember fejét, és lábbal hajtják, mint a varrógépet. Hogy nem vágja le a fülét vagy az orrát? Édes anyám, ha rossz fát tettem a tűzre; megállj büdös kölyök, megnyíratlak géppel! Irtózatosan féltem tőle. Ott jártam a borbély mellett az iskolába,, mindég belestem, de a gépet nem láttam. Egyszer azt mondja: na Kupai, hozzál két edény vizet. Vittem. Na még egyszer hozol, és megnyírunk... Igen nagy hajam volt, és megnyírtak géppel. Mikor haza megyek, anyám észre vette. Lekapja a kalapomat, na üssön meg a guta, a kalappal a fejemre ütött.

Ősszel egyszer mentem a féldeczièrt és Gergely bátyám azt mondja, mondd meg anyádnak, jöjjön el, beszélni akarok vele. Megmondtam. Elment édes anyám és egy jókora csomagot hozott. De megmondta Gergely bátyám, hogy a csomagot csak a lakodalom napján szabad felbontani. Úgy is történt, ellenőrizte a bácsi. A csomagban volt 1 pár vadonatúj csizma, egy öltözet ruha, 1 kalap, 2 zsebkendő, 1 kis gatya, 1 ing. A kabátzsebben egy csomag cukor. Még akkor olyan magyar nadrágot varrtak, hogy ellenzője volt, de ilyen csak

a gazda gyerekeknek volt. És ilyen volt az enyém is. Micsoda boldogság! A vőlegényes tanyán felállították az új sátrat. Nagy lakodalom volt. Csak gesztenyét 11/2 zsákkal főztek meg. A zenészek egyik táncot hegedűvel, a másikat trombitával zenélték. Gergely bátyámat igen bántotta, hogy a nagybőgős Csoma Józsi elég nagy ember, pityókás volt, és a hátát nekivetette a sátor oldalának. Egyszer Gergely bátyám int, menjek vele. Megyünk, a sátor tövéről felvesz egy botot. Gyere csak. Ezt a púpot a sátor oldalán, látod? Látom. Na, evvel a bottal erre a púpra üssél majd, amilyet bírsz. Megmutatta, felőlről lefelé. Azután a botot elhajintod, megkerülöd a tanyát, emerrül jössz elő. Ügyes legyél, adok 1 koronát! Én hálás akartam lenni az ellenzős nadrágért is. Ő otthagyott. Kevés idő múlva odakentem a púpra. Usgyi, eldobtam a botot, csak azt hallottam, valaki nagyot jajdul: Jaj, agyon ütöttek. A zenészek kirohantak a sátor véginél. Ott volt egy pocsolyás gödör, amiben a disznók szoktak fürödni. Két muzsikás abba szaladt bele. A szemük nem látott, mikor a világosról kijöttek. Én nagyon meg voltam ijedve. Gergely bátyám annyira kaczagott, hogy meg kellett fogódzkodni. Nekem súgta, ne féljek. Egy pénzdarabot adott a kezembe. Azt mondja, tegyem a nadrág zsebembe, el ne vesszen! — A zenészek mire kikeczmeregtek a pocsolyából, olyanok lettek mint akit betapasztottak. Nem tudtam sokáig bírni, megmutattam édes anyámnak a pénzt. 5 korona volt. Hol vettem, kérdezte, mondtam. Anyámnak szörnyű gyanúja támadt. Gergely bátyám még akkor is kaczagott. Ne törődj vele testvér, derék gyerek a Sanyi. A lakodalomból reggel hazamentünk nagyapámhoz. Fejni akart nagyapám, de Rózsa egy csepp tejet sem akart adni. Mondtam hogy Teri néném dalolni szokott neki. Dalolj kisfiam. Daloltam, a Rózsa leeresztett. Nagyapám is dalolgatott neki reggel, este én kikoczogtam dalolni. De egyszer a játék hevében elfeledkeztem. Csak amikor eszembe jutott, nyargaltam. De akkor már fejt nagyapám. Dalolta: három akó borom van, minc a három csapon van. Közben: aki megteremtett erre a kutya világra.. Mondta tovább a dalt, azután újra áldotta. Viszlek holnapután Kevibe, nem jössz vissza a vásárból! El is adta...

Az V. osztályban a tanító azt vetette fel, hogy ha pénzünk van, ne nyalánkodjuk el, tanuljunk takarékoskodni olyan formában, hogy neki odaadjuk, és ő beírja, mikor lesz 50 krajczár. Vagyis 1 korona. Bevisszük a bankba, ott kamatot is adnak. Én kitaláltam, hogy két év alatt mennyi pénzt tudnék gyűjteni, anélkül, hogy szüleim tudnának róla. A gondolatot tett követte. Volt selyemhernyóm. Már azelőtt is rájöttem, hogy a hernyók által evett falevél nagy mértékben befolyásolja a selyembugó színét. Az eperfa levél is más színt eredményez, ha nem fekete epret terem. Külön dobozokban külön takarmányoztam, az eredmény jó volt. Vizsga előtt már bugóztak a hernyók. 2—3 krajczárért adtam egy bugót, de másik évben a leszármazottak csak olyan színűt költöttek, mint a másik. Én nem árultam el a titkot. Vízhordást is vállaltam olyan formában, mikor mentem iskolába, elvittem az edényt, László bácsi megengedte, hogy őhozzá betegyem, és hazafelé menet vittem a vizet. Az ártézi kút mellett volt az iskola. Az első koronát én hoztam össze leghamarabb. A tanítónak feltűnt, meg is kérdezett, hogy a többi ne hallja, hogy jutok ilyen gyorsan ennyi pénzhez. Mikor elmondtam, mosolygott. Jól van kisfiam. Odahaza, mint gyerek, állandóan fúrtam, faragtam. A szüleim titkon azon töprengtek, milyen iparosnak adjanak. Tanácstalanok voltak, mert apám meg azzal ijesztgetett, ha valamiért dorgált; adlak inasnak. Az iparostanulót így

titulálták, inas. Irtóztam még a gondolatától is, hogy én inas legyek. Már én akkor eljegyeztem magam: festő leszek...

Télen nyulászni jártunk nagybátyámmal. Most már 30 krajczár volt a napszám, mert akik körvadászatra jártak, 40 krajczár volt a bérük. Én kosztot is kaptam. Őszintén szólva másabb koszt volt az, mint a mienk otthon. A nagy baj csak az lett, hogy beleivódott a vérembe a vadászat, mondjuk úgy, a csavargás. A rajzolás állandóan folytatódott az iskolában is, a tanító sokszor a körmömre ütött, de én a könyvemben a képeket soha nem festettem be, mint sok gyerek. De meg se vettem az olyan könyvet, ha rongyos vagy piszkos volt. A kopírozás nagy divat volt az iskolában, de én nem szerettem kopírozni. A csaták, a betyár világ és az állatfigurák érdekeltek. A lovat szerettem rajzolni, hát ahhoz estem legközelebb. Mikor legeltettem a birkát, hogy lehetett volna amellett rajzolni, én nem értem fel ésszel. Fazekas nagyapám támogatott volna, de az talán nem is tudta. Édes anyámnak szerettem segíteni, mert sok dolga volt. Ő nyárutóljától tavaszig libát tömött, gyerekruhákat varrt, volt gépe. Sütött, és mikor szakajtott — szabta a tésztát és kosarakba rakta — azt mondta, hogy vigyázzak a tűzre a kemenczében. Én vigyáztam és miután a szalma elégett, dugtam másikat, a láng belekapott a szalmába, és kicsapott a kemencze száján. Nádasok voltak a házak, roppant megijedtem, hogy most meggyullad a ház. Pár nap múlva felmentem harmadmagammal a toronyba. Sokszor harangoztam is. És akkor azt akartuk meglátni, hogyan üt az óra. Ott vártuk a lépcsőn, hogy majd üt. Ütött is, de nem az, amit mi láttunk, hanem a hátam megett. És akkor ismét nagyon, de nagyon megijedtem. Vitus tánczos lettem, és 66 felnapot mulasztottam az iskolában. Így általános elégséges osztályzatot szereztem... Nagyon tudtam énekelni, rajzos is voltam. Mindenből elégséges lettem. A vitus tánczból a tanító gyógyított ki. Akkor már volt villany, és én is lesekedtem a mozinál, valaki megfogatta velem a villanykapcsolót. És az rázott, de csak úgy, hogy bírni lehetett, és én úgy éreztem, hogy az nekem jó. Mintha azután nem rángatózna úgy a kezem. Anyámnak elmondtam, de azt is, hogy az iskolában van olyan villanygép, hajtják és ráz. Elmentünk és anyám megkérte a tanítót, hogy próbálja meg, hátha használ. A III. vilanyozás után már ki tudtam venni a dobozból a gyufát, és meg is tudtam gyújtani. 10 nap múlva a tűbe is be tudtam fűzni a cérnát. Egy hónap alatt teljesen meggyógyulva iskolába járhattam. Mikor orvosi bizonyítványért mentem, csak nézett az orvos, hát te? Megvagyok, tekintetes úr. Elmondtam neki, és azt mondta, ez lehetetlen, és személyesen jött velem a tanítóhoz. Ezt a gyógymódot az orvostudomány még akkor nem ismerte, kis helységekben biztosan nem. De dr. Sós József doktor úr mikor erről Pesten beszámolt, orvos tudor lett, nagyságos czímet kapott, de csak a tekintetes czímet szerette hallani.

Eljött a vizsga is, a két iskolai év alatt 23 koronát spóroltam össze, amit a szüleim nem tudtak. Mikor megvolt a vizsga, a templomban vizsgáztunk, majd visszamentünk az iskolába. A tanító azt mondta, fiam, most már vége a gyerekkornak, a játéknak is; felnőttek vagytok, a könyveiteket, játékotokat a padlás sarokba tegyétek, jó helyre, majd lesz idő, valami ér benneteket, oda menekültök, a könyv és a játék puszta látása megnyugtat benneteket. Igyekezzetek a felnőttektől tanulni. Egyet ne feledjetek, a jó szív és a becsület mindennél nagyobb kincs. Isten áldjon meg benneteket. És mindőnkkel kezet fogott... Vittem haza a kassza-könyvet. Édes apám az udvar közepén a kocsira rakott valamit, készülődött a takaráshoz. Mikor belépek a kapun, na fiam,

megjöttél, meg, mit hoztál. Átnyújtom a bizonyítványt. Nézi, nézi, ez bizony hitvány fiam. Na, de hatot jártál, nem hetet, mint én. Úgy sejtettem, hogy milyen örömet szerzek vele, odaadtam a kasszakönyvet is. Hát ez mi? Nézi, nézi azt is egyszer csak fejemre teszi a kezét, Azt mondja. Különb ember vagy, mint apád, mert nekem csak váltóm van. És elfordult. De én csak megláttam, kövér könnycsepp gördült le az orczán..."

Gyermekkor, emlékek. Szépek és szomorúak, egyaránt a legszebb kort juttatják eszünkbe. Kupai Sándor életének is a pendelyes évek, s a hatosztályos „iskolás" kor jelentette a játékos gyermekség éveit. Mai híressé vált zsánerfaragványaiban vissza-vissza térnek a valaha legeltetett libák, az itatott lovak, bárányok. S azok az emberek, akik körülötte jártak, éltek. Életrajza itt korántsem szakad meg, csak a gyermekkort zárja le. Ahogy egykori tanítója mondta, mint a „könyvet és a játékot" elteszi emlékezetének padlására, hogy ha emlékekért, faragni, festeni való témáért indul, legyen hova nyúlnia. Kíséri mindaz az öröm, tiszta hit, ami az otthon vigyázó melegében óvta, ezért olyan őszintén igazak munkái. Gyermekkorának egy-egy epizódját olvasva nemcsak Kupai Sándorhoz kerülünk közelebb, hanem ahhoz a világhoz, szokásrendhez, paraszti társadalomhoz is, amelyben élt. Átadja nekünk múltját, emlékeit, mint ahogy szeretettel formázott szobrait is. S munkáin, írásain, visszaemlékezésein keresztül részesévé válunk múltunknak, Kupai Sándor gazdag világának.

EGRI MÁRIA

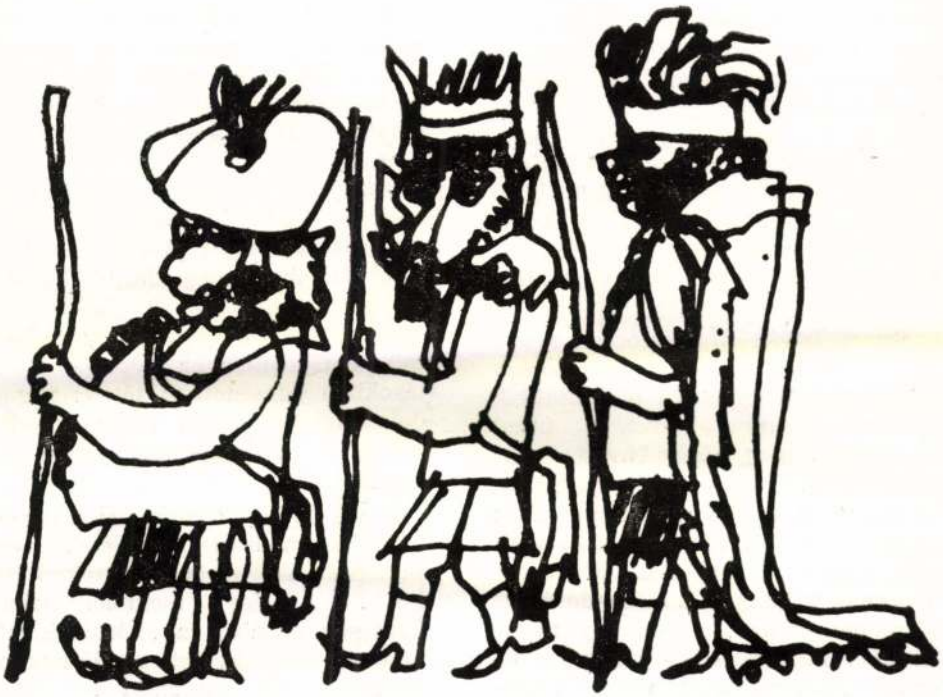

TÉKA

Jászság

A távoli jövő tudománytörténésze nyilván méltányolja, figyelemre méltó eseményként értékeli majd, hogy gyors egymásutánban — néhány év alatt — a Gondolat Kiadó néprajzi sorozatának köteteiként megjelent a Kiskunság, a Nagykunság és a Jászság kis-monográfiája. Alighanem tudatosságot és tervszerűséget fog gyanítani a valamikori tudománytörténész, hiszen a kiadói ajánlás is azt hangsúlyozza, hogy Szabó László munkájával „teljessé vált a történetileg sok közös vonást mutató Jászkun Kerület... néprajzi bemutatása". Nekünk, a kortársaknak, illendő viszont bevallani, hogy az „egymásutánból", így az együtt olvashatóságból fölöttébb kockázatos lenne a kiadó inspiratív szerepénél, a felismert lehetőségek példás pártfogolásánál többre, pl. a néprajzi kutatások összehangoltságára következtetni. Jórészt a szerencsés véletlennek köszönhető, hogy a különböző időben elkezdett párhuzamos kutatások megközelítően egy időben jutottak el a tudománynépszerűsítést is vállaló összefoglalásig!

Tálasi István professzor jó negyven év múltán (s a néprajzi csoportokról tartott egyetemi előadásainak elméleti érvényű alapvetése után) fogalmazta meg végérvényesen már ifjúkorában iránymutató állattartási monográfiát s több jeles tanulmányt eredményező kiskunsági kutatásainak megannyi tapasztalatát. Bellon Tibornak mintegy tíz esztendő állott a rendelkezésére, amíg egy nagykunsági mezőváros — Karcag — gazdálkodásáról írott történeti-néprajzi monográfiáját a Nagykunság egészére szélesített kutatói programmá érlelte, s az első összegzés szándékával könyvvé formálta eredményeit, fenntartván magának a gondolati továbbépítés lehetőségét. Szabó László közel két évtizedes országos áttekintés és összegzés szándékával folytatott társadalomnéprajzi kutatások közben végezte a jászsági terepmunkát és forráselemzést, arra törekedvén, hogy az elméleti általánosításokat is, lokális rész-feldolgozásokat is eredményező társadalomnéprajzi munkásságának főbb tanulságait az általa legalaposabban ismert néprajzi csoport paraszti kultúrájának bemutatása, értelmezése érdekében szintetizálja. A szintézis a Jászságról írott kandidátusi értekezésében valósult meg. s ez a kismonográfia a néhány éve tudományos fokozattal elismert nagy összefoglalásnak rövidített, a kiadó igényeihez valamelyest hozzáigazított változata.

Vagyis: a három kis kötet majdnem egyidejű létrejötte az eltérő helyzetű s a saját programjukat eltérő ütemben megvalósító kutatók eddigi munkásságának „belső logikájából" egyértelműen levezethető, mintsem a magyar néprajzi kutatásokban egységesnek tételezett gondolatiságból, közös vállalkozásokra késztető tudományos szükségletekből.

Pedig az együtt olvasás: a gondolatok és módszertani ötletek „szembesítése" nagyon is kézenfekvő lenne... Az így megfogalmazható kérdések azonban a „körülmények" ismeretében okvetetlenkedésnek minősülnek! Nyilván azért volt szük-

Kupay Sándor, fafaragó, a népművészet mestere

Galambos Edit festőművész műve:

Kupay Sándor fafaragó népművész portréja,
(Mezőtúr, 1982. tojástemperd, 84.6 × 60.9 cm.)
1 repr.

Kortársak.

Srobnok Megyei Néplak, 1982. nov. 20.

Kurpai Sándor

Témaválasztását a földmüvelés,
a falusi szokások, a gyermekkori
emlékek hiteles néprajzi megörökitésének szándéka vezeti.

Bánszky Pál: A naiv müvészet határai.
MÜVÉSZET, 1979.junius - 10. lap

Kupai Sándor (Mezőtúr) fafaragó

Külön csoportot alkot a fafaragók igen népes táborá. Érdekes módon ez a vidékünk kevésbé jelentős népművészeti ága az utóbbi időben elég nagy népszerűségre tett szert. Mezőtúron Kupai Sándor műveli ezt a műfajt magas színvonalon.

Gulyás Éva: Élő népművészet, vidéki hagyományok. Szerkesztőség, Szolnok, 1978. 2. 45. old.

Kupai Sándor, fafaragó

l.: Kántor Sándor

Gulyás Éva: Élő népművészet, virágzó hagyományok 42-45.

Jászkunság, Kecskemét, 1978. jún. XXIV/2.

Kupai Sándor

Kupai Sándor 1973-ban el-
nyerte a „Népművészet Mes-
tere" kitüntetést.

Bánszky Pál: Az állatfaragó.
Új Tükör, 1978. február 19-22. lap

Kupai Sándor

„Szántás"
„Kaszafenő"
„Gyász"
} repro

Bánszky Pál: Az állatfanagó
Új Tükör, 1978. felmár 19 - 22 lap.

Kupai Sándor

Kupai Sándor idestova 20 éve farag. Tölbnyire élethépeket nunkál. Faragásával több megyei és országos kiállitáson vett részt.

Bárischy Pál: Az állatfaragó.
Új Tükör, 1978. felmár 19 - 22 lap.

Kupai Sándor

a Nemzeti Galériában rendezett „a magyar naiv művészet a XX. században" c. kiállításon plasztikái szerepelnek.
a pályázat díjnyertese lett
(R.P.): a naiv művészet és a közművelődés.

Népművelés, 1942. ... 4.

KUPAI SÁNDOR, naiv művész, szobrász

Művészetük legáltalánosabb tárgya saját életük, munkájuk. Jól megfigyelt emberek, háziállatok, események, munkajelenetek. Különösen érdekes e szempontból a szobrászok munkája. A gazdálkodó Kupai pl. már mint gyermek az állatok mellé szegődött, faragásainak ez lett fő tárgya "Festőművész szerettem volna lenni-mondta-de apja iparosnak szánta" 75.old

BANSZKY PÁL: Élő naiv művészet 69.old

VALÓSÁG. A TIT. folyóirata, XV.évf. 10.sz. 1972. Budapest

KUPAI SÁNDOR, naiv művész, szobrász

"GYÁSZ", című szobra.-Nagyon szereti az állatokat.Keze alatt már 64 kisborju született.Egy elpusztult.Az anyja keserves bőgésbe kezdett,annyira megrázta,hogy betegje lett,és utána csinált'm a "GYÁSZ" című szobrát
75.old

BÁNSZKY PÁL: Élő naiv művészet 69.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, XV.évf. 1972. 10.sz.
Budapest

KUPAI SÁNDOR, naiv festő

Sok tehetséges ember kallódott el.Pl.Kupai Sándor 72 éves.Iskolás korában festő akart lenni,mint munkácsy, a rei.egynaz kitanitotta volna.Mindig szeretett rajzolni.Apja megrokkant,ő volt a legidősebb,szükség volt otthon a segitségre,nem tehetett. 72.old

BÁNSZKY PAL: Élő naiv művészet 69.old

VALÓSÁG, A MTI. folyóirata, XV.évf. 1972. 10.sz. Budapest

KUPAI SANDOR, naiv muvész,szobrász

Pál a 60-on kezdett szobrokat faragni. Gyovai Pál betöl
tötte a 80-at,amikor unalmaban megcsinalta az első szob.
rát,retho János is néhany éve lest csupan. 72 .old

BÁNSZKY PÁL: Élő naiv művészet 69.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, XV.évf. 1972. 10.sz.
Budapest

Kupai Sándor, Jaragó

A Népművészet mestere lett.

– : Népművelők, népművészek kiküntetése 12.

ESTI HIRLAP, Bp 1973 aug. 17.

Kupai Sándor
portréja

Kupai Sándor „A gyár" című
művével vett részt a tárlaton

Szalai Pál: Egy hang a magyar naiv művészet kiállításáról.
MŰVÉSZET, 1972.augusztus - 32.oldal

Kupai Sándor naiv festő

képei szerepelnek a "XX.sz.magyar naiv müvészet" kiállitásán a Nemzeti Galériában.

Magyar Nemzet 1972 május 3o

4.old.

Kupai Sándor, faragó

Mezőtúri. Szermelkosi álma, hogy festőművész lesz.
Szerepel a Nemzeti Galériában.

Harangozó Márta: Magyar naiv művészet 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. máj. 29.

Kupai Sándor

plasztikái már a „magas" művészet irányába mutatnak. Részt vett a „Magyar naiv művészet a XX. században kiállításon, a Nemzeti Galériában. Díjnyertes

B. P.: A naiv művészet és a közművelődés

Népművelés 1972/7 39 old.

Kupai Sándor (Mezőtúr)

A Nemzeti Galériában nyílt „Magyar náiv művészek a XX. században" c. kiállításon szerepelnek művei, akinek már iskolás korában az volt az ábrándja, hogy festőművész lesz. Faragásait is láthatjuk.

Harangozó Márta: Magyar náiv művészet. Esti Hírlap, 1942. máj. 29.

Rúpai Sándor

A gyász.

Magyar naiv művészet a XX. szá-
zadban (Kiállítás a Nemzeti Galéri-
ában

Népművelés 1972/7 36 old.

Kupai Sándor

az Ernst Múzeumban kiállító magyar anyagban a népművészet mai fejlődését jellemző munkával is találkozunk. Példa erre a művész szobra.

Bánszky Pál: Nemzetközi amatőr népi művészeti kiállítás az Ernst Múzeumban.

Népművelés, 1974. 1. 21. old.

Kupai Sándor, Jaragó

A Népművészet mestere lett.

— : Kiváló népművelők kikintelése 7.

Népszabadság, Bp 1973. aug. 18.

Kupai Sándor népi szobrász

Megnyílt vasárnap a Kossuth u. l. sz. kiállítóteremben a népi szobrászok beküldött és a pályázaton elfogadott műveinek kiállítása, - melyen szerepel munkája „Kordés ló" c. (erdélve).

Szabó Ernő: Népi szobrászat 1974.

Hajdúbihari Napló, 1974. jún. 26.

Kupás János

ötvös 1541.

lása

Gyárfás Brassó 89

Kupcsay

l

Lykanemzromantika
245, 252, l

Kupcsay János

Bobán

† 1910

U. 394

KUPCSAY *János*, faszobrász, * Berzevice 1840 máj. 8, † Brassó 1910 máj. 12. Eperjesen, Kassán és Münchenben tanult, azután a hosszúfalui fafaragóiskola tanára, 1895-től a brassói áll. faipari szakiskola igazgatója volt. Erdélyi templomok részére oltárokat, szószékeket stb., továbbá bútortervezeket készített. K. műve a brassói új ref. templom úrasztala is (1892).

K. Gy. I 605 l

ra fordult s tojásdad medaillonban van
belisk talapzatának képezi diszét fölül
lól pedig „PLUS OULTRE" feliratú czimer-
összakálla göndör. Vértje ~~van öltözve~~ felett
kláncon az aranygyapjas ~~rendjét~~ jelvény viseli. Balra
tást, hol gulák kötik le figyelmünket. Feli-

ES-QUINT

es exploit" kerdettel és „l'avoir quitté" be-

der Werff pinx"
Sculps."

éretei a vonalkeretnek 29·8 : 17·6 cm.

582
~~382~~

389/96 № 48.

Kupcsay János

a hosszufalusi fargó iskola tankészítette a brassai új ref. templom ugyanolyát a brassói protestáns nőegylet megrendeléséből.

Koos Ferenc. ~~189~~ A brassói új ~~r~~ reformatus templom vas. Ugy 1892. 562. l.

Kupczay Jan

Művészet 1910. 304. 306
– 1912. 404

Kossuth Lajos" Felsőkereskedelmi Iskola

Budapest, 1927. május 28.

A

Károlynanak

Hben

@	7.05	5.640 :-	
@	0.80	800 :-	
@	155	310 :-	6750 :-
		6.750 :-	
dó		135 :-	
		6885 :-	
tó		137 70	6747 30
neren			6747 30

Kubesay Károly

Hobrász

A hosszufalusi állami műfaragó iskolában a műfaragás tanára volt 1884 ban. Károly román király két műfaragványt rendelt meg az iskolában, nehet Kubesay szemléren adott át, mire Károly azokról elismeréssel nyilatkozott.

A román király és a magyar ipár. Vas. Ujs. 1884-661. l

Kupcsay János

fafarago ~~[illegible]~~, szul. Berzevice
1840. máj. 8. + Brassó
1910 máj. 12. Eperjesen
Kassán Münchenben
tanult azután a hosszu-
falui fafarago iskola tanára
volt 1895 tól a
brassói techn. iskola
igazgatója Oltárok
szószékek erdélyi templo-
mokban butörtérvek

Thieme-Becker
22. 121. l

Kovásznay Sándor VII. 267.

Kupcsay János

Nobrázt

lásd okv.

Makoldy József:

Fafaragásunk.

Épitő Ipar.

1913. 499 – 501. l.

képekkel –

Apostolfejek

4 drb. Vászon, olaj, egyenként 70×57 cm. (Kupola.) A Capese-Zurlo- és San Marco-gyüjteményből.

OLASZ FESTŐ, XVIII. század

Isaiás próféta

Jeremiás próféta

Ezechiel próféta

Dániel próféta

Baruch próféta

Ozeás próféta

Joel próféta

Amos próféta

Abdias próféta

Jónás próféta

Micheas próféta

Nachum próféta

Vászon, olaj, egyenként 76×34 cm. (Lépcsőház.) Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 110. l. — Maszlaghy II., 217—228. szám.

Kupcsay János

Thieme Becker

XXII. 121. l.

(Lyka)

20f
MAGYAR KIR. POSTA

Kupcsay Janos

l.

Kőzlezskiáll

1286-1

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is ván, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

A leghatározottabban hiszem és vallom, hogy a képzőművészet nem lehet csak egy töredék java és tulajdona.

Meg kell azt nemcsak a művészettel gyakorlatilag is foglalkozó embernek értenie, de a leghatározottabban meg kell mindenkivel szerettetni.

A művészet széles e világé.

Minden embernek van szíve.

Már pedig az is elvitázhatatlan tény, hogy az igaz művész a szívével találja meg a szívhez vezető utat.

Csupán hányaveti manuális ügyeskedéssel csak egyoldalúan látó emberekre lehet hatni.

A világért sem akarom kétségbe vonni, hogy a kézügyesség készültsége mellőzhető volna, de hogy ez legyen minden már, ezt nem ismerem el.

Mindenesetre elengedhetetlen kellék, hogy a kifejezendő eszme, a művész technikai készültségével lépést tudjon tartani.

Ha szív van, minden van.

Az igaz, hogy tömérdek szenvedés és gyötrelem ér, de inkább így, mint amúgy.

A művészetben nem ismerek el modernitást.

Jót, szépet, annál inkább.

Jó és rossz művészet mindig volt, mióta az első próbálkozó a vésőt vagy ecsetet a kezébe vette; de soha senkinek eszébe nem jutott azt bizonyítgatni akarni, hogy ez vagy az a század a modern művészet.

Ebben nincs, de nem is lehet divat.

Ami ma rossz, az holnap és azután is rossz lesz; viszont a jó és szép soha el nem évül senki tiszteletére sem.

Szépérzék nélkül úgy élne a művészet, mint a hal a háztetőn.

Esztétika nélkül csak azok képzelhetnek el művészetet, kik a művészetet az iparosságig akarják degredálni.

Szerény véleményem szerint talán ez még sem lehet cél."

*

Negyvenkét év előtt egy gyermekifjú lépte át a bécsi Képzőművészeti Akadémia küszöbét.

Lelkében vágyak éltek, hangulatok zsibongtak, valami megnevezhetetlen, alig elemezhető erő hajtotta előre a pályán, melyet eltökélten, a rokoni s szülei tanácsok ellenére választott magának kitartva, híven követve rendületlenül a benső láthatatlan tanácsadót, vezetőt, buzdítót; az igaz, a hamisítatlan művészi érzést, ama biztosan mutató iránytűt, melyet minden pályára születettnek ajándékul adnak rögös földi útjára a halhatatlan istenek.

Meleg érzést, a lélek mélyén még szunnyadó igazságok tudatát vitte az akadémia rideg falai közé.

Ha szeme kifáradt a hideg főszminták rajzolásánál, lelkében fölcsendült varázszenéje az alföld színgazdag ragyogó alkonyának vagy a délibáb csodás, ezüstös tündérvilága biztatólag intett neki: tovább, tovább.

A korai hajnal ezüstös párázata hányszor villant át lelki gondolatvilágán, ismét biztatva, segítve, bátorítva.

Aki ismeri a magyar alföld csodás finomságokban gazdag hangulatvilágát, az a legjobban érti meg Tölgyessy művészetét.

A magyar alföld színgazdag hangulatokkal telített világa olyan, mint a kora hajnalban hangzó hegedűszó, tompítva a hangfogóval, elringatva egy messze bűbájos szférába, röpke szárnyon lebbentve át az éjszaka viharjában elfáradt lelket.

Ama meghatározhatlan, csodás, titkos varázslatos finomság, mely a magyar alföldi tájak jellegzetes sajátsága művészi tekintetben, jellemzi Tölgyessy művészetét is.

Lelke ott lenn szívta magába a boldog gyermekkor hajnalán ama titkos erőket a nagy természetből, melyek nagyra növelték művészi tehetségét, sarkalták becsvágyát s az élet annyi útvesztőjén átsegítették, puritánul őrizve meg lelke melegét, a művészet igaz szeretetének.

Az évtizedek jobb vagy rosszabb divatjai nyomtalanul haladtak el mellette; nem arra irányult tekintete, hogy a szajnaparti Bábelben most csak kékkel, majd meg feketével festenek; mindig a természet nagy igazságait kereste Alapos, komoly tanulmány s kitartó munka révén elérte azt, mi minden igaz művésznek, ki nevét megörökíttette a műtörténelem lapjain, egyetlen s valódi feladata: úgy sáfárkodni a rábízott szellemi kincsekkel, hogy azok minden időkre tiszta ragyogásban szálljanak az utókorra. Kacziány Ödön

Művészet 1910 évf.

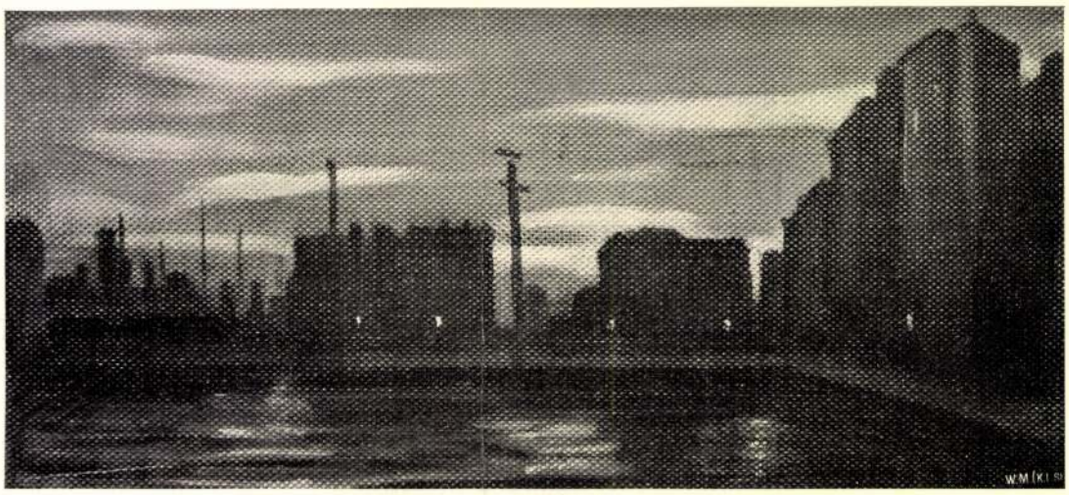

HAZAI KRÓNIKA

KUPCSAY JÁNOS szobrászművész május 12-én halt meg Brassóban. Szép kort ért, 70 évet, s ezt az időt oly munkában töltötte, amelynek nyomában nem jártak zajos külső sikerek, de annál több komoly megbecsülés azok részéről, akik ismerték. Igen dolgos, mesterségét alapos tudással végző művész és ipariskolai tanár volt, akinek a művészi iparosképzés, a dekorativ szobrászat, a fafaragás terén jelentős érdemei vannak. Ezeket az érdemeket persze, aki fel akarja újítani, annak messzire kell visszalapozni a magyar iparművészet annaleseiben. Nekünk Molnár Viktor államtitkár és az elhúnyt művész fia, Kupcsay Felicián volt szives rendelkezésünkre bocsátani adatokat, amelyekből kiviláglik e messze Erdélyben élt, csöndes és visszavonult, de hivatását annál lelkesebben felfogó, mesterségét annál teljesebb odaadással végző művészember munkássága. Nevét természetesen idefönn nem ismerik azok, akik a fővárosi kiállításokon kisérik figyelemmel a szobrásznéveket. Eleintén is, fiatalabb korában, munkabírásának teljében csak egy-kétszer szerepel Budapesten, így az 1885-iki országos kiállítás alkalmával. Ekkor sem ú. n. nagy plasztikával, hanem dekorativ dolgokkal. Kupcsay János ugyanis dekorativ szobrász volt, nagyrészt faragott iparművészeti tárgyakat, bútorokat, oltárokat készített, bár előtanulmányai közt ott vannak a tisztán plasztikai tanulmányok is. Az a species volt lent Brassóban, mint Hölzel Bártfán. Fafaragó. Ez talán igen egyszerűen hangzik, de hogy mennyire élhet ebben is művészet, erre kitünő példa éppen az európai hírű Hölzel. Akinek nem állt mögötte technikai tudásban, dekorativ érzékben Kupcsay János sem. Idefönn, a magyar művészet fókuszában ezt persze, főleg az újabb generáció nem tudja róla. De annál jobban ismerték Erdélyben, annál jobban ismerik azok, akik keresik és szeretik a fafaragás középkori, gót, román stílben készült produktumait. Érdemei tehát ezen a téren különösképen felemlíteni valók. Egy ily munkája (faragott szarvast ábrázol) van az iparművészeti múzeumban. Ugyancsak Budapesten van néhány faragott bútora, amelyek az 1885-iki országos kiállításon voltak kiállítva s jelenleg Molnár Viktor államtitkár tulajdonát képezik. Annak idején többször nyílt alkalma, hogy a fővárosba kerüljön, Kupcsay azonban különös szeretettel ragaszkodott Brassóhoz. Talán azért is, mivel hogy az ottani német publikumnak erősebb szükségletét képezte — az egyébként német gyökerű — fafaragászat. Érdekes,

MATYÓ ASSZONY BIBLIÁVAL
NAGY SÁNDOR RAJZA

hogy egy ízben Trefort Ágoston kultuszminiszter hívta Pestre, az akkor még csirájában lévő iparművészeti iskolába, s azt a feladatot tűzve eléje, hogy a magyar stílus megteremtésén fáradozzék. A nyolcvanas években, abban az időben volt ez, amikor először adták ki hangosan a jelszót, hogy magyar stilust kell csinálni, s először kezdték gyűjteni az idevágó népies ornamentikát. Kupcsay János a miniszter meghívását nem fogadta el, s a miniszter e művészetpolitikájával szemben az volt a meggyőződése, hogy „magyar stílus nincs, a magyar stílust megcsinálni nem lehet".

Kupcsay János a fafaragást nemcsak mint művész kultiválta, hanem mint tanítója is ennek az iparművészeti ágnak. Professzor volt eleinte a hosszúfalusi „ipariranyú állami felső népiskolában", s aztán a brassói faipariskolában. Ily irányú működése legalább is oly jelentős, mint a művészeti. Annak idején, amikor tanítani kezdett, ezen a téren egészen egyedül állt, úttörő volt. Évek során elérte azt, hogy oly generációt nevelt, amely ki tudta elégíteni egész Délmagyarország efféle szükségleteit. A brassói és környékbeli publikum és iparosok most már nem Bécsből hozattak faragott bútort, nem bécsi faragványokat használtak bútoraik díszítésénél. Tanítványai mind jóízlésű, mesterségüket jól végző iparosok lettek, kettő közülük pedig ismert szobrász: a korán elhúnyt, székely születésű Köllő Miklós és Istók János. Kupcsay János 1840 május 8-án született Berzevice sárosmegyei községben. Az elemi iskolát itt végezte, a polgári iskolát Eperjesen. 1850—64-ig különböző szobrászműhelyekben dolgozik. 1864-ben Kassán telepedik meg, önálló szobrászműhelyt nyit. Négy évi kassai tartózkodás után Münchenbe kerül, s itt 1868—73-ig végez plasztikai studiumokat az akadémián. 1874-ben kultuszminiszteri elismerést kap, majd 1879-ben Sepsiszentgyörgyön ugyancsak elismerő okmányt. A hosszúfalusi ipari szakosztállyal egybekapcsolt állami felsőbb népiskolához 1883-ban nevezik ki rajztanítónak és a fafaragászat vezetőjének. Innen kerül Brassóba, az állami faipari szakiskolához (1895), ahol 1898 februárjában ünnepelték meg tanári működésének huszonötéves jubileumát. Ebből az alkalomból kapta meg királyi kitüntetés gyanánt a koronás arany érdemkeresztet. Már említetteken kívül még a következő kitüntetések érték: 1885. országos kiállítás, Budapest, közreműködési érem, 1887. bécsi kiállítás, elismerő oklevél, 1896. országos kiállítás Budapesten, közreműködési érem és elismerő oklevél, 1897. a brüsszeli kiállításon elismerő oklevél, 1900 párisi világkiállításon közreműködési oklevél, 1898. ötvenéves jubileumi emlékérem. Nevezetesebb oltárművei: a brassói belvárosi görögkeleti román egyház (főoltár), a csernátfalusi gör.-kel. román templom (főoltár), főoltárok a szunyokszéki, ledényi, rozsnyói, ilyetfalvi, bácsfalui gör.-kel. templomokban, szószék a brassói római katholikus templomban, kisebb oltárok a türkösi és hosszúfalusi ág. hitv. ev. templomokban, a csiktarcafalui és csiksomlyói róm. kath. templomokban.

MAGYAR GRAFIKA. A Magyar Képzőművészek Egyesületének kebelében az 1910 május 10-i közgyűlésén grafikai szakosztály alakult a Magyar Grafikusok Egyesületének művésztagjaiból. A Grafikusok Egyesülete tehát a jövőben kétféle minőségben fog működni. Megnyitja rendes kiállításait pártoló tagjai számára és részt vesz azon kiállításokon, — első sorban a Műcsarnokban — melyeket a Képzőművészek Egyesülete rendez. A M. G. E. e fontos lépéssel főleg két célt akar elérni. Első sorban nagyobb érvényesülést itthon, másodszor kedvezőbb utat a külföldi nagy kiállításokhoz, melyeknek magyar osztályát a Képzőművészek Egyesülete szokta rendezni. Az együttes kiállítások alkalmával a grafikai művek elfogadása kérdésében külön biráló bizottság fog dönteni. A M. G. E.-nek, mint szakosztálynak is, Rauscher Lajos lett az elnöke és Olgyai Viktor az előadója.

Kétségtelen, hogy sokszorosító művészeink az egyesületük föntartásával járó nehézségek súlya alatt kerestek protektorátust és e körülmény az életviszonyok mostohaságára vet világot. Ezzel szemben azonban nagy haladásról tanuskodik a sokszorosító grafika különös igényeinek elismerése és a nálunk mindeddig még csak kis mértékben felkarolt művészeti ágak egyenjogosítása a vezető szerepet játszó művészetekkel.

Különös örömmel emlékezhetünk meg ez alkalommal grafikánk térfoglalásáról — „a Lajtán túl". A bécsi cs. kir. udvari könyvtár ugyanis megvásárolta metszetgyűjteménye számára a következő lapokat: Rauscher Lajos: Budapesti bolgár kerék, Olgyai Viktor: Ködös reggel, Lévy-Lénárd Róbert: Márciusi nap, Székely Andor: Interieur és Ruhaszárítók.

Aki az udvari könyvtár metszetgyűjteményében uralkodó szellemet ismeri, az jól tudja, hogy ott a vásárlásoknál a szóbanforgó tárgyak abszolut művészeti értékén kívül egyébre tekintettel nincsenek. Azt se mondhatjuk, hogy a bécsieknek erkölcsi kötelességük lenne a magyar művészet támogatása. Ha tehát az udvari könyvtár igazgatóságának a Magyar Grafikusok Egyesületéhez írt levelében azt olvassuk, hogy Bécsben a magyar lapok vásárlását — amennyire a metszetgyűjtemény dotációja megengedi — évről-évre folytatni szeretnék, vajjon mire következtethetünk abból.

Ugyanarra, amire egy bécsi magánember eljárásából, ki nemrégen tekintélyes gyűjteményt vásárolt össze csupa magyar grafikai termékekből.

Senki sem próféta a saját hazájában. Eljöhet azonban nemsokára az idő arra is, hogy grafikusaink törekvéseit itthon is méltányolják.

T. Z.

Kupcsay János

rajztanár

Brassó, állami

ipariskola

1904-ben tagja a

Rajztanárok Egyesü-

letének.

Helyeznek találtak Genthon

Genthon	7 nap	98.–
Szentiványi	10 n	160.–
Lux G.	5 n	60.–
Derecsinyi	10 n	70.–
		388.–

Autókölts

954 Km a 54 f 515.16

Önregezés 109.10

~~96.90~~

I	388.–
II	515.16
III	1012.26

1938 jun 30

P. Szentiv

M.D.K.

Kupcsányi István, kőműves

neve 1790-95 között szerepel az ercsi adóösszeírásokban.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 357. old.

KUPCSÁNYI István kőműves. A városi adóösszeírásokban 1790-95 közötti kötetekben szerepel Egerben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Kupcsay

tanár indította el Istók János mű-
vészeti tanulmányait a homúfalusi
fafaragó ciholában.

Istók János kiállitása. Bp. 1964. Kat. ~~[illegible]~~ összeáll.:
Csap Erzsébet. Bp. 1964. 14 l., 4 t.

5. l.

lelkész imája zárta be. A vallásos-estély u
helyiségében morzsaszedés volt, melyet T

tanácsbíró végezte.

eszt hordoz téged. 6. Megalkuvás nélkül
em felé. Az előadássorozat a vasárnap
istentiszteleten elhangzott hatalmas prédi-
ért véget, melynek tárgya „A megnyilt

vangélizáció minden napja élmény volt
tünk számára. Hatását mi sem bizonyítja
mint az, hogy nemcsak az evangélizáló
at hallgatta egyre növekvő tömeg, de az
ció áldásaiért könyörgő imaközösségben is
lélek kérte az áldások Istenét a Szentlélek
ért. Minden előadást a helyi lelkipásztor
sása és imája előzött meg. Az előadásokat
tt megbeszélések és személyes bizonyság-
vették a gyülekezeti házban.
gy az Isten kegyelmének hegyéről száll alá
lekezetünk a munkás napok szürke viá-
okan közülünk, akik eddig még nem ismer-
ről való világosságot, járnak boldog örröm-
békével és isteni világossággal szívükben.
t Isten alázatos szolgálja nagyon áldott és
bresztő munkát végzett gyülekezetünkben.
**vanezren felül emelkedett a debreceni refor-
lélekszáma.** Debrecenben most állították
református egyház tavalyi népmozgalmi
szerint a lélekszám december 31-én 80,081
lmult évben összesen 1888 debreceni refor-
letett, 1291 református halt meg, az egy-
ért 94, kilépett 36. A vegyesvallású házas-
ma 338 volt.
konferencia Hajdúsámsonban. Február 5.
tél folyamán alakult KIE helyi jellegű
át rendezett. Ötödikén este 6 órakor

Brassó belv. gör.kel. templom főoltára.
/Kupcsay János/

Művészet. IX.évf. 1910. 304-306.l.

Kupcsay János

Hobrás

Lyka München

37, 38, 58 l-

A

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

40 ÉVES

FENNÁLLÁSA ALKALMÁBÓL RENDEZETT

JUBILÁRIS KIÁLLITÁSÁNAK KATALOGUSA

Kupcsay János

a hosszufalusi ält-
faragó iskola tanító-
ja készítette az alatta
templom uvasztalát.

Koós Ferenc: A
brassói új ref. tem-
plom. Vas. Ujs. 1892.
568. l.

633
1905 II.

A Műemlékek

A SZENT ISTVÁ

belső berendezésének munkálata

telése alkalmából az első ünn

MDK

Kupcsay János

faragott diszitményü láda elkészitése

Müvészi Ipar 1889.4. évf. IV.lap képek

Kupcsay János
szobrász
meghalt 1910.

l.

Lyka szobr 96-14

61 l.
73. l.

KUPCSIK ADRIÁN

Új Művészet
2004. márc.
XV. évf. 3.

20. oldal

topográfiája, II.1

KUPCSIK ADRIÁN

Új művészet

2003/JÚL

3.0.

712.FÜLEP LAJOS -

Z

Kedves Barátom,

☐ ← csatoltan küldö

☐ ← Az adócsökkentési segély
263.76 P.[engő.] Levonatott kö
és Joó Andrásnál 1o8 P[engő],
csökkentési segély nyugtája pe
szólott - 59 P[engő]-ről tehát
mire vonatott le? Nem tudom a
légy szives, világositsföl er
szerepel 16.8o P[engő] ami a
sajátjáról kell fizetnie, ez i
tési] segélyből - ezt pedig mi

KUPCSIK ADRIÁN

Komolyak és visszafogottak

(MH) Az Ernst Múzeumban augusztus 3-án kiállítás nyílik Komoly és fiatal – visszafogott kép címmel. A tárlaton Rita Ackermann, Bakos Gábor, Weber Imre, Magnus Bártás, Dexter Dalwood, Esterházy Marcell, Bohdan Hostinak, Kálmán Györgyi, Kerekes Tamás, Komoróczky Tamás, Kósa János, Kupcsik Adrián, Via Lewandowsky, Németh Hajnal, Ana Opalic, Fernando José Pereira, Nikolaj Recke, Szarka Péter, Szegedy Maszák Zoltán, Szépfalvi Ágnes, Nemes Csaba, Szigeti András, Szűcs Attila, Saso Vrabic alkotásait láthatják az érdeklődők.

MAGYAR HÍRLAP, 1999. 07. 30. 8.o.

Mibe kerül a festés

A galériák nem tudják az alkotók megélhetését garant

A rendszerváltás előtt a művészetet a három T határozta meg: a tűrt, a tiltott, és a támogatott. Azóta minden megváltozott, a három P korában élünk, vagyis: pénz, pénz, pénz. Vajon milyen lehetőségei vannak a kétezredik évben a művészeknek, mennyibe kerül megjelenni a közönség előtt? A kérdés nemcsak anyagilag, hanem morálisan is befolyásolhatja az alkotómunkát.

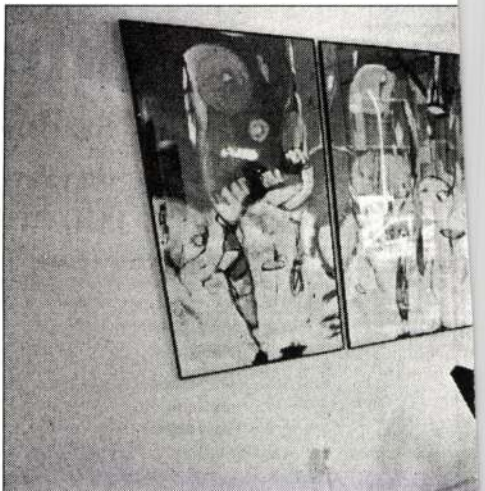

A VII. kerületben a Madách Imre úton egymás közelében több kortárs galéria működik. Kisebb művészeti csomópont alakult itt ki, az Éri Galéria 1991-ben kezdte működését. A tulajdonos *Éri Gyöngyi,* a Magyar Művészeti Galériák Egyesületének elnöke. Az egyesület 1990-ben alakult a kortárs galériák érdekeinek védelmére. Felkészíti a tulajdonosokat, hogyan lehet a közönséggel kapcsolatot létesíteni, külföldi kapcsolatokat szerezni. Az egyesület tagjait meg-

KUPCSIK Andrea MV 2001/2

polgáriasság fogalmával jellemezhető elit) tagjai elvárnak tőlük is (bizonyos feszültségnek „a szocializációhoz és az oktatáshoz van köze, a szellemi élethez nincs" – mondta idézett interjújában Nádas). Kövér ezért említ interjújában „brancsbelieket" és „brancson kívülieket", ezért tér vissza időről időre az elitek szerepére, és ezért ragadtatta magát polgárellenes kijelentésre is. Mert – miként Bozóki András jellemezte: „Nagy volt benne a tudásvágy és az ambíció, személyesen is tapasztalhatta a vidéki Magyarország és Budapest közötti szakadékot. Ahogy a Fiatal Demokraták Szövetségének más tagjait, őt sem csak a szabadságvágy és kommunizmusellenesség mozgatta. Gondolkodásának fontos eleme annak a lehetőségnek a megőrzése, hogy a vidékről feljövő tehetséges fiatalok bekerüljenek az elitbe. Erős benne a világgal való elégedetlenség, ami radikalizmust szül." Stumpf István erre így reagált: a Fidesz alapítói „Nem csapódtak korábbi értelmiségi elitcsoportokhoz, sőt, bizonyos értelemben, ellenük is lázadtak."[27]

A korábbi botrányhős, Kövér László ma már (a szélsőjobb érvrendszeréből is merítő) jobboldali radikális politikus. Felfogása Haiderével és fokozatosan a jobboldali szélsőség „legszéléig" haladó Csurka Istvánéval rokon. Az osztrák Szabadság Párt vezére öreg SS-harcosokat nevezett „karakterüket a nehéz helyzetben is őrizni tudó, becsületes embereknek", Kövér pedig a MIÉP-et nevezte „a talpig becsületes emberek pártjának".

A Fidesz elnöke – persze – nem vállal rokonságot Csurkával, kikéri magának, hogy pártja titokban szimpatizálna a MIÉP-pel, mert – mint mondja – ez erkölcsileg diszkreditálná a fiatal demokratákat. Ez persze nem ahhoz hasonlít, ahogy Csurka István visszautasítja az antiszemitizmus vádját, hanem inkább ahhoz, ahogy a jobboldali radikális német Republikánus Párt vezetője elhatárolódik Le Pentől, mert ő rasszista. Mindkét gesztus oka a szalonképesség (fenntartásának/elérésének) vágya, ami csak az ideológiailag rokon eszmetárs nem vállalásával biztosítható. Pedig Kövér és Csurka ellensége azonos: az idegenek/idegenszívűek; a New York-iak/a New York-i–Tel-Aviviak; a mesterséges hierarchiát alkotó kommunisták; a kommunista/zsidó polgárok, azok, akik nem értenek velük egyet. Akiknek csak telephely az ország, akik kártékonyak. („Lassan kénytelenek vagyunk ennek a társaságnak a megnyilvánulásait úgy venni, mint a jeges árvizet vagy az aszályt, mint egyfajta természeti csapást, ami feltehetően majd csak elmúlik a fejünk felől" – mondta Kövér.) Mind a ketten úgy látják, hogy a balliberális média folyamatosan hazudik. („A valóság nem az, amit a csigatévé vagy más gagyitévék akarnak bemutatni, hanem az igazság az utcán van.")[28] Egyikük sem az embert tekinti, hanem fajtáját („Igazából nem is veszek tudomást erről az emberfajtáról..." – így a volt miniszter –, amelynek írásait, „az egészséget védendő, nem kell... olvasni"). Ám Kövér László azzal, hogy elhatárolódik a MIÉP-től, de ugyanolyan a világképe, ugyanolyan politikai-kulturális kódrendszert használ, szalonképessé teszi azt a pártot. Zavarodottsága, az önelemzésre és a differenciált kifejezésmódra való képtelensége találkozik Csurka azon törekvésével, hogy elfogadhatóvá tegye saját pártját. Kövér László nézetei találkoznak Csurka nézeteivel...

[27] Bozóki András–Javorniczky István–Stumpf István: Magyar politikusok arcképcsarnoka. Századvég, 1998. 106. o.

[28] Népszabadság, 2000. november 9.

/ KUPCSIK ADRIÁN munkáiról /

„Ihletőnk a nyújtott ellipszispályán keringő globális reklámfelület."
(Peugeot)

A csontmodern művészettel pártában járó elméleti szleng továbbra is nyögi a stílus-amalgámia kényszerét, az idézőjelek rendszerét s a filmvilág terheit.

Nem kétséges, hogy az arcképágazatban is hasonló tendencia tombol, hisz az anglikán BACON és a porosz BASELITZ óta erősen módosult az a devalvációs grafikon, melynek alsó partján ott csügged a hisztérikus üzletmenet és elvadult műgyűjtés aktusából született hipnoida (kancafejő veterán).

20

KUPCSIK ADRIÁN, túl a maga techno-impresszionizmusán, a festői értékek újjárendezésével olyan gyakorlatra kalkulál, melyben egy ellenirányú alkotási elv érvényességének határait kutathatja (= tradícióhoz kapcsolt formális minőség-e a festészeti technika, vagy elméleti előképek által strukturált szemantikai halmaz? =).

Radikálisan kimért piktúrája tőmondatokból építkező köznapi szcénák sorozata (találkozás, fotózás, stb.), ahol a

modell immateriális tér-képzet és pixel tünemény egy személyben.

Portréiban a szerény kilengésekkel b ró kompondlási mód és poszteriózus me formáltság mögött azonban célba tartó t tonsággal működik az érvénytorló ana Lízis.

Szemethy Imre

Kupcsik Adrián festményei

Komoróczky Tamás

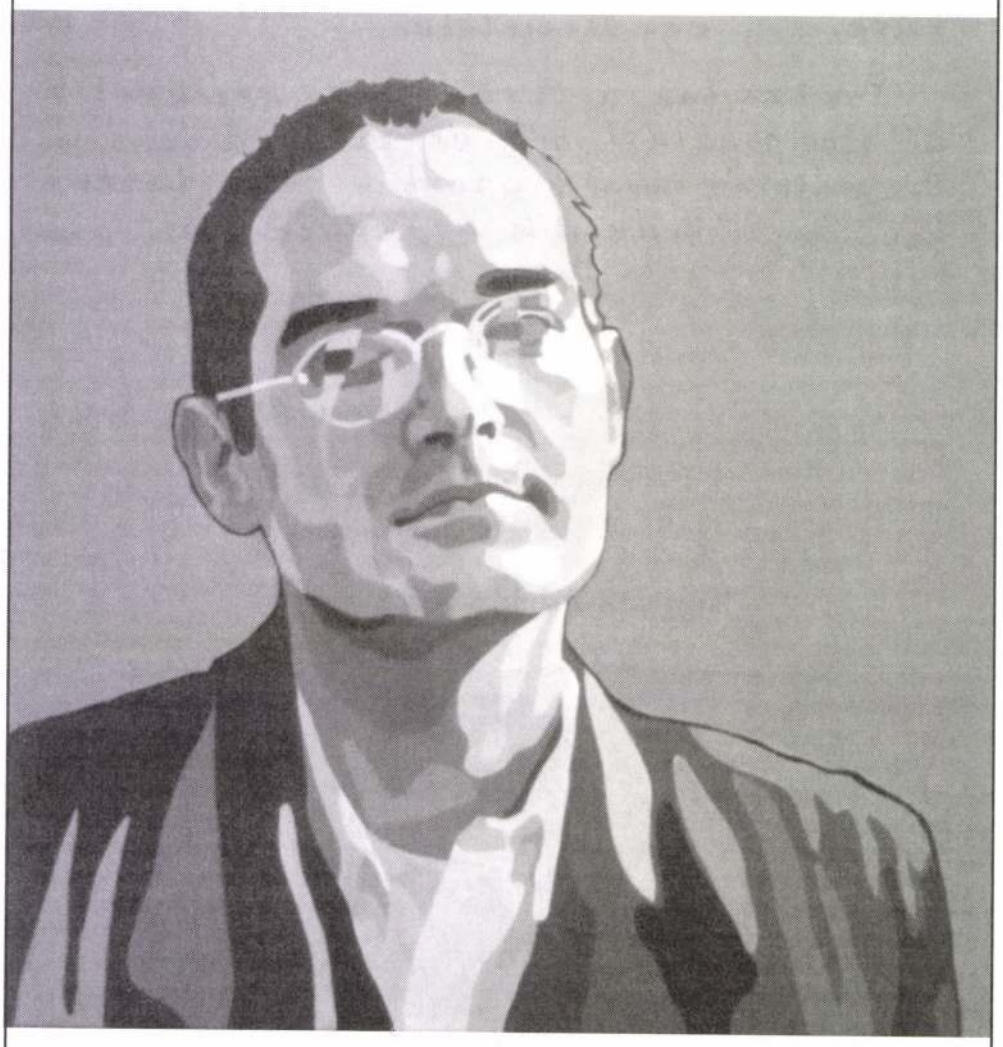

Kiss Péter

el-Hassan Róza

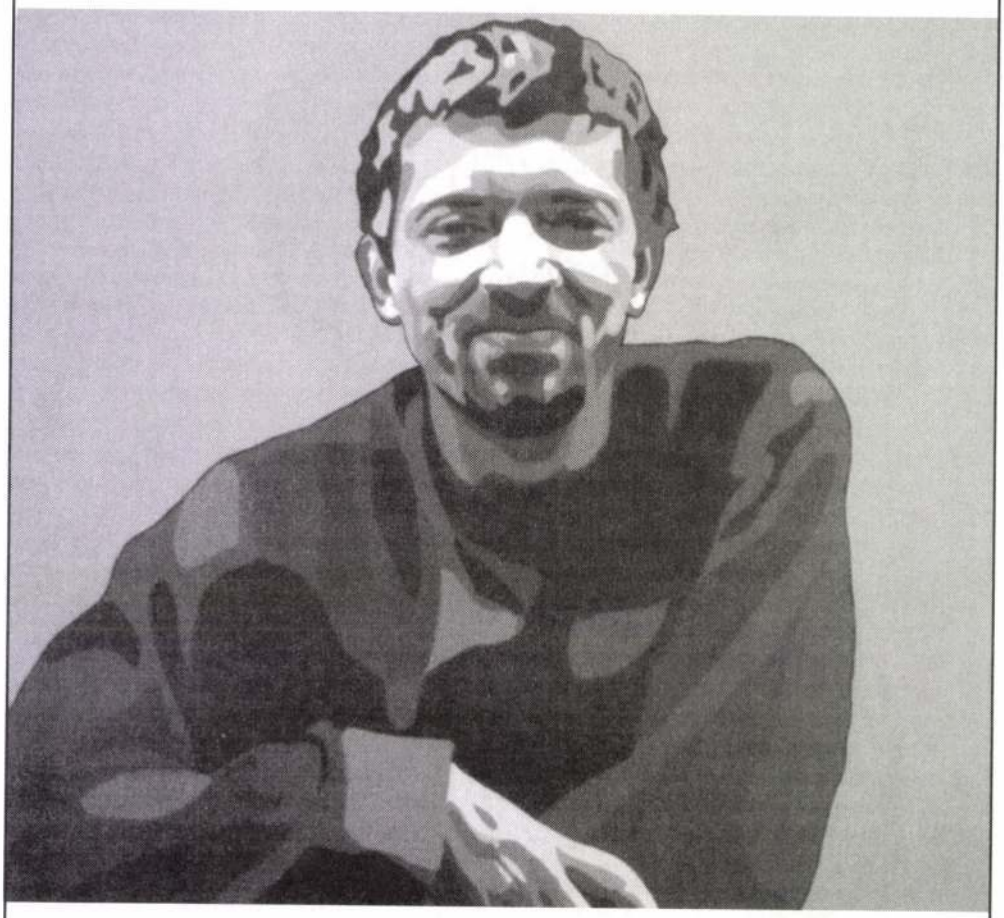

Csörgő Attila

Németh Hajni

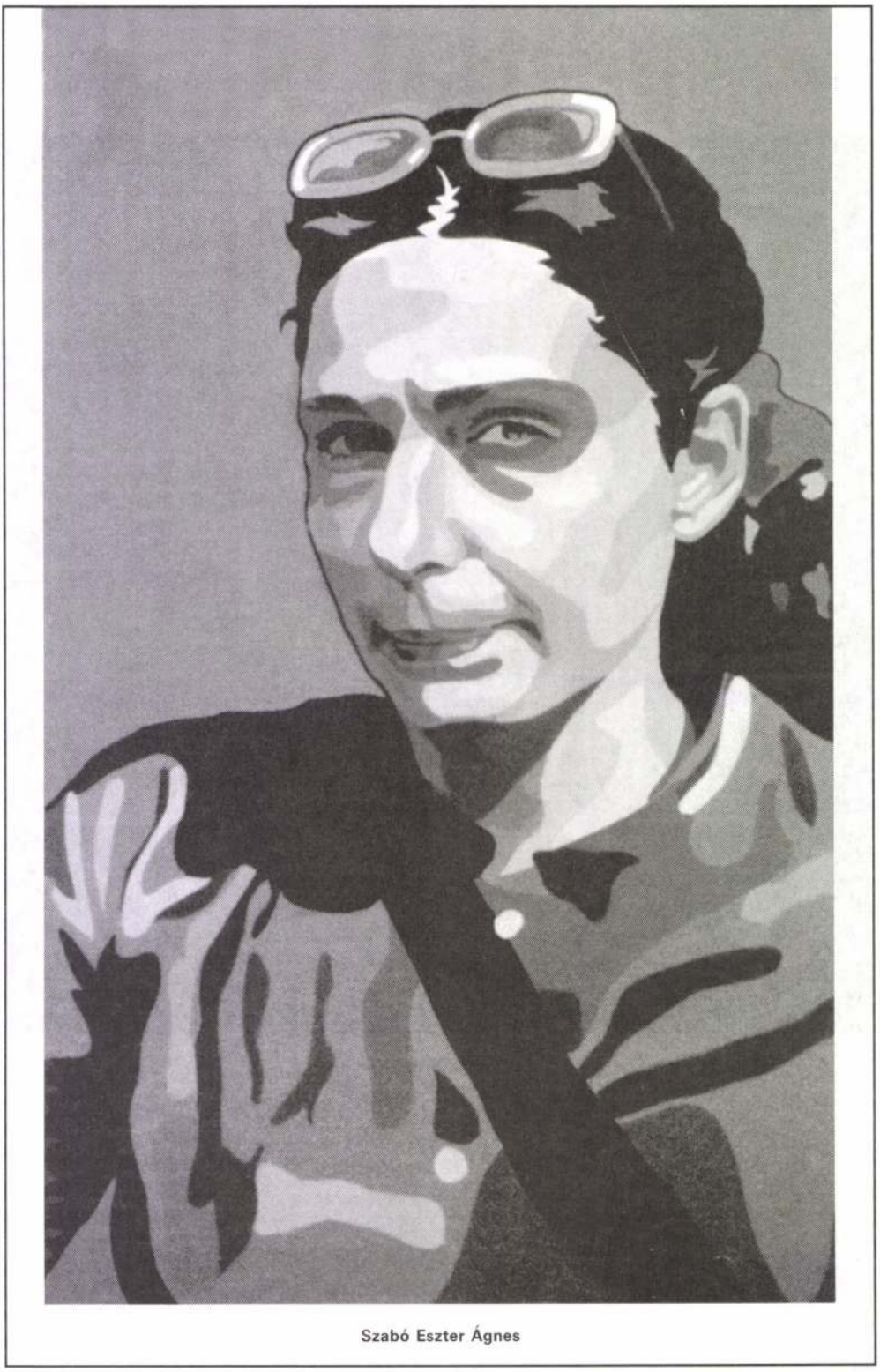

Szabó Eszter Ágnes

Virtuális jógik olajjal és vászonnal

Kupcsik Adrián tárlata a MEO Kortárs Művészeti Gyűjteményben

A MEO Kortárs Művészeti Gyűjtemény legújabb kiállítása Kupcsik Adrián művészetébe enged bepillantani. A Jóga című tárlaton a hazai kortárs művészeti élet fiatal generációjának egyik meghatározó alakja nyolc új festményét mutatja be, melyekhez – igazodva korunk szellemiségéhez – virtuális modelleket használt.

Dudás Éva

„A jóga egy egyetemes spirituális út, melynek végső célja az önmegvalósítás és az univerzummal való egybeolvadás." Legalábbis egy valódi jógi szerint. Hogy ez hogyan jeleníthető meg a vásznon, ráadásul a „virtuális világ" atmoszférájával átitatva, kezdetben nehéz volt elképzelni. Ám a régi bőrgyár még festékszagú falain Kupcsik Adrián megmutatja nekünk: a dinamikusan fejlődő számítógépes technikákkal ma már mindenféle magasröptű gondolatot ki lehet fejezni, hiszen a mondanivaló még az életidegen, cyberteseken keresztül is lecsapódik, sőt talán éppen e szembetűnő kontraszt miatt éri el hatását.

Kupcsik Adrián művészi világának alapkérdése a klasszikus festészet összeegyeztetése azzal a vizuális kultúrával, amelyet korunk technikai apparátusa teremtett meg. Így párbeszédet folytat a hagyományos és a modern művészet között. E dialógus olykor kritikus, ironikus, máskor megdöbbentő. Korai képein a hollywoodi filmipar ikonikussá vált képeit dolgozta fel, s ezek az ironikus festmények azon túl, hogy reflektáltak az elektronikus médium technikájára, egyben betekintést engedtek a gegek és moziklisék tárházába is. E festményeket egy sajátos arcképsorozat követte, mely szín- és formanyelvében a képregények világát idézi. Kupcsik művészete most egy újabb periódushoz érkezett: Jóga című tárlata január 13-áig látható a MEO-ban.

A művész egyedülálló megfogalmazásban közvetíti számunkra mondandóját, ugyanis egy szoftver háromdimenziós figuráit használja modelleknek, melyeket ugyancsak a számítógép segítségével különböző testhelyzetekbe állít be. A komputeres kép alapján készített festmények magukon hordozzák a technikából fakadó életidegen légkört, melyet Kupcsik Adrián szándékosan nem árnyalt, így egy teljesen steril, utopisztikus világot teremtett. Figurái ugyanis valószerűtlen jógapozitúrákhoz hasonló helyzetekbe csavarodnak, testük pedig selymes plasztikként csillog a tökéletesen irreális fényforrásban. A négy jógafestményen uniformizált férfi és női csoportok követik a távol-keleti gyakorlatok furcsa pózait, melyek már több mint négyezer éve ismertek az keleti kultúrákban, s melynek célja az individuális én, az ego felszámolása. Kupcsik világában virtuális jógik ismételgetik ugyanezt, igazodva a jelenkor cyberkultúrájához.

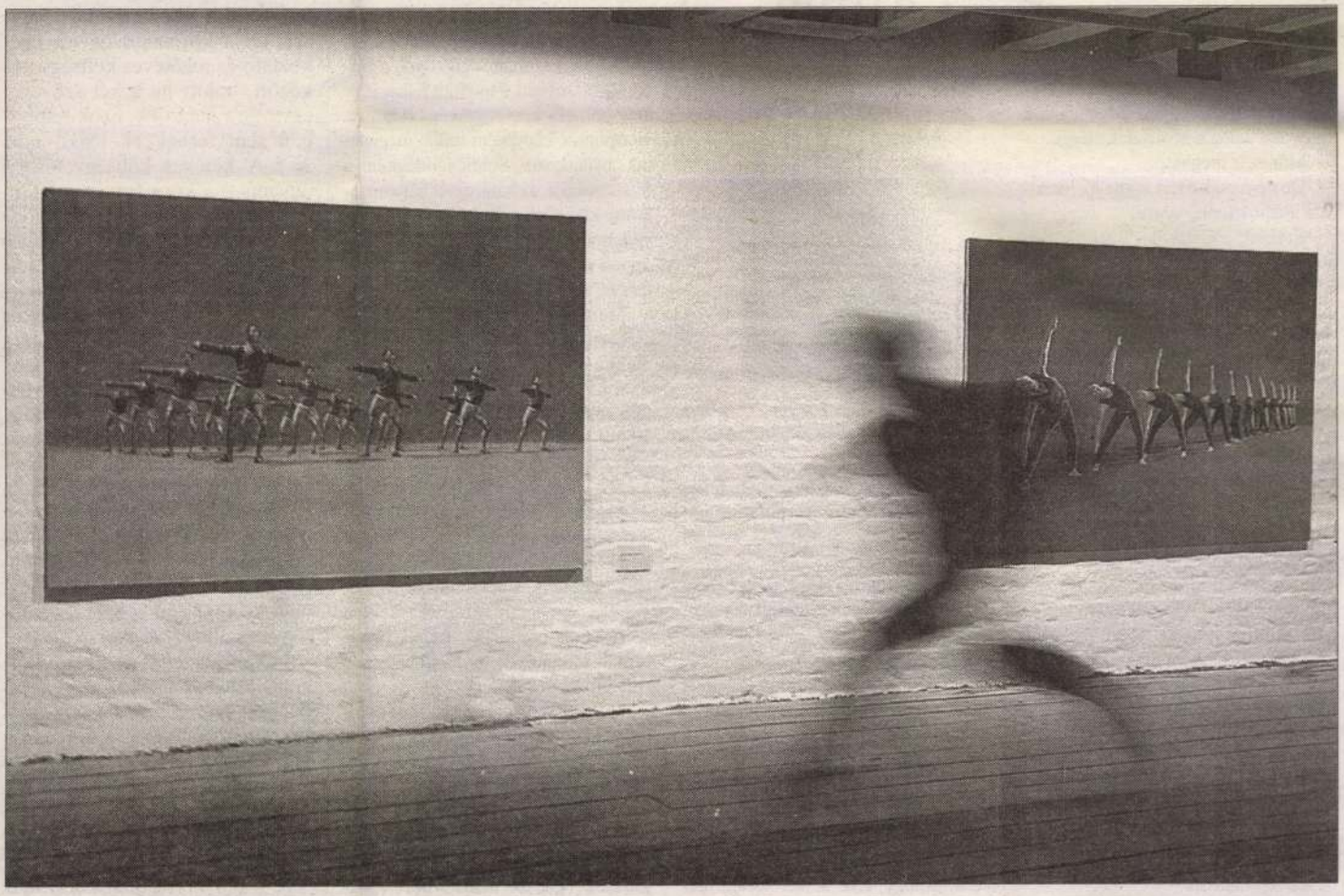

Kupcsik egy szoftver háromdimenziós figuráit „kérte fel", hogy modellt álljanak festményeihez

Fotó: Pélyi Nóra

ben a hangját hallatja, igaza van. A kérdés inkább az, hogy érdemes-e az álláspontok között valamiféle rangsort felállítani? Az újabb lakossági tiltakozás hatására úgy gondolom, igen.

A jogalkotók, felismerve a korábbi, a szocializmus által e kérdésben vallott felfogás tarthatatlanságát, érdemesnek és fontosnak látták a prostitúció létezésének hivatalos elismerését, amely egyszersmind a törvényi szabályozás igényét is magával hozta. Így születhetett meg a szervezett bűnözés elleni törvény több vonatkozó pontja. A legális keretek közé szorításra tett kísérlet azonban, a törvény hatálybalépésével szinte egy időben lehetőséget teremtett a prostitúció illegalitásba

A szerző jogász

Nyilvános vita

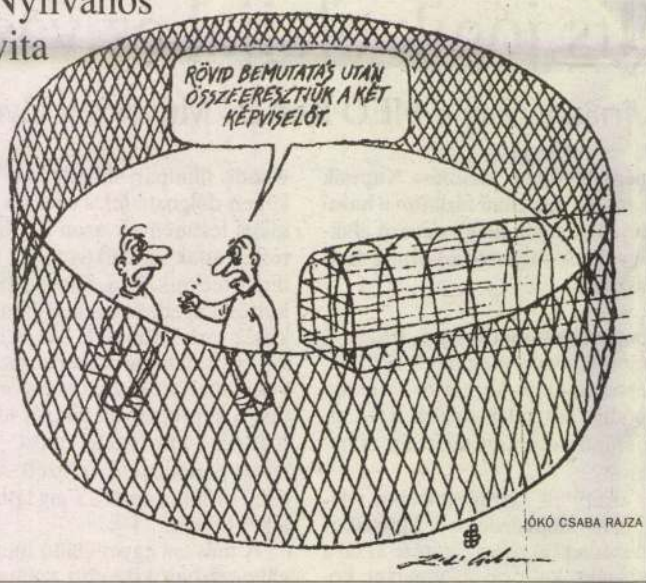

JÓKÓ CSABA RAJZA

rítani, mintha nem létezne. A türelmi zóna kategóriája ilyen. Egy szabad terület, a szabad ég alatt, ahol megköttetik és sok esetben le is bonyolódik az „üzlet". Ha ugyanez e célra felállított épületekben zajlana, az valószínűsíthetően sokak véleménye szerint már intézményesítené a pénzen vett szexualitást. Természetesen az sem megoldás, ha a berzenkedő önkormányzatokat mulasztással vádoljuk. Inkább hajlanék a New York-i egyezmény felmondására és a közvélemény egy része számára elfogadhatatlan szakma elismerésére, mintsem arra, hogy ez folyamatosan téma legyen. Ürügy politikai ellentétek szítására. Az első lépés az lehetne, ha határozottan kimondanánk: nem sikerült, elölről kell kezdenünk.

Válasszuk Attilát!

BÁCSKAI RIZSA

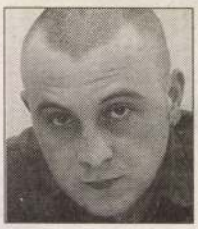

MAKAI JÓZSEF

Újabb kísérletet teszünk arra máma, hogy Attilából alelnök legyen.

Végső ideje, mert eddig háromszor nem lett belőle alelnök. Eddig még senkinek sem sikerült triplázni, és Attila a csendes, ámde masszív és félreérthetetlen jelzések ellenére vállalja a sorozatos megmérettetést és kudarcot, mint akit eddig nem alázták eléggé.

Már ez is megható.

De nem csak ezért lenne jó, ha Attila alelnök lenne végre.

Érveink számosak. Ezek következnek.

Jó lenne, ha Attila alelnök lenne, merthogy Attila most nem alelnök, és milyen jól venné ki magát, ha erre is büszke lehetne, azért.

Azért is jó lenne, merthogy Attila büszkesége kollektív, arcpirító szégyene lenne azoknak, akik megválasztották, azért.

Merthogy ha Géza lehetett, miért ne lehetne Attila? Amit Géza képes volt elvégezni, az nem lehet ördöngösség; holland kutatók szerint már átlagos IQ-val bíró csimpánz is megtanítható arra, hogy motyogva lapozzon papírjai között, törve beszélje magyar, és időnként megrázza a csengőt. Képzeljük el, micsoda távlatok előtt áll Attila akkor?!

Mert snájdig férfiember Attila, jól állna neki a pulpitus, méltóságteljesen hordozná körbe tekintetét az ülésteremben, és ha senki sem hallja, halkan sikongatna. Szó se róla, fekete, csipkés fűzőben is jól mutatna, ámde télen könnyen felfázna benne, ezért nem hordaná.

Merthogy Attila helyzetfelismerése páratlan, hiszen kevéssel bukása előtt nyilatkozta fölényes magabiztossággal, hogy helyzete megingathatatlan.

Merthogy Attila időben fordított hátat: előbb kirúgták, és csak azután sértődött meg, ami manapság nem kis teljesítmény.

Merthogy nem sok vizet zavar, azért.

Merthogy Attila nem kért sokat, ezért igazán lehetne alelnök, ha már annyira szeretne.

Merthogy erre a kis időre már mindegy.

Merthogy evvel aztán letudnánk végre, mert annyi esélye van az újbóli bekerülésre, mint a Göncölszekérnek, hogy defektet kap.

Merthogy ha mégis, úgy Attilára építeni lehet: ha vágókép, akkor az ajtón bejön, a szobán végigvonul, asztala mögött megáll, a telefont felkapja és beleszól. Ha nem vágókép, akkor az álláspontot képviselni tudja: megjelenik, nyilatkozik. Stúdióvendégként a fejét csóválja, és határozott hangon jelentse ki: beszélgetőtársam nyilván téved, minket nem szorít az idő, hanem éppen rengeteg időnk van, hadd hívjam fel erre a figyelmet ezúttal.

Merthogy Attila gond nélkül megbirkózna a következő kifejezésekkel: diákhitel, otthonteremtés, egészségügyi reform, fellendülés, több pénz, még több pénz, rengeteg pénz, adunk, adunk, adunk. És az sem okozna gondot számára, hogy megállapítsa: az ellenzék téved, hazudik, hátráltat.

Merthogy Attila munkássága során állhatatosan és következetesen képviselte azokat az értékeket, amelyek számunkra is fontosak voltak mindig, és amely értékek mentén szerveződik politikánk. Ennek ugyan semmi értelme, de hátha jó lesz még valamire.

Merthogy nála keresve sem találnánk jobb személyt alelnöknek, őtet már régen alelnökké kellett volna választani – és nem is rajtunk múlott egyáltalán, hogy eddig nem jött össze. Mi nagyon szeretnénk végre őt a helyén látni. Ez ugyan nem igaz, de örüljön csak – pénzbe nem kerül.

Mert nem ő a Béla, azért.

A szerző publicista
Rovata megjelenik minden kedden

Az a három százalék

Papp Zsolt ellentmondást fedezett fel a kormányszóvivői tájékoztató és a kétéves költségvetés között, holott ha a két szöveget egymásra illesztjük, azok semmiben sem térnek el. (MH, nov. 26.) A kétéves költségvetésben ugyanis – a kormány javaslatára és a kormánypárti képviselők kizárólagos jóváhagyásával – az fogalmazódott meg, hogy a nyugdíjasok a hatályos törvényben előírtakon felül plusz 3–3 százalékos nyugdíjemelést kapnak 2001-ben és 2002-ben. „Ezzel szemben" 2001. november 24-én arról beszéltem, hogy a törvényben előírtakon felül 2002-ben is plusz 3 százalékos nyugdíjemelésben részesülnek a nyugdíjasok. A tájékoztató során azt is elmondtam, hogy a plusz 3 százalék nem igényel költségvetési többletet, hiszen ennek fedezetével számolt a pénzügyi kormányzat a kétéves költségvetés elkészítésekor.

A valóság tehát az, hogy a kormányszóvivői tájékoztatón ezúttal sem ígéretekről és tervekről beszéltem, hanem tényekről. Ha Papp Zsolt fogalomtárában a ténybeszéd a kampányolással egyenértékű, akkor – szeretném jelezni – már három és fél éve kampányolok.

BORÓKAI GÁBOR
kormányszóvivő

Magyar Hírlap 2001. Nov. 27

Virtuális jógik olajjal és vászonnal

Kupcsik Adrián tárlata a MEO Kortárs Művészeti Gyűjteményben

A MEO Kortárs Művészeti Gyűjtemény legújabb kiállítása Kupcsik Adrián művészetébe enged bepillantani. A Jóga című tárlaton a hazai kortárs művészeti élet fiatal generációjának egyik meghatározó alakja nyolc új festményét mutatja be, melyekhez – igazodva korunk szellemiségéhez – virtuális modelleket használt.

Dudás Éva

„A jóga egy egyetemes spirituális út, melynek végső célja az önmegvalósítás és az univerzummal való egybeolvadás." Legalábbis egy valódi jógi szerint. Hogy ez hogyan jeleníthető meg a vásznon, ráadásul a „virtuális világ" atmoszférájával átitatva, kezdetben nehéz volt elképzelni. Ám a régi bőrgyár még festékszagú falain Kupcsik Adrián megmutatja nekünk: a dinamikusan fejlődő számítógépes technikákkal ma már mindenféle magasröptű gondolatot ki lehet fejezni, hiszen a mondanivaló még az életidegen, cyberteseken keresztül is lecsapódik, sőt talán éppen e szembetűnő kontraszt miatt éri el hatását.

Kupcsik Adrián művészi világának alapkérdése a klasszikus festészet összeegyeztetése azzal a vizuális kultúrával, amelyet korunk technikai apparátusa teremtett meg. Így párbeszédet folytat a hagyományos és a modern művészet között. E dialógus olykor kritikus, ironikus, máskor megdöbbentő. Korai képein a hollywoodi filmipar ikonikussá vált képeit dolgozta fel, s ezek az ironikus festmények azon túl, hogy reflektáltak az elektronikus médium technikájára, egyben betekintést engedtek a gegek és moziklisék tárházába is. E festményeket egy sajátos arcképsorozat követte, mely szín- és formanyelvében a képregények világát idézi. Kupcsik művészete most egy újabb periódushoz érkezett: Jóga című tárlata január 13-áig látható a MEO-ban.

A művész egyedülálló megfogalmazásban közvetíti számunkra mondandóját, ugyanis egy szoftver háromdimenziós figuráit használja modelleknek, melyeket ugyancsak a számítógép segítségével különböző testhelyzetekbe állít be. A komputeres kép alapján készített festmények magukon hordozzák a technikából fakadó életidegen légkört, melyet Kupcsik Adrián szándékosan nem árnyalt, így egy teljesen steril, utopisztikus világot teremtett. Figurái ugyanis valószerűtlen jógapozitúrákhoz hasonló helyzetekbe csavarodnak, testük pedig selymes plasztikként csillog a tökéletesen irreális fényforrásban. A négy jógafestményen uniformizált férfi és női csoportok követik a távol-keleti gyakorlatok furcsa pózait, melyek már több mint négyezer éve ismertek az keleti kultúrákban, s melynek célja az individuális én, az ego felszámolása. Kupcsik világában virtuális jógik ismételgetik ugyanezt, igazodva a jelenkor cyberkultúrájához.

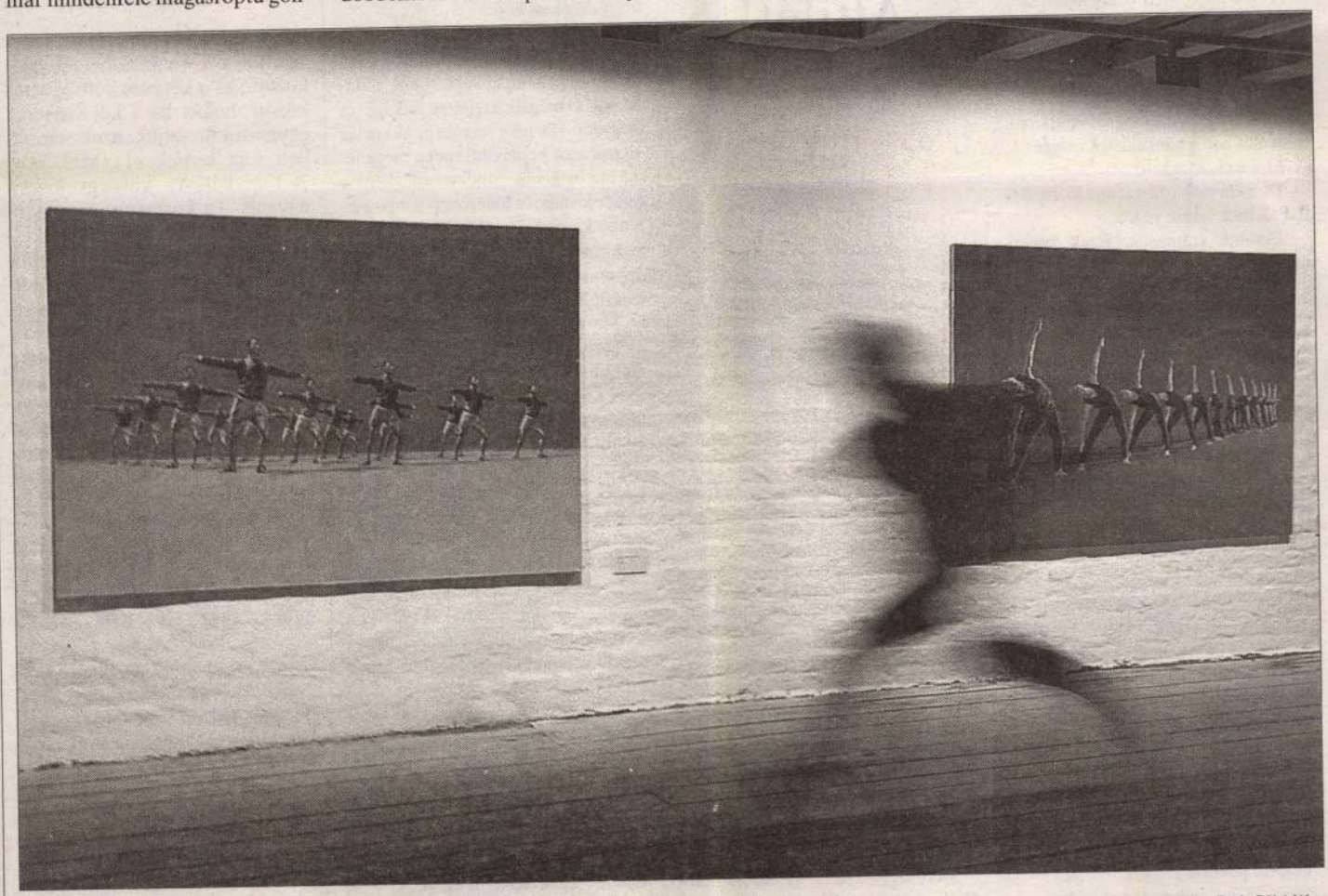

Kupcsik egy szoftver háromdimenziós figuráit „kérte fel", hogy modellt álljanak festményeihez

Fotó: Pélyi Nóra

Magyar Hírlap 34. évf. / 276. n. 2001. nov. 27. 12. l.

A kérdés inkább az, hogy érdemes-e az álláspontok között valamiféle rangsort felállítani? Az újabb lakossági tiltakozás hatására úgy gondolom, igen.

A jogalkotók, felismerve a korábbi, a szocializmus által e kérdésben vallott felfogás tarthatatlanságát, érdemesnek és fontosnak látták a prostitúció létezésének hivatalos elismerését, amely egyszersmind a törvényi szabályozás igényét is magával hozta. Így születhetett meg a szervezett bűnözés elleni törvény több vonatkozó pontja. A legális keretek közé szorításra tett kísérlet azonban, a törvény hatálybalépésével szinte egy időben lehetőséget teremtett a prostitúció illegalitásba

A szerző jogász

Nyilvános vita

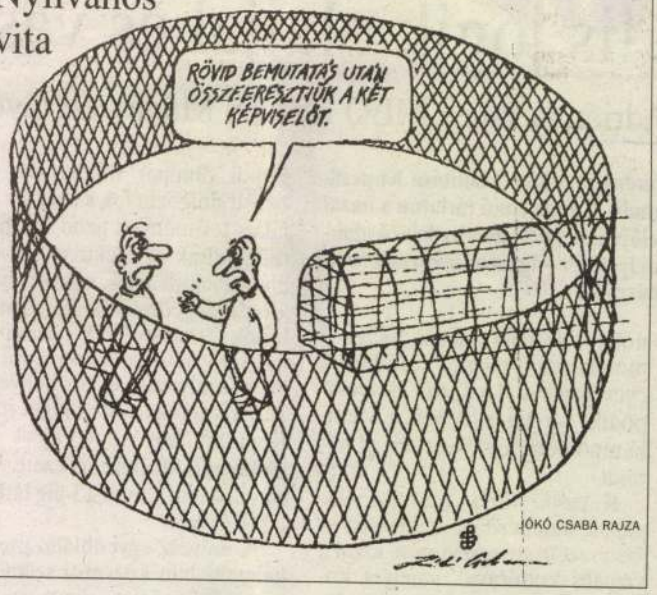

JÓKÓ CSABA RAJZA

de úgy kívánja keretek közé szorítani, mintha nem létezne. A türelmi zóna kategóriája ilyen. Egy szabad terület, a szabad ég alatt, ahol megköttetik és sok esetben le is bonyolódik az „üzlet". Ha ugyanez e célra felállított épületekben zajlana, az valószínűsíthetően sokak véleménye szerint már intézményesítené a pénzen vett szexualitást. Természetesen az sem megoldás, ha a berzenkedő önkormányzatokat mulasztással vádoljuk. Inkább hajlanék a New York-i egyezmény felmondására és a közvélemény egy része számára elfogadhatatlan szakma elismerésére, mintsem arra, hogy ez folyamatosan téma legyen. Ürügy politikai ellentétek szítására. Az első lépés az lehetne, ha határozottan kimondanánk: nem sikerült, elölről kell kezdenünk.

Válasszuk Attilát!

BÁCSKAI RIZSA

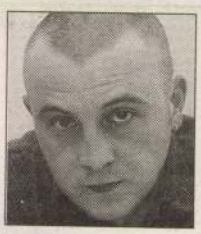

MAKAI JÓZSEF

Újabb kísérletet teszünk arra máma, hogy Attilából alelnök legyen.

Végső ideje, mert eddig háromszor nem lett belőle alelnök. Eddig még senkinek sem sikerült triplázni, és Attila a csendes, ámde masszív és félreérthetetlen jelzések ellenére vállalja a sorozatos megmérettetést és kudarcot, mint akit eddig nem aláztak eléggé.

Már ez is megható.

De nem csak ezért lenne jó, ha Attila alelnök lenne végre.

Érveink számosak. Ezek következnek.

Jó lenne, ha Attila alelnök lenne, merthogy Attila most nem alelnök, és milyen jól venné ki magát, ha erre is büszke lehetne, azért.

Azért is jó lenne, merthogy Attila büszkesége kollektív, arcpirító szégyene lenne azoknak, akik megválasztották, azért.

Merthogy ha Géza lehetett, miért ne lehetne Attila? Amit Géza képes volt elvégezni, az nem lehet ördöngösség; holland kutatók szerint már átlagos IQ-val bíró csimpánz is megtanítható arra, hogy motyogva lapozzon papírjai között, törve beszélje magyar, és időnként megrázza a csengőt. Képzeljük el, micsoda távlatok előtt áll Attila akkor?!

Mert snájdig férfiember Attila, jól állna neki a pulpitus, méltóságteljesen hordozná körbe tekintetét az ülésteremben, és ha senki sem hallja, halkan sikongatna. Szó se róla, fekete, csipkés fűzőben is jól mutatna, ámde télen könnyen felfázna benne, ezért nem hordaná.

Merthogy Attila helyzetfelismerése páratlan, hiszen kevéssel bukása előtt nyilatkozta fölényes magabiztossággal, hogy helyzete megingathatatlan.

Merthogy Attila időben fordított hátat: előbb kirúgták, és csak azután sértődött meg, ami manapság nem kis teljesítmény.

Merthogy nem sok vizet zavar, azért.

Merthogy Attila nem kért sokat, ezért igazán lehetne alelnök, ha már annyira szeretne.

Merthogy erre a kis időre már mindegy.

Merthogy evvel aztán letudnánk végre, mert annyi esélye van az újbóli bekerülésre, mint a Göncölszekérnek, hogy defektet kap.

Merthogy ha mégis, úgy Attilára építeni lehet: ha vágókép, akkor az ajtón bejön, a szobán végigvonul, asztala mögött megáll, a telefont felkapja és beleszól. Ha nem vágókép, akkor az álláspontot képviselni tudja: megjelenik, nyilatkozik. Stúdióvendégként a fejét csóválja, és határozott hangon jelentse ki: beszélgetőtársam nyilván téved, minket nem szorít az idő, hanem éppen rengeteg időnk van, hadd hívjam fel erre a figyelmet ezúttal.

Merthogy Attila gond nélkül megbirkózna a következő kifejezésekkel: diákhitel, otthonteremtés, egészségügyi reform, fellendülés, több pénz, még több pénz, rengeteg pénz, adunk, adunk, adunk. És az sem okozna gondot számára, hogy megállapítsa: az ellenzék téved, hazudik, hátráltat.

Merthogy Attila munkássága során állhatatosan és következetesen képviselte azokat az értékeket, amelyek számunkra is fontosak voltak mindig, és amely értékek mentén szerveződik politikánk. Ennek ugyan semmi értelme, de hátha jó lesz még valamire.

Merthogy nála keresve sem találnánk jobb személyt alelnöknek, őtet már régen alelnökké kellett volna választani – és nem is rajtunk múlott egyáltalán, hogy eddig nem jött össze. Mi nagyon szeretnénk végre őt a helyén látni. Ez ugyan nem igaz, de örüljön csak – pénzbe nem kerül.

Mert nem ő a Béla, azért.

A szerző publicista
Rovata megjelenik minden kedden

Az a három százalék

Papp Zsolt ellentmondást fedezett fel a kormányszóvivői tájékoztató és a kétéves költségvetés között, holott ha a két szöveget egymásra illesztjük, azok semmiben sem térnek el. (MH, nov. 26.) A kétéves költségvetésben ugyanis – a kormány javaslatára és a kormánypárti képviselők kizárólagos jóváhagyásával – az fogalmazódott meg, hogy a nyugdíjasok a hatályos törvényben előírtakon felül plusz 3–3 százalékos nyugdíjemelést kapnak 2001-ben és 2002-ben. „Ezzel szemben" 2001. november 24-én arról beszéltem, hogy a törvényben előírtakon felül 2002-ben is plusz 3 százalékos nyugdíjemelésben részesülnek a nyugdíjasok. A tájékoztató során azt is elmondtam, hogy a plusz 3 százalék nem igényel költségvetési többletet, hiszen ennek fedezetével számolt a pénzügyi kormányzat a kétéves költségvetés elkészítésekor.

A valóság tehát az, hogy a kormányszóvivői tájékoztatón ezúttal sem ígéretekről és tervekről beszéltem, hanem tényekről. Ha Papp Zsolt fogalomtárában a ténybeszéd a kampányolással egyenértékű, akkor – szeretném jelezni – már három és fél éve kampányolok.

BORÓKAI GÁBOR
kormányszóvivő

KUPCSIK ADRIÁN

Kupcsik Adrián

Népszabadság 2001. 1. 10

KUPCSIK ADRIÁN Lola T címmel állítja ki festményeit a Deák Erika Galériában (VI. kerület, Jókai tér 1.). A tárlatot holnap este Berecz Ágnes művészettörténész nyitja meg.

KUPCSIK ADRIÁN

trafó
1094 Budapest, Liliom u. 41.
tel.: 456-2044, fax: 456-2050
www.c3.hu/trafo, e-mail: bb@trafo.c3.hu

ALIBI FASHION

KURÁTOR - DEÁK ERIKA

KIÁLLÍTÓK :

ANDA EMÍLIA, FEHÉR ERIKA, KÁMÁN GYÖNGYI, KOMORÓCZKY TAMÁS, KUPCSIK ADRIÁN, NÉMETH ANIKÓ, VÉCSEI JÚLIA, VINCZE OTTÓ

Beszélgetés a művészekkel: október 25. hétfő, 18h
Moderátor - Orsós László Jakab

MEGNYITÓ:
1999. október 16
szombat 18.30h

Megnyitó performance: Németh Anikó

A kiállítás megtekinthető:
1999. október 17 – november 21
Hétfő – Vasárnap 16 -19h
előadások előtt és után 1 órával

Támogatók: Budapesti Őszi Fesztivál, Fővárosi Kulturális Bizottság

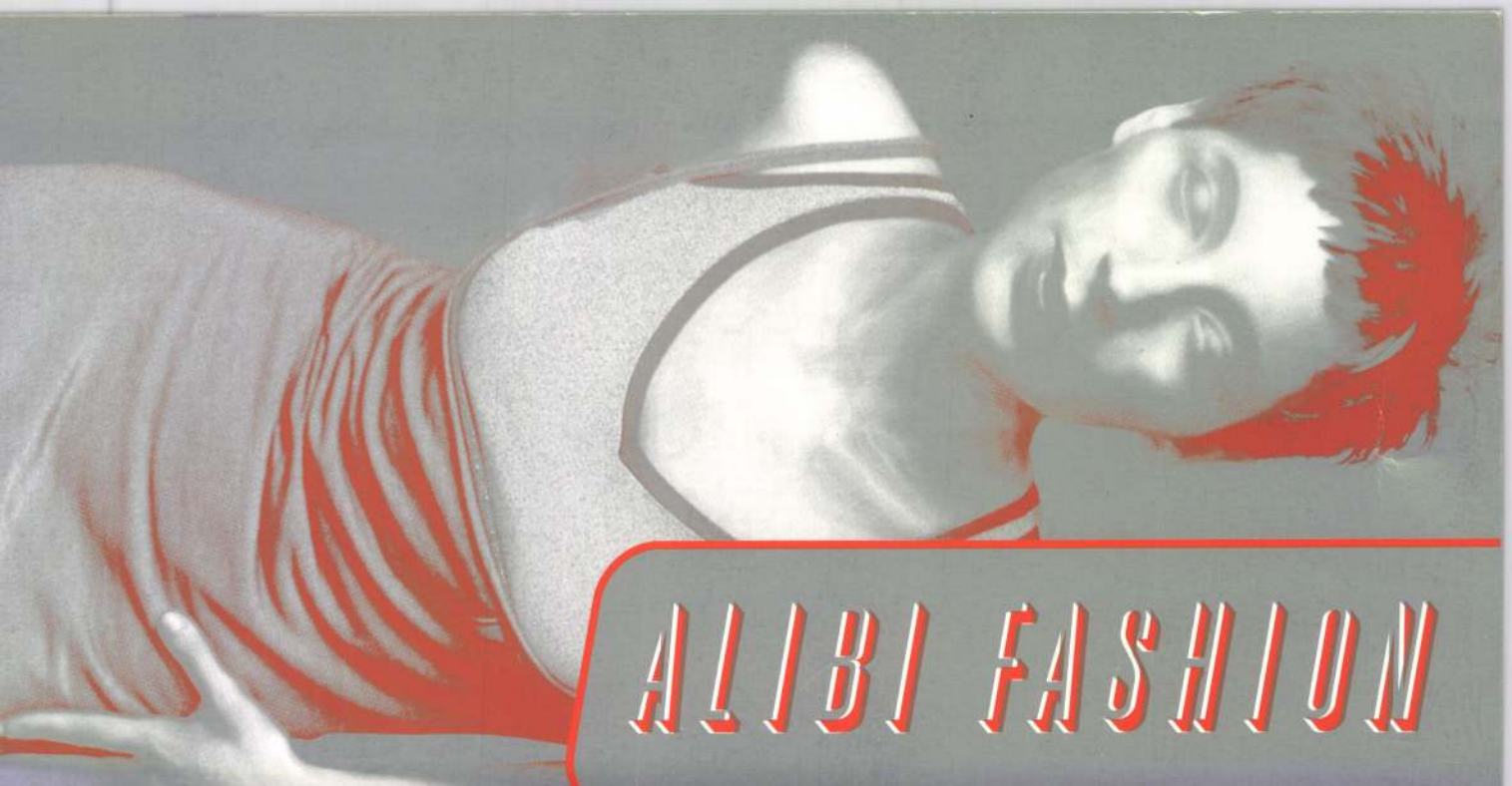
ALIBI FASHION

KUPCSIK ADRIÁN
KIÁLLÍTÁSA

1999. december 7. – 2000 január 9.

megnyitó: december 7., 18h

Megnyitja Angel Judit

Stúdió Galéria 1053 Budapest, Képíró utca 6.
nyitva: hétfő – szombat, 14 – 18h

Fiatal Képzőművészek Stúdiója Egyesület – Stúdió Galéria

ACTIONMAN

Kupcsay János

K

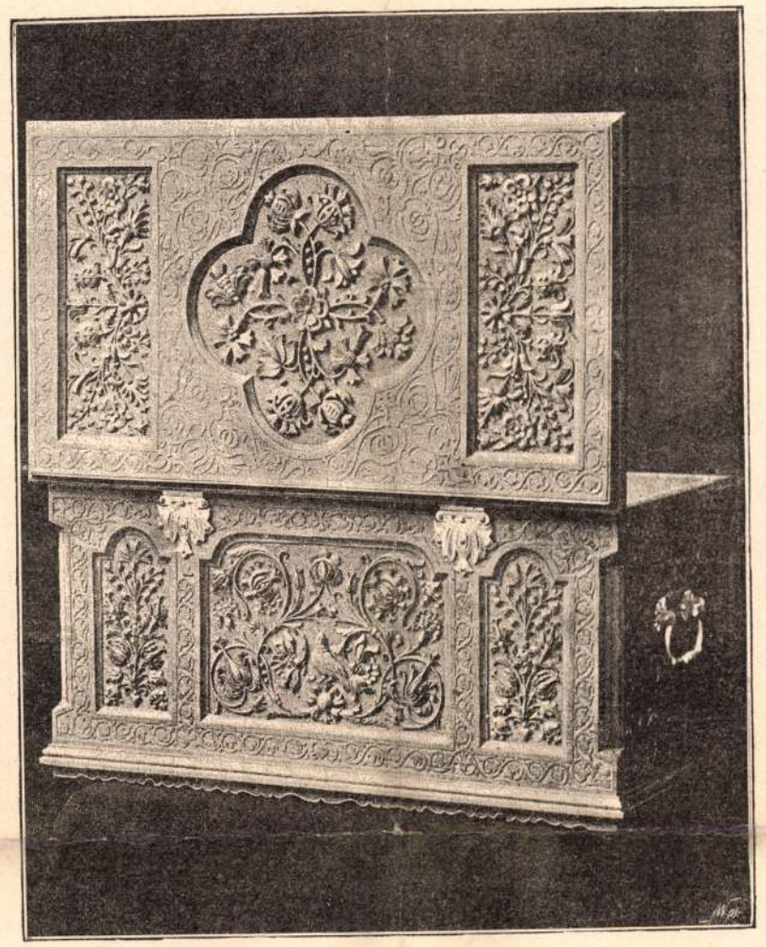

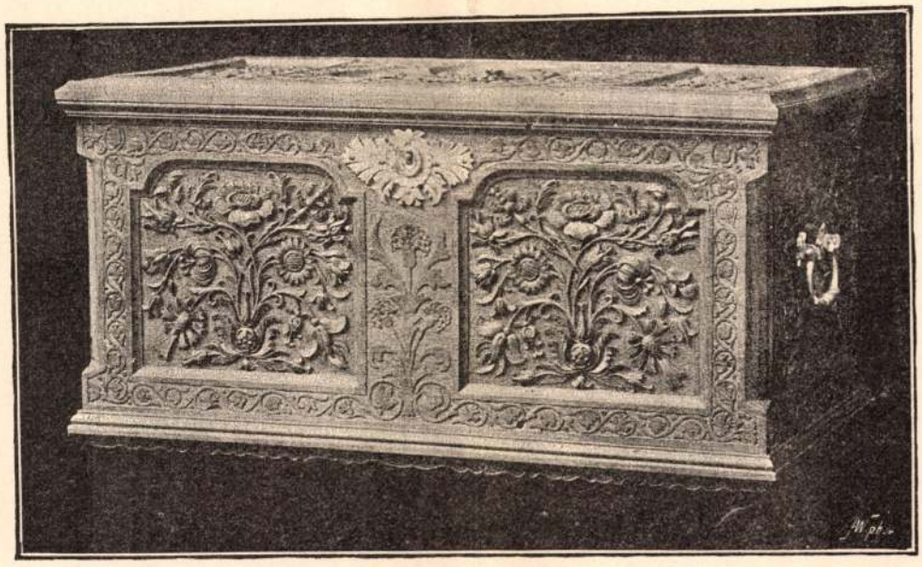

FARAGOTT DÍSZÍTMÉNYŰ LÁDA.

Tervezte Huszka József, készítette Kupcsay János.

Hlavka Josef

KUPCSIK ADRIÁN

Magyar Hírlap 2001. 11. 27.

Virtuális jógik olajjal és vászonnal

Kupcsik Adrián tárlata a MEO Kortárs Művészeti Gyűjteményben

A MEO Kortárs Művészeti Gyűjtemény legújabb kiállítása Kupcsik Adrián művészetébe enged bepillantani. A Jóga című tárlaton a hazai kortárs művészeti élet fiatal generációjának egyik meghatározó alakja nyolc új festményét mutatja be, melyekhez – igazodva korunk szellemiségéhez – virtuális modelleket használt.

Dudás Éva

„A jóga egy egyetemes spirituális út, melynek végső célja az önmegvalósítás és az univerzummal való egybeolvadás." Legalábbis egy valódi jógi szerint. Hogy ez hogyan jeleníthető meg a vásznon, ráadásul a „virtuális világ" atmoszférájával átitatva, kezdetben nehéz volt elképzelni. Ám a régi bőrgyár még festékszagú falain Kupcsik Adrián megmutatja nekünk: a dinamikusan fejlődő számítógépes technikákkal ma már mindenféle magasröptű gondolatot ki lehet fejezni, hiszen a mondanivaló még az életidegen, cyberteseken keresztül is lecsapódik, sőt talán éppen e szembetűnő kontraszt miatt éri el hatását.

Kupcsik Adrián művészi világának alapkérdése a klasszikus festészet összeegyeztetése azzal a vizuális kultúrával, amelyet korunk technikai apparátusa teremtett meg. Így párbeszédet folytat a hagyományos és a modern művészet között. E dialógus olykor kritikus, ironikus, máskor megdöbbentő. Korai képein a hollywoodi filmipar ikonikussá vált képeit dolgozta fel, s ezek az ironikus festmények azon túl, hogy reflektáltak az elektronikus médium technikájára, egyben betekintést engedtek a gegek és moziklisék tárházába is. E festményeket egy sajátos arcképsorozat követte, mely szín- és formanyelvében a képregények világát idézi. Kupcsik művészete most egy újabb periódushoz érkezett: Jóga című tárlata január 13-áig látható a MEO-ban.

A művész egyedülálló megfogalmazásban közvetíti számunkra mondandóját, ugyanis egy szoftver háromdimenziós figuráit használja modelleknek, melyeket ugyancsak a számítógép segítségével különböző testhelyzetekbe állít be. A komputeres kép alapján készített festmények magukon hordozzák a technikából fakadó életidegen légkört, melyet Kupcsik Adrián szándékosan nem árnyalt, így egy teljesen steril, utopisztikus világot teremtett. Figurái ugyanis valószerűtlen jógapozitúrákhoz hasonló helyzetekbe csavarodnak, testük pedig selymes plasztikként csillog a tökéletesen irreális fényforrásban. A négy jógafestményen uniformizált férfi és női csoportok követik a távol-keleti gyakorlatok furcsa pózait, melyek már több mint négyezer éve ismertek az keleti kultúrákban, s melynek célja az individuális én, az ego felszámolása. Kupcsik világában virtuális jógik ismételgetik ugyanezt, igazodva a jelenkor cyberkultúrájához.

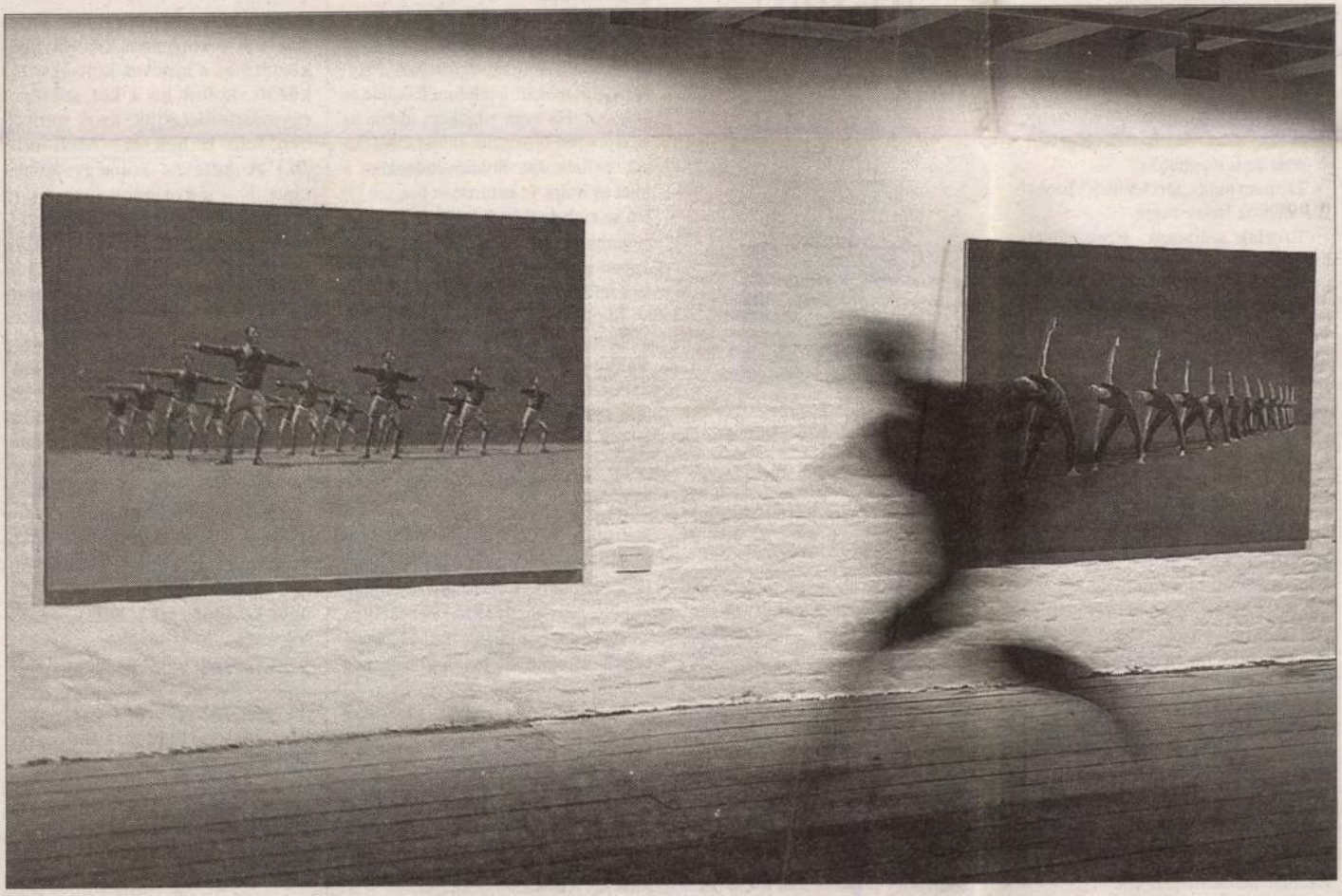

Kupcsik egy szoftver háromdimenziós figuráit „kérte fel", hogy modellt álljanak festményeihez

Fotó: Pélyi Nóra

A kérdés inkább az, hogy érdemes-e az álláspontok között valamiféle rangsort felállítani? Az újabb lakossági tiltakozás hatására úgy gondolom, igen.

A jogalkotók, felismerve a korábbi, a szocializmus által e kérdésben vallott felfogás tarthatatlanságát, érdemesnek és fontosnak látták a prostitúció létezésének hivatalos elismerését, amely egyszersmind a törvényi szabályozás igényét is magával hozta. Így születhetett meg a szervezett bűnözés elleni törvény több vonatkozó pontja. A legális keretek közé szorításra tett kísérlet azonban, a törvény hatálybalépésével szinte egy időben lehetőséget teremtett a prostitúció illegalitásba

A szerző jogász

Nyilvános vita

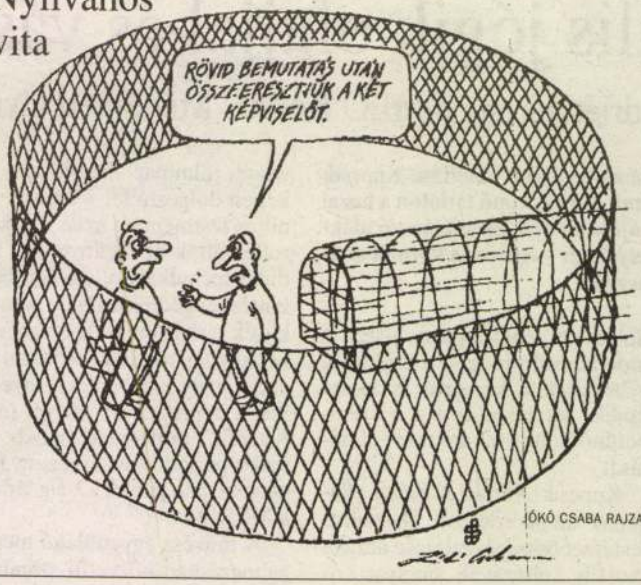

rítani, mintha nem létezne. A tűrelmi zóna kategóriája ilyen. Egy szabad terület, a szabad ég alatt, ahol megköttetik és sok esetben le is bonyolódik az „üzlet". Ha ugyanez e célra felállított épületekben zajlana, az valószínűsíthetően sokak véleménye szerint már intézményesítené a pénzen vett szexualitást. Természetesen az sem megoldás, ha a berzenkedő önkormányzatokat mulasztással vádoljuk. Inkább hajlanék a New York-i egyezmény felmondására és a közvélemény egy része számára elfogadhatatlan szakma elismerésére, mintsem arra, hogy ez folyamatosan téma legyen. Ürügy politikai ellentétek szítására. Az első lépés az lehetne, ha határozottan kimondanánk: nem sikerült, elölről kell kezdenünk.

Válasszuk Attilát!

BÁCSKAI RIZSA

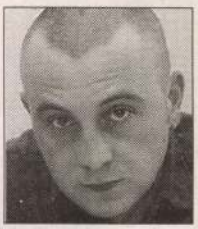

MAKAI JÓZSEF

Újabb kísérletet teszünk arra máma, hogy Attilából alelnök legyen.

Végső ideje, mert eddig háromszor nem lett belőle alelnök. Eddig még senkinek sem sikerült triplázni, és Attila a csendes, ámde masszív és félreérthetetlen jelzések ellenére vállalja a sorozatos megmérettetést és kudarcot, mint akit eddig nem alázták eléggé.

Már ez is megható.

De nem csak ezért lenne jó, ha Attila alelnök lenne végre.

Érveink számosak. Ezek következnek.

Jó lenne, ha Attila alelnök lenne, merthogy Attila most nem alelnök, és milyen jól venné ki magát, ha erre is büszke lehetne, azért.

Azért is jó lenne, merthogy Attila büszkesége kollektív, arcpirító szégyene lenne azoknak, akik megválasztották, azért.

Merthogy ha Géza lehetett, miért ne lehetne Attila? Amit Géza képes volt elvégezni, az nem lehet ördöngösség; holland kutatók szerint már átlagos IQ-val bíró csimpánz is megtanítható arra, hogy motyogva lapozzon papírjai között, törve beszélje magyar, és időnként megrázza a csengőt. Képzeljük el, micsoda távlatok előtt áll Attila akkor?!

Mert snájdig férfiember Attila, jól állna neki a pulpitus, méltóságteljesen hordozná körbe tekintetét az ülésteremben, és ha senki sem hallja, halkan sikongatna. Szó se róla, fekete, csipkés fűzőben is jól mutatna, ámde télen könnyen felfázna benne, ezért nem hordaná.

Merthogy Attila helyzetfelismerése páratlan, hiszen kevéssel bukása előtt nyilatkozta fölényes magabiztossággal, hogy helyzete megingathatatlan.

Merthogy Attila időben fordított hátat: előbb kirúgták, és csak azután sértődött meg, ami manapság nem kis teljesítmény.

Merthogy nem sok vizet zavar, azért.

Merthogy Attila nem kért sokat, ezért igazán lehetne alelnök, ha már annyira szeretne.

Merthogy erre a kis időre már mindegy.

Merthogy evvel aztán letudnánk végre, mert annyi esélye van az újbóli bekerülésre, mint a Göncölszekérnek, hogy defektet kap.

Merthogy ha mégis, úgy Attilára építeni lehet: ha vágókép, akkor az ajtón bejön, a szobán végigvonul, asztala mögött megáll, a telefont felkapja és beleszól. Ha nem vágókép, akkor az álláspontot képviselni tudja: megjelenik, nyilatkozik. Stúdióvendégként a fejét csóválja, és határozott hangon jelentse ki: beszélgetőtársam nyilván téved, minket nem szorít az idő, hanem éppen rengeteg időnk van, hadd hívjam fel erre a figyelmet ezúttal.

Merthogy Attila gond nélkül megbirkózna a következő kifejezésekkel: diákhitel, otthonteremtés, egészségügyi reform, fellendülés, több pénz, még több pénz, rengeteg pénz, adunk, adunk, adunk. És az sem okozna gondot számára, hogy megállapítsa: az ellenzék téved, hazudik, hátráltat.

Merthogy Attila munkássága során állhatatosan és következetesen képviselte azokat az értékeket, amelyek számunkra is fontosak voltak mindig, és amely értékek mentén szerveződik politikánk. Ennek ugyan semmi értelme, de hátha jó lesz még valamire.

Merthogy nála keresve sem találnánk jobb személyt alelnöknek, őtet már régen alelnökké kellett volna választani – és nem is rajtunk múlott egyáltalán, hogy eddig nem jött össze. Mi nagyon szeretnénk végre őt a helyén látni. Ez ugyan nem igaz, de örüljön csak – pénzbe nem kerül.

Mert nem ő a Béla, azért.

A szerző publicista
Rovata megjelenik minden kedden

Az a három százalék

Papp Zsolt ellentmondást fedezett fel a kormányszóvivői tájékoztató és a kétéves költségvetés között, holott ha a két szöveget egymásra illesztjük, azok semmiben sem térnek el. (MH, nov. 26.) A kétéves költségvetésben ugyanis – a kormány javaslatára és a kormánypárti képviselők kizárólagos jóváhagyásával – az fogalmazódott meg, hogy a nyugdíjasok a hatályos törvényben előírtakon felül plusz 3–3 százalékos nyugdíjemelést kapnak 2001-ben és 2002-ben. „Ezzel szemben" 2001. november 24-én arról beszéltem, hogy a törvényben előírtakon felül 2002-ben is plusz 3 százalékos nyugdíjemelésben részesülnek a nyugdíjasok. A tájékoztató során azt is elmondtam, hogy a plusz 3 százalék nem igényel költségvetési többletet, hiszen ennek fedezetével számolt a pénzügyi kormányzat a kétéves költségvetés elkészítésekor.

A valóság tehát az, hogy a kormányszóvivői tájékoztatón ezúttal sem ígéretekről és tervekről beszéltem, hanem tényekről. Ha Papp Zsolt fogalomtárában a ténybeszéd a kampányolással egyenértékű, akkor – szeretném jelezni – már három és fél éve kampányolok.

BORÓKAI GÁBOR
kormányszóvivő

KUPCSIK Adrian futó

3. dij a Central Wechsel Bank
Austria - Mo parfaraka

Keiprominérete Förstrika kallegalaj

MN 1998. juni 18

339 X 3
1027

skola gyerekeinek programja
s 15-20-ig

ra között az iskola elõtti parkolóban és

nak sírja

Szabadsajtó, Magyar Irodalmi Múzeum,

KUPCSIC ADRIÁN

Párbeszéd

Szűcs Attila — Iski Kocsis Tibor
Antoni Muntadas — Esterházy Marcell
Braun András — Follárd Barbara
Kósa János — Kovách Gergely
Nagy Kriszta — Kupcsik Adrián

Megnyitó / *Opening*:
2000. szeptember 14. 18–20 óra

Bevezető párbeszéd / *Opening dialog*:
Kukorelly Endre, író és vendége / *writer and guest*

Megtekinthető / *On view*:
2000. szeptember 15 – november 4.

Új nyitva tartás: csütörtök – szombat 12 – 18 óráig
new opening times: Thursday – Saturday 12 am – 6 pm

támogató / supported by: Két Hegy Bt.
kép / *image*: Kupcsik Adrián

MTA Művészettörténeti
Kutatatóintézet
Gellér Katalin
Budapest 1250
Bp.1. pf.27.

DEÁK ERIKA GALÉRIA 1061 Budapest, Jókai tér 1. • tel./fax: (36-1) 302 4927 • e-mail: deakgal@c3.hu
Nyitva / *Open*: csütörtök - szombat 12 - 18 óra / *Thursday - Saturday 12 - 18 PM*

KUPCSIK ADRIÁN

Lola T

2001. 01. 05

Megnyitó / *Opening*:
2001. január 11. 18-20 óra

Bevezető / *Opening speech*:
Berecz Ágnes, művészettörténész

Megtekinthető / *On view*:
2001. január 12 – február 24.

MTA Művészettörténeti
Kutatóintézet
Gellér Katalin
1250 Budapest
Bp. 1 Pf. 27.

Kupcsik Adrián: Németh Hajni, 2000, olaj-vászon, 100 x 100 cm

DEÁK ERIKA GALÉRIA 1061 Budapest, Jókai tér 1. • tel./fax: (36-1) 302 4927 • e-mail: deakgal@c3.hu
Nyitva / *Open*: csütörtök - szombat 12 - 18 óra / *Thursday - Saturday 12 - 18 PM*

Kupecz Pál

otvös

1843 - 45.

Besztercebánya

Mihalik S.

Muzés kot. Ert

1918. 140. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
928/912. — szám. 23.

Kupecz Pál /Paul Kupecz, Kupetz Paulus/ 1843-1845

1843 jun. 25. iktatják a céhbe
1845-ben tagja a céhnek

H.Mihalik Sándor: Besztercebányai ötvösök a XV-XIX. sz.-ban. Muzeumi és Könyvtári Értesitő, 1918, 2.sz.

14o 1.

Kupecz Pál

ötvös

1772-1810

Besztercebánya

Mihalik S.

Muzeikrt. Ért

1918. 132. l.

165.517-1917. szám.

III.

A Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Szives tárgyalás és javaslattétel végett visszavárólag megküldöm.

Budapest, 1917 október hó 30.

A miniszter rendeletéből:

Darvay Árpád

Kupecz Pál

ötvös

1771 dec. 17. Besztercebánya

„ ex loco Malen Patak" (!)

Nógrád vm.

Kapmagyarorszötvösök 22 l.

ülő a művész képmása.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: II. 7. *M. Valentin:* Étkező társaság, a jobbról ülő a művész képmása. — 1873: II. 7. *M. Valentin:* Eine Mahlzeit, die rechts sitzende Figur ist des Malers Bildniss. — 1876, 1878, 1879: XIV. 521. *M. Valentin:* Lakoma, a jobbra ülő alak a festő képmása — 1881: 727. *M. Valentin:* Lakoma. — 1888: XVIII. 624. *M. Valentin:* A lakomázó társaság. — 1896, 1897: XVIII. 624. *M. Valentin:* Lakmározó társaság. — 1897: XVIII. 624. *M. Valentin:* Gesellschaft bei der Mahlzeit. — 1898: XVIII. 624. *M. Valentin:* Le repas. — 1901, 1904: XVIII. 624. *M. Valentin:* Lakmározó társaság.

Kupecz Pál

Kupecz Pál, beszterczebányai ötvös

Múz. és Kvt. Ert. VII. 236.

Kupecz Pál

orangmnes

1787ben Besztercebajai

élt.

wód

Jurkovich Emil A besztercebajai plébánia templom cegkovi kincstárárol. Arch Ert

1901. 47 l.

Kupecz Pál

ötv.

leisa

Muzeum és Könyvt. ért

1913. 236 l.

Kupetz, Paulus, beszterczebányai

ötvös VIII. 37

Kupetz Pál

ötv.

l.

Kőmagyötvi.

108. n.

Sorszám	A műtárgy származika				az ugyanolyan		festve van	méret	
	P.	M.	A	E.				mag.	s
	képtarból							cmcter	
2	–	–	–	–	–	16·2	3	2	
1	–	315	–	–	–		vászon	62	4
2	–	–	102	–	–		vászon	135	1
3	–	71	–	–	–		vászon	268	17
4	–	72	–	–	–		vászon	269	18
5	–	–	297	–	–		vászon	242	15
6	–	464	–	–	–		vászon	65	5
7	–	465	–	–	–		vászon	65	5
8	–	463	–	–	–		vászon	60	4
9	–	–	12	–	–		vászon	73.5	6
10	–	–	64	–	–		krétar.	80	6
11	–	494	–	–	–		vászon	279	1
12	–	495	–	–	–		vászon	279	1
13	–	174	–	–	–		vászon	275	1

Kupecz Pál /Paulusz Kupecz, Kupetz/ 1772-1810

1772 febr. 8. iktatták a céhbe

H.Mihalik Sándor: Besztercebányai ötvösök a XV-XIX. sz.-ban. Muzeumi és Könyvtári Értesitő, 1918, 2.sz. 132-133 1.

agy másképp Alsó-Bodony és Puszta-,
léséből keletkezett. A Kartal-nem-
en Kartal-hembeli I. Péter IV. Béla
271-ben Bodonyt a Margit-szigeti apá-
évi török adólajstromokban 22, az
g 18 adóköteles házzal szerepel. 1598-
n Balogh Mihály a földesura. 1715-ben
met és 9 tót, 1720-ban 2 magyar, 11
a Vay-család, 1770-ben Muslay Gábor
abb Muslay Antal és Bibiti Horváth
ura.
y bekötőutmenti két településből, melyek
i egyutcás település. Mindkettő fésüs

M.D.K.

Kupecz Pál ötvösmester

a besztercebányai cél lapja volt (1772-1810).

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert.
Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 281.